

Aposer+hiyaam+ Kiyoh+waiwaap+haare K+mand+ Aposer+hiyaap+ Ut+imandap+ Nes+ihande

Utaaho Ruk+ho dok+taahoematat+ is+hiya timb+paisahiyai usonat+ t+themwas+ho k+mo ut+p+mo j+pat+piyahore. Jisaasihom+ p+w+ha p+waatat+ kom+ ot+p+pat+ kiyat+ kaiwaiwaap+ha p+w+ha Ruk+ho j+h+ namasat+ j+pat+pais+ha Ruk+hoaap+h+ sa ahotise. Aih+ am+ k+mand+ ut+p+mand+ k+mandaat+h+ Ruk+ho j+pat+pais+ma Jisaasiho napotat+ aim+ nepasi naih+hura kom+ is+hiya kiyoh+waiwaapun+ am+ kop+ g+wunyaahohiy+hiya taah+it+hand+ noaipahot+handapun+ j+pat+piyataise. K+mand+ ut+p+mandaat+h+ p+w+ha ahotis+ma Autaahaat+hom+ It+p+ho Gaaho nasat+ Jisaasihom+ is+hiyaam+het+ nandaas+h+ am+ kiya ot+p+pat+ awaiwaiwa kaiw+ am+ wat+p+haiwa wiwa kiyoh+waiwaap+ha k+mand+ ut+p+mandaat+h+ katat+ ahondaise. Ruk+ho katat+ j+pat+paiw+maiwa is+hiya g+wunyaahohiy+hiya aunah+pat+ kat+kata nuw+ p+w+ha ausaap+ kaundawaatopo. Kaundauh+ is+hiya kahatamat+petahiyaun+ am+ is+hiya Judaahiyaam+ dawaap+p+hap+hiyaun+ nepe-mait+w+ nap+w+ is+hiya aim+ Autaahaat+hom+ g+wunyaahohiy+hiyaisaw+ t+maamaitawaapo. Kiya ot+p+pat+ j+h+ Judiyaahanda namasawesi

Samariyaahanda nowaayopo. Aihĩ sapĩhapaahĩ ipotĩ aunahĩpĩhaiwa wiwa wiwaara nuwĩ ausaapĩ pĩwĩha kaundawaayopo. Aihĩ saiwaapĩ Rukĩho pĩwĩha katatĩ jĩpatĩpiyatĩ ahiyataise.

Kĩmandĩ utĩpĩmandĩ aposerĩhiyaamĩmandĩ pĩwaahaiwa awaiwaiwa maurĩmandetĩ tipĩtapaatatĩ ahotahande. Jĩhĩ wuwanĩnĩhĩ Jerusaremĩhanda isĩhiya namasawĩ Jisaasihopĩ gĩwunyaawaapo. Aihĩ kiya gĩwunyaahohiyĩhiya itĩpĩho Gaaho nepĩ otĩpĩpatĩ kiyawaayopo. Aihĩ kiya pĩwĩha ausaahauhĩ Jisaasihopĩ gĩwunyaahohiyĩhiya taahiyĩhiya Judiyaahandaahunĩ amĩ Samariyaahandaahunĩ noaipawaayopo. Aihĩ Jisaasiho katatĩ kaiwaiwaapĩha pĩwĩha yapĩ nahanda notĩ gaamasĩhĩ isĩhiya nahatiya atisawaayopo.

Kĩmandĩ utĩpĩmandamĩ ambĩpatĩ siyate, 'Autaahaatĩhomĩ isĩhiya sapĩhapĩ namasawĩ gĩwunyaahohiyĩhiya taahiyĩhiya noaipawaayopo'. Isĩhiya Autaahaatĩhopĩ gĩwunyaapĩ saiwa siyauhĩ nyahĩ saiwa mmonaatĩ newa gwĩnyaahaayo. Isĩ amĩ nyahĩ sataatĩ kĩmandĩ utĩpĩmandĩ Itĩpĩho Gaahomĩ kaindĩhandaahĩ noaipasĩwaiwaapĩ katatĩ ahotihĩ nanyisataise taatĩ gwĩnyaahaawaahĩ sandĩhĩ tĩtĩhe. Sandĩ apaapĩmaahe. Itĩpĩho Gaaho Jisaasihomĩ isĩhiyai netĩ taahiyĩhiyemasĩhe. Taahiyĩhiyematĩ watĩpĩhandĩ numwihĩ amĩ kiya Komĩ pĩwĩha Gaaha awusaapĩ komĩ otĩpĩpatĩ kawisauhe.

Aposerĩhiyaamĩ Pĩwĩha Napĩmasatĩ
Ahondaise

Komi isihiya piwaha awusaitaatiwi Jisaasiho
 watipihandi numwindihandapiha (1:1-26)
 Jisaasihomi isihiya kapih Jerusaremihanda
 piwaha awusaahohitihandapiha (2:1-8:3)
 Jisaasihomi isihiya Judiyaahandaahuni
 Samariyaahandaahuni komi piwaha
 awusaahohitihandapiha (8:4-12:25)
 Porihho Jisaasihomi piwaha kaundati
 numwisaha nesi nutandihomatati noaipati
 yapipati aunahipati katikataahimati piwaha
 awusaasitihandapiha (13:1-21:16)
 Porihhoai Jerusaremihanda isipi
 napwitohipipih napuwawaayopo. Aih ami
 ipotihura numwaasi nuwi Sisariyaahanda
 napuwawaayopo. Kapih napwindingati
 ami japihi numwaasi nuwi Romihanda
 napuhotihandapiha (21:17-28:31)

*Piwha Kima Jisaasiho Itipihoi
 Natausaasitandi Katindihandapihaare*

¹ Tiyopiraasihonye nin Rukihonini jihura
 nisi utipihandi jipatihiyohitihandaatih
 Jisaasiho maapi yapipataapihi bindataati
 otipipati namasati kaimi noti yamihapataatih
 naisuraapi jipatihiyayaayo. ² Iyataati Jisaasiho
 yamihapataatih sangi niyati bindataati
 Itipihomi watipihandaahi komi otipipatihiya
 ahawisawahiya aposerihiyai piwaha otipipati
 kaitaatiwhaiwaapi kaundataase. ³ Jisaasiho
 napwih Autaahaatho japihi ahowimati
 namwaasih yamihapataatihapi sangi niyati
 waatho wo napoti wo nusoaipati siyati

sanawihî bindataatî komî otîpîpatîhiya aposerihiyai saundataase. “Nîni japhî nepatî asohonînimandî bindataayo,” undatî komî aposerihiyaapîhî pîhîtîhaiwaara noaipatî nunjoanataise. Nunjoanatî Autaahaatîho iwinjaatî bimindîhandapî pîwîha kaundataase. ⁴ Aihî asisîha wehî Jisaasiho komî aposerihiyaisatî maasî bindataatî pîwîha wa sata kaundataase. “Sahî Jerusaremîhandaahî namasi ketî namuwîse. Bindawaawî Itîpîho Apîho nasamîtandî akîtînîhî katihî kasatohîhopî jaawî bimaawîse. ⁵ Iyataatî Jonîho nehî waapohoraahî isîhiyai baawusataise. Aisî asisîha wîndî taahîha sanamotî otîhîmetanîhî nînîhî sangî Itîpîhora baasusisanîhî amî sahî ko naitaapo,” undataase.

⁶ Aihî japhî asisîha wehî aposerihiya Jisaasihoaisawî maasî ahoyanîwî bindawaawî Jisaasihoai satîwî nunjenawaayopo. “Awaisîhonye, wanî kimura kînyî katisamîhî nyahî Isîraherîhiyaanîni jîhuraamatiyaatî noaipawaatî otîpîpatî nahatewa yawanaanîni newaatî isîhiyai iwinjaawa bimîtîhaawo?” undîwî nunjenawaayopo.

⁷ Saundîwî nunjenîhauhî Jisaasiho kiyai wihoanîha sata kaundataise. “Kîhaiwa kîhaiwa noaipaitandî Apîho asisîhaiwa ahaiwaiwaapî sahî mmonîwî gwînyaitaatîwî sandî samîhandîmaahe. Owetise. Sawaho gwînyaatî kaitaise. ⁸ Aisî ipotîhura Itîpîho nasatî samîhatîhîtanîhî sahî watîpîhandî naitaapo. Saiwî newaawî nisî pîwîha Jerusaremîhandaahunî yapîpatî Judiyyaa-

handaahuní yapípati Samariyaahandaahuní
amí yapípati nahatewaraahuní ausaapi
kaundi+taatiwe,” undataase.

*Autaahaatiho Jisaasihoai Numwaasi
Yamíhapataatapi Niyataise*

(Maakiho 16:19-20; Rukiho 24:50-53)

⁹ Saundati píwíha kaundati owetihihura
aposerihiya jasauhi Autaahaatiho Jisaasihoai
nunwaasi yamíhapataatihi naihihura
tiwipati Jisaasiho naimbipihi nimbipushi
kiya koai wíndi japihi mausonawaayopo.

¹⁰ Yamíhapataatihi Jisaasiho naimbipihi baiwi
jasauhi keti kuraanihi utaahuri yahuri apotihi
kihoepihapa niyopi nipaati+mihuri kiyaami
otihapihi bitotamaise.

¹¹ Bitotamaami kuri
kiyai saundamaase, “Garirihandaahapihiyaate,
sahi napaapi yamíhapimataatihi jasopo?
Jisaasimoaisaahi waní Autaahaatiho autaahi
nunwaasi niyataise. Niyataisi ipoti+hura nasonihi
sahi waní iwinjahohipamatamataiwi iwinjasaihi
noaatipaitaise,” undamaase.

*Judaasihomi Aunahipati Neti Otípi+patí Kai-
tandihoai Namíhanawaayopo*

¹² Saundi+mapi japihi yamíhapataati+hapí niya-
maise. Aihí aposerihiya Sisího Oripíhoasini
namasi japihi Jerusaremi+handahapi
nowaayopo. Iyataati so siso deti
Jerusaremi+handá ahendaise.

¹³ Aihí nuwi
noaipapi Judaahiyaami anjaari bipinjawi
utaari+haiwa amatíwíhaiwaasi mbwíti+hi+retí
nasaamaníwí kiyaami bimohipi+pihi nandaapi
bindawaayopo. Iyataati kiyaami ambípati

siyaare: Pitaahotihî Jonîhotihî Jemîsihotihî Endîruhohotihî Piripîhotihî Tomaasihotihî Batoromiyuhotihî Matiyuhotihî Arîpiyaasihomî mwaaho Jemîsihotihî Saimonî Serotîhotihî Jemîsiho womî mwaaho Judaasihotihî siyaare. ¹⁴ Siya nahatiya maarîho naasohîtihî asisîha nahatewetî ahoyanîwî gaapundîwî bimauhî amî Jisaasihomî sanaatîtihî asîhiya usaatihî Jisaasihomî saingoyai maawî gaapundîwî bindawaayopo. ¹⁵⁻¹⁶ Aihî asisîha wehî isîhiya Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiya taahiyîhiya 120 kaiwîhiya ahoyanîwî bimauhî Pitaaho kiyaamî ndîhetî dotî bitonda sata kaundataase. “Nisî naisîhiyaatî nisataiwî Kiraisihopî gîwunyaahohiyîhiyaate, pîwîha wa nyamî asîho Daawitîho Itîpîhoraahî komî maahomwaanqapî jîhura katisîha Judaasihopî kandaase. So Judaasisorî tiworisa Jisaasihoai isîwîtaatiwîhiyai numwaasi notî, ‘Jisaasiho kîmore,’ undatî nunjisîhore. Sandapî akîtihandî noaipaitaise tauhîhandîsî wanî aimî akîtihandî noaipataise. ¹⁷ Jisaasiho Judaasihoai nyangisatî otîpîpatî maasî kaitandî jîhura ahîwihîhosi nyamîhoematatî otîpîpatî kiyataise,” undataase. ¹⁸ Judaasiho maipîhandî kiyatî Jisaasihoai isîhiya isîwîtaatiwîhiyaamî ikwîraatîhîmatî nawîho nesîhora yapîpatî nunya netaise. Iyatî yapîpa nawîho nunya nesîpata notî nepatîhopî nepandataise. Nepandamatî nawîhaara komî gwîsîha kipwîramataise. Kipwîramasîhî Judaasihomî wita apohîpa nehîhaatî nehaarîwataise. ¹⁹ Aihî isîhiya Jerusaremîhanda bimohiyîhiya nahatiya kandapî atisawaayopo.

Aihi atisawaawi kiyaami piwahaaraahi sati yapitapi satiwu, “Akeritamaahande,” tiwi ambihitawaatopo. Iyataati Akeritamaahande tiwi ambihitotimandami tanyaaha siyate, “yapipati jitipatisihate,” tiwi nusoaasawaayopo.
²⁰ Aih Pitaaho piwaha wa sata kaundataase: “Daawitih Aunihihiram utipihooatih jitipatipaisiha sata ahiyataise:

‘Komi aunahipati nehhati aupwipih kiyati ahotane.

Ahotanhi utaaho wo kati windi namene,’
Aunihihiri 69:25

tati katise. Iyataati ami piwaha wa sata ahiyataise:

‘Utaaho wo komi aunahipati nanipimati nene,’
Aunihihiri 109:8

tise.

²¹⁻²² “Aisi wani nyahi Judaasihomi aunahipati naitandi utaaho woaisi ahwisaihihura ko Jisaasiho napotati japihi nepasih usonihohitihandapi nyangisati maasi piwaha ausaati isihiyai kaunditando. Jihura Joniho isihiyai baawusataise. Baawusih Jisaasiho otipipati kura namasati kaihi maasi kaimi nowaati Autaahaatih numwaasih yamihapataatih niyataise. Isi suraapi nyangisati maasi otipipati kiyaati daayohiyhiyaami woaisi namihanaati ahwitihawo,” undataase.

²³ Saundati Pitaaho kaundih kiya utaahuri yahuri jih namihanwi ahwisawaayopo. Kurami womi ambipati mauri matisahore. Josepihota Basapaasihota ami witi Jasitaasihoe. Aih womi ambipati Matiyaasihoe. ²⁴ Suri

ahiwisawosawi Autaahaatihopi satiwi gaapundawaayopo, “Awaisihone, kinyi ishiya nahatiyaami maarihooatihii mmonipihone. Isi kinyi kimo ahiwisataayo tii nepi nanyise.

²⁵ Nanyisisamihii ko Judaasihomi aunahipati neti aposerihomatitandihooiso. Iyataati Judaasiho aiami aposerihomatati otipipati kaipati namasi komi anipipihii maipihapihapinaise,” tiwi Autaahaatihopi gaapundawaayopo.

²⁶ Gaapundiwosawi utasuri surami maahiwoaisi Autaahaatihoo ahiwise tiwi nawiheti kurami ambipati yiyandihii jipatipaiwi onihopi wiwawaayopo. Wiposawi kisihiisauhi nawiha Matiyaasihomi ambipati ahotisaha jihii noandiwataise. Noandiwihii mandihii Matiyaasihoi Autaahaatihoo ahiwisataiso tiwi kiya koai numwaahauhi ko aposerihomatati ikwimaindi mwitihii naasohitahiyai numwihainji 12 kaiwihiyaisati maasi otipipati kiyawaayopo.

2

Autaahaatihomi Itipihoo Yamihapataatihapi Nasataise

¹ Aihii Judaahiyaami asisaha wa awaisiha kimbapihoo Pendikosihande* tiwi ambihitohitihandii noaipasihii Jisaasihopi giwunyaahohiyihiiya maasi ahoyaniwi asisaha sa awaisiha

* 2:1: Pendikosihandami tanyaaha siyate nandapa birerihandii nipitandihandii owehandii Judaahiya nanwosawi bimauhi asisihaiwa 50 kiyati sanausotaise. Sanawihii kiyami asisaha wa awaisiha nandapa kipohitihandapi Autaahaatihoi, “Kinyi gaahone gaare,” undiwiha mmonawaayopo

mmoniwî bindawaayopo. ² Bimauhi wîndî yamîhapataatîhapî itînambîtîhîramatîyahandî gaata utîmî nasataise. Nasatî anjîhandî kiya bimohîtîhandaatîhî nandaatî kiyai namaasataise. ³ Namaasamasîhî jasauhî sisîha wa tîhwîtîhîrî naitîpwîrisîhaamatiya noaipatî kîhonjî kîhonjî nasîhaatesi notî Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiyaamîhetî gaamatî ahondaise. ⁴ Ahotîhîhura kiyaamî omanjîtîtîhî Autaahaatîhomî Itîpîho tîwîsaitaise. Tîwîsaitîhîhura kiya pîwîha wanîha kiya atiwî wîndî pîwaamaatîwîha kîha kîha kiyai Itîpîho watîpîhandî numwihî namasawî pîwaataawaatopo. Sandî Itîpîho kiyaamî omanjîtîtîhî netî nusepemaisîhî pîwîha kîha kîha pîwaataawaatopo.

⁵ Aihî suraanîhî isîhiya Judaahiya usa Autaahaatîhopî aunîhîhîrî katîwî gaapundîwîhiya napîwî Jerusaremîhanda bindawaayopo. Iyataatî isîhiya siya yapîhî nahatewaaraahapî napîwî ahoyanîwîhiyaare. ⁶ Aihî isîhiya kiya pîwîha kîha kîha atisawaawî napîwî detî ahoyanawaayopo. Ahoyanîwî bimauhî Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiya kiyaamî maahomwaanapî pîwîha pîwaatauhî kiya nehî nînaasiyaahîhî sawanaamî pîwîha yiyandîhî atisawaawî apîpaahî aungwohandî yayawaayopo. ⁷⁻⁸ Kiya apîpaahî awaindîhandî yayawaawî satawaatopo, "Isîhiya kîmiya nahatiya Garirihandaahapîhiyaahîhîsî napitaiwî nyamî pîwîha yiyandîhî pîwaataawaayondîho? ⁹ Nyahî Patiyaahandaahapîhiyaanînîtîhî Mitiyaahandaahapîhiyaanînîtîhî

Iramihandaahap+hiyaan+n+tihi+
 Mesopotemiyaahandaahap+hiyaan+n+tihi+
 Judiyaahandaahap+hiyaan+n+tihi+ Ka-
 patosiyaahandaahap+hiyaan+n+tihi+
 Pondaasihandaahap+hiyaan+n+tihi+
 Esiyaahandaahap+hiyaan+n+tihi,
 10-11 Piriyaahandaahap+hiyaan+n+tihi+
 Pambiriyaahandaahap+hiyaan+n+tihi+
 Isipihandaahap+hiyaan+n+tihi+ aunah+pat+
 Sairinihandi Ripiyaahanda ahetipatami+
 deti bimohiy+hiyaan+n+tihi+ aunah+pat+
 Romihandaahap+hiyaan+n+tihi+ ami+
 nyahi Romihandaahap+hiyaan+n+tihi+ us-
 aanini Judaahiyaan+ne. Usaanini+
 Judaahiyaami+ auni+h+i+r+i katawa gaa-
 pundotihandi nehohiy+hiyaan+n+tihi+
 Kiritihandaahap+hiyaan+n+tihi+ Arepiyaahandi+
 yap+pati+ saiwaraahap+ nasaahiyaan+ne.
 Nasaahiyaan+n+tihi+handi+ kandi+ kiya
 Autaahaat+ho ot+ip+pati+ wat+ip+haiwa
 kaiwaiwaap+ nyami+ p+i+w+i+haara y+yandi+hi+ p+i+w+i+ha
 kat+i+w+i+ ausaahauhi+ atisi+haayo,” tawaatopo.
 12 Aih+ kiya saiwi+ awaindi+handi+ yaiwi+
 naharimainj+hi+ pihi+i+w+i+ gwinyapenawaayopo.
 Gwinyapenawaaw+ kiya satawaatopo, “Sandi
 noaipas+i+mandi+ nap+tiyate?” tawaatopo.
 13 Satauhi+ ami+ usa Jisaasihopi+
 giwunyaahohiy+hiyaapi+ sis+ip+h+i+w+i+
 satawaatopo. “Is+hiya k+miya waapoho
 wain+handi+ as+i+handi+ nan+i+w+i+map+
 naharisawaayopo,” tiwi+ katawaatopo.

Pitaaho P+i+w+i+ha Ausaat+ Kiyai Kaundataase

14 Satiwi kiya katauhi Pitaaho Aposerihiya usa ikwimaindimwitihi auhirami naa-sohitahiyaisati maasi bitondaati piwaha waapihita ahoyanihohiyihiyai sata kaundataase. “Sahi nisi naisihiyaati Judaahiyaatuni usaati napwi Jerusaremihanda kimbihimohiyimiyaati atininjatiwise. Sandapi siyati noaipataise ndi ausaati kasaitaano.

15 Sahi nyapi satiwi, ‘Wainihandi nanwi naharisawaayopo,’ tiwi katawaatopo. Iyataati wani asisihaatihinaini okirokihuraasi waapoho wainihandi nanaati naharitihaawihuraamaahe. Owetise. 16 Iyataati kimandi noaipasitimandi Autaahaatihomi piwaha atisati neti ausaasiho piropeti Joerho jihura satati jipatipiyati ahaisihaare:

17 ‘Autaahaatiho sandaase: “Sih ipotihura asisiha ipotihaiwa noaipahonihinini nisi Itipho ishiya nahatiyai waapohomataindi kiyaami maarihoatihinuhaati wiwiti tisaiti numwito. Numwisanihi nisi Itipho ko sami simwaaya simaashiyaai giwunyaati neti anditiwihonihini keti kuraanini nisi piwaha kiya atiwi nepi ishiyai iwitatamanwi anditiwiwitandaha piropetiha anusaitaapo. Anusaasaihi sami waimwaaya ami apwanyhiya Autaahaatihomihaiwaapi piwaha ausaitaatiwi swipati yapepatamataiwi mmondaapo. Mmosaihi sami aunihiya gwinyaahiya ushiyai Nini Autaahaatihonini nisi piwaha akitihaapi niwahonini kiyai neti nunjisanihini yapepa

yapeniwi mmondaapo.

18 Aindi ami sura nini nisi Itipihon
waapohomataindi nuhaati tisaiti nisi
nehi otipipatihaimai maawi ushiyaisuni
ashiyaaisuni numwito. Numwisanihi
nisi Itipihon ko kiyai giwunyaahonihi
keti kuraanihi nisi piwaha ishiyai
iwitatamanati anditiwiwitandaha
anusaitaapo.

19 Aindi ami nini autaahi yamihapataatihi
watipihaiwa kahatamati petahaiwa
kainduni ami yapipataapihi nisi
watipihandaahi kihaiwa kihaiwa
kaisanihi jtipatuni sishihauni sitipati
aungwohanduni noaipaitaise.

20 Aindi nini ipihopi kisananihi noipati
asihatitaise. Asihatonihini ami
waatihopisangi kisananihi noipati
jtipatimatitaise. Saiwa Awaisihoni
asisiha awaisiha detitanini siyati
jihini noaipaitaise. Iyonihi ipoti
Awaisihoni Asisiha noaipaitaise.
Sa keti sikura Awaisihon komi
watipihandi awaindihandi ishiyaisi neti
nunjitandahaaro.

21 Noaipahonihi ishiya usa Awaisihoai
nyami maipihaiwa nepinyamapi
nanyamaapi nyatatamani me tiwi gaa-
pundohiyihiyaisaahini Autaahaatihonini
numwaito,”’ *Joerihon 2:28-32*

tati Autaahaatihon katihini Joerihon jipati piyati
ahaisihaare.

22 “Isi sahi Isiraherihiyaate, nini piwaha

kima sangi kasatitandiyoni atinjatiwise. Jisaasiho Nasaretihandaahap'ho nehi koai wo apipaahi gaahoe. Sahi sawanaati aimi mmoniw+ gwinyaap'hiyaate. Jisaasihom'hetap' Autaahaatiho sami nd'het' otipipati ami swipati watip'haiwa kahatamatipetahaiwa kiyati sangi neti Jisaasihop' nasisataise. Iyati siyati Jisaasihoai Autaahaatiho natausaasih' nasahoe tati sahi gwinyaap' mmondaatiw' Autaahaatiho neti nasisataise. Saiwa Autaahaatiho sahi sawanaatami ot'hat'hi kaihi noaipasihi sahi mmoniw'hiyaate. ²³ J'hura Autaahaatiho komi maar'ho gwinyaasihoraahi Jisaasihoai neti sami ikwiraatihi masihi sahi Jisaasihop' ipi tit'hi ataw'hateti tip' tipimandaapise tiw' sahi katauhi is'hiya maip'hiya Jisaasihoai tip' tipimandaahauhi napotaise. ²⁴ Napwih' Autaahaatiho jap'hi ahowimat' numwaataise. Numwaataati apipaahi napwitaatiw'handami watip'handi Autaahaatiho ip'hat'isamataise. Sandi Autaahaatiho ip'hat'isamasit'indi apaap'maah'e. Ami Jisaasihom' ambipati w'ndi animwaahipati jomaahipataatihi kiyati ahimotitandi kiyataise. ²⁵ Ami j'hura Daawit'ho Jisaasihop' satati jipati'piyati ahiyataise:

“Awais'hoai nisi mandosohip'p'hi nahatewet' bimih' usonataayo. Iyati ko n'ngi nitatamanati andit'niw'itandi n'ngisati maasi det' bindataise. Bindataisi n'ngisati wapa neti nanop'isatati yaas'handi w'ndi naninyati namaanoaipaitaise.

²⁶ Aih' nisi maar'ho gaatih' n'ni sandapi

maaritataayo. Maarititi nini piwaha sandi kandaato. 'Nisi ambipatisangi windi napoti namaamasaatitaise,' ndi gwinyaati ningi Autaahaatihogaaahandi kanitandihandapi jatataayo.

27 Saindi gwinyaati jatotimandi apaapimaahe. Ami Autaahaatihongi kinyi nisi maarihoaisi windi namaamasamihisihiya napohiyihiya nuwi bimohipipihinoti kiyati windi ahimotitaise. Aimbikinyi otipipatiho nehi kinyapaahiyati mepi autaahehimate kinyihatihinasisoari bimisihoi kinyi nehi iwinjapi namasamihikomambipati animwaahipatopi pindipoamati windi namaamasaatitaise.

28 Aimbikinyi nini asohonimandi bimitandihandami daihira japepihiritidaitandihira aimi ningi nanisinhimmonataayo. Aindi ami kinyi ningisapimaasi biminhi ami nini apipaahi awaindahandi maaritataayo,' *Aunihihiri 16:8-11*

tati jipatihiyati Daawitihogaaahaahe.

29 "Isi naisihiyaati nisataiwi Kraisihopigiwunyahohiyihiyaate, sandapi sangi nasesipatitandi nini nyami asihogaaahaahe Daawitihopitihi sandi kasaitaano. Daawitihogaaahaahe napwihijomaahipataatihiahiyawaayopo. Komanimwaahipati jomaahipati ahiyohipati nyami yapipati Judiyaahanda kimati katinihi ahendaise. Iyataati Daawitihogaaahaahe sawahopi sa piwaha kandaamaase taati

gwinyaahaayo. ³⁰ Iyataati Daawitihō so Autaahaatihomī piwīha atisati neti ausaasihō piropetiḥore. Ausaasihosī Autaahaatihō piwīha akitinīhi sata katisiha gwinyaataise. “Nini sihihura gaasihoi nini ahīwisanihi ko kinyatiyati awaisihoematati noaipati isihiyai iwinjaati bimitaise,” tati Autaahaatihō katisiha gwinyaataise. ³¹ Iyataati Kiraisihō Isihiyai Japihi Numwaitandi Autaahaatihō Ahīwisihō napotati nepaitandihandapi gwinyaataati kandi sangi noaipasihī jihī kopī sata kandaase: “Koi Autaahaatihō isihiya napohiyihiya nuwī bimohīpīpīhi windī kiyatī namaamasihī ko kapīhi ahīmondaise. Iyatī komī ambīpati anīmwaahīpatopī windī namaamasaatise,” tati Daawitihō kandaase. ³² Aisi so Jisaasisoai Autaahaatihō aimī ahowimatī numwaataise. Numwaasihī nyahī Jisaasihopī gīwunyaahohiyihiyaanini sandapi mmonīhaawī kasatahaato. ³³ Aihī Autaahaatihō Sapihō numwaasihī yamīhapataatihī niyatī watīpīhandī numwihī netī bindataise. Bimihī Itīpīhō isihiyai numwītandī Sapihō akitinīhi katisihō Jisaasihoi numwihī netaise. Netaati ko Jisaasihō Itīpīhoai netī natausaasihī nyangisaapīhi napihi sahi kandi mmonīwī atisawaayopo. ³⁴ Daawitihō napotī yamīhapataatihī naihi Daawitīhopī noaipati awaisihoematane tati Autaahaatihō kandaamaase. Owetise. Daawitihō sangī napotī maapi yapīpataapīhi bindataati sa piwīha kandaase:

‘Autaahaatihō Awaisihō nisi Awaisihoi sata

kaundataase, “Nini gi nisi watipihaiwa nahatewa nahimisanhi kinyi ningisapi ishiya kahapaamapipa nahataapai iwinjatitaapi nisi gaatihiraihoanji nambi bime. ³⁵ Bimisamhi kinyi tiworisai neti nini kinyi auhiraapihisi asimwaatitihemasanhura kinyihematipi kiyai tipigwaumbwi ipihatimbi iwinjatitaapo,” undati Autaahaatihoi Awaisihoai kaundise,’ *Aunihihiri 110:1* tati Daawitihoi katisihaare. ³⁶ Isisahi nahatiyaati Isiraherhiyaate, kimandi akitinhi baiwi mmoniwigwinyaapise. Jisaasiho so sahi Katauhi ishiya usa tipitipimandaahohihoai Autaahaatihoi aimi neti koai Awaisihoemasihisi ami ko noaipati komi Isihiyai Japihisi Numwait-andihoematataise.

Isihiya Taahitihandi Nepemaitiw Waapoho Newaayopo

³⁷ Pitaaho kiyai sata kaundihisi atisawaawikiyaami maariho owesoendaise. Owesoetihikiya Pitaahoaisuni aposerihiya usaisuni saundawaatopo. “Naisihiyaate, nyahiwani napitaitihaawe?” undawaatopo.

³⁸ Saundauhi Pitaaho kiyai sata kaundataase, “Sahi ninaasonihisi ninaasaamaanhi baiwi nepemaitiwise. Iyawaawisihiyaisi aimi nepemaitihaayo undiwiniunjitaitiwisi Jisasi Kiraisihomisi ambipataahi waapoho nepise. Nepemaitiwisi waapoho nesahisi Autaahaatihoi sami maipihaiwa nesamaitaise. Nesamatosati Autaahaatihoi Itipihoi nehi nasamitaise.

³⁹ Iyataati jihura Autaahaatihoi nyami

Awaisiho sandaase, ‘Gandi numwaahohiyihiyai Itipihoho akitihihi numwito,’ ndaase. Iyataati siyai gandi numwaito tisawihya sapuni sami simwaayaapuni isihya usa kaanihi bimohiyihyaapise,” undataase. ⁴⁰ Saundatosa Pitaaho piwaha wiwa pihitihaiwa waapihunda kiyai sata kaundataase. “Sahi jaawo, isihya maipihandi kiyohiyihyaisawi wiwa ahoyawi naapihandi naitaawo,” undataase. ⁴¹ Undati kaundih komi piwaha atiwiwi baiwi nehohiyihya waapoho newaayopo. Newaawi suraanihi isihya pihitiwi ambipa owehandi 3,000 kaiwihya nepemaitwi Jisaasihopi giwunyaahohiyihyaamihathihi niyawaayopo.

Jisaasihopi Giwunyaahohiyihya Gaahaiwa Kiyawaayopo

⁴² Aih isihya Jisaasihopi giwunyaahohiyihya aposerihiyaami piwaha waati atisawaawi kiyaami maariho naasohitih ahoyaniwi naasikiyaimatiwi bindawaayopo. Bindawaawi nahateweti nandapa naminiwi maasi nanawaayopo. Aiw ami Awaisihomi nandapa biretihandi maasi nanawaayopo. Aiw ami pihitiwi gaapundawaayopo. ⁴³ Aposerihiya Autaahaatihomi watipihandaahi watipihaiwa kahatamatipetahaiwa kaitaatiwi Autaahaatihoho watipihandi nunyataise. Numwih kiya Autaahaatihomi watipihandaahi watipihaiwa kiyauhi isihya nahatiya saiwa mmonawaawi kiyaami maariho noamapi mangiri ikwiniwi yayawaayopo. ⁴⁴ Aih isihya Jisaasihopi giwunyaahohiyihya maariho

naasohitihī kiyaamihapa kahapaamapipaapī
 nyahī Jisaasihopī gīwunyaahohiyīhiyaani
 nahatiyaanamihape tiwī namīnīwī nanīwī
 naasīkiyaimatiwī bindawaayopo. ⁴⁵ Saiwī
 bindawaawī kahapaamapīpa kiya isīwasohīpīpa
 nunyawī nawīho nehohīho ko nesisī isīhiya
 Jisaasihopī gīwunyaahohiyīhiya nawīhopī
 nenoaahītisawīhiyai nunyawī gaamawaayopo.
⁴⁶ Aiwī asisī nahateweti Autaahaatihomī
 aṅī awaīndīhandaatihī maasī ahoyanīwī
 Autaahaatihopī gaapundawaayopo. Aiwī kiya
 Jisaasihopī gīwunyaahohiyīhiya sawanaamī
 aṅaṅī kandi kandaapīhī maasī ahoyanīwī
 sisīwī pīwanīwī nahoaiwī nandapa nanawaay-
 o. Aiwī amī kiya maaritīwī bīpī napaisaati
 nga nanawaayopo. ⁴⁷ Aiwī kiya nahateweti
 Autaahaatihomī ambīpati nīwimaawaayopo.
 Nīwimaahauhī kiyaisī isīhiya usa maarīho
 wīwiwawaayopo. Aihī Autaahaatihō isīhiya
 usaisī numwaataise. Numwaati Jisaasihopī
 gīwunyaahohiyīhiyaamīhatīhīmatī netī
 awaīndemasīhī taahiyīhiya noaipawaayopo.

3

*Pitaayi Joniya Utaaho Wo Auhiri
 Maipitahoai Autaahaatihomī Watipihanda Nepi
 Titihpumamaise*

¹ Aihī asisīha wehī Pitaayi Joniya
 asīhataahura ipīho mīhepemasīhī Au-
 taahaatihopī gaapundītaatīwīhuraatihī
 Autaahaatihomī aṅī awaīndīhandaatihapī
 niyamaise. ² Naimī aṅī awaīndīhandamī

maasomwaanji noaipamaise. Maasomwaanji
 samwaanjami ambipati ambihitawaawi
 maasomwaanji Sanahiwetihamwaane tiwi
 ambihitiwihamwaane. Isi kamwaanji
 utaaho wo auhiri maipitaho bimih
 kuri usonamaise. Soru auhiri maipitiso
 sanaati sikiyati auhiri maipitahoai
 namotaihhore. Namotaihhosi asisi
 nahateweti isihya numwaasi nuwi samwaanji
 maasomwaanji ahewisawaayopo. Sandi kapihi
 ahisohitimandi apaapimahe, ami isihya
 Autaahaathomi anji awaindihandaathapi
 pinaisaihiyai nawho naninyawise undati
 ko itundi to tiwi ahewisawaayopo. ³ Aih
 Pitaayi Joniya naimi noaipasihhi ko auhiri
 maipitisiho kurisi iwinjatosati saundataase.
 "Sahuraahi nawho naninyamise," undati
 itundataase. ⁴ Itundih
 kuri koai baimi iwinjatamaami
 Pitaaho sata koai kaundataase. "Kinyi
 yihoaanyangi nyainjasapeme," undataase.
⁵ Undih
 ko kurapi nawho nanimitaatimiso tati
 naingaati kuri winjataise. ⁶ Iwinjasihura
 Pitaaho koai sata kaundataase, "Nini
 apipaahi nawho owehonine. Owehonini
 nini isiwasihitihandigi nahimitaano.
 Isi Nasaretihandaahapi Jisasi Kiraishomi
 watipihandaahi kinyi dosi nutaapi
 kahitataaton
 kinyi dosi numwe," undataase. ⁷ Undatosa
 Pitaaho komi ikwiri gaatihiraahi koai
 iwiwati titihisihhi ko dotaise. Dosi
 hetiket
 kuraanhi komi auhiri maipitirihiri
 noipati gaatati watipindaise. ⁸ Watipitati
 gaatih
 ko komi auhiri maipitiwaiwa mmonata
 gaatih ko napwaatati doti biyati
 titihhi itipati daayataise.

Itipiwati daayati kuramihini notaise. Kiyamapi kurisati maasi anji awaindihandaatihapi niyataise. Niyataati ko asakiya maaritati naupwananati Autaahaatihomi ambipati niwimaataise. ⁹ Niwimaasihisi isihiya nahatiya anji awaindihandaatihisi bimohiyihiya usonawaayopo. ¹⁰ Usonawaawisi isihiya nahatiya satiwiki kopiki gwinyapenawaayopo, so utaaso jinjapihisi anji awaindihandamisi maasomwaanji Sanahawetimumwaanjami deti bindataati nawihopisi naninyawise tati itindoaatisihoe tiwisi usonawaawisi komisi auhisi noaipati titihitindihandapisi kiya yaiwisi kiyaamisi maarihoo owesoendaise.

Pitaaho Anji Awaindihandaatihisi Piwaha Ausaati Kaundataase

¹¹ Aihisi ko Pitaayisi Joniyai isiwatihisi isihiya mmonawaawisi maarihoo owesoetihisi naupwasi kingwaasamisi bitohohipipihisi nowaayopo. Kingwaasisi bitohohipipihisi Soromonihomisi Usaanaipati Parandaahande tiwihapihisiki kapihisi nowaayopo. ¹² Niyauhisi Pitaaho sandisi mmonataati kiya isihiyai satati kaundataase. “Sahisi Isiraherihiyaate, sahisiki mandapisi napaapisi samisi maarihoo owesendaise? Kimoaisisi yahuraanji titihemwahonihisi ko daindimandisi yihoaanyamisi gaahandisi watipihanda koai titihemwahaamaayo. Owetise. Isisi sahisiki yahuraanyangisiki baiwisi maanyinjasawise. ¹³ Iyataati nyamisi asoya Abiraahamihomisi Isaakihomisi Jekopihomisi Autaahaatihoo komisi Mwaaho otipipatihoo biyati atiwisahoai noaipati

awaisihoematitandi watipihandi awaindihandi nunyataise. Aihahi sahi koai awaisawahiyaami ikwiraatihahi nunyawaayopo. Nunyauhi Pairotiho Jisaasihopahi ko ainhaho gaahore tati gwinyaataati namihausoasitotataihahi sahi koai aaye mundiwahi Jisaasihopahi posatihahi ahosumawaayopo. ¹⁴ Jisaasiho utaaho so ainhaho apipaahahi tihahi gaaho maipihandami kipahi atihahi oweho popitihopahi posatihahi ahosumawaayopo. Ahosumaposawahi utaaho wo isihiyahi tiwamapahi napwitisihopahi Pairotihoai nupusoaase undiwahi kaahaatauhahi Pairotiho sami piwihahi atisati nuwausoasataise. ¹⁵ Iyataati Utaaho ishiya jinjapihahi bimitaatiwihandahi numwitandihohai sahi katauhahi tunnawahi yahwinohiyahiya tipahi tipimandaahauhi napotaise. Napwihahi Autaahaatihohi japihahi jomaahipataatihapahi ahowimati aimi numwaase. Numwaasihahi yahuraanahi sandi mmonihawahi ausaaha kasatahaato. ¹⁶ Ausaahaawahi Jisaasihomihahi watipihandapahi biyaha gwinyaahaayo. Siyaha gwinyaahahuraanhitihawahi Jisaasihomihahi watipihandaahahi utaaho kimo auhahiri maipitishimoai tihihiwihonihahi sahi mmonawaayopo. Iyataati sandi Jisaasiho sawaho yahuraanyamahi kopahi giwunyaahohitihandahi neti ausaimanataise. Sandi yihooanahi Jisaasihopahi giwunyaahohitihandahi gaata watipitihahi yahuraanahi nahatiyaatamahi ndihetihahi giwunyaahohitihandahi kandaahahi kimo utaamoai tihihiwihonihahi sahi mmonawaayopo. ¹⁷ Aisi naisihiyaate ninahi saindihahi gwinyaataayo, sahunahi amahi sangisahi jainjaawahi bimohiyahiyaunahi

sahi Jisaasihoai kawisohiwaiwaapi moniw
 nanihaiwi kiyawaayopo. ¹⁸ Iyataati jihura
 Autaahaatihokom Ahiwisihopi yaawindihandi
 neti napwitaise tati komi piwaha atiwi nepi
 awusaahohiyihiya nahatiya piropetihiyaami
 maahomwaanapi katisihaare. Katisihaasi
 sahi kiyohiwimaiwa saiwa Autaahaatihokom
 katimumwaanpi kiyawaayopo. ¹⁹ Isi sahi sami
 maipaiwi kiyohiwaiwa namapi nepemaitiwise.
 Aiw sahi Autaahaatihokom napiwise. Saiwi
 sahi nepemaitisaihi ami Autaahaatihokom sami
 maipihaiwa nesamaitaise. ²⁰ Nesamatosi
 Awaisihokom wanihandi maarihokom napaisaita
 watipititandihandi nasamitaise. Iyati
 Autaahaatihokom Isihiyai Japihi Numwaitandi
 Namihanati Ahiwisihokom Mesaiyaahoi sapi
 natausaasonihi sangisenda napitaise. So
 Jisaasihopito. ²¹ Isi Jisaasiho wanihi
 yamihapataatihini niyati jaati bindataise.
 Jih aimehura Autaahaatihom piwaha
 atiwi nepi ausaahohiyihiya piropetihiya
 katohipatamatiyati kiya katohirihireti
 Autaahaatihokom kahapaamapi nahataapai
 neti titihemati sawanyinjapwimanati
 wanihaiwemaitandihura noaipahonihapo.
²² Iyataati Mosesihokom satati jipatihiyati
 ahaisihaare:

“Sami Awaisihokom Autaahaatihokom ningsi
 nanimihainjipatamatiyati sahi
 sawanaatami otihatihapi sawanaatamihokom
 utaahokom woi Autaahaatihom piwaha
 atisati neti ausaitandihokom piropetihoi
 namihandaise. Isi namihanihonihini

noaipati ko nahataapa kasatonihapa
 atiwi nepi japepihiriwi kaiwise. ²³ O
 so Autaahaatihomi piwaha atisati neti
 ausaasiho piropetihomi piwaha ishiya
 usa atihomaawiw nepumahohiyihiya
 siya komi ishiyaisaw maasi windi
 mbimimitaatiwi Autaahaatihoho tipitapaati
 nemaitaise,” *Winihapipa 18:15, 18-19*

tati Mosesiho kata ahaisihaare. ²⁴ Iyataati
 Autaahaatihomi piwaha atisati neti ausaasiho
 Piropeti Samwerihoaapihap ipoti noaipapi
 piropetihiya Autaahaatihomi piwaha atiwi
 nepi ausaahohiyihiyaisangi nahatiya wani taati
 noaipasiwimaiwaapi siyati noaipaitaise tiwi
 naasika katiwi timaniwi jih ahiyohihaare.
²⁵ Iyataati Autaahaatihoho jihura komi piwaha
 atiwi nepi awusaahohiyihiyai akitinhi
 kaundisiha wani noaipasihi sahi aimi mmoniwi
 Autaahaatihomi gaahaiwa nasamiwaiwa
 newaayopo. Sandi jihura sami jasoyai gaahaiwa
 akitinhi nasamito undati kaundiwaiwa
 aimi sahi newaayopo. Iyati Autaahaatihoho
 Abiraahamihoi satati kaundisihaare:

‘Kinyi kimwaaya kimaasihiyaamihetapi gaa-
 handi ishiya yapih nahatewaaraahiyai
 nini kawindi numwito,’ *Wuwanihapih
 22:18, 26:4*

undati kaundisihaare. ²⁶ Aih Autaahaatihoho
 gwinyaataati komi otipipatiho gaaho mwaaho
 biyati atiwisahoai sapi jih natausaasih sangi
 gaahandi kasisati nasamitandi nasataise.
 Nasamitandi napindihandi siyate, sami
 maarho omanjitihi gwinyaahohitihandi neti

nasepemaiahonihī nepemaitiwī samī maipihandī namaitaatiwī nasataise,” undatī Pitaaho kiyai kaundataase.

4

Pitaayī Joniyai Napuwawaayopo

¹ Aihī Pitaayī Joniya taamī pīwīha isīhiyai ausaapī kaundihī pīrisihiya usa isīhiyaapī nandapa tīhīwī Autaahaatīhoai nunyohiyīhiyaunī amī anī awaindīhandī jatohiyīhiya tunnīwī yahwīnohiyīhiyaamī awaisīhounī isīhiya usa Satiyusihiyaunī napīwī kuraapīhī noaipawaayopo. ² Aihī aposerīhurī jīhī pīwīha satīmī ausaamaise, “Jisaasiho napotatī japīhī nepataise. Isī isīhiya napohiyīhiyaisangi japīhī nepaitaapo,” tīmī ausaamaise. Aihī Satiyusihiya napohiyīhiyaapī wīndī japīhī namepaitaapo tīwī gwīnyaapīhiyaasi kuramī pīwīhaapī itīhītawaatopo. ³ Itīhītīwī kuri isīpī numwaasi niyauhī aimī ipīho naihiyawaawī namapī ipotī pīwīha tītīhemaitaatīwī nehī numwaasisuwī napuwawaayopo. ⁴ Aihī amī sura isīhiya taahiyīhiya kuramī pīwīha baiwī atīwisawaayopo. Atīwiwī baiwī kurī kiyai kaundiwaiwaapī gwīnyaawaayopo. Aihī isīhiya jīhī pīwīha atīwī Jisaasihopī gīwunyaahohiyīhiyaunī wanī pīwīha atīwī gīwunyaahohiyīhiyaunī pīhītīwī ambīpatī owehandī 5,000 kaiwīhiya noaipawaayopo.

Anī Awaindīhandamī Awaisawīhiya Pitaayī Joniyai Pīwīha Nunjenīwī Kaundawaatopo

5 Aihī bowihī Jūdaahiyaamī awaisawīhiya jīhiyaunī amī gwīnyaahiya mītīhiyaunī amī winīhapīpa katīwunjohiyīhiya Jerusaremīhanda maasī ahoyanawaayopo.

6 Ahoyanīhauhī amī utaaho wo pīrisihiya isīhiyaapī nandapa tīhīwī Autaahaatīhoai nunyohiyīhiyaamī mītīhiyaamī pīrisiho awaisīho Anaasihotihī Kaiyapaasihotihī Jonīhotihī Arekīsandaahotihī amī isīhiya usa Anaasihomīhiyaatihī maasī ahoyanawaayopo.

7 Ahoyanīwī bindawaawī aposerīhuri nepī kiyaamī ndīhetī ahīwisawosawī satīwī nunjenawaayopo. “Sahuraahī diyaamī watīpīhandī nesi sandī kiyamaise?” undīwī nunjenawaayopo.

8 Saundauhī Itīpīho Pitaahomī omanītītīhī nga tisainjīhī ko kiyai wihoanjīha sata kaundataase.

9 “Sahī pīrisihiyaatī isīhiyaapī nandapa tīhīwī Autaahaatīhoai nunyohiyīhiyaamī mītīhiyaatunī gwīnyaahiyaate, kīmo utaamoai iwītataamana andītīwiwīha tītīhīwihotīhandapī yahuraanyangi napitaimī tītīhīwise tīwī sahī nanyisendaatīwītowo?”

10 Nasaretīhandaahapī Jisasi Kīraisihomī watīpīhandaahī kīmoai yahuraanjī tītīhīwihonīhī nga tītīhī bitondaise. Bitondaisī sahunī Isīraherīhiya usai maawī baiwī kīmandapī gwīnyaapīse.

Jisaasiso soai sahī tipī tipīmandaahauhī napwihī Autaahaatīho japīhī jomaahīpataatīhapī ahowimatī aimī numwaase. 11 Iyataatī Jisaasiso sopī pīwīha satīwī jīpatīpaiwī ahiyohīhaare:

‘Sahi aṅaṅi aṅimatohiyihiyaati yasiha*
 kiimaapi ponyase tiwi mmopi nemapi
 namahotiha wani noipati mihotirisati
 isihiya usa nyami yasiha anaahiha
 nawihaamatiyati ahominati watipiha
 aundetihopi yanatihatane,’ *Aunihiri*
 118:22

tawaatopo tiwi ahiyohaare. ¹² Wo nyangi
 japihi nanyamaitandihoo owetise. Jisaasiho naa-
 sohii nanyamaitandi sawahoai gaapiataahi
 nunjendihaawe. Yapiataapihi nahataapihi
 ambipati witi kataahi Autaahaatiho isihiyai
 japihi numwaitandihati apiataahi owetise. Nehi
 Jisaasiho naasomihatihe,” undati Pitaaho
 kaundataase.

¹³ Saundihii aṅi awaindihandami
 awaisawahiya Pitaayi Joniya piwaatindihandi
 usoniwi atisawaawi kiya yayawaayopo.
 Sandi yayohitmandi apaapiamahe. Ami
 kuri sikuri kamaimi nehihuritamaahandi
 kandi nyapi yamaimi andititimi bitotama
 piwiha ausaamaiso tiwi sandapi Yayawaayopo.
 Yayawaawi kurapi Jisaasihoaisami maasi
 otipipati kaimbimihuritamaame tiwi kiya
 gwinyaawaayopo. ¹⁴ Aihii kiya utaaho auhiri
 maipitisho kurisa maasi kiyaami ndiheti

* 4:11: Titihi piwiha akaaha jipati pindisiha “kiima nawiha sahi
 aṅaṅi aṅimatohiyihiyaati ponyase tiwi mmopi nemahotiha
 noipati aṅaṅi anditiwitiandii anaahiha watipiha
 yasihandaise,” tati katindimandi ami Judaahiya aṅaṅi
 nawihara yasiha mihotiwi aṅimatiwihiyaasi kandapiise.
 Iyataati Jisaasihopi siwipati namihanati kandaase ami ko
 komi isihiyai iwitatamanati anditiwitiandii aṅaṅami
 yasihaamatiyahoso.

bitosihi piwaha wihoanaha kaunditotiwaha kamundiwi bipi namahaawaayopo.

15 Namahaaposawi bipi bindawa kingwaasi sandi anindi bindawa piwaatohitindi namasi noaipapi bitoaitaatiwi kaundawaatopo. Kaundauhi kingwaasi noaipasi niyauhura kiya sawanaahihi bindawaawi satwi kanawaatopo.

16 “Nyahi suri utaamurisi napitiwitahaawe? Isihiya nahatiya Jerusaremihandi bimohiyihiya watpihandi awaindihandi kuri kaihi aimi mmonihauhi ami nyangisangi mmonihayoni kandapi windi namoasitiwaato,” nnawaatopo.

17 Aiw kiya awaisawihiya kurapi satimihure tiwi katawaatopo, “Yahuraani Jisaasiho napotati nepasi niyati yamihapataatihi bindataati komi aposerihuraanyami ikwiraatihi watpihandi nanyamih auhiri maipitahoai titihiwihayao timihure. Isi kurami katimi kaindihandi isihiya mmonawaawi kanwinjami nowaawi gwinyaitaawi namawaati kuri apipaahi Jisaasihopi isihiya usai kamundimise unditahaawo,” tiwi piwaha katwi ahiyawaayopo.

18 Aiwosawi kiya kuri japihi gaatiwi numwaapi kiya kuri saundawaatopo. “Sahuraahi isihiyai Jisaasihopi katimunjami windi ausaapi kamundimise,” undiwi kuri waapihundiwi itihundawaatopo.

19 Itihundauhihandi kandi Pitaayi Joniya wihoanaha satimi kaundamaase, “Sahi satisaihi yahuraani samaha atisisaha Autaahaatihomi piwaha amusaasahi sandapi Autaahaatihomaaritati mmonataati gaare titaindihoh? E sami piwaha atisaha minjapepihiraha Autaahaatihohai

atiwisiha komi piwiha ausaasahi kandapi ko maaritonhi gaaitaindihoh? Isi sahi saurami maahiwindi tithi gaahande tiwi sawanaati gwinyaapise. ²⁰ Ami yihooanji aposerihuraanji yihooanyami ndihaara mmoniha atisonhi Jisaasiho katati kaiwaiwaapi windi namaamha kandinhi jinjapihi ausaito,” undamaase. ²¹ Undihihura isihiya anji awaindihandami awaisawihiya satiwigwinyaawaayopo, “Kimandi watipimandapi isihiya nahatiya mmonawaawi Autaahaatihomi ambipati niwimaapi Pitaayi Joniyai maarho nunyawaayopo. Nunyawihiyaasi nyahi kuri newaati napusahi wiwa kiya itihinyatitaawo tiwi Pitaayi Joniyai ipotihura saiwa japihi kaisaihaahi nyahi nasapuwaapani kamaimise,” undiwi bipi natiwusaasawaayopo. ²² Isihiya nahatiya Autaahaatihomi ambipati waati niwimaahotimandi apaapimahe. Ami utaaho wo komi kinaungwiha ikwahwimaindmwitihijhaati ikwahwimaindmwitihisiyati sanausohoi Autaahaatihoh Pitaayi Joniyai watipihandi numwihikuri koai tithiwisitihandapi Autaahaatihoh watipihoh gaahoe tiwi komi ambipati niwimaawaayopo.

Jisaasihopi Gwunyaahohiyihiya Watipihandi Nepi Yamaiwi Piwiha Ausaitaatwihandapi Autaahaatihopi Gaapundawaayopo

²³ Ahi Pitaayi Joniya japihi Jisaasihopi gwunyaahohiyihiya ahoyaniwi bimohipipihinumwi noaipamaise. Numwi noaipapanji awaindihandami awaisawihiya kuri

kawisoh+iwaiwaapi ausaapi kaundamaase.
 24 Kaundih+ atisawaawi nahatiya maar+ho
 naasoh+tihi+ Autaahaat+hop+ sat+wi+ gaa-
 pundawaatopo. “Awais+hone, kiny+
 yam+hapatuni yap+patuni dur+h+runi nahatewa
 gi+munyainji+waiwauni Ahaing+hone. 25 Iyataati
 nyami as+ho Daawit+ho kiny+ ot+ip+pat+ho
 kiny+ pi+w+ha biyat+ at+ingisahoai kat+itand+
 kiny+ It+ip+hora kiny+ kaundin+h+ kom+
 maahomwaan+api ji+hura satati katis+haare:
 ‘Is+hiya Judaahiyaamat+pi+metamiya Awais+hop+
 napaapi apousataise?’

Napaapi apowih+ kiya neh+hand+ tiw+taati+w+
 pi+w+ha kan+w+ t+iman+nawaayopo?’

26 Aiwi yap+hi+ nahatewaara jaawi bimohiy+hiya
 nahatiya maasi ahoyanawaayopo?’

Kimiya awaisaw+hiya ahoyan+w+ Awais+ho Au-
 taahaat+hoaisuni kom+ Mwaaho Is+hiyai
 Jap+hi+ Numwaitand+ Ah+wis+hoaisuni
 ip+hatiw+maitaat+w+ si+tiwatawaayopo,’

Aun+hi+hi+ 2:1-2

tati Daawit+ho katati ahais+haare. 27 Iyataati
 Awais+hone, sa pi+w+ha ji+hura katis+ha
 ak+ite. Erot+hotih+ Pondiyaasi+ Pairoth+hotih+
 is+hiya usa Judaahiyaamat+pi+metahiyaat+hi+
 Judaahiyaat+hi+ maasi k+imati+ aunah+pi+mat+
 Jerusarem+hand+ ahoyanawaayopo. Ahoyan+w+
 kiny+ kimwaaho kiny+ pi+w+ha biyat+ at+ingisaho
 kiny+ ot+ip+pat+ho gaaho Is+hiyai Jap+hi+
 Numwaitand+ Ah+wing+ho Mesaiyaahoai
 tiw+taati+w+ pi+w+ha kan+w+ t+iman+nawaayopo.

28 Saiwi kiya kiyoh+ti+mand+ sand+ kiny+ kiny+
 wat+pi+hand+ahuni ami+ am+ti+ha gaahaaraahi

jihî nepî tîmanîpî sapa noaipaitandî gwînyaahingîmumwaanî kamwaanî kaiwî ahoyanîwî Jisaasihoai kawîwî tiwawaayopo. ²⁹ Aisî Awaisîhone, isîhiya anî awaindîhandamî awaisawîhiya kanyatohîwaiwaapî gwînyaapî nyahî kinyî otîpîpatîhiyaanangi kinyî wanî nyatatamanîpî andîtînyaîpe. Andîtînyaisamîhî andîtitaatî isîhiyaapî yamaayaatî kinyî pîwîha angusaitaano. ³⁰ Angusaasaihî kinyî nyangi kinyî watîpîhandî awaindîhanda andîtînyaîpe. Andîtînyaisamîhî nyahî Jisaasiho kinyî otîpîpatîho gaaho kinyî pîwîha biyatî atîngisahomî ambîpataahî isîhiya timbîpaisahiyai tîtîhîwiwaatî watîpîhaiwa isîhiyaamî ndîhetî kaitaano,” tîwî Autaahaatîhopî gaapundawaayopo.

³¹ Gaapundîwî owetihî kiyaamî anîhandî bi-motîhandî ahoainataise. Ahoainjîhura Autaahaatîhomî Itîpîho kiyaamî omanîtîtîhî tisaitataise. Tisainjîhura Autaahaatîhomî pîwîha wîndî yamaiwî andîtitîwî ausaawaayopo.

Jisaasihopî Isîhiya Gîwunyaahohiyîhiya Maarîho Naasohîtîhî Bindawaayopo

³² Aihî nahatiya Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiya kiyaamî maarîhounî kiyaamî gîwunyaahohîtîhandunî naasî kandîndaise. Aihî isîhiya usa kiyaamî otîhatîhapî kahapaamapîpaapî nyamîhape tîwî wîndî kamaatopo. Owetise. Kahapaamapîpa kiya isîwasohîpîpaapî nahatiyaanamîhape tîwî namanînîwî bindawaayopo. ³³ Aihî aposerihiya Awaisîho Jisaasiho napotatî nepasîtîhandapî

Autaahaatihomi watipihandaahi piwaha ausaawaayopo. Ausaapi satiwi, “Wani Jisaasiho asohoematati bindataise,” tiwi piwaha ishiyai kaundawaatopo. Saiwi ausaahauhi Autaahaatihohi kiyai gaahandi waati asakiyati nunyati kawisataise. ³⁴ Iyataati ishiya Jisaasihopi gwunyaahohiyhiyaami otihatihapi usa kahapaamapi paapi windi nenoaahimetopo. Kiyaami otihatihapihiya usa yapipati ananji osaataatisawhiya kapa ishiya usai nunyawhi nawihohi newaayopo. Nawihohi so nehohihohi nesi nowaayopo. ³⁵ Nesi nuwi aposerihiyai nunyawaayopo. Nunyauhi aposerihya so nawohi nesi ishiya kahapaamapi paapi nenoaahitawhiyai nunyawhi gaamawaayopo. ³⁶ Aihhi suraanihi utaahohi kahapaamapi paapi nunyohiyhiyaami wo bindataise. Komhi ambipati Josephiho. Aihhi koaisi aposerihya ambipati witi Banapaasihone undiwi nusoasawaayopo. Sandi Banapaasihone undiwi kiyaami haara ambihundohitmandami tanyaaha siyate, “Ishiyai piwaha kaundati kiyaami maariho omanititihhi neti anditiwihahore,” tiwi katawaawhi Banapaasihone tawaatopo. Iyataati Josephiho so ishiya Ripaihiyaami hore. Iyataati koaisi sanaati yapipati Saipiraasihanda namohore. ³⁷ Namohosi niyati Jerusaremihanda bindataati komhi yapipati ishiyai nunyati nawihohi netaise. Neti isisisi niyati aposerihiyai nunyataise.

5

Ananaiyaasiy+ Sapairaayaap+haare

¹ Aih+ suraan+hi+ am+ utaaho wo bindataise, kom+ amb+pati+ Ananaiyaasiho. Iyataati kom+ apwaataatam+ amb+pati+ Sapairaahaate. Aih+ kasanyuri+ kasanyuram+ yap+pati+ wihoaan+hati+ is+hiyai nunyam+ naw+ho nemaase. ² Nep+ ahiyamosam+ pi+w+ha kan+im+ naw+ho wihoaan+ho sawasanyurap+ ahiyamaam+ wihoaan+ho Ananaiyaasiho nesi niyat+ aposer+hiyai saundataase. “Naw+ho ki+mo yainjanyuraanyam+ yap+patap+ nehoh+ho ki+mo kon+hi+ is+isi nasataayo,” undati kiyai jaiwundati kaundataase. ³ Undati numwih+ Pitaaho Ananaiyaasihoai satati kaundataase. “Kiny+ napaap+ Bwaas+r+hi+ri neh+ iwinjahin+hi+ ki+ri net+ kiny+ maar+ho gw+nyaahing+ti+hand+ nangop+sasataise? Siyat+ nangop+sasih+ naw+ho wihoaan+ho ahiyapaap+ ki+mo kon+he ti+pi+ Autaahaat+hom+ Iti+pi+hoai napaap+ jaiwundi+pi+ kaundapaase? ⁴ Ji+hura yap+pati+ is+hiya usais+ sang+ nunyap+ naw+ho nep+hura yap+pati+ ti+ti+hi+ kiny+hat+ndaise. Aimb+ naw+ho nehing+hoaisangi kiny+hondaise. Kiny+hondais+ gi+ ahiyap+ mb+mimaap+ napaap+ nyangi jaiw+nyat+itaap+ sand+ gw+nyapenapaise? Sand+ jaiw+nyating+ti+mand+ nyangi jaiw+nyatapaamaase. Owetise. Autaahaat+hoai jaiwundapaase,” undati Pitaaho kaundataase. ⁵⁻⁶ Undati Pitaaho kaundi+ Ananaiyaasiho pi+w+ha sa atisamap+ ti+mahiyati kon+hi+ napomataise. Napomas+hi+

waimwaaya usa nandaapi apotihiri nepi kiraapihi napapotimanwi nesi noaipapi nuwi jomaahipataatih ahiyawaayopo. Aih sandapi isihiya atisawaawi apipaahi awaindahandi yayawaayopo. ⁷ Aih warihoi aimi ahaitaatwi nesi nuwi otihitih Ananaiyaasihomi apwaataati warihopi napwih nesi namaayopo tati nasati anjhandi sandaatih nandaataise. ⁸ Nandaasihura Pitaaho kaatisi sata kaundataase. “Sainjaahi yapipatap nawho titih nga kamwaan nemaiso?” undati nunjenataise. Nunjesih kaati saundataase, “Ye, nawho titih nga kamwaan nehaayo,” undataase. ⁹ Undih Pitaaho kaati sata kaundataase, “Awaisihomi Itipihoi napitaise timi nunjendaatimi saimburaahi saitahaawo nnimi sandi napaapi kiyamaise? Saimi kaindahandaahi kiwihoi aimi napwih nesuw yamwaamapihiya aimi napwi maasomwaan kimiya bitotawaayopo. Isi kinyi keti kinyi kiwihomataimbi wani napwisamih nangesi yangimwaitaatwi nutaatwihiya deti maasomwaan kimiyaare,” undataase. ¹⁰ Undih kaati atisamapi keti kuraanhi Pitaahomi auhiraapihi timahiya napomataise. Napwih waimwaaya nandaapi mmonawa aimi kaati napomasihiyawa namapi kaati nesi nuwi warihomi apeti ahiyawaayopo. ¹¹ Ahiyauhi sandapi Jisaasihopi gwunyaahohiyhiyauni ami isihiya usai maawi atisawaawi apipaahi awaindahandi yayawaayopo.

Autaahaatihomi Watipihanduni Ami Siwipati Kahatamatipetihaiwaun Noaipataise

12 Aihî aposerihiya Autaahaatihomî watipihandî amî sîwipatî kahatamatipetihaiwa isîhiyaamîhatîhî kiyamî ndîhetî Autaahaatîho kiyai andîtiwîwatî watipihandî numwihî kandaahî kiyawaayopo. Kiyauhî Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiya nahatiya maarîho naasohîtihî nahatewetî anî awaindîhandaatîhî naiwî Soromonîhomî UsaanaiPATî Parandaahandainî ahoyanawaayopo. 13 Ahoyanîhauhî isîhiya usa apetihiya Jisaasihopî gîmunyaapîhiya kiyaisawî maasî ahoyandaatîwî yayawaayopo. Yayawaahandî kandî Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiyaapî isîhiya gaahiye tîwî maaritawaayopo. 14 Aihî isîhiya usîhiya asîhiya asakaiwî taahiyîhiya Awaisîhopî gîwunyaawaayopo. Aiwî napîwî komîhiyaamîhatîhî nandaahauhî kiya nepî awaindematawaayopo. 15 Aihî aposerihiya Autaahaatihomî watipihandaahî watipihaiwa kiyohîwaiwaapî isîhiya atisawaawî isîhiya timbîpaisahiyai gwîtihotî ahiyawî isîsi nuwî daihîraamîhinî ahiyawaayopo. Saiwî kiyohîtiMANDî sandî Pitaaho daihîra sanota ikwîri ahîwito tîwî gwînyaawaahandî kandî nehî komî sîwipata sîwipumwahonîhî kiyamî timbîpa owesoetîto tîwî ahîwisawaayopo. 16 Aihî isîhiya taahiyîhiya detî Jerusaremîhanda bimohiyîhiyaisangi isîhiya timbîpaisahiyaisunî amî itîpîho maipîhapaisawîhiyaisunî isîsi naiwî Jerusaremîhanda daihîraamîhinî ahîwisawaayopo. Ahîwisauhî Pitaaho kiya nahatiyai tîtihiwîsihî kiya noaipapî gaahiyaimatawaayopo.

*Aposer^hhiyai Nep^h Napuhauh^h Autaahaat^hhom^h
Enjer^hho Ot^hp^hpat^hho It^hp^hho Nasat^h Jap^hh^h Kiyai
Nuwausoasataise*

¹⁷ Aih^h aposer^hhiya is^hhiyai t^ht^hwihauh^h noaipap^h gaahiyaimatauh^h kandap^h p^hrisihiya is^hhiyaap^h nandapa t^hh^hw^h Autaahaat^hhoai nunyohiy^hhiyaam^h p^hrisiho m^ht^hho awais^hhotih^h kom^h nais^hhiya Satiyusihyaam^h usaatih^h aposer^hhiya kiyoh^hwaiwa mmonawaaw^h nyah^h metato t^hw^h m^hmaipaiw^h gw^hnyaap^h kiyai apousataise. Apowih^h aposer^hhiyai naan^hhand^h numw^htaat^hw^h gw^hnyaawaayopo. ¹⁸ Saiw^h gw^hnyaawaaw^h nap^hw^h aposer^hhiyai numwaasi nuw^h is^hhiya maip^hhaiwa kiyohiy^hhiyaisaw^h napuhauh^h bindawaayopo. ¹⁹ Napuhauh^h m^hhat^hh^h bimauh^h suraan^hh^h Autaahaat^hhom^h enjer^hho ot^hp^hpat^hho it^hp^hho apatind^ht^hh^h nasat^h napw^htohit^hhandam^h maasomwaan^h nuwatosat^h nandaat^h aposer^hhiyai numwaasi noaipatosat^h an^haan^ham^h maasomwaan^h jap^hh^h net^h napuwatosat^h kiyai satat^h kaundataase. ²⁰ “Sah^h nuw^h Autaahaat^hhom^h an^h awaind^hhandaat^hh^h nandaap^h bitotawaaw^h wan^hmand^h k^hmand^h Jisaasihoai n^hwipinjaw^h daiw^h bitoaitaat^hw^hh^hretap^hmandap^h nahatewa ausaap^h is^hhiyai kaund^htaat^hw^h nuw^hise,” undataase. ²¹ Undih^h aposer^hhiya kom^h p^hw^hha at^hwiw^hmap^h nowaayopo. Nuw^h bowih^h asis^hhaat^hh^h kohokoaisaw^h an^h awaind^hhandaat^hh^h nandaap^h is^hhiyai Autaahaat^hhom^h p^hw^hha kat^hwunjaw^h ausaap^h kaundawaatopo.

Kiya taaw^h saiw^h kat^hwunjaw^h kaundauh^h

p̄risihiya is̄hiyaap̄i nandapa t̄h̄iw̄i
 Autaahaat̄hoai d̄ipuman̄iw̄i nunyohiȳhiyaam̄i
 awais̄ho mit̄hotih̄i kom̄i nais̄hiya
 Satiyusihiyaam̄i usaatih̄i noaipap̄i bindawaaw̄i
 Judaahiyaam̄i is̄hiya usa gw̄inyaahiya Kaun-
 jer̄hiya San̄het̄iren̄hiyaap̄i p̄iw̄iha nusoasaw̄i
 gaatauh̄i nap̄iw̄i nahatiya ahoyanawaayopo.
 Ahoyan̄iw̄i bindawaaw̄i saundawaatopo, “Nyah̄i
 awaisaw̄hiyaan̄n̄h̄h̄i aposerihiyaap̄i p̄iw̄iha
 p̄iwaat̄it̄haawo,” t̄iw̄i kan̄iw̄i nimb̄imaat̄n̄iw̄i
 bindawaayopo. Bindawaaw̄i an̄i awaind̄hand̄i
 jatohiȳhiya tunn̄iw̄i yahw̄inohiȳhiyai
 aposerihiyaap̄i noaipasi w̄nd̄i namaayopo
 t̄iw̄i aposerihiyai numwaasi nap̄itaat̄iw̄i
 nat̄iwusaasauh̄i kiya tunn̄iw̄i yahw̄inohiȳhiya
 nowaayopo. ²² Nuw̄i noaipap̄i an̄i hand̄i
 napw̄itoh̄it̄handaat̄ih̄i mmonawa aposerihiya
 usaametih̄i namap̄i jap̄ih̄i naiw̄i awaisaw̄hiya
 nat̄iwusaasohiȳhiyai sat̄iw̄i kaundawaatopo.
²³ “Nyah̄i napw̄itot̄ihandam̄i maasomwaan̄i
 noaipawaat̄i mmonahaaw̄i an̄itiw̄i mbaahap̄i
 napuposaw̄i is̄hiya napw̄itoh̄it̄handam̄i
 maasomwaan̄i nahatewa an̄itiw̄i napuposaw̄i
 tunn̄iw̄i yahw̄inohiȳhiya jaaw̄i bitohauh̄i nyah̄i
 winj̄ihaayo. Iyaat̄i niyaat̄i maasomwaan̄i kiya
 nanyuposauh̄i nandaahaayo. Nandaawaat̄i
 mmon̄iha am̄i aposerihiya usaametih̄i am̄i nyah̄i
 kiyai w̄nd̄i mauson̄ihaaw̄i jah̄ira nas̄ihaayo,”
 und̄iw̄i tunn̄iw̄i yahw̄inohiȳhiya awaisaw̄hiyai
 kaundawaatopo.

²⁴ Undauh̄i an̄i awaind̄ihandam̄i tunn̄iw̄i
 yahw̄inohiȳhiyaam̄i awais̄houn̄i p̄risihiya
 is̄hiyaap̄i nandapa t̄h̄iw̄i Autaahaat̄hoai nun-

yohiy^{hiya}ami j^{hiya} awaisaw^{hiya} sa p^{wa} ati-sawaawⁱ aposer^{hiya} nap^{tai}wi usaametih^{topo} t^{wi} p^{hi}t^{wi} gw^{ny}apenawaayopo. ²⁵ Aihⁱ taawⁱ gw^{ny}apen^{hau}hi utaaho wo nasatⁱ nandaatⁱ awaisaw^{hiya}i satatⁱ kaundataase. “Atiw^{ise}, siya isiya sahⁱ napuhohiy^{hiya} anⁱ awaind^{hand}at^{hi} metaamiya bitotawa is^{hiya}i taawⁱ p^{wi}ha ausaapⁱ kaundawaayopo,” undataase. ²⁶ Undihⁱ anⁱ awaind^{hand}amⁱ tunni^{wi} yahw^{no}hiy^{hiya}ami awais^{ho}isawⁱ tunni^{wi} yahw^{no}hiy^{hiya} nowaayopo. Nuwⁱ is^{hiya}apⁱ naw^{ha}ara nyaw^{ita}awo t^{wi} yayawaawⁱ namapⁱ b^{pi} aposer^{hiya}i napaisaatⁱ numwaasi awaisaw^{hiya}ap^{hi} niyawaayopo.

Aposer^{hiya} Anⁱ Awaind^{hand}amⁱ Awaisaw^{hiya}apⁱ Yamaiwⁱ P^{wi}ha AUSAAWAAYOPO

²⁷ Aihⁱ kiya aposer^{hiya}i numwaasi naiwⁱ an^{aa}anⁱ nandaapⁱ awaisaw^{hiya} kaunjer^{hiya} San^{ihet}ren^{hiya}ami nd^{het}i ah^{wis}awaayopo. Ah^{wis}auh^{hura} p^{risi}hiya is^{hiya}apⁱ Autaahaat^{ho}i nandapa t^{hi}wⁱ d^{ip}uman^{wi} nunyohiy^{hiya}ami p^{risi}ho m^{ti}ho aposer^{hiya}i satatⁱ kaundataase. ²⁸ “Nyahⁱ sangisⁱ aimⁱ newaatⁱ nasisapuwaatⁱ it^{hi}sataatⁱ Jisaasiho sopⁱ sahⁱ p^{wi}ha ausaapⁱ is^{hiya}i w^{ndi} kamund^{wi}ise sataatⁱ waatⁱ wap^{his}ataatⁱ kasato. Siyaatⁱ kasaton^{hand}i kandⁱ sahⁱ at^{homi}wⁱ daahⁱ mw^{tet}wⁱ sahⁱ utaaso sopⁱ p^{wi}ha is^{hiya}i kat^{wun}jawⁱ ausaahot^{ha} is^{hiya} nesi kap^{hi} Jerusarem^{hand}a kan^{wi} gaamatawaayopo. Aiwⁱ sahⁱ nyapⁱ Jisaasihoai tiwauhi napotaise t^{wi} p^{wi}ha neh^{hiya}aanapⁱ nyam^{ihet}emapⁱ

kanyatiitaatiwi sahi sandi kiyawaayopo,” undataase.

²⁹ Undihi Pitaaho aposerihiya nahatiyaapi ahoyati satati kaundataase. “Nyahi Autaahaatihomi piwaha biyaati japepihirito. O piwaha nehisihiyaamihawindi minjapepihirito.

³⁰ Aihisahi aimi Jisaasihoai tipipi titihi atawihateti tipimandaahauhi napwihinyami asoyaami Autaahaatihokiya kopigaapundiwi ambipati niwimaahohiho Jisaasihoai japihi jomaahipataatihapi ahowimati numwaataise.

³¹ Iyati Autaahaatihokoaisineti nyangisi japihi nanyamaati ami jihimatati nyangi daihira nanyisitandihomatataise. Iyati Autaahaatihokoaisineti autaahiwiwati awaisihomatitandi watipihandi nunyati komi ikwiri gaatihiraihoanji ahiwihibindataise. Iyatinyahisiraherhiyaanamimaipihaiwanamawaati nepemaitithaawi ko nyatatamanati anditinyaiwitandihore. Iyati Autaahaatihokoaisihomihetapi nyami maipihaiwanenyamaitandi koainamihanati ahiwihibindataise. ³² Aihisaiwa Autaahaatihokoaisihopi kawiwaiwaapi akite taati nyahipiwaha ausaahaayo. Iyonihi ami Autaahaatihomi Itipihoisangisi sikaiwaapi akite tati piwaha naasika ausataise. So Itipo Kiraasihopi giwunyaapi komipiwaha iwinjapepihirohiyhiyai Autaahaatihonehi numwisihore,” undati Pitaaho awaisawhiyai kaundataase.

Gamariyeriho Sasaahoyai Aposerihiyaapi Nyahí Yáawatí Naanjíhandí Namunyaatí Namíhaitíhaawo Undataase

³³ Undatí Pitaaho kaundihí Judaahiyaamí awaisawíhiya kaunjeríhiya Saníhetíreníhiya atisawaawí kiyaamí maarího wíndotí amí kiyaamí mandíha sisíha tundatí apípaahí apowihí kiya aposerihiya siyíhiyai tiwítaatíwí gwínyaawaayopo. ³⁴ Saiwí siyíhiyai timaitotíwí gwínyaahauhí awaisawíhiya kaunjeríhiya Saníhetíreníhiyaamí wo komí ambípatí Gamariyeriho bindataise. Iyatí ko Parisiho wíníhapípa kataunjisíhore. Aihí isíhiya kopí gaahoe tíwí komí ambípatí níwimaapíhosí ko dotatí kaunjeríhiyai amí aposerihiyai ipaahaapí gohí natíwusaasítaatíwí kaundataase.

³⁵ Kaundihí aimí tunníwí yahwínohiyíhiya numwaasi ipaahaapí noaipahauhíhura ko awaisawíhiya kaunjeríhiya sasaahoyai satatí kaundataase. “Sahí Isíraheríhiyaate, sahí kímiyai wapa wipíwitaatíwaahí sahí baiwí jíhí gwínyaaposawe. ³⁶ Iyataatí sahí aimí Tiyutaasihopí mmoníwí gwínyaapíhiyaate. Jíhura Tiyutaasiho dotatí sata kandaase. “Níní apípaahí watípíhandisahoníne tíhí isíhiya ambípatí owehandí 400 kaiwíhiya koai níwipinjauhí amí isíhiya usa koai tiwauhí napotaise. Napwihí koai níwipinjohiyíhiya kíhíra nandíwirawaayopo. Aihí Tiyutaasihoai tiwauhí nehíhandí kaiwinjawí namawaayopo.

³⁷ Aihí amí ipotíníhí gamaníhiya taawí isíhiyaamí ambípatí nepí utípíhoaatíhí jípatípiyohura utaaho wo Garirihandaahapí

Judaasiho dotati isi^hhiyaami gw^hnyaahohi^hwaiwa neti nusopi^sasati numwaataise. Numwaasi^hi kiya komi pi^wiha ati^wiwⁱ koaisi iwin-japepihⁱr^wi Rom^hhiyaami gaman^hhiyai tipⁱ nemaitoti^wyauhi koaisangi gaman^hhiya tiwauhi kom^hhiya nahatiya kihira yan^hi^hmapⁱ owetindi^hhande. ³⁸ Siyati owetindi^hhandⁱtihⁱ nini kasatataato. Isi kiya aposer^hhiyai naan^hhaiwa namunyawⁱ kiyai kaiwⁱ binyai^h nehⁱ iwinjaawⁱ bimaawⁱse. Iyataati kimati otⁱpi^mbatapi gw^hnyaahohi^htⁱhanduni otⁱpi^pati aposer^hhiya nehⁱ sawanaam^hhatⁱndaataahi keti kuraan^hi^h tⁱmahaitaise. ³⁹ Autaahaat^hhom^hhatⁱndaataahi sahi aposer^hhiyai wⁱndi ip^hhatiwⁱmaamaitaapo. Iyawaawⁱ sahi sandaahi Autaahaat^hhomⁱ otⁱpi^pati nasipamaitaat^wi^hhaiwa kaitaapo,” undati Gamariyer^hho kiyai kaundataase.

*Aposer^hhiya Jisaasihopi Pi^wiha Ausaahauhi
Mawindi^hhandapⁱ Maaritawaayopo*

⁴⁰ Undati kaundi^hi awaisaw^hhiya ati^wisawaayopo. Ati^wiwⁱ tunni^wi yahwⁱnohiy^hhiyai natⁱwusaasauhi ipaahaapi noaipapⁱ aposer^hhiyai numwaasi an^han^h japi^hi nandaawaayopo. Nandaahauhi awaisaw^hhiya tunni^wi yahwⁱnohiy^hhiyai saundawaatopo, “Aposer^hhiyai wⁱr^hi^hra dipapⁱse,” undauhi kiya ati^wi kiyawaayopo. Aihⁱ awaisaw^hhiya aposer^hhiyai saundawaatopo. “Sahi Jisaasihopi ausaapⁱ j^hhaati wⁱndi kamundi^wse,” und^wi itⁱhund^wi natⁱwusaasauhi nowaayopo. ⁴¹ Nowaawi Autaahaat^hhopi sati^wi gw^hnyaawaayopo, “Autaahaat^hho nyapi kiya

naanjind#handi naitaatiwi gaahiyaasi nini kaundisan#hi Jisaasihopi piw#ha ausaitaapo. Ausaawaawi Jisaasihomi amb#patapi kiya naanjind#handi naitaapo tati katimumwaan# kamwaan# wan# naanjind#handi nehaayo,” tiwi gw#nyaawaawi maaritawaayopo. ⁴² Aih# asis#ha nahateweti an# awaind#handaat#huni is#hiya Jisaasihopi g#wunyaahohiy#hiyaami an#p#p#h# w#ndi namaam#haapi is#hiyai Jisaasihopi Autaahaat#ho is#hiyai japi#h# Numwaitandi Ah#wis#hore tiwi piw#ha ausaapi kat#wunjawaayopo.

6

*Aposer#hiyai And#t#wip# Otip#pat# Maasi
Kaitaat#w#hiya 7 Kaiw#hiyai Nam#han#w#
Ah#wisawaayopo*

¹ Aih# suraan#h# is#hiya Jisaasihopi g#wunyaahohiy#hiya noaipapi taahiy#hiyaaimatawaayopo. Taahiy#hiyaataawaawi piw#ha Judaahiyaam#ha piwaatohiy#hiyaisawi Judaahiyaam#ha piwaamaatohiy#hiyaisawi it#h#nnawaatopo. It#h#nn#hot#mandi Judaahiyaami piw#ha piwaamaatohiy#hiya Judaahiyaaisawi sanawaatopo, “Sah# asis#ha nahateweti is#hiyai nandapa nunyawaawi nyami os#n#hiyai nandapa w#ndi baiwi mmon#w# namunyopo,” nn#w# it#h#nnawaatopo. ² It#h#nn#hauh# aposer#hiya namapi is#hiya g#wunyaahohiy#hiya nahatiyai gaat#w# numwaapi kiyais# aposer#hiya piw#ha sat#w# kaundawaatopo. “Nyahi aposer#hiyaan#ni

Autaahaat+hom+ p+wi+ha isi+hiyai ausaawa
 kaund+ti+haahand+ nam+haawaat+ neh+
 nandapaah+h+ isi+hiyai numw+ti+haawi sand+
 ti+ti+h+maah+e. ³ Isi nais+hiyaat+ nyamataiw+
 K+raisihop+ gi+wunyaahohiy+hiyaate, sah+ sam+
 ot+hat+h+hap+ usa ikw+r+ naasairam+ yahur+tahiya
 7 kaiwi am+ti+ha gaaha mmon+w+ nep+ gw+nyaap+
 isi+hiyaam+ nd+het+ gaahiya noaipap+ bitop+ am+
 Autaahaat+hom+ It+p+ho kiyaam+ oman+ti+ti+h+
 tisaitahiyaap+ mmon+w+ sah+ daap+ kat+taati+we.
 Katisaih+ nyah+ kiya os+n+hiyai iwinjaaw+
 bim+taati+w+ ah+witaano. ⁴ Ah+wisaatos+ nyah+
 yawanaan+n+ Autaahaat+h+hop+ gaapundaatun+
 Autaahaat+hom+ p+wi+ha isi+hiyai ausaawaat+
 kaundaat+ katawaunj+taano,” und+w+
 aposer+hiya kiyai kaundawaatopo. ⁵ Kaundauh+
 isi+hiya nahatiya p+wi+ha sa atisawaaw+ gaare
 ti+w+ maaritawaayopo. Maaritawaaw+ utaaho wo
 S+tipen+ho kom+ K+raisihop+ gi+wunyaas+ti+hand+
 ap+paah+ wat+p+hand+ awaind+handisaho
 am+ It+p+ho kom+ oman+ti+ti+h+ tisaitahos+
 kop+ katawaatopo. Aiw+ Pirip+hoaisun+
 P+rokoraasihoaisun+ Naikenaahoaisun+
 Timon+hoaisun+ Pamenaasihoaisun+
 Nikoraasihoaisun+ siyaap+ amb+h+ti+w+
 katawaatopo. Iyataat+ Nikoraasiho so aunah+pat+
 Andiyok+handahap+hore. Ko Judaahomen-
 daahand+ kand+ jihura ko Judaahiyaam+h+ret+
 kiyati aun+h+h+r+ kat+w+ gaapundoh+r+h+ret+
 net+ kiyati bimainjati Jerusarem+hand+
 niat+ Jisaasihom+ p+wi+ha biyat+ atisat+
 bimainjahore. ⁶ Aih+ siya amb+h+tohiy+hiyai
 numwaasi naiw+ aposer+hiyaam+ nd+het+

ahⁱwisawaayopo. Ahⁱwisauhi aposer^{hiya} kiyai Autaahaat^{ihom}i watⁱpⁱhandⁱ numwⁱtaatⁱwⁱ ikwⁱrⁱ mitⁱhoaatⁱhⁱ ahⁱwisawⁱ gaapundawaayopo. ⁷ Aihⁱ Autaahaat^{ihom}i pⁱwⁱha isⁱhiya nesi kanⁱwinjawaawⁱ isⁱhiya taahiyⁱhiya Jisaasihopⁱ gⁱwunyaawaayopo. Aihⁱ isⁱhiya Jerusaremⁱhandaahiyaisangi Jisaasihopⁱ gⁱwunyaahohiyⁱhiya pⁱhⁱtⁱwⁱ taahiyⁱhiya noaipawaayopo. Noaipapⁱ Jisaasihopⁱ gⁱwunyaahauhⁱ amⁱ pⁱrisihiya usa isⁱhiyaapⁱ nandapa tⁱhⁱwⁱ Autaahaatⁱhoai nunyohiyⁱhiyaamⁱ usa taahiyⁱhiya Jisaasihopⁱ gⁱwunyaawaayopo.

Sⁱtⁱpenⁱhoai Napuwⁱtaatⁱwⁱ Kaundawaatopo

⁸ Aihⁱ Sⁱtⁱpenⁱhoai Autaahaatⁱho gaahandunⁱ watⁱpⁱhandunⁱ numwihⁱ ko noaipatⁱ watⁱpⁱhondaise. Watⁱpⁱhondaatⁱ isⁱhiyaamⁱ ndⁱhetⁱ Autaahaat^{ihom}i watⁱpⁱhanda kahatamatⁱpetⁱhandⁱ awaiwaiwa kiyataise. ⁹ Saiwa siyatⁱ Sⁱtⁱpenⁱho kaihi apowihⁱ isⁱhiya usa dopawⁱ pⁱwⁱha watⁱpⁱha koai kaundawatopo. Aihⁱ Sⁱtⁱpenⁱhomⁱha bⁱpi napaisaatⁱ kaundataase. Iyataatⁱ isiya siya jⁱhura isⁱhiya iwinjaawⁱ bimauhⁱ kiyaamⁱ otⁱpⁱpatⁱ kawiwⁱ bimambⁱwⁱhiyaasi wanⁱ namapⁱ nehⁱ kiyaamⁱhatⁱ otⁱpⁱpatⁱ kaiwⁱ bimambⁱwⁱhiyaatihⁱ kandapⁱ isⁱhiya kiyaapⁱ nehⁱhiye tawaatopo. Aihⁱ kiyaamⁱ anⁱ awaindⁱhandⁱ satⁱwⁱ ambⁱhⁱtawaatopo, “Isⁱhiya nehⁱhiyaamⁱ an^aanⁱ gwⁱharaahaane,” tⁱwⁱ ambⁱhⁱtawaatopo. Aihⁱ isⁱhiya nehⁱhiyaamⁱ usa Judaahiya aunahⁱpatⁱ Sairinihandaahapunⁱ

Areki sandiriyaahandaahapuni napiwihyaare. Aih kiyaisawuni ishiya usa Judaahiya yapipati Sirisiyaahandaahapuni Esiyaahandaahapihyauni maasi ahoyainji Sitipenhoaisawitihinnawaatopo. ¹⁰ Aih Autaahaatihomi Itipihom amitiha gaaha gwinyaitandhandi gaahandi Sitipenhoai numwih kiyar koaisi windi ipihatiwimaamahopo. ¹¹ Aih koaisi ipihatitaatwihandi owetih namap piwaha noasawi ishiya usaisi saundawaatopo. "Sah piwaha jaiwitwaha kopi katwise undwi kaundauhi kiya dopawi piwaha wa kopi jaiwitwaha satawaatopo. 'Nyahi atisonih so utaaso Mosesihopuni Autaahaatihopuni sisipihitahore,' tawaatopo. ¹² Satiwi jaiwitwi katauhi ishiya gwinyaahiyauni winihapipa katwunjohiyhiyauni ishiya nahatiyauni sa piwaha jaiwitwaha atisawaawi kiyaami maariho windentaise. Windosih namap kiya nuwi Sitipenhoai isipi numwaasi ishiya anj awaindahandami awaisawihyaapih noaipawaayopo. ¹³ Numwaasisuw ahisawosawi piwaha kopi jaipunditaatwihiyai kaundauhi kiya dopawi jaipitwi Sitipenhopi satiwi katawaatopo. "Kimo utaamo jinjapih nahateweti anj awaindahandapuni winihapipa Autaahaatih Judaahiyaapi Mosesihoai numwimbipaapuni sisipihitat katahore. ¹⁴ Iyataati nyahi atisonih ami wa sata katahore, "Nasaretihandahapi Jisaasihopi anj awaindahanduni Mosesiho asoyaisi nyapi winihapipa numwimbipauni neti nopisaitaise," tati katahore tawaatopo. ¹⁵ Satiwi

katauhi isihiya nahatiya anjhandi kaunjerihiya (Sanihetirenhiya) piwaatohitihandaatihim bimohiyihiya Sitipenihoi baiwi usonawaayopo. Usonawaawi Sitipenihomi ndimaahomwaanji noaipati nausaatataati Autaahaatihomi enjeriho otipipatihoyamihapataatihim bimisihomatetihim usonawaayopo.

7

Sitipenihoy Anji Awaindihandami Awaisawihiyai Komihay Wihoaanijha Kaundataase

¹ Aihim utaahoy wo pirihihiya isihiyapi nandapa tihimwim Autaahaatihoi nunyohiyihiyaami mitihiyami awaisihoy jihoy pirihihiyo Sitipenihoi sata nunjenataise. “Sapiwimay kinyapi katohimay akitatitowoy?” undatim nunjenataise. ² Saundatim nunjesihim Sitipenihomihay sata kaundataase, “Naisihiyatim Judaahiyaate, nisim piwihay atiniwimise. Jihura nyamim asihoy Abiraahamihoy aunnahipatim Eranihandaahapim sangim niyatim yapipatim Mesopotemiyaahanday bindataise. Bimihihura yamihapataatihapim Autaahaatihoy apipaahim watipihoy nausainjitihandisahoy koapihim noaipataise. ³ Noaipatim Abiraahamihoi sata kaundataase:

‘Kinyim dosim kinyim yapipatunim kinyihiyaisunim namasim yapipatim wanihatim witim nangisitandiyohipataahapim nutaape,’
Wuwanihapihim 12:1

undatim kaundataase. ⁴ Undihim Abiraahamihoy atisatim sapihoisatim yapipatim Mesopotemiyaahandamim Karitiyaahanday namasim niyatim aunnahipa Eranihanday noaipatim bindataise. Abiraahamihoy

Eranihanda bimainjati sapihonapwihihura
Autaahaatihonapwihonapwihihura
Abiraahamihonapwihonapwihihura
kimati yapimati wani nyahi bimohimataahap
natausaasih nasataise. ⁵ Iyataati Autaahaatihonapwihonapwihihura
Abiraahamihonapwihonapwihihura yapipati apipaahati
titih komihatimatitandihati apipaahi
maipihonjisangi windi namumwise. Owetise.
Iyataahandi kandi Autaahaatihonapwihonapwihihura
koaisuni komi satoya saisai sati yapipati numwitandi
pwiha aimi katati ahaihate. Aih suraanih
Abiraahamihonapwihonapwihihura maaha oweho bimih sa
pwiama Autaahaatihonapwihonapwihihura
katati ahaisihaare. ⁶ Iyataati Autaahaatihonapwihonapwihihura
Abiraahamihonapwihonapwihihura sata
kaundisihaare:

'Kinyi gaasoya gaasisa yapipati usaamihata
nuwi bimitaapo. Binyaihi isihiya
kapihapihiya gaasoya gaasisai
numwaasaihi kiya noaipap kiyaami
nehi otipipatihyaimatitaapo. Kiyaami
otipipatihyaimatiwi binyaihi kiyaami
kinyi gaasoya gaasisai maipihaiwa kawimi
naisaihi kinaungwiha ambipa owehandi
pहितati 400 kiyati sanawutaise. ⁷ Iyonihi
isihiya kinyi gaasoya gaasisai otipipati
awaiwaiwa naanhaiwa nunyohiyihyai
nini wihoanhandi numwisanihahura
kinyi gaasoya gaasisa yapipati kat
namasi napwi yapimati kimata nisap
ginunyaapi gaapunditaapo,' *Japih
Numwaasihonapwihonapwihihura 3:12; Wuwanihapihonapwihonapwihihura 17:10-14*
tati Autaahaatihonapwihonapwihihura Abiraahamihonapwihonapwihihura
kaundisihaare. ⁸ Undataati Autaahaatihonapwihonapwihihura
ipotihiya isihiya mmonawaawi Autaahaatihonapwihonapwihihura
akitinih

piwaha katati ahaihaare titotati ambipati namandipaitaatiwihandapi kaundati piwaha nunyataise. Aihipotihura Abiraahamihomi apwaataati Isaakihoi namwihisisiha ikwiwihitiritihiwihinihirami mairima 7 kiyatisanaihura asisiha nambaahandi 8 hetAbiraahamihomwaahomambipatinurimandipataise. AihIsaakihokomimwaaho Jekopihosangihonjitihihura ambipatinurimandipataise. AihJekopihoisangi komimwaaya nyamiasoyai ikwi maindmwitihi auhirami yahuritahiya 12 kaiwhiya sangihiyatihura kiyaamambipatinurimandipataise.

⁹ “Aihipotihura nyamiasoyaami saingihosepihoi maipaiwi usonawaawi namapisihiya usainunyawinawihonewaayopo. Nehauihi kiya Josepihoi numwaasi nuwisipihanda utaahowomotipipati kawitandijihara koainunyawinawihonewaayopo. AihJosepihootipipati kiya bimihinaanhaiwanusoaipasihAutahaathokoaisatindaise.

¹⁰ Koaisatindaati biyati iwitatamanati iwinjaatibindataise. Winjaati bimihisisiha waara Peroho Isipihyaami awaisihomindihetinoaipataise. NoaipasihPeroho usonataati Josepihoi Autahaathogwinyaitandihandigaahandi numwihigwinyaahtihiyataatnamati Josepihoi Peroho ahiwihinoaipatiko Isipihandaahiyaisuni Perohomihapaunawaisihoematati iwinjaatibindataise.

¹¹ “Bimihipotihura jarihoaungwohandiyapipati IsipihandaahunKanaanhandahun

noaipataise. Noaipasihi nyami asoya nandapa nandaatiwihapa owetih naanhandi nepi bindawaayopo. ¹² Owetih bindawaawi nandapa Isipihanda jihura ahiyohipi paapi pihita ahotise tauhi Jekopihho atisataise. Atisataati komi mwaaya nyami asoyai natausaasih Isipihandaahapi nowaayopo. ¹³ Nuwawi nasawaayopo. Ami jhaati niyauhi Josephiho kiyai saundataase. 'Nini sami sunyihihonini Josephihone,' undataase. Undih Peroho Josephihomihyaapi gwinyaati atisataise. ¹⁴ Aih Josephiho sapihho Jekopihopi ningisenda maasi kimwaayaisapi namme tati piwaha nusoaasataise. ¹⁵ Nusoaasih Jekopihho komihya taahiyihya 75 kaiwihiyaisawi maasi Isipihandaahapi nowaayopo. Nuwi bimambiwi Jekopihouni komi mwaaya asoyauni kapih napowaayopo. ¹⁶ Napwauhi kiyaami ambipati isisi nuwi Sekemihanda jihura Abiraahamihho isihya usa Amorihomihyaami jomaahipati nawihho nunya nesipata ahiyawaayopo.

¹⁷ "Iyataati Autaahaatihho piwaha jihura Abiraahamihhoai sata kaundati ahaisihaare, 'Kinyi gaasoyai yapipati Kanaanhandi numwito,' tati katisiha akaaha noaipaitandi detih nyami asoya taahitihandi namoyaatiwi yapipati Isipihanda noaipawaayopo. ¹⁸ Aiwi bimauhi ipotihura awaisihho wo Josephiho jihura aimi napwisihopi windi atihomisa gimunyaaho isihyai iwinja bimihandihho noaipataise. ¹⁹ Noaipati bindataati nyami asoya asisai jaipundati maipihandi kawisataise. Kawisati kiyaami maaha sangihyaapi

nehahaatimasaihi napwito tati waaphunda kaundataase. ²⁰ Kaundihī suraanīhī apopa waatī metihonjī wonjī apipaahī gaahonjī Autaahaatīho gaahandī nunyahonjī namotaise. Iyataatī konjamī ambīpatī Mosesihore. Namotī maasi saniyī sapiya itatamanīmī ahiyamī anjīpīpīhī bimihī waatīho murīmo sanausotaise. ²¹ Sanawihī saniyī sapiya metihonjī konji numwaasi numwī nehahaatī ahiyamaise. Ahaihihura Perohomī maataatī konji numwaatī kaatamī mwaahonjamatiyatī itatamanatī ahiya bindataise. ²² Aihī Mosesiho sangīhotihī isīhiya Isipīhiyaamī nahatewa gwīnyaahohīwaiwaapī katīwunjawaayopo. Katīwunjauhī Mosesiho pīhītatī gwīnyaataatī pīwaatītandīhandapunī komī otīpīpatī kaitandīhandapunī noaipatī watīpīhondaise.

²³ “Aihī Mosesihomī kīnaungwīha ikwauhwīmaindīmwītihī jīhaatī ikwauhwīmaindīmwītihī siyatī 40 kiyatī sanawihīhura komīhiya Isīraherīhiya nga bimowo tati usondandī nutandī gwīnyaataise.

²⁴ Siyatī gwīnyaataatī dosisī notaise. Notaatī daihīra mmonataatī utaaho wo Isipīhandaahapīho taatī Isīraherīhiyaamīhoai tiwihī Mosesiho Isīraherīhiyaamīhopī maarīho asīpiyataatī namatī Isipīhiyaamīho sohoai tiwamataise.

²⁵ Sandī Mosesiho nisīhiya Isīraherīhiya Isipīhandaahiya nyangi yaasatī naanjīhandī nanyinyohītīhandaatīhapī japīhī Mosesihomī ikwīraahī Autaahaatīho nanyamaitaiso tīwī nisapī gwīnyaito tati kaihīhandī kandī kiya wīndī saiwī

gimunyapenihopo. ²⁶ Aihī Mosesiho bowihī nepasi daayataati utaahuri wurī Isiraherihiyaamihuri taamī tunjihī notī kuri tīmunīmī namīhaitotati tīwipīndataati Mosesiho kuri sata kaundataase. ‘Sahuraahe, sahuraahī Isiraherihiyaamihuraahe. Sahuraahī Isiraherihiyaamihuraahīsī napaapī ambīpa yaasīhandī namīnīmī taamī tunnamaise?’ undataase. ²⁷ Undihī sasaahoai tiwisīho Mosesihoai netī nipinjatī nematosati satati kaundataase.

‘Gisī ndī ahīngisati kahītihī kīnyī noaipapī nyamī awaisīhonjimatītaape? ²⁸ Kīnyī nīngi wanī batī Isipīhiyaamīho sohoai tiwingītīhandamataimbī tipīnīmaitaapo?’

Japīhī Numwaasīho 2:14

undataase. ²⁹ Undihī Mosesiho atisataati nīnī utaahoai tiwonīhunī amī kiya nyangi kīnyī awaisīhonjimatīpī nyainjaapī bimītaapo dowo tati gwīnyaataati namati yanīhīma Isipīhanda namasi notī yapīpati usaamīhati Midiyaanīhiyaamīhata bindataise. Bindataati apopaati netī wīrati mwaahuri yahuri namoyataise.

³⁰ “Iyati kapīhī bimihī kīnaungwīha ikwauhwīmaindīmwtihī jīhaati ikwauhwīmaindīmwtihī 40 kiyati sanawihīhura Autaahaatīhomī otīpīpatiho yamīhapataatīhī bimisīho yapīpati isīhiya owehata Sisīho Sainaihomīhinī nasati noaipataise. Aihī Autaahaatīhomī enjerīho otīpīpatiho ipati maipīhonjī mbwīnatī ahētihīhonjaatīhapī sisīha tīhwītīhīrisīha taati noaipasīhaatīhī bitondaise.

³¹ Bitosihi Mosesiho sisihaami tihwitihi mmonataati sandapi pihitai gwinyapenataise. Siyati gwinyapenataati deti bapiyati mmondo tati naihi Awaisiho piwaha saundati kaundihati atisataise.

³² 'Nini kinyi gaasoya Abiraahamihho Isaakihho Jekopihho siyaami Autaahaatihonine,'
Japihhi Numwaasihho 3:6

undataase. Undihhi Mosesiho namasati awaindahandi yayati itiwataati wandi sa sisihaapihhi minjase. ³³ Aihhi Awaisiho jhaati sata kaundataase,

'Yapipati kimata nini bitohonihhi noaipati nehhi titihhi nisihatindaisi kinyi nepi nopisaitaini kinyi asuipati nipaatingimati nausohaamape. ³⁴ Iyataati nisihiya isihiyai Isipihanda ambipati yaawihaiwa nunyawu mimaipiwisauhi nini aihhi mmonataayo. Aihhi nini kiyaami gopa atiwisataayo. Atisataati nini kiyai numwaati yandihemaitandi napitihonine. Napitihoninisi wani gisi Isipihandaahapi nandihisoasitandiyoni japihhi nutaape,' *Japihhi Numwaasihho 3:5-10*

undati Awaisiho Mosesihoai kaundataase.

³⁵ Aihhi jihuraari Mosesihoai tipindiwimawosawu Isiraherihiya satiwu kaundawaatopo, 'Kinyi gisi ndi ahingisati kahitihhi nyami awaisihonimatipi bimitaape?' undohihoai Autaahaatihho natausaasihhi awaisihoematati kiyai japihhi numwaitandi Isipihandaahapi notaise. Naihi Autaahaatihho komi enjerihho otipipatihho yamihapataatihhi bimisiho jihura sisiha ipihonjaatihapi tihihhi

bitosihoraahi anditiwiwataise. ³⁶ Anditiwisihī Mosesiho so Autaahaatihomī watipihandaahi watipihaiwa kaiwa kaiwa kaihi Isipihandaahiya mmonawaayopo. Kiyati bmainja isihiya Judaahiyai numwaasi Isipihanda namasi niyataise. Numwaasi niyati Durihiri Amatenihiraatihī ami watipihandi wīndi kaihi mmonawaayopo. Siyati kaihi durihiri nasipainjihī isihiya Judaahiyai numwaasi niyati iwīwiriho waapoho owehapihi noaipataise. Noaipati bindata kinaungwīha ikwauhwīmaindīmwītihī jihāatī ikwauhwīmaindīmwītihī siyihaiwetī Autaahaatihomī watipihandaahi watipihaiwa kiyati bimihī sanausotaise. ³⁷ Iyataati Mosesiho so Judaahiyai jihura sata piwīha kaundisihaare,

‘Autaahaatīho nīngi natanoasihī nasotīhandamatiyati utaaho woi Autaahaatihomī piwīha ausaitandīho piropetihoai sapi natausaasonihī sihi napitaise. Iyati ko sami jītipati nohatami noaipaitaise,’

Winihapiha 18:15

tati Mosesiho kaundisihaare. ³⁸ Aihī isihiya Judaahiya yapipati irīwiriho waapoho owehata ahoyanīwī bimauhi Mosesiho sawaho Autaahaatihomī piwīha atisataise. Iyataati Mosesiho maasi Autaahaatihomī enjerīho otipipatiho yamīhapataatihī bimisihoaisami sisiho Sainaihoasini bindamaami Autaahaatihomī enjerīho otipipatiho Mosesihoai piwīha nunyataise. Numwihī Mosesiho notī piwīha sa Isiraherīhiyai ausaati kaundataase. Iyataati piwīha sa jinjapīhi bimītaatīwīhaasi Mosesiho jihī nesīha wanī nyangisangi

newaati atisahaayo,” undati Sitipenihō awaisawihiyai kaundataase. ³⁹ Kaundatosati ami piwaha wa sata kaundataase: “Nyami asoya asisa wīndi Mosesiho somi piwaha baiwi atihomisopo. Koaisi tipindiwimapi kiyaari Isipihandaahapi japihi nutaatwi pihitiwi gwinyapenawaayopo. ⁴⁰ Aiwi Mosesihomi saaho Aronhoai saundawaatopo,

‘Nyapi autaahaatihō wo jaiwitahō kaime. Kaisamihī ko awaisihoematati nanyamaasi japihi Isipihandaahapi nutando. Mosesiho Isipihandaahapi nanyamaasi napisihō wihoanji naiheti wometihī nyahi woi mausohono,’ *Japihi Numwaasihō 32:1*

undawaatopo. ⁴¹ Undauhi suraanihī ko maasapihō wo kaihi kiyawaayopo. Kaiwi ahiyawosawi nyami autaahaatihōe tiwi jaiwitiwi sawanaami kaiwi ahiyohitihandi nandapa tihīwi nunyawī maaritawaayopo. ⁴² Iyauhi Autaahaatihō kiyaisi ahosumwati iwinjatihī kiya waatihō ipihō kaumbwaati saiwa nahatewa autaahi ahotiwaiwaapi gaapundawaayopo. Aiwi jihī saiwi kiyauhi ipoti Autaahaatihomi piwaha ausaahohiyihīya pīropetihīya noaipihauhi kiyaami maahomwaanapi Autaahaatihō Isiraherihīyaapi sata kandaase

‘Sahi Isiraherihīyaate, jihura sami jasoya jasisa yapipati iriwirihō waapoho owehata kinaungwaha pihitati sanawihī bindawaayopo. Aiwi bindawaawi maasapihō kapa tipi

tih+iwi gaapundiwi kiyoh+iwaiwa nisapi
 kiyawaamaayopo. Owetise. ⁴³ Kiya
 autaahaat+ho jaiwi+iwiho kom+ amb+pati
 Morek+hom+ an+an+ ser+hand+ tipwinji
 daayawaayopo. Iyawaawi an+hon+
 maip+hon+ ser+hand+ kaiwi+ sam+
 autaahaat+ho jaiwi+iwiho kaumbwaat+
 Repan+hom+ s+wi+pati ot+hat+hi ahiyaw+
 tipwinji daayawaayopo. Saiwa
 kiyoh+iwaiwa gaapundi+taat+iwi+haiwe. Aiw+
 wan+sangi sahi kiyawaayow+ Nin+ sangi
 Bapiron+handami dawaap+pi+hi kaan+hi
 nandisoaas+to,' *Amos+ho 5:25-27*

tati Autaahaat+hom+ piwi+ha ausaahohiy+hiya
 piropet+hiyaami maahomwaan+api Autaahaat+ho
 kandaase. ⁴⁴ Aih+ nyam+ asoya asisa jihura
 yap+pati iw+iw+r+ho waapoho owehata
 bindawaayopo. Bindawaawi suraan+hi
 an+an+ ser+handisaw+hiye. Sand+ an+ ser+nd+
 isi+hiya Autaahaat+hop+ nyangisate tiwi
 gw+nyapendaat+iwi+hande. Iyataati Autaahaat+ho
 an+an+ si+y+haan+ an+mat+iw+se undat+ Mosesihoai
 nunjimumwaan+ kamwaan+ maasap+hom+
 at+ataahun+ at+haaraahun+ an+an+ goh+haan+
 an+matawaayopo. ⁴⁵ Aih+ nyam+ asoya asisa ipot+
 namwiyaatohiy+hiya ipot+hura Josuwaahoaisaw+
 yap+pati usaam+hat+ naitaat+iwi+ nasawaayopo.
 Aih+ isi+hiya kap+hap+hiyais+ Autaahaat+ho
 nyam+ asoya asisaam+ nd+het+ nemataise. Aih+
 suraan+hi nasawaawi nyam+ asoya asisaam+
 saisatoya kiyoh+it+hand+ an+ ser+handimaawi isi+si
 nasawaayopo. Is+si nap+iwi ahiyauhi kand+n+hi
 ahot+m+ not+ Daawit+ho noaipasurandaise.

46 Aihî Autaahaatîho Daawitîhoai gaahandi numwihî Daawitîho Autaahaatîhopî sata gaapundataase, ‘Nini kinyapî Isiraherîhiya gaapundotîhonyapî anʻaanjî anîmatîtaanî gaaro?’ undatî gaapundataase. 47 Aihî Soromonîho Autaahaatîhopî anî awaindîhandî sandî anîmatataise. 48 Iyataatî Autaahaatîho awaisîho watîpîhosi anʻaanjî isîhiya anîmatauhîhaiwaapîhî wîndî mbîmimohoe. Iyataatî Autaahaatîhomî pîwîha ausaasîho sata katisîhe. 49 Awaisîho sata kandaase:

‘Yamîhapataatîhî nînî Isîhiyai iwinjaatî bimohîpîpîhe. Yamîhapataatîhî bindataatî yapîpataapîhî auhîrî itîpîwondaayo. Aisî sahî anʻaanjî nînî bimîtandîhaanjî wîndî anîmaamatîtaapo. Iyataatî anʻaanjî nînî ikîndandîhaanjî sahî wîndî anîmaamatîtaapo. 50 Iyataatî nîwahonisî ikwîra saiwa ahîmaayonîhitowo?’

Aisaiyaaho 60:1-2

tatî Autaahaatîho kandaase tatî Autaahaatîhomî pîwîha atisatî netî ausaasîho satatî jîpatîpiyatî ahaisîhaare,” undatî Sitipenîho awaisawîhiyai kaundataase. 51 Kaundatosa kiyai amî wa saundataase, “Sahî baiwî atîhomiwî apîpaahî atîhomaahîpîhiyaate. Iyataatî samî atîhomwaanjî baiwî Autaahaatîhomî pîwîha atîhomiwîhiyaate. Atîhomiwî Autaahaatîhopî baiwî gîmunyaahohiyîhiyaamataiwî gwînyaapîhiyaate. Iyawaawî samî jaasoyaamataiwî Autaahaatîhomî Itîpîho gaahandi gisunyaasîhî ponyase tîwî nahatewetî sahî nemapîhiyaate. 52 Aihî

jihura Autaahaatihomi piwaha atiwi nepi ausaahohiyihiya bimauhi sami jasoya maipihaiwa nahatiyai kawisawaayopo. Aiwu sami jasoya jihura Utaaho Wo Gaahopi napitaise tiwi piwaha ausaahohiyihiyai tiwawaayopo. Aih kiya jihura napitaise tiwi katohihoai sahi wani isihiyaami ikwiraatihimahuhi kiya aimi tiwauhi napotaise. ⁵³ Aih sami jasoya Autaahaatihomi winihapi pa Autaahaatihomi enjerihiya otipipatihya yamihapataatihimohiyihiyaami ikwiraatihapi aimi newaahandi kandi winihapi pa kapa sahi windi baiwi atiwi minjapepihiropo,” undati Sitipenihoho awaisawihiyai kaundataase.

Sitipenihohi Nawihara Yotiwu Yahwi Tiwauhi Napotaise

⁵⁴ Unda Sitipenihoho isihiya anj awaindihandami awaisawihiyai kaundih kiya atisawaawi kiyaami maarihooatihimohiyai yaipatamatiya yahwih kiyai kopu aungwohandi apowih mangiri ikwinawaayopo. ⁵⁵ Aih Autaahaatihomi Itipihoho Sitipenihohimi omanjitihihi tiwisaitahosi yamihapataatihimohiyai naingaati jataise. Jataati Autaahaatihohimi nausainjitihandi jataise. Iyati Jisaasiho Autaahaatihohimi ikwiri gaatihiraihoanji bitosihimohiyai iwinjataise. ⁵⁶ Iwinjatosati Sitipenihoho kiyai satati kaundataase, “Atiwise! Yamihapati tiwatasihimohiyai nini wani kimura jataati Nyami Taasihoho Awasihoho Autaahaatihohimi ikwiri gaatihiraihoanji bitosihimohiyai iwinjataayo,” undataase. ⁵⁷ Undati Sitipenihoho kiyai kaundihimohiyai

kiya komi piwaha atisawaanipane tiwi waati kaahaatiwi kiyaami atihomwaanji ikwiraahi nisapuwawaayopo. Aiwosawi nahatiya naasikura maasi dosi nuwi Sitipenihoai isiwawaayopo. ⁵⁸ Aiwu Sitipenihoai isipi numwaasi nuwi aunahipatami mangirainimaposawi koai nepi nawihaara yahowaayopo. Aihijihura Sitipenihoai jaiwundiwi piwaha kaundohiyihiya kiyaami apotihiri tiwathiathiri nausohaapi utaaho wo komi ambipati Sorihoaapihi ahiyawaayopo. ⁵⁹ Ahiyawosawi Sitipenihoai nawihaara yahowaayopo. Yahauhihura Sitipeniho sata Autaahaatihopi gaapundataase, "Awaisihoni Jisaasihone, nisi maariho nepe," tati gaapundataase. ⁶⁰ Iyatosa Sitipeniho atotipiwesati bindataati waati satati gaapundataase. "Awaisihone, kimandi kiyaami maipimandi kiyohitimandapi wihoaanhandi namunyapi nehinepumape," tati Sitipeniho gaapundamapi napotaise.

Aihijihura tiwauhi napwih Soriho nga tiwawaayowo tati maaritataise.

8

*Sorihoni Isihiya Jisaasihopi
Giwunyaahohiyihiyai Yaawihandi Nunyataise*

¹⁻² Aihijihura isihiya Awaisihoni Kiraisihomihisihiya Autaahaatihopi aunihihiri katiwi gaapundohiyihiya Sitipenihomihoni ambipatinesini nuwi pihitiwi ngwiwi yamwaawaayopo. Aihijihura suraanihi Isihiya usa Sorihomataiwi gwinyapeniwihiya isihiya Jisaasihopi

g+wunyaahohiy+hiyai naan+handi awaindi+handi nunyawaayopo. Siya naan+handi nehohiy+hiya Jerusarem+handi bindawaayopo. Naan+handi newaawi yan+h+map+ yap+pat+ Judiyaahandami wihooan+un+ Samariyaahandaahap+un+ nowaayopo. Niyauhi neh+ sawana aposer+hiyaah+hi wap+h+ap+ yamaan+h+map+ Jerusarem+handi bindawaayopo. ³ Aih+ is+hiya Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiya owet+to tati Sor+ho komi ot+p+pat+hiyai natausaasih+ kiya an+ nahatewaap+h+ nandaap+ us+hiya as+hiyaimaaw+ numwaap+ aisi nuwi napuwawaayopo.

Autaahaat+hom+ P+w+ha Samariyaahanda AUSAAWAAYOPO

⁴ Saiwi+ kiyauhi+ is+hiya Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiya yan+h+map+ aunah+pat+ kahati+ kahata nuwi+ Autaahaat+hom+ p+w+ha Jisaasiho kaiwaiwaap+ha ausaap+ kaundawaatopo. ⁵ Ausaap+ kaundauh+ Pirip+ho aunah+pat+ Samariyaahandaahap+ notaise. Not+ is+hiyai Jap+h+ Numwaitandi+ Autaahaat+ho Ah+wis+h+hop+ ausaati+ kiyai kaundataase. ⁶ Kaundih+ us+hiya as+hiya taah+ti+handi komi p+w+haap+ baiwi+ atih+r+ ahiyaw+ at+wisawaayopo. Iyati+ Pirip+ho Autaahaat+hom+ wat+p+h+andaah+ wat+p+h+aiwa kaiwa kaiwa kaihi+ mmonawaayopo. ⁷ Iyataati+ it+p+ho maip+h+apa is+hiyaam+ oman+ti+ti+hi bimimb+paisangi nemwas+hi+ noaipasi kaahaat+m+ nowaayopo. Iyataati+ is+hiya usa auh+r+ maip+tahiyaisun+ is+hiya usa ikwauh+r+ namatahiyaisun+ Pirip+ho Jisaasihom+ wat+p+h+andaah+ ti+themwataise.

⁸ Aihî Samariyaahandaahapîhiya mmonawaawî aungwohandî maaritawaayopo.

⁹ Aihî suraanîhî utaaho wo komî ambîpatî Saimonîho samariyaahanda bindataise. Iyataatî utaaso so onaapîpa kahapaamapîpa kiyahore. Saiwa siya kaihî isîhiya usîhiya asîhiya komî kaiwaiwaapî pîhîtiwî gwînyapenawaatawaayopo. Iyataatî ko satatî katahore, “Nîniî apîpaahî awaisîhonîne,” tahore. ¹⁰ Tatî kaundihî isîhiya usîhiya asîhiya awaisawîhiyaunî nehîhiyaunî Saimonîhomî pîwîha baiwî atîwisawaawî kiya satîwî katawaatopo, “Autaahaatîho komî ambîpatî Watîpîhotohîho noaipatî Saimonîhomîhatîhî nandaatî Saimonîhoematataise,” tawaatopo.

¹¹ Tawaawî komî pîwîha atîtaatîwî andîtitawaayopo. Sandî apaapîmaahê.

Amî Nahatewetî ko kahatamatîpetîhaiwa gonipatamatîyahaiwa kaihî mmonawaawe. Mmonawaawî pîhîtiwî gwînyapenawaayopo.

¹² Aihî ipotîhura Piripîho Autaahaatîho isîhiyai iwinjaatî bimindîhandapunî Jisaasiho Isîhiyai Japîhî Numwaitandî Autaahaatîho Ahîwisîhopî ausaatî pîwîha kaundataase. Kaundihî suraanîhî baiwî gwînyaapî isîhiya usîhiya asîhiya nahatiya maasî nepemaitîwî waapoho newaayopo.

¹³ Nehauhî Saimonîhoaisangi biyatî gwînyaatî waapoho netaise. Iyatî Saimonîho Piripîhopî komî kaiwaiwa kiyonîhî mmondando tatî nuwipinjataise. Nuwipinjataatî Autaahaatîhomî watîpîhanda Piripîho kaiwa kaiwa kaihî noaipasîhî mmonataise.

Mmonataatî ko pîhîtatî waatî gwînyapenataise.

¹⁴ Aihî aposerihiya Jerusaremîhanda

bindawaawi isihiya Samariyaahandaahapihiya
 Autaahaatihomi piwaha aimi nepi gwinyaahopo
 tauhi atisawaayopo. Atisawaawi Pitaayi
 Joniyai kiyaapihini natiwusaasauhi nomaise.
¹⁵⁻¹⁶ Aihini Autaahaatihomi Itipihoni isihiya
 Samariyaahandaahiyaapihini sangi napihi
 waapohoaisangi nehini Jisaasihomi ambipataahi
 nehauhi Pitaayi Joniya numwi noaipapi
 Autaahaatihomi Itipihoni kiya naitaatiwi
 kiyaapi gaapundamaase. ¹⁷ Aimi kuri
 kiyaisi ikwiri ahiwimi uripihatihini kiya
 Autaahaatihomi Itipihoni newaayopo. ¹⁸ Aihini
 Saimonihoni kuri usonata kuri ikwiri ahiwihini
 kiya Autaahaatihomi Itipihoni nehauhiyata
 namatini Saimonihoni watipihandini naitandini
 komini nawihoni nesi notini aposerihuri sata
 kaundataase: ¹⁹ “Sahuraahi sandini watipindini
 ningsi naninyamise. Nanimisaihihura ningsi
 usai ikwiri ahiwini uripihatisanini kiyaari
 Autaahaatihomi Itipihoni naitaatiwo,” undataase.
²⁰ Aihini Pitaahomihoni sata kaundataase,
 “Autaahaatihoni isihiyai nehini numwimbipapi
 nawihoni nunyatinini naitaano tapanini kinyunini kinyi
 nawihounini owetitaise. ²¹ Iyataatini kinyi saimbi
 gwinyaahingitihandini Autaahaatihomi ndihetini
 titihimetise. Isini Itipihounini komini watipihandunini
 saiwa kinyihaiwaamaahe. Owetise. ²² Awaisihoni
 Autaahaatihoni kinyi kinyi maarihooatihapini
 mimaipaimbini gwinyaahingiwaiwa nehimaso
 tipini kinyi saiwa kaitapaingiwaiwa ahosumwapini
 baimbini nepemaitipini Awaisihopini gaapunde.
²³ Iyataatini kinyi kinyi omanititihini apipaahini
 maipihaiwaisahonitihini mmonataayo. Aimbini

kinyi maipihaiwaatihini napwitiipi bindapaise,” undati Pitaaho koai kaundataase. ²⁴ Undihini Saimonihoni wihooaninaha Pitaayini Joniyai satati kaundataase. “Sihooahini saiwa katiwaiwa windi nisihetini namoaipaita Autaahaatihopini nisapini gaapundimise,” undati Saimonihoni kurisini kaundataase. ²⁵ Iyataatini Pitaayini Joniyaisunini ishiya usaisunini Jisaasiho kawindihandapini ausapini kaundamaase. Aiminini amini Autaahaatihominini piwihaisangini ausapini kaundamaase. Kaundimapi Jerusareminihandaahapini niyamaise. Niyamaaminini yapipatinini Samariyaahandaminini aunahipihaiwaara ishiyai Autaahaatihominini piwihaha ausapini kaundimini niyamaise.

Piripihoni Utaaho Wo Yapipatinini Itiyopiyaahandaahapihoini Autaahaatihominini Piwihaha Ausaatini Kaundaase

²⁶ Suraanini Autaahaatihominini enjerihoni otipipatinihoni Yamihapataatihini bimisihoni nasatinini Piripihoini satati kaundataase. “Kinyi dosisini daihira Jerusareminihanda namasi aunahipatinini Gesaahandaahapini niyohirihira numwe,” undataase. Iyataatini siraha daihira ishiya owehihoaninini ahendaise. ²⁷⁻²⁸ Aihini Piripihoni atisamapini dosi notaise. Aihini siraha daahira notaatinini utaaho wo yapipatinini Itiyopiyaahandaahapihoni taatinini naihini Piripihoni usonataise. Iyataatini so utaaso awaisihore. Iyatini ko Itiyopiyaahandaahapini apopaatinini awaisaamaatinini ishiyai iwinjaatinini bimisaamaataminini otipipatinini awaipatinini kiyatinini nawihoni kahapaamapipa jaatinini bindataahoe. Bindataahosini ko Jerusareminihanda aimini niyatini

Autaahaatihoپی اونیہہری کاتاتی گااونداماپی
 taati komi anjipipihapi naihi Piripihō
 usonataise. Iyati ko Itiyopiyaahandaahapiho
 komi karisihandi wekenihandaasinī
 bimihī maasapiho osiho awaisiho ishiyai
 awitīmaitandihō wekenihandi aisi notaise. Aihī
 ko Autaahaatihomī piwīha atisati neti ausaasiho
 piropeti Aisaiyaahomī piwīha jipatipaisiha taati
 awitimi notaise. ²⁹ Aihī Autaahaatihomī Itipihō
 Piripihōai satati kaundataase, “Kinyi komihini
 deti numwe,” undataase. ³⁰ Undihī Piripihō
 atisamapi deti komihini naupwasi notaise. Noti
 Piripihō atisata ko taati Autaahaatihomī piwīha
 atisati neti ausaasiho Aisaiyaahomī piwīha
 jipatipaisiha awitihī atisataise. Atisataati
 Piripihō koai satati nunjenataise, “Kinyi sa
 piwīma awitingīmaami tanyaaha mmoniipi
 gwīnyaapihōjo?” undataase. ³¹ Undihī komīha
 sata kaundataase, “Utaaho wo piwīha kīmaami
 tanyaahaapi biyati ausaati nanesipa katonaahi
 piwīha saapi baindi nini gwīnyaito,” undataase.
 Undatosati wa Piripihōai saundataase, “Kinyi
 ningisapi maasi wekenihandaasinī bimītaapi
 nasaamanīme,” undataase. ³² Ko taati
 Autaahaatihomī piwīha awitisiha siyaha ahotihī
 awīndaase, “Ishihiya maasapiho sipisipihandi
 tiwītaatiwi numwaasi nasauhi wīndi nehosisati
 gamaatahānde. Isi ko siya sipisipihandamatiyati
 gamandaase. Aihī ishihiya sipisipihandami
 mwaahoai atīha tisatauhī wīndi nehosisati
 gamaatahānde. Ko siyati sipisipihandamatiyati
 gamandaase. ³³ Aiwī koaisi sisipundīwi
 mawītandihandi kawisawaayopo. Kawisauhi

utaaho wo komihihooanap̄i p̄iw̄iha owehosi namihaaip̄ise unditand̄iho owetise. Aih̄i is̄ihiya koai tiwawaayopo. Tiwauh̄i napwis̄i is̄ihiya kom̄i saisatoyaap̄i usa namoaipahopo,” t̄iw̄i gw̄inyaitaapo tat̄i Aisaiyaaho j̄ip̄at̄ip̄ais̄iha awais̄iho Itiyopiyaahandaahap̄iho taat̄i aw̄it̄is̄ihaare. ³⁴ Aih̄i siya ahotih̄i ko aw̄it̄atosat̄i Pirip̄ihoai satat̄i nunjenataise. “Autaahaat̄ihom̄i p̄iw̄iha atisat̄i net̄i ausaas̄iho p̄iw̄iha k̄ima katat̄i ahais̄ima sawahop̄i katat̄i ahaih̄ihaaro e diyaap̄i kata ahaih̄ihaare?” unda nunjenataise. ³⁵ Nunjes̄ih̄i Pirip̄ihom̄iha koai satat̄i kaundataase, “P̄iw̄iha sa Jisaasihop̄i katat̄i ahiyataise,” undataase. Iyat̄i Autaahaat̄ihom̄i p̄iw̄iha sa ahotis̄ihaap̄ihap̄i namasat̄i kaund̄im̄i not̄i Jisaasiho kaiwaiwaap̄i ausaat̄i kaundataase. ³⁶ Aih̄i kur̄i taam̄i daih̄ira nomaam̄i waap̄ih̄i waap̄ih̄iwaataap̄ih̄i noaipamaise. Noaipamaam̄i ko Pirip̄ihoai sata kaundataase, “Jasapeme! K̄imaat̄i waap̄ihaat̄i ahendais̄i n̄in̄i waapoho naitando e namaitando?” unda nunjenataise. ³⁷ Undih̄i Pirip̄ihom̄iha sata kaundataase, “K̄inȳi kinȳi maar̄ihoaat̄ihap̄i baimb̄i Jisaasihop̄i ḡiwunyaapaapaah̄i kinȳihande,” undataase. Undih̄i kom̄iha saundataase, “N̄in̄i Jisas̄i K̄iraisihop̄i Autaahaat̄ihom̄i Mwaahoe nd̄i kop̄i ḡiwunyaataayo,” undataase. ³⁸ Undatosat̄i weken̄ihand̄i is̄iwis̄ihoai saundataase, “K̄inȳi weken̄ihand̄i is̄isi namumbw̄i namihaape,” undataase. Undih̄i ko atisat̄i namihaaish̄i awais̄ihoaisam̄i Pirip̄ihoaisam̄i noaat̄ipasi numw̄i waap̄ihaateti bitotamaise. Bitotamaam̄i Pirip̄iho awais̄ihoai baawusataise.

39 Aihî kuri kaimîmapî waapihaati namasi ikatîhaati nasaamanîmî ketî kuraanîhî Awaisîho Autaahaatîhomî Itîpîho Pirîpîhoai numwaasi naihî kapîhî ketî womendaise. Wometihî awaisîho Itiyopiyaahandaahapîho Pirîpîhoai jîhaati wîndî mausose. Aihî ko Jisaasihopî gîwunyaataati aundîhîra notaahetî awaindîhandî maaritataise. ⁴⁰ Aihî Pirîpîhohî Awaisîhomî Itîpîho koai numwaasi notî aunahîpati Asîtotîhandaaahîmataise. Aihî Pirîpîho aunahîpa nahatewaara daayati Autaahaatîhomî piwîha Jisaasiho kaiwaiwaapîha ausaataise. Ausaatî kaunda kaimî nunjati aunahîpa Sisariyaahanda noaipataise.

9

Sorîho Nepemaitî Jisaasihopî Gîwunyaataise

¹ Aihî suraanîhî Sorîho isîhiya Awaisîhopî gîwunyaahohiyîhiyai tiwîtandî andîtitataise. Iyatî ko Sorîho tiwîtandî pîrisihiya isîhiyaapî nandapa tîhîwî Autaahaatîhoai nunyohiyîhiyaamî mitîhoapîhî jîhî notaise.

² Notî koai kaundihîhura ko awaisîho utîpîhandî wîndî jîpatîpiyatî Judaahiya aunahîpati Damasîkaasihanda bimohiyîhiya anî awaindîhandamî awaisawîhiyaapî Sorîhoai nunyataise. Sandî utîpîndî ko sata jîpatîpiyataise, “Isîhiya usîhiya asîhiya Jisaasihomîhîretî japepihîrohiyîhiyai Sorîho saundîtande, ‘Sahî napwîtîtaatiwo,’ undatî numwaasi Jerusaremîhanda nasatî napuwîtande,” tatî ko jîpatîpiyataise.

3 Jipatihiya Sorihoi numwih ko isisi not deti Damasikaasihanda noaipaitaahetih keti kuraanhi yamihapataatihapi nausainjitihandi aungwohandi nasati niwusaatataise.

4 Niwusainjiti Sorihosi osihandaasini bimainjahosi yapipateti mihaapi nepandataise. Nepandati ahonda piwaha wa sataha atisataise, “Sorihone, Sorihone, kinyi ningisi napaapi taapepi yaasihandi naninyapi nipi nanopisapaise?” undataise. ⁵ Undihi

Sorihosi atisataati sandaase, “Awaisihone, kinyi diyaamahonise?” undataise. Undihi komiha saundataise, “Nini Jisaasihonini kinyi taapepi nipi nanopisasingihoninito. ⁶ Isi kinyi dosisi aunahipataahapi numwe. Numbwi noaipasamih utahosi ipotihura kinyi wapa kaitaapihandapi kahititaise,” undataise.

7 Saundati kaundih isihiya Sorihoi sawi maasi niyohiyihiya bipi piwaha piwaamaatiwi bitotawaayopo. Bitotawaawi piwaha satati kaundih atiwisawaahandi kandi utahosi piwaatisihoi windi mausonihopo. ⁸ Aih Sorihosi nepati komi ndiha norihaatih jataahandi kandi komi ndiha apipaahi asihatamataise. Komi ndiha siyati asihatamasihi namapi isihiya koisawi maasi niyohiyihiya komi ikwiri iwisi nuwi Damasikaasihanda noaipawaayopo. ⁹ Nuwi noaipapi

Damasikaasihanda bindawaayopo. Aih kapihi Sorihosi Autaahaatihopi gwinyapenati gaapunditandi nandapa waapoho onaayati bindataise. Iyataati komi ndihaahi asisaha mairi ma aimi sanawihihandi kandi asihatati

kaanihindaise. ¹⁰ Aih+ suraanih+ utaaho wo kom+ ambipati Ananaiyaasiho, Jisaasihopi g+wunyaaho aunahipa Damasikaasihanda bindataise. Aih+ Ananaiyaasiho siwipati witi noaipasih+ mmosih+ Awaisiho sandaase, “Ananaiyaasihone,” tati gaatih+ Ananaiyaasiho kom+ha wihoanji saundataase. “Awaisihone kimonine,” undati woundataase. ¹¹ Woundih+ Awaisiho satati Ananaiyaasihoai kaundataase, “Kiny+ dosi daihira ambih+tawaawi Titi+hiraare tiwi ambih+tohirihira numwe. Numbwi utaaho wo Judaasihom+ anjipipih+ noaipape. Noaipapi utaaho wo aunahipa taun+handi Taasaasihandaahap+ho kom+ ambipati Sorihosi ko taati gaapundataisi koaisi iwinjase. ¹² Iyataati nini koai siwipati nunjonih+ siyahati aimi mmonataise, “Utaaho wo kom+ ambipati Ananaiyaasiho nasati nandaati kom+ ndiha asihatisiha japih+ nga jaitandi koai ikwiri ah+wisataise. Ah+wih+ siwipati siyahati aimi mmose,” undati Awaisiho Ananaiyaasihoai kaundataase. ¹³ Aih+ Ananaiyaasihom+ha wihoan+ha sata kaundataase, “Awaisihon+ Jisaasihone, nini som+ kaiwaiwaapi isihiya usihiya asihiya nahatiya katauhi atindihore. Iyati ko kinyapi isihiya g+hunyaahohiy+hiya Jerusarem+handi bimohiy+hiyai maip+haiwa kawisataise tauhi atindihore. ¹⁴ Iyati ko isihiya nandapa tih+w+ Autaahaat+hoai nunyohiy+hiyaami mit+hiyaami piw+ha nesi kimat+ aunah+p+mata kinyapi g+wunyaahohiy+hiyai napuw+tanda kiyahotih+to,” undataase. ¹⁵ Undih+ Awaisiho Jisaasiho saundataase. “So utaaso

nisi otipipati niwati bindataati isihya
 Judaahiyaamatipimetahiyaisuni kiyaami
 awaisawihiyaisuni Judaahiyaisuni piwaha
 anusaati kanunditandi nini aimi ahwisataayoni
 gaasi yamaimbi koenda numwe. ¹⁶ Iyataati
 nisi otipipati kiyataati yaawitandihanduni
 naanjhaiwauni ko naitandihandapi nini
 niwahonini neti nunjito,” undataase.
¹⁷ Undihi Ananaiyaasiho atisamapi noti anaanj
 nandaati Sorihoi ikwiri ahwisataati satati
 kaundataase, “Sorihone, nisataimbi Jisaasihopi
 gwunyaahingihone, kinyi kimbihapo tpi taapi
 napinihi daihira gi ginjasiho Awaisiho Jisaasiho
 ningi natanoaasihi nasataayo. Natanoaasihi
 nasotimandi kinyi kinyi ndiha asihatisiha
 japihi nga jaitaape. Iyati ami Autaahaatihomi
 Itipihoni kinyi omanjitihi tingisaititande,”
 undataase. ¹⁸ Saundati Ananaiyaasiho
 kaundih komi ndihoni atititamatahaiwa
 keti kuraanihi owetih Sorihoni ndiha japihi
 biya nausaatataise. Siyati Sorihoni ndiha
 gandise. Ahi keti kuraanihi waapoho netaise.
¹⁹ Ahi Sorihoni nandapa waapoho onaayati
 ketinjahosi ipotihura nandapa waapoho
 nanataati andititataise.

*Sorihoni Damasikaasihanda Autaahaatihomi
 Pihaha Ausaataise*

Ahi suraanihi Sorihoni Damasikaasihanda
 Jisaasihopi gwunyaahohiyihiyaisa asisaha
 naasanyaahi bindataise. ²⁰ Bindataati
 keti kihikihoanji Judaahiyaami anaanj
 gwiharaahaiwa Autaahaatihopi gaapundiwi ami
 isihya wapa usipipaapi ahoyanohiwaiwaapihi

notaise. Noti Autaahaatihomi piwaha ausaati sata kiyai kaundataase, “Jisaasiho so Autaahaatihomi mwaahore,” undati kaundataase. ²¹ Undih+ isihya kom+ piwaha at+wisohiy+hiya aungwohand+ yayapwitawaayopo. Aiw+ kiya sat+w+ katawaatopo, “Kimo utaamo Jerusaremihanda sati amb+hitap+ gaapundohiy+hiyai saiwa kamaiwise undati isihya usihya asihyai numwaati napuwatuni neti nop+sasis+hotind+ho? Iyati ko isihyai napuwitand+ prisihiya nandapa t+h+w+ Autaahaat+hoai nunyohiy+hiyaami prisihiya awaisaw+hiya mit+hiyaap+hi+ numwaasi naitand+ kim+ra napis+ho kimo kotind+ho?” tawaatopo. ²² Aih+ suraan+hi+ Sor+ho Autaahaatihomi piwaha ausaitand+hand+ noaipat+ wat+p+ndaise. Wat+p+tih+ isihya Judaahiya Damasikaasihanda bimohiy+hiya kom+ piwaha atisawaawi ap+paahi awaindahand+ yayawaayopo. Aih+ Sor+ho Jisaasihop+ satati, “Isihyai Numwaitand+ Autaahaatihomi Ah+wis+hore,” undati biya nunjati kaundih+ isihya piwaha wihoan+ha w+nd+ kamundopo. Owetise.

Sor+hoai Judaahiya Tiw+tot+wi+yauh+ Yan+h+mataise

²³ Aih+ Sor+ho Damasikaasihanda piwaha ausaati bimih+ asis+ha p+h+t+haiwa sanausotaise. Sanawih+ Judaahiya Sor+hoai tiw+taat+w+ nahatiya ahoyan+w+ bindawa piwaha kan+w+ w+sasawaayopo. ²⁴ Aih+ Sor+ho kiya koai tiw+taat+w+ kan+hoh+waiwa keti atisataise. Atisataati wap+hapi yan+h+mat+ nuto tati gw+nyaataahand+ kand+ Judaahiya

otap+haatuni apat+huni aunah+patami
 onepati nahatewaap+hi Sor+hoai tiw+tot+w+
 jaaw+ tindawaayopo. ²⁵ Timauhi is+hiya
 usa Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiya
 Sor+hoaisaiw+ Damas+kaasihanda ot+p+pat+
 maasi kiyohiy+hiya apat+hi Sor+hoai numwaasi
 naiw+ matamb+paami mihas+nap+ kiya
 Sor+hoai ikihataiw+ numwaipap+hiha
 kip+w+ w+r+i+h+i w+ramap+ k+ret+ m+hapaa+hi
 neh+haat+mawaayopo.

*Sor+ho Jap+hi Niyat+ Jerusalem+handanda
 Bindataise*

²⁶ Neh+haat+mahauhi Sor+ho ikih+ numwaipan-
 dahihaat+hap+ niyainji Jerusalem+handaa+hap+
 niyataise. Niyat+ noaipa Jisaasihom+
 ot+p+pat+hiyaisa maasi kaito tataih+ kiya
 Sor+hop+ satawaatopo, “K+mo utaamo
 Jisaasihom+ ot+p+pat+homa+he,” t+w+
 gw+nyapenawaaw+ kop+ yayawaayopo.

²⁷ Aih+ Banapaasiho Sor+hoai and+i+wiwat+
 numwaasi aposer+hiyaap+hi notaise.
 Numwaasi not+ Awais+ho Jisaasihoai Sor+ho
 daih+ra usos+i+handapun+ Awais+ho p+w+ha
 kaundind+handapun+ ausaat+ kaundataase.
 Iyat+ ami Damas+kaasihanda Sor+ho Jisaasihom+
 wat+p+handaa+hi yamaayat+ Autaahaat+hom+
 p+w+ha ausaat+ kaundind+handapimaaw+
 Banapaasiho aposer+hiyai kaundataase. ²⁸ Aih+
 kiya aposer+hiya Sor+hoai numwaahauhi
 maasi ot+p+pat+hiyaisat+ bindataat+ aunah+pat+
 Jerusalem+handam+ ot+hat+hi yamaayat+
 Awais+hom+ wat+p+handaa+hi Autaahaat+hom+

p̄w̄iha ausaati kaunda daayataise. ²⁹ Iyati Judaahiya usa Judaahiyaami p̄w̄iha w̄indi baiwi p̄waamaat̄w̄ihiyaisatisangi p̄wanataase. Iyati kiyais̄ Sor̄iho p̄wis̄ipataahamatiyati p̄w̄ihaara tiwataise. Siyati kaundih̄ kiya Sor̄ihoai tiw̄itaat̄w̄ihira daih̄iraapi mmonawaayopo. ³⁰ Aih̄i sandapi is̄ihiya Jisaasihop̄i ḡiwunyaahohiȳihiya atisawaawi namapi usa Sor̄ihoai numwaasi Sisariyaahandaahap̄i nowaayopo. Nuw̄i noaipap̄i kap̄ihap̄i Sor̄ihoai kom̄i aunah̄ipati Taasaasihandaahap̄i nat̄iwusaasauhi notaise. ³¹ Aih̄i yap̄ipati nahatewa Judiyaahand̄i Garirihand̄i Samariyaahand̄i saiwa nahatewaaraahiya is̄ihiya Jisaasihop̄i ḡiwunyaahohiȳihiya w̄indi namop̄isas̄in̄w̄i napaisaati bindawaayopo. Aiw̄i Awais̄ihom̄i p̄w̄iha at̄iw̄iw̄i kom̄i ot̄it̄ih̄i b̄iniyauhi It̄ip̄iho kiyai iw̄itatamanati and̄it̄iw̄iwataise. And̄it̄iw̄is̄ih̄i is̄ihiya taah̄it̄ihand̄i Jisaasihop̄i aim̄i ḡiwunyaahohiȳihiyaam̄ihat̄ih̄i nap̄iw̄i nandaawaayopo.

Pitaaho Iniyaasihoi T̄it̄ih̄iw̄iwataise

³² Aih̄i Pitaaho aunah̄ipa nahatewaara Jisaasihop̄i ḡiwunyaahohiȳihyai usonati dainjati waara not̄i aunah̄ipati Ritaahanda noaipati is̄ihiya Jisaasihop̄i ḡiwunyaahohiȳihyai usonati kiyaisati maasi bindataise. ³³ Iyati sati aunah̄ipita Pitaaho bindata kap̄ih̄i utaaho wo kom̄i amb̄ipati Iniyaasihoi usonataise. Iyataati Iniyaasiho so kom̄i auhat̄imuri maind̄imw̄i nam̄ihatati nawatohore. Aih̄i

ko wĩndĩ dahomaayati konĩhi bisondaise. Siyati bisotihĩ komĩ kĩnaungwĩha ikwĩrĩ naasairĩtĩhĩ wihĩnĩhĩramĩ mairĩ ma 8 kiyahaiwa sanausohore. ³⁴ Aihĩ Pitaaho Iniyaasihoai satati kaundataase, “Iniyaasihone, wanĩ Jisasi Kĩraisihone kinyĩ auhatĩmurĩ biwateti namĩhatindĩhandĩ aimĩ titĩhehimataisi wanĩ kinyĩ nepapĩ kinyĩhapa gwaasiha nepĩ titĩhemape,” undataase. Undihĩ komĩ kaiwaiwa ketĩ kuraanĩhĩ owetihĩ nepataise. ³⁵ Aihĩ isihiya Ritaahandaahiyaunĩ yapĩpatĩ Seronĩhandaahiyaunĩ nahatiya sandĩ mmonawaawi kiya nepemaitĩwĩ Awaisĩhopĩ gĩwunyaawaayopo.

Tapitaahaati Aimĩ Napomasĩhaati Pitaaho Ahowimasĩhĩ Japĩhĩ Nepataise

³⁶ Aihĩ aunahĩpa Jopaahanda apopaati waati Tapitaahaati Jisaasihopĩ gĩwunyaahaati bindataise. Iyataati kaatami ambĩpatĩ wĩti Dokaasihaate tiwĩ piwĩha Gĩrikĩhaara ambĩhitawaatopo. Iyataati kaati Tapitaaha nahateweti isihiya usĩhiya asĩhiyai gaahaiwa kawĩsati kahapaamapĩpa nenoaahĩtisawĩhiyai iwĩtatamanati andĩtiwĩwati nunyahaate. ³⁷ Aihĩ Pitaaho aunahĩpa Ritaahanda bimihĩ suraanĩhĩ kaati timbĩpa timbiyati napomataise. Napomasĩhĩ isihiya nepĩ kaatami ambĩpatĩ bausawĩ ganĩho kaiwĩ koaasĩnĩ anĩhandami yandĩhĩrotĩ ahiyawaayopo. ³⁸ Iyataati aunahĩpatĩ Ritaahandĩ sandĩ detĩ Jopaahanda ahendaise. Aihĩ Jisaasihopĩ gĩwunyaahohiyĩhiya atisawaawi Pitaaho Ritaahanda binye tauhĩ

namapî utaahuri yahuri piwîha nunyawî Pitaahopî natîwusaasawaayopo. Aihî kuri numwî saundîmî Pitaahoai kaundamaase, “Kînyî nyangisenda otîhî mbîmimaapî ketî namme,” undamaase. ³⁹ Undihî Pitaaho dosi kurisa maasî notaise. Notî Pitaaho noaipasîhura Pitaahoai kiya numwaasi Tapitaaha ahotirîhîrotî nandaawaayopo. Nandaahauhî asîhiya osînhîhiya Pitaahomîhinî detî bindawa Tapitaahaatamî apotîhîrî jîhura asaamaatî bindataahura ngwînatî numwiwaiwa kaiwa Pitaahoai nunjawî gowaayopo. ⁴⁰ Ngwauhî Pitaaho isîhiya usîhiya asîhiya nahatîyai ipaahaapî natausaasataise. Natausaasatosa Pitaaho atotîpwesa bindata Autaahaatîhopî gaapundataise. Gaapundatosa nepemaitatî apopaatamî ambîpati iwinjatata saundataase, “Tapitaahaane kînyî nepape,” undihî kaatî kaatamî ndîha norîhaatî Pitaahoai usonataise. Usonamapî nepatî tîtîhî bindataise. ⁴¹ Bimihî Pitaaho kaatamî ikwîrî wiwatî tîtîhîwisîhî kaatî dotaise. Iyatî tîtîhî nanîhiyatî bindataise. Bimihîhura isîhiya Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiya osînhîhiyaisunî isîhiya Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiya usaisunî Pitaaho gaata numwaatî kiyai saundataase “Tapitaahaatî kîmaatî japîhî nepatî asaamaatimatataise,” undati kiyai nunjataise. ⁴² Aihî Tapitaahaatî japîhî nepasîtîhandapî isîhiya usîhiya asîhiya aunahîpa Jopaahanda bimohiyîhiya taahiyîhiya atisawaayopo. Atisawaawî namapî kiya Awaisîhopî nepemaitîwî gîwunyaawaayopo.

43 Aih+ Pitaaho Jopaahanda utaaho wo kom+ amb+pati+ Saimon+hoaisat+ asis+ha taah+waiwet+ bindataise. Iyataat+ Saimon+ho so maasap+hom+ at+tat+ kata is+hiya usa kihaiwa kihaiwa kaitaat+w+hat+ t+tihemat+ bindataahore.

10

*Autaahaat+hom+ Enjer+ho Ot+ip+pat+ho
Yam+hapataat+hap+ho Nasat+ Koniriyaasihoai
Piw+ha Kaundataase*

¹ Aih+ suraan+hi+ utaaho wo kom+ amb+pati+ Koniriyaasiho aunah+pati+ Sisariyaahanda bindataise. Iyataat+ so Koniriyaasiso is+hiya Rom+handaaahiyaam+ tunn+w+ yahw+nohiy+hiya taahiy+hiya 600 kaiw+hiyaasi tip+tapaat+ 100 kaiw+hiyai ko iwinja bindataahore. Iyataat+ tunn+w+ yahw+nohiy+hiya siya 600 kaiw+hiyaam+ amb+pati+ sat+w+ amb+h+itawaatopo, “Itaarihan-daahap+hiya tunn+w+ yahw+nohiy+hiye,” t+w+ amb+h+itawaatopo. ² Iyat+ so Koniriyaasiso Judaahiyaamat+ip+metahosi Judaahiyaam+h+ret+ japepih+ra Autaahaat+h+op+ aun+h+h+iri+ katat+ gaapundahore. Iyataat+ koun+ kom+hiyaun+ Autaahaat+h+op+ yaiw+ Autaahaat+hom+ piw+ha at+wiw+hiyaare. Iyat+ Koniriyaasiho ko naw+ho Pi+h+ti+haiwa Judaahiyaam+ usa kahapaamap+paap+ nenoaah+tisaw+hiyai nunyahore. Siyat+ nunyat+ Autaahaat+h+op+ asis+ nahatewet+ gaapundahore. ³ Aih+ asis+ha waaraah+ ip+ho aim+ m+h+ep+ti+h+hura Koniriyaasiho s+w+ipat+ wit+ auta noaipas+hi+ siyahat+ mmonataise. Autaahaat+hom+ enjer+ho ot+ip+pat+ho Yam+hapataat+hi+ bimis+ho nasat+

an̄itihi nandaasihi usonataise. Aih̄i ko Autaahaat̄ihom̄i enjer̄iho ot̄ip̄ipatiho yam̄ihapataat̄ih̄i bimisiho nasati, “Koniriyaasihone,” undataase. ⁴ Undih̄i Koniriyaasiho Autaahaat̄ihom̄i enjer̄iho ot̄ip̄ipatihoai usonataati ko ap̄ipaahi awaind̄ihand̄i yayataise. Yayataati Koniriyaasiho Autaahaat̄ihom̄i enjer̄iho ot̄ip̄ipatihoai saundataase, “Awaisihone napaape?” undataase. Undih̄i Autaahaat̄ihom̄i Enjer̄iho sata kaundataase, “K̄inyi gaapundinḡit̄ihanduni k̄inyi naw̄iho taah̄ip̄ipa is̄ihiya kahapaamap̄ipaapi nenoaah̄itauhi iw̄itataman̄ipi and̄it̄iwip̄i numwinḡit̄ihanduni Autaahaat̄ihom̄i nd̄iheti aim̄i noaipase. Noaipas̄ih̄i kandapi Autaahaat̄iho gaare tati gw̄inyaati bindataise. ⁵ Aisi k̄inyi wani is̄ihiya usais̄i aunah̄ipati Jopaahandaahap̄i nat̄ipusoaasisam̄ih̄i nutaat̄iwe. Nuw̄i kiya utaaho wo kom̄i amb̄ipati Saimon̄ihoai numwaasi japih̄i nap̄itaatiwe. Iyataati kom̄i amb̄ipati w̄iti Pitaahore. ⁶ Iyati Saimon̄iho wo maasapihom̄i at̄itata is̄ihiya usa wapa kahaiwa kahaiwa kaitaat̄iw̄ihati t̄it̄ihemas̄ihom̄i an̄an̄i det̄i dur̄ih̄irain̄i ahetihi kap̄ih̄i Pitaaho binye,” undataase. ⁷ Undati Autaahaat̄ihom̄i enjer̄iho ot̄ip̄ipatiho Koniriyaasihoai sata p̄iw̄iha kaundamap̄i naih̄ihura Koniriyaasiho kom̄i ot̄ip̄ipatihiyaami yahurisaah̄ih̄i gaata numwaataise. Iyati tunnati yahwin̄j̄iho wo kom̄i ot̄ip̄ipatihoematati bimohosi koais̄i ahoya gaata numwaataise. Aih̄i so tunnati yahwin̄j̄iho Judaahiyaamat̄ip̄imetahosi Judaahiyaam̄ih̄ireti japep̄ih̄irat̄i Autaahaat̄ihopi aun̄ih̄ih̄ir̄i katati

gaapundahore. ⁸ Aih+ Koniriyaasiho kingwaasi piw+ha Autaahaat+hom+ enjer+ho kaundisi+ha ka biyat+ kaundat+ kingwaasi Jopaahandaahap+ natausaasih+ nowaayopo.

Pitaaho Siwipati Wit+ Mmonataise

⁹ Aih+ kingwaasi Koniriyaasiho natausaasih+ nuwi+ ot+hap+hi+ nanopaw+ bowih+ pi+hi+ti+wi+ numb+wi+ aunah+pa Jopaahandami+ det+ noaipawaayopo. Det+ noaipapi+ kingwaasi+ taaw+ niyauhi+ Pitaaho ip+ho ot+has+n+itih+ an+handami+ autaah+ an+taupwataasin+ yamwaataise. Iyataati+ an+an+ nimaayandahaan+ an+mat+wi+haan+isi+ Pitaaho Autaahaat+hop+ gaapunditand+ kas+n+ an+taupwataat+hi+ yamwaataise.

¹⁰ Yamwaati+ Autaahaat+hop+ gaapundi+ Pitaahoai nandapaap+ jaumanataise. Iyataat+ isi+hiya yat+hi+ m+haap+ bimohiy+hiya nandapa taaw+ timan+ihauhi+ Autaahaat+ho Pitaahoai siwipati+ wi+ siyahati+ nunjataise.

¹¹ Yam+hapati+ tiwatawamas+hi+ Pitaaho jataise. Jas+hi+ wi+ndi+ apot+hi+ri+ taapwi+n+hi+ramat+iyahand+ yam+hapataat+hi+raap+ nasataise. Iyataati+ apot+hi+ri+ sir+ otasaahaasin+ wih+wi+hoan+ isi+hiya isi+watawa kihura kihura b+pi ip+haahoh+patamatiyati+ nasati+ yap+pateti+ timaamahiyati+ nasati+ neh+ ot+hamwaan+ ahondaise.

¹² Aih+ sand+ yam+hapataat+hap+ napind+ndaat+hi+ kohas+p+ho kahata-mat+petahoaisa akw+ran+ho Judaahiya namaan+hoh+ip+pa ahondaise.

¹³ Ahot+hi+ piw+ha wa Pitaahoai sataha kaundataase, "Pitaahone, kiny+ dop+ kimba nandimba

tipi nanime,” undataase. ¹⁴ Undihi Pitaaho, “Awaisihone, nini windi akitinhi saiwa titi namando. Nini jihura windi Judaahiyaanami winihapipeti titihimetihapa namandihone,” undataise. ¹⁵ Undihihura maahomwaanji jhaati wamwaanji satati Pitaahoai kaundataase, “Autaahaatho nandapaapi titihi gaahape tati katimba sapaapi kinyi titihimetati maiphape maatime,” undataase. ¹⁶ Ahi sandi mairi maara noaipatati keti kuraanhi yamihapataatihapi japihi niyataise. ¹⁷ Ahi Pitaaho sati siwipiti mmosipitapi pihitati gwinyapenataati satati kandaase, “Nini sati siwipiti mmonihohimatami tanyaaha napitiyate,” tati gwinyaataise. Siyati taati gwinyaati bimih Koniriyaasiho ishiyai natausaasih niyohiyhiyai Saimonihomi anjipipih kimbhe undiwi ishiya kaundauhi kiya kimbhisu tiwi nuwi noaipapi Saimonihomi anjanam maasomwaanji bitotawaayopo. ¹⁸ Noaipapi kiya bitotawa satiwi gaatawaatopo, “Utaaho wo Saimonho komi ambipati witi Pitaaho Saimonho kimbhapihoisati maasi bindataiso, e owetiso?” tiwi gaatawaatopo. ¹⁹ Ahi Pitaaho komi siwipati mmosipatapi taati gwinyaasih kingwaasi Pitaahopi gaatawaatopo. Gaatauhi Autaahaathomi Itipih satati Pitaahoai kaundataase. “Atime, itingingwaase kimingwaasi napwi kinyapi taawi daawaayopo. ²⁰ Isi kinyi dosis noaitipapi numbwi kingwaasi usonime. Iyataati isiya siya nini niwahonini nandusaasonhi kiya kinyapi nasawaayowi kinyi kiyaisapi maasi nutaape. Iyapaapi kinyi ishiya siyaapi Judaahiyaamatipmetahiyaasi

kiyaisa maasi nutando e namutando tipi kinyi maarihoaatihapi pihitipi gimunyapenime,” undati Autaahaatihomi Itipihho kaundataase. ²¹ Aih Pitaaho dosi noatipati noti kiyai iwinjataise. Iwinjatosati kiyai satati kaundataase, “Sahi nisapi daahohihonini kimonine. Kimoninisi sahi napaapi napiwihyaate?” undataase. ²² Undih kingwaasi Pitaahoi satiw kaundawaatopo, “Koniriyasiiho tunniwi yahwinohiyihya pihitwihyaami awaisiho natanyoasiihi nasahaayo. Iyataati so utaaso gaaho ainahihho Autaahaatihopi gaapundahore. Aih isihya Judaahiya kopu utaaho gaahore tiwihore. Aih Autaahaatihomi enjerihho otipipatihho kinyapi kaundihisi kinyi komi anjipipih numbwi noaipasamihura ko kinyi piwaha wa atitande. Atitandi kinyapi natanyoasiihi daapi nasahaayo,” undawaatopo. ²³ Undauhi Pitaaho kingwaasi kaundih nandaawaayopo. Aih Pitaaho kingwaasi apatih biyati iwinjaati bindataise. Aiw nanopawi bowih Pitaaho kingwaasisa maasi notaise. Naihi isihya usa Jopaahandaahapihiya Jisaasihopi giwunyaapihiya maasi nowaayopo.

Pitaaho Noti Koniriyasiihomi Anjipipih Noaipataise

²⁴ Nuwi asisaha naasaahi otihapihi nanopawi nuwi aunahipa Sisariyaahanda noaipawaayopo. Aih Koniriyasiiho titih komihiyaisuni usa komi naisihiyaisuni numwaati napitaawo tiwi jaawi ahoyanwi bindawaayopo. ²⁵ Bimauhi Pitaaho maasomwaanami deti naihi Koniriyasiiho

Pitaahopi awaisihoso tati gwinyaataati Pitaahomi utatototi nasati atotipiwesati ikwiri mitiho yapipatetimatihondaise. ²⁶ Aih Pitaaho Koniriyaasihoai sata kaundataase, “Nini neh utaahoninis dope,” undati titihiwidataise. ²⁷ Kaundimihetapi Pitaaho anan nandaati mmonata ishiya taahiyhiya ahoyanwi bimauhi usonataise. ²⁸ Usonataati kiyai Pitaaho satati kaundataase, “Sahi aimi mmowhiyaate, nyahi Judaahiyaanam winihapipeti ishiya Judaahiyaamatipimetahiyaisaati bimitihaawi apipaahi itihitaahiyaanene. Iyahaawi ami Judaahiyaamatipimetahiyaamihini deti nutihaawihandapi apipaahi itihitaahiyaanene. Aihihandi kandi nini ishiya Judaahiyaamatipimetahiyaapi titihimetahiye maatitandi Autaahaatihonanisataise. ²⁹ Iyataati sahi nisapi gaatauhi sami piwaha windi namematitindi bipi nasataayo. Aisi sahi ningi napaapi gaatiwi nanimahopo? Satiti nasisenataayo,” undataase. ³⁰ Undihi Koniriyaasihomihahata kaundataase, “Windi nisaapihi noaipataise. Iyati asihahata mairi ma aimi sanaise. Iyataati kandi siyati noaipataise. Nini nisi anipipih bindataati taati Autaahaatihopi gaapundonih wani ipimo mihepitisurimuraamatiyahura utahata wo nisi ndiheti nasati bitondaise. Iyataati komi apotihiri niyosipipa apipaahi nausatahata. ³¹ Aih ko nasati bitonda ningi sandataase, “Koniriyaasihone, Autaahaatihoninyi gaapundingitihandi atingisatuninyi nawihonahataapa ishiya kahapaamapiapai nenoahitauhihiyai iwitatamanipi anditipipi

numwingitihandapuni gwinyaati bindataise. ³² Aisi kinyi wani ishiya usai Jopaahandaahapi natipusoasisamihhi kiya nuwi Saimonihoi numwaitaatiwe. Iyataati komi ambipati witi Pitaahoe. Pitaaho so utaaho wo Saimonihomi anjipipihhi binye. Iyataati Saimonihomi anjan deti durihiraini ahethi kapihhi binye. Iyataati Saimonihoi so maasapihomi atitata yamepati kaiwa kaiwa ishiya usa kaitaatiwihatititihemasihore,'ndataase. ³³ Aihhi ninhi keti ishiya kinyap nandusoasataayo. Nandusaasonihhi kinyi gaahati kaimbi keti nasapaise. Aihhi nyahi nahatiyaanini Autaahaatihomi ndiheti nasawaati bindahaayo Awaisihomi piwaha kinyi nyangi kanyatisamihhi atitahaawo," undati Koniriyaasiho Pitaahoai kaundataase

*Koniriyaasihomi Anjipipihhi Pitaaho
Autaahaatihomi Piwaha AUSAATAISE*

³⁴ Sata Koniriyaasiho kaundihihura Pitaaho komiha namasati satati kaundataase. "Akithinhi wani ninhi gwinyaataayo. Autaahaathoi windi ishiya usaaso tati waati gumunyapenahoe. Owetise. ³⁵ Iyataati ishiya kahatamatipetahiya komi piwaha atiwipi gaahandi kiyohiyihiyaapi maaritahore. ³⁶ Aihhi sahi aimi mmonawaayopo, Autaahaathoi komi piwaha Judaahandaahiyaanangi nanyinyataise. Piwaha saami tanyaaha siyate. Jisasi Kiraishiho nahatiyaanam Awaisihosi nanyamaati Autaahaathoisaati maarihoi naasohitihhi neti napaindihandaatihhi ahinyisataise. ³⁷⁻³⁸ Aihhi sahi aimi atiwihiyaate, jihura

Jonho waapoho naitaatiwihandapi piwiha ausaataise. Iyati Jonho Jisaasihoai baawusihisuraanihi Nasaretihandaaahapi Jisaasihoai Autaahaatiho Itipihoaaisa watipihandisa ahoyatinunyi ahwisataise. Iyati Autaahaatiho Jisaasihoaisatitihiko yapipati Garirihandaahapinamasatesi yapipati Judiyaahandami aunahipi nahatewaara kapihi kapihi daayat isihiya usihiya asihiyai iwitatamanati anditiwiwataise. Iyati Bwaasirihirami watipihandaatihibimauhihiyai titihiwiwati nemwataise. ³⁹ Aihinyahi aposerihiyaanini Jisaasiho nyami yapipati Judiyaahandaahuniaunahipati Jerusaremihandi Judiyaahanda ahetipata kaiwaiwa mmonahaawi ausaahohiyihiyaanine. Aihiso utaasoai ipi titihi atawihateti tipimandaawaayopo. Tipimandaahauhi ko napotaise. ⁴⁰ Napwihiautaahaatiho asisihamairi ma sanaihihura ahowimasihijapihijomaahipataatihapi ausaimanati noatihisonawaayopo. ⁴¹ Sandi Jisaasiho ausaimaninatinooatindindi isihiyanahatiyaami ndihetinoaipataamaise. Owetise. Jihura Autaahaatiho komipiwiha ausaitihaawi ahinyisawihiyaanamini dheti siyati noaipataise. Aihijisaasiho jomaahipataatihapi japihinepatimaasi bindihandapa waapoho maasi nanahaayo. Maasinanihaawi mandihiakitinhi Jisaasiho japihinepataise taati gwinyaawaati usonahaayo. ⁴² Aihiko Jisaasiho aposerihiyaanangipiwiha satati kanyatataase. "Sahi ninikiyohiwaiwaapi Piwiha Gaaha Waniha ausaapi isihiyai kanundiwise. Kanundawaawi

satiwi kaundiwise, ‘Jisaasihoai Autaahaatihoi
 aimi namihana ahiwisataise. Ahiwih
 ko noaipati isihya asiyhiyaisuni isihya
 napohiyhiyaisuni tipitapaitandihoe,’ undiwi
 kaundiwise nyatati kanyatataase. ⁴³ Iyataati
 Autaahaatihomi pwiha ausaahohiyhiya
 pwiha Jisaasihopi jhi satiwi katawaatopo,
 ‘tipitapaitandihomi ambipataahi isihya
 nahatiya baiwi kopu gwunyaahohiyhiyaami
 maipihaiwa Autaahaatihoi nemwaitaise,’ tiwi
 katawaatopo,” tati Pitaaho kaundataase.

*Isihya Judaahiyaamatipimetahiya
 Autaahaatihomi Itipihoi Newaayopo*

⁴⁴ Aih Pitaaho taati pwiha sa kaundihi
 Autaahaatihomi Itipihoi yamihapataatihapi
 nasati isihya Pitaahomi pwiha
 atiwisohiyhiyaamihetimateise. ⁴⁵⁻⁴⁶ Aih
 Koniriyasihoisawhiya pwiha kha kha
 piwaatiwi, Autaahaatihomi ambipati
 niwimahauhi Judaahiyaami usa baiwi Jisaasi-
 hopu gwunyaapihya maasi Pitaahoaisaw
 napihya atisawaawu yaiwimawaayopo.
 Yaiwimawaawu satiwi katawaatopo
 “Autaahaatihoi komi Itipihoi nehiani isihya
 Judaahiyaamatipimetahiyaimaawu nunyataise,”
 tawaatopo. Tiwi katauh Pitaaho isihya maasi
 nasohiyhiyai sata kaundataase. ⁴⁷ “Isihya
 kimiya Autaahaatihomi Itipihoi nyamataiw
 newaayowi waapoho naitatiwihandapi
 ndinhi itihititaise?” undataase. ⁴⁸ Undatosati
 Koniriyasihoisawhiyai saundataase,
 “Nini sangi Jisasi Kiraisihomi ambipataahi

baasusataayo,” tati baawusataise. Aih
 Koniriyaasihoisaw+hiya Pitaahoai saun-
 dawaatopo, “Kinyi nyangisapi maasi asisiha
 wanyaara bimitihaawo,” undauhi ko kiyaisati
 wonji bindataise.

11

Pitaaho Jerusarem+handaaheyai Piwaha Ausaati Kaundataase

¹ Aih suraanihi aposerihiyauni ishiya usa
 Jisaasihopi gwunyaahohiy+hiya Judiyaahanda
 kapihi kapihi bimohiy+hiya ushiya
 ashiya Judaahiyaamat+pi+metahiyaaisangi
 aimi Autaahaat+homi piwaha atiw+ nepi
 Jisaasihopi gwunyaahopo tauhi atisawaayopo.

² Atisauh+hura Pitaaho Jerusarem+handaahepi
 niyataise. Naihi+hura Judaahiya Jisaasihopi
 gwunyaahohiy+hiyaam+ usa ishiya Judaahiya-
 amat+pi+metahiyaapi saiwi gw+nyaawaayopo.
 Judaahiyaamat+metahiya Jisaasihopi baiwi
 gwunyaawaawaahi kiya nyamataiwi amb+pati
 namandipati+wise tiwi gw+nyaapihiya
 Pitaahoai satiw+ itihundawaatopo. ³ “Kinyi
 ishiya Judaahiyaamat+metahiya amb+pati
 nahomaamandipati+w+hiyaam+ anjipi+pihi
 napaapi numbwi kiyaisapi bindapaapi
 nandapa maasi nanapaise?” undiw+ Pitaahoai
 itihundawaatopo. ⁴ Aih Pitaaho sawaho

mmosihi noaipasiwaiwa nahatewaapi
 namasati ausaati sata kaundataase. ⁵ “Nini
 aunah+pa Jopaahanda bindataati taati
 gaapundonihi Autaahaat+ho siwipati witi
 nanisataise. Nanisih+ mmonataati windi

yamihapataatihapi apotihiri taapwinihiri
 awairihiramatiyahandi noatipataise.
 Noatipasihura mmonataati otasaahaasini
 wihiwihooanji isihiya isiwatawaaw+ bipi
 kihura kihura ipihaahohipatamatiyati
 nishaasini napih+ mmonataayo. ⁶ Napih+
 nini sandapi napinde ndi mmondo ndi bairi
 apotihiraatih+ jata kimaapi yapipatambi
 kohasip+ho akwiran+ho bimiwaiwaami s+r+
 apotihiraatih+ bimih+ usonataayo. ⁷ Aih+ nini
 taati mmonihonih+ maahomwaanji wamwaanji
 sandih+ atisataayo. ‘Pitaahone, kinyi nepapi
 saiwa nandi+maiwa tipi nanime,’” ndataase.
⁸ Ndihi+ nini saundataato, “Awaisihone, nini
 akiti+nihi+ saiwa titi namando. Nini+ jihura
 Judaahiyaanami winihapi+peti+ titihimetihapa
 wandi+ namandihon+ne,” undataato. ⁹ Undonih+
 piwaha wa yamihapataatihapi+ jhaati
 sata kandataase, “Autaahaatih+ho nandapa
 wapaapi+ titihiti+hape tonaaraahi+ sapaapi+
 kinyi+ titihimetihape+ maatime,” ndataase.
¹⁰ Aih+ saiwa mair+maara noaipatati+ japihi+
 yamihapataatih+ nahatewa niyataise. ¹¹ Aih+
 suraanih+ keti+ isihiya muri+ mingwaasi+
 nini+ bimoh+pi+pihi+ noaipawaayopo. Siya
 isiya utaaho wo aunahipa Sisariyaahanda
 bindataaho nisapi+ natausaasihi+ daapi+
 nap+wihyaare. ¹² Nasauh+hura Autaahaatih+omi
 Itip+ho sata kandataase. “Kinyi+ sandapi+
 maar+ho yiyahwi+ gimunyaapi+ singwaasi+
 nasohingingwaasisapi+ maasi+ numwe,” ndataase.
 Ndihi+ kimiya Jisaasihopi+ gwunyaahohiy+miya
 ikw+wih+tir+tihi+ wih+nihi+ram+ 6 kaiwi+

naasohitisawimiya wani maasi bitohohiyimiya maasi ningisawi nowaayopo. Aihini nowaati Sisariyaahanda Koniriyaasihomi anjipipihini noaipawaati komi anjanjini nandaahaayo. ¹³ Noaipawaati komi anjanjini nandaahonihura Koniriyaasiho Autaahaatihomi enjeriho otipipatihoho yamihapataatihini bimisihoai komi anjitihihi usositihandapi kanyatataase. Iyataati Autaahaatihomi enjeriho otipipatihoho koai sata kaundataase. “Kinyi isihiya usai Jopaahandaahapi natipusoaasisamihini kiya nuwi Saimonihoi numwaapise. Iyataati komi ambipati witi Pitaahore. ¹⁴ Isi koai nuwi numwaasaihi ko nasati piwaha wa kasatito. Kasatonihini piwaha kaaraahi Autaahaatihohokinyi anjanjini maasi biminginhiyaisa ahoyati japhini nangimaitaise,” undati so Autaahaatihomi enjeriho otipipatihoho kaundataase. ¹⁵ Aihini ninini piwaha taati namasati kaundonihini Autaahaatihomi Itipihohonyapi jihini napindihandamatiyati noaatipati kiyaamihetindaaise. ¹⁶ Aihini Awaisihomihini piwaha jihini katisihaapi ninini gwinyapenataayo. Iyataati Awaisihohosata kandaase, ‘Jonihohonehi waapohora isihiyai baawusataisi ipotihura ninini Itipihohogaahora baasusisanihini sahi ko Itipihohogaahonaitaapo,’ tindihandapi gwinyapenataayo. ¹⁷ Iyataati jihura Awaisihoho Jisasi Kiraasihopigiwunyaahohiyihiyaanangi nehihandini nanyami-patamatiya isihiya Judaahiyaamatimetahiyainunyataise. Iyataati Autaahaatihoho isihiyai Judaahiyaamatipimetahiyainumwaitandihira daihira ninini napitetahoninindaati neti

nopisāsītande,” unda Pitaaho kaundataase.
¹⁸ Undati Pitaaho kaundihihura kiyaamihā
 itihitohihā namihāaposawī Autaahaatihomī
 ambīpati nīwimaapī kiya satawaatopo, “E
 akītīsī Autaahaatihō katihī isīhiya Judaahiya
 amatimetahiya asīyīhiyaimatītaatīwīhandī
 naitaatīwī nepemaitawaayopo,” tawaatopo.

*Isīhiya Jisaasihopī Gīwunyaahohiyīhiya Au-
 nahīpa Andiyokīhandaahapīhiya Dopī Otīpīpatī
 Kiyawaayopo*

¹⁹ Jihura Sītipenīhoai nawīhaara tiwauhī
 napwihihura naanīhandī awaindīhandī
 noaipataise. Noaipasīhī isīhiya Judaahiya
 Jisaasihopī gīwunyaahohiyīhiya kihīkihoaanī
 nandīwirawaayopo. Aiwī kiya nuwī yapīhaurī
 Pinisiyaahandaahunī Saipīraasihandaahunī
 aunahīpatī Andiyokīhandaahunī saiwaara
 bindawaayopo. Bindawaawī kiya nehī
 Judaahiya kapīhī bimohiyīhiyaisaahīhī Auta-
 haatihomī pīwīhā Jisaasiho kaiwaiwaapīhā
 ausaapī kaundawaatopo. ²⁰ Aihī Judaahiya
 usa Jisaasihopī gīwunyaahohiyīhiya yapīpatī
 Saipīraasihandaahunī aunahīpatī Sairinihan-
 daahunī bimambīwīhiya Andiyokīhanda naiwī
 bindawaawī isīhiya Judaahiyaamatīmetahiya
 Autaahaatihomī pīwīhā nunyawī Awaisīho
 Jisaasiho kaiwaiwaapī ausaapī kaundawaatopo.
²¹ Ausaahauhī Awaisīhomī watīpīhandī pīwīhā
 ausaahowīhiyaisatītihī isīhiya tītaahiyīhiya
 kopī gīwunyaapī Awaisīhoenda nepemaitīwī
 nasawaayopo. ²² Aihī isīhiya Jisaasihopī

g>wunyaap+hiya Jerusarem+handanda bimo-
 hiy+hiya sandap+ atisawaaw+ Banapaasihoai
 Andiyok+handaaahap+ natiwusaasawaayopo.
²³ Natiwusaasauhi ko not+ noaipat+ mmonata
 isihiya titaahiy+hiya Jisaasihop+ g>wunyaahauhi
 Autaahaat+ho gaahandi kawisataiso tati
 maaritataise. Maaritataat+ isihiyai saundataase,
 “Sah+ sam+ maar+ho and+tit+w+ Awais+hom+
 utatototi kiyaat+n+hi bimaawise,” undati
 and+tiwiwataise. ²⁴ Iyataat+ so Banapaasiso
 utaaho gaahore. Gaahotih+ Autaahaat+hom+
 Itip+ho kom+het+ tisaitataise. Tisaitataat+
 Jisaasihop+ kom+ g>wunyaasit+hand+
 wat+p+handisahore. Aih+ isihiya titaahit+hand+
 nepemaitat+ Awais+hop+ g>wunyaawaayopo.
²⁵ Aih+ Banapaasiho p+w+ha kaunda kiyamap+
 Sor+hop+ daitand+ aunah+pa Taasaasihandaahap+
 notaise. ²⁶ Aih+ Taasaasihanda noaipat+ daat+
 Sor+hoai numwaasi Andiyok+handaaahap+ jap+hi
 notaise. Aih+ maisahwi kap+hi isihiya Jisaasihop+
 g>wunyaahohiy+hiyaisam+ maas+ k+naungw+ha
 naasaahi bindamaise. Bindamaam+
 isihiya taahiy+hiyai Autaahaat+hom+ p+w+ha
 kat+munjamaise. Aih+ Andiyok+handanda isihiya
 Jisaasihop+ baiwi g>wunyaahohiy+hiyaap+
 amb+pat+ Kiraisihom+hiye tauhi kat+ amb+pat+
 jih+ wuwan+n+hi newaayopo. ²⁷ Aih+
 suraan+hi isihiya usa Autaahaat+hom+ p+w+ha
 ausaahohiy+hiya Jerusarem+handanda namasi
 daah+ Andiyok+handaaahap+ nowaayopo. ²⁸ Aih+
 kiyaam+ wo kom+ amb+pat+ Akapaasiho
 Autaahaat+hom+ Itip+ho g>wunyaas+hi ko p+w+ha
 wa sata kandaase, “Jar+ho yap+hi nahatewaaara

aungwohandi noaipaitaise,” tati ausaati kandaase. Iyataati ipoti#hura awaisi#ho Kirotiyaasiho isi#hiyai iwinjaati bimih#hura jar#ho siyati awaisi#ho noaipataise. ²⁹ Aih# ko sata katih#hura isi#hiya Jisaasihopi g#wunyaahohiy#hiya isi#hiya Judiyaahandaahiyai jar#ho noaipahon#hura naw#ho anditi#wipi numwitaati#wihopi bindawa piw#ha piwaataawaatopo. Piwaataawaawi satawaatopo, “Nyahi ninaasiyaanam# andititaati gw#nyaahoti#handaahi naw#ho numwiti#haawo,” tiwi piwaataawaayopo. ³⁰ Kanihohipati kati kaiwi Banapaasiyi Soriyai naw#ho nunyaw# nusoasauhi kuri naw#ho nesi naim# Jerusarem#handa noaipamaise. Noaipapi Jisaasihopi g#wunyaahohiy#hiyai iwinjaawi bimohiy#hiyai naw#ho nunyamaise.

12

Erot#ho Jem#sihoai Tiwih# Napwih# Am# Pitaahoi Net# Napuwataise

¹ Aih# awaisi#ho Erot#ho isi#hiya Judiyaahandaahap#hiyai iwinja bimisi#ho suraan#h# isi#hiya usa Jisaasihopi g#wunyaahohiy#hiyai yaawati naan#handi nunyataise. ² Yaawati naan#handi nunyataati komi tunn#wi yahw#nohiy#hiyai kaundih# kiya nuw# Jem#siho Jon#hom# saahoai naih#ra nahutar#h#ri namandip#hauhi napotaise. ³ Napwih# Erot#ho Judaahiyaam# awaisaw#hiyai usonataati Jem#sihoai tiwih# napwind#handapi kiya gaare tiwi maaritauhi namati ko komi tunn#wi yahw#nohiy#hiyai natausaasih# kiya nuw# Pitaahoi saundawaatopo, “Erot#ho

nangi+puw+andise,” undi+wi numwaawaayopo. Aih+ Eroti+ho sandi+ kaisura Judaahiyaami asisi+ha awaisi+ha nandapa b+ret+i+handi+ nipi-tandi+handi+ oweha nandaati+wihura kiyataise. ⁴ Aih+ Eroti+ho tunni+wi yahwi+nohiy+ihiyai kaundihi+ kiya atiwi+ Pitaahoai numwaa-sisuw+ napwi+tohi+i+handaat+i+h+mawaayopo. Aih+ Eroti+ho tunni+wi yahwi+nohiy+ihiya ikwi+maindi+mwi+tihi+ auh+r+ wih+n+i+r+ ki+r+n+i+tihi+ auh+r+ wih+n+i+r+ami naasohi+ta 16 kaiwi+hiyai ah+i+wihi+ kiya tusatipati+w+ Pitaahoai iwinjaaw+ bitotawaayopo. Aih+ sura Judaahiyaami nandapa b+ret+i+handi+ nipi-tandi+handi+ owehandi+ taaw+ nanawaahuraati+h+ Eroti+ho gw+nyapenataati+ namati+ asisi+h+i+wa b+ret+i+handi+ nipitandi+handi+ owehandi+ nan+hoh+i+waiwa owetan+hura ipoti+ Pitaahoai numwaasi noti+ isi+hiyaami ndi+heti+ ah+i+wisatosa, “utaamo ki+moai nyahi+ nap+i+wi+ti+haawe?” unda nunjendo tati+ neh+ napuwataise. ⁵ Aih+ Pitaaho napwi+tat+ bimih+ tunni+wi yahwi+nohiy+ihiya iwinjaaw+ bitotawaayopo. Aih+ isi+hiya Jisaasihopi+ gi+wunyaahohiy+ihiya Autaahaati+ho Pitaahoai iwi+tatamanati+ andi+ti+wi+wi+tandi+ gaapundawaatopo.

Autaahaati+homi Enjeri+ho Otip+pati+ho Yam+hapataati+h+ Bimis+ho Pitaaho Napwi+tat+ Bimih+ Noti+ Numwaataise

⁶ Eroti+ho Pitaahoai bouson+i+ pi+w+ha pi+w+aat+i+aat+i+w+hapi+hapi+ numwaasi nutotati+ gw+nyaati+ bindataise. Aih+ Pitaahoai seni+handi+ wat+pi+handi+ komi+ ikwi+hat+i+mureti+ wi+rapesi+ tingaati+haisahurami+ ikwi+reti+ wi+rawaayopo.

Saiwî kiyauhi tingaatihaisahurami otihapîhi nanoti bimainjahore. Aihî ami tunniwî yahwînohiyîhiya usa napwîtotîhandami maasomwaanî jaawî bitotawaayopo. ⁷ Aihî suraanîhi apatihi Autaahaatîhomî enjerîho otîpîpatiho yamîhapataatihi bimisiho napihî komî nausainjîtihandî Pitaaho bimirîhirotî mîhatîhi nausaatataise. Nausaatîhihura Autaahaatîhomî enjerîho otîpîpatiho Pitaahomî bopitataini tiwati ahowimataise. Ahowimati sata kaundataase, “Kinyî ketî nepape,” undataase. Undihîhura Pitaahomî ikwîhatîmuretî senîhaurî watîpîhaurî wisasohîwaurî sawî nesîpandîwa yapîpataapîhi timahiyataise. ⁸ Aihî Autaahaatîhomî enjerîho otîpîpatiho Pitaahoai saundataase, “Kinyî yamepatuni asuipatuni nepî wisasanîpî nipaate,” undataase. Undihî Pitaaho atisa tîtihi kaundimumwaanî kamwaanî kiyataise. Aihî Autaahaatîhomî enjerîho otîpîpatiho sata kaundataase, “Kinyî apotîhihi mbîpaapîhihi nepî nipaatihi nîngi nanipinjai namme,” undataase. ⁹ Undihî kati kiyati komî nanototirîhirotî namasi Autaahaatîhomî enjerîho otîpîpatihoai niwipinjai notaise. Notaati Pitaaho sandî Autaahaatîhomî enjerîho otîpîpatiho akîtinîhi auta kaihihandî kandî kohî siwipati mmonataayo tati gwînyaataise. ¹⁰ Aihî Pitaahotîhi Autaahaatîhomî enjerîho otîpîpatihotîhi kurî nomaise. Numwî jaawî bitohohîpîpîhi jîhapîhi nusatipapî numwî otîhapîhi jaawî bitohohîpîpîhi nusatipapî numwî matambîpaami onepati awaipataapîhi noaipamaise. Noaipasîhi

onepati awaindihandisi sawi nundiwih
 kuri noaipamaise. Noaipasi aunahipatami
 Otihatih daihaiwa daundiwaiwaami daihira
 wira kuri nomaise. Aimi kuri maasi
 nomaaheti Autaahaatihomi enjeriho otipipatih
 Pitaahoai namasi naihi keti womendaise.
¹¹ Wometih Pitaaho gwinyapenataati sata
 kandaase, “Nini wani gwinyaataayo, Awaisiho
 komi enjeriho otipipatihoi natausaasih
 nasati Erotihomi ikwiraatihapuni ishiya
 Judaahiya naanjhaiwa wiwa nanimitotiwiyauhi
 nanimaataise,” tati kandaase. ¹² Siyati
 Pitaaho gwinyapenamapi apopati waati
 Mariyaahaatis kaatami anjipipihapi notaise.
 Iyataati Mariyaahaatami mwaaho Jonihoe.
 Iyataati komi ambipati witi Maakihoe.
 Aih sandi Mariyaahaatami anjindaatih
 ishiya titaahiyihiya ahoyaniwi bindawa
 taawi Autaahaatihopi gaapundawaayopo.
¹³ Taawi gaapundauhi Pitaaho not ipaahaapi
 bitonda maasomwaanji totota tiwataise.
 Tiwih waati apopa otipipatihati kaatami
 ambipati Rotaahaati maasomwaanji nuwitota
 nohaati, “Daje?” undataase. ¹⁴ Undih
 Pitaaho, “Nine,” undataase. Aih kaati
 Pitaahomi maahomwaanji atisataati Pitaahoso
 tati gwinyapenataise. Aih kaati atisataati
 Pitaahotih maaritataise. Maaritataati kaati
 windi keti maasomwaanji namuwati jahira
 mihatih niyati kiyai sata kaundataase. “Pitaaho
 yamo maasomwaanji bitondaise,” undataase.
¹⁵ Undih kiya kaati, “Kinyi naharitapaase,”
 undawaatopo. Aih kaati waati andititati

sata kaundataase. “Nini naharindaamaato. Owetise. Akitinhi Pitaaho yamo maasomwaan bitosihopito,” undataase. Undihi kiya satawaatopo, “Wiwa Autaahaathomi enjeriho otipipatho yamihapataathi bimisihho Pitaahoaisatitishotitaise,” tawaatopo. ¹⁶ Kiya taawi sanihauhi Pitaaho konihi bitonda maasomwaan tiwataise. Tiwih kiya maasomwaan nuposawi Pitaahoi usonawaawi kiya waati yaiwimawaayopo. ¹⁷ Aih kiya piwaatitotiwihiyai, “piwiha namihaapise,” undati Pitaaho mitiho tunisaunjataise. Aih Pitaahoi Awaisiho napwitotihandaathapi numwaasi naindihandapi kaundataase. Iyatosati wa satati kaundataase, “Sahi baiwi Jemisihoaisuni isihiya usa Jisaasihopi giwuyaahohiyihiyaisuni kmandapi ausapi kaundiwise,” undamapi Pitaaho noaipasi wihoaanapi notaise. ¹⁸ Siyati Pitaaho noti nanipimainjhi asisihathi ipiho sangi noipasih tunniwi yahwinohiyihiya mmonawa Pitaaho wometih yaiwimawosawi Pitaaho maahira naise tiwi nunaatiwi sawana kanawaatopo. ¹⁹ Aih Erotiho tunniwi yahwinohiyihiyai natausaasih kiya pihitiwi Pitaahopi daawaahandi kandi ko wometih windi namumwaahopo. Aih saiwi dambwi wometih Erotiho namati tunniwi yahwinohiyihiya muritih muritih Pitaahoi iwinjaawi bitohowihiyai, “Sahi napitiyauhi Pitaaho womendaise?” undati Erotiho nunjenati itihundataase. Iyatosati tunniwi yahwinohiyihiya usai saundataase, “Tunniwi

yahwinohiyihya kimiriyai numwaasi nuwiti ipise,” undihi kiya numwaasi nuwiti wauhi napowaayopo. Ahi Erotiho sura Judiyaahanda namasi noti aunahipa Sisariyaahanda gohi bindataise.

Erotiho Napotaise

²⁰ Erotiho jihura isihya aunahipa Tayaa-handaahiyaapun i Saitonihandaahiyaapun ahoyati aungwohandi itihitahore. Itihitahotih Erotihoenda nutotiwihya namapi Birasitaasiho Erotihomi anaan i ja bimishoapih ko Erotihoai piwaha napaisha kaunditotiw nowaayopo. Ahi Birasitaasiho Erotihoapih noti komi maariho napaisaatumwatih piwaha kaundataise. Sandi kiya Erotiho itihitindihandi owetitotiw kaundohitindi apaapimahe, isihya sati yapitaahapihiya nandapa Erotiho yapipati ja bimipataahapi nawho nunyaw nepi naniwihyaasi kandapi kaundawaatopo.

²¹ Ahi Birasitaasiho Erotihoai kaundih Erotiho namati isihyai jihura itihundisawihyai piwaha kaunditandi asisaha ahiyataise. Ahi asisaha ahaisihetitih ko apotihri awaisawihyaami nipaatiw niyohohipi pa neti niyoti nipaataise. Iyatosati awaisawihyaami bimohipataasini autaahi bindataise. Bindataati kiyai piwaha awaisaha utariha kaundimi notaise. ²² Ahi isihya Erotihomi maahomwaan i atisawaawi satiw katawaatopo, “Maahomwaan i samwaan i utaaho womhamwaan i mahe. Owetise autaahaathiho womhamwaan e,” tawaatopo.

²³ Tiwi katauhi Erotiho wandi Autaahaathihomi ambipati namaawimaati isihyai nini neh

utaahon+nisi nisi ambipati namaanimaapise maundih keti kuraan+h Awaisihom enjeriho otipipatiho timbipa numwih timbiyati pindipihomaan+ititih neti nusop+sasih napotaise. ²⁴ Napwih+hura Autaahaat+homi piwaha waati noaipati aunahipa nahatewaara naihi isihya baiwi atiwi Jisaasihopi giwunyaawaayopo. ²⁵ Aih Banapaasiyi Soriya isihya Andiyokihandaahapihiya kaundoh+r+r+kireti kaimi nawho nandapaapiho isihya Jisaasihopi giwunyaahohiyihiya Jerusaremihandaahiyai nunyami owemamapi japihi Andiyokihandaahapi nomaise. Nomaami kuri Jonho komi ambipati witi Maakihosi koai numwaasi maasi nomaise.

13

Banapaasiyi Soriya Otipipati Kaitaati+mi Autaahaat+ho Ah+wih Isihya Nat+wusaasauhi Daayamaise. Daimi Por+ho Namasati Autaahaat+homi Piwaha Ausaati Daayataise

¹ Aih aunahipati Andiyokihanda isihya Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyaami otihatih usa Autaahaat+homi piwaha ausaahohiyihiyauni katiwunjohiyihiyauni bindawaayopo. Iyataati kiyaami ambipati siyate: Banapaasihotih Simiyon+hotih komi ambipati witi Asihis+hosi kotih Rusiyaasiho aunahipati Sairinihandaahapihotih Maneyen+ho Erot+homi naisohosi kotih Sor+ho siya Andiyokihanda bindawaayopo. ² Aih kiya Autaahaat+homi maaritimumwaan giwnyaapi mmondaatiwi nandapa onaiwi bindawaawi Awaisihopi

gaapundawaayopo. Aihî Autaahaatîhomî Itîpîho saundataase, “Sahî baiwî Banapaasiyî Soriyai satî otîpîpatapî ahîwisawîse. Iyataatî satî otîpîtî kaitaatîmî nînî aimî ahîwisonîhure,” undataase. ³ Undihî kiya kiyaanîhî nandapa onaiwî bindawaawî Autaahaatîhopî gaapundawaayopo. Gaapundîwî kuri Autaahaatîhomî watîpîhandî naitaatîmî kiya kuri ikwîrî ahîwisawî kuri natîwusaasauhî nomaise.

Kurî Numwî Yapîpa Saipîraasihanda Autaahaatîhomî Pîwîha Ausaamaise

⁴ Aihî kuri Autaahaatîhomî Itîpîho natausaasihî nomaise. Numwî aunahîpatî taunîhandî Serusiyaahanda noaipamaise. Aihî kapîhî Serusiyaahandaahapî kuri sipîhandotî yamwaamaise. Yamwaasîhî sipîhandî numwaasi yapîpatî wîtî durîhîramî otîhaatî ahetiapatî Sapîraasihandaahapî notaise. ⁵ Aihî kuri numwî yapîpatî Saipîraasihandamî aunahîpatî Saramisihanda noaipamaise. Noaipapî kapîhî Saramisihanda Judaahiyaamî anḡanḡî gwaharaahonya kapîhî ahoyanîwî Autaahaatîhopî gwînyaapî gaapundîwî amî wapa kiyohîpîpîhî kuri nandaapî Autaahaatîhomî pîwîha ausaamaise. Aihî amî Jonîho Maakîho kuri andîtîwiwîtandîho maasî kurisa notî bindataise. ⁶ Aihî kingwaasî yapîpatî Saipîraasihandamî aunahîpîhaiwaara daimî numbîwî aunahîpa Peposihanda noaipawaayopo. Noaipapî kingwaasî utaaho woai usonawaayopo. Utaaso so onaapîpa kaiwa kaiwa kiyahore. Iyataatî ko Judaahosî satahore, “Nînî Autaahaatîhomî pîwîha atindî

neti ausaataayo,” tati jaiwitaahiwa katahore. Iyataati komi ambipati Ba Jisaasihoe. ⁷ Iyataati utaaho wo yapipati Saipiraasihanda ja bimisiho komi ambipati Sesiyaſi Poraasihosi koaisa Ba Jisaasiho maasi bindataahore. Iyataati Sesiyaſi Poraasiho komi gwinyaasitihandi awaindihandi gaahandisahore. Aihſi ko Banapaasiyi Soriyai Autaahaatihomi piwiha atitandi gaata numwaataise. ⁸ Aihſi Ba Jisaasiho onaapiſa kaiwa kaiwa kaisihomi ambipati piwiha Grikihara nepemaipi Erimasihone, undiwi nusoasawihosi ko siya gwinyaataise, awaisiho yapipati ja bimisiho kurami piwiha atisataati nepemaitati Jisaasihopi gwunyaitaiso tati gwinyapenataati namati Banapaasiyi Soriyai ipihatisamataise. ⁹ Aihſi Sorihſo komi ambipati witi Porihſo tiwihosi komi omanjitihi Autaahaatihomi Itipihſo waati tisaitahore. Tisaitahosi waati biyatſi Erimaasihoai iwinjatataati saundataase. ¹⁰ “Kinyi Bwaasirihirami mwaahone. Iyapaapi Autaahaatihſo gaahaiwa nanyamihihaiwa nepi nopisaspaise. Iyapaapi kinyi nahatewa jaiwitiſaatiwihaiwauni nahatewa maipihaiwauni kinyaapihi tisaitamataise. Aihſi jinjahira kinyi Awaisihomi piwiha akitihaapi nepemaipi jaiwitahe tapaase. ¹¹ Aisi atime. Wani kimura kuraanhi Awaisihſo naanjihandi gi nahinyonhi kinyi ndiha niyotitaise. Niyotonhi kinyi ipihſoai windi maawinjapi otihſi wonji bimitaise,” undati Porihſo koai kaundataase. Kaundihſi keti kuraanhi windi tiwipati asihatahatamatiyahandi nasati komi ndihai

namaasamataise. Namaasamasihhi ko naharisati asasihoaanji notaise. Iyataati koai isihiya ikwira iwipi daihira nepi nunjitaatiwihyaapi daataise. ¹² Aihhi yapipati Saipiraasihandi ja bimisihho sandi mmonataati Awaisihomi piwihha atisihhaapi akithaare tati komi maarihho windotaise. Aihhi ko Jisaasihopi giwunyaataise.

*Poriyi Banapaasiya Aunahipa Andiyokihandi
Windi Yapipati Pisitiyaahanda Ahetipata
Otipipati Kiyamaise*

¹³ Porihotihhi koaisami maasi naisururutihhi aunahipati Pepsihanda namasi sipihandi nesi yapipati Pambiriyaahandami aunahipati Pegaahandaahapi nowaayopo. Nuwi noaipapi Jonihho Maakihho kuri kapihhi namasi japihhi Jerusaremihandaaahapi niyataise. ¹⁴ Aihhi kuri Pegaahanda namasi numwi yapipati Pisitiyaahandami aunahipati Andiyokihanda noaipamaise. Noaipapi Judaahiyaami Sapaatihandeti Judaahiyaami anji gwiharaahandaatihhi isihiya ahoyanwi Autaahaatihopi gwinyaapi gaapundohipihhi nandaapi bindamaise. ¹⁵ Bimihihura Autaahaatihomi piwihha Mosesihoai numwihhi ahaisihaamuni Autaahaatihomi piwihha atiwi nepi ausaahohiyihiya piropetihyaamihauuni wihoanjiha ahoyawi awitawaayopo. Awitiwi owetihihura ipoti anjindami mitihiya piwihha satiwipi Poriyi Banapaasiyaapi nusoasawaayopo. "Naisohuraahe, shoaahi piwihha wa isihiya Jisaasihopi giwunyaahohitihandi anditwipi katitaatimaahi gaasi shoaahi

ausaapi kanyatitaatime,” undiwi piwaha nusoaasawaayopo. ¹⁶ Aih Porho doti isihya piwaha namhaapi komi piwaha atiwitaatiwi ikwiri autaahi ahiyatosi sata kaundataase, “Sahi Isiraherihyaatuni ami Isiraherihyaamatimetahyaati Autaahaatihopi aunihihihi katiwi gaapundohiyihyaatuni sahi nahatiyaati wani nisi piwaha atinjatiwise,” undataase. Undihi kiya atinjatauhi Porho saundataase. ¹⁷ “Isiraherihyaanini kimiyaanami Autaahaatihoni nyami asoyaapi nisihiyaimatitotati kiyai ahewisataise. Ahi kiya yapipati usaamihat Isipihanda bimauhi Autaahaatihoni kiyaisatitih kiya noaipapitahiyihiyaimatawaayopo. Ahi ipotihura komi watipihanda sati yapita namhaati numwaasi niyataise. ¹⁸ Ahi sati yapipati isihya owehataatih numwaasi naihi kiya maipihaiwa kiyauhi Autaahaatihoni poundataise. Ahi Autaahaatihoni poundindihandi ahotim naihi kinaungwuhaiwa ikwauhwi maindimwutih jihat ikwauhwi maindimwutih siyahaiwa 40 kiyati sanausotaise. ¹⁹ Ahi Kanaanihanda isihya piwaha ikwiri naasairitih wiram yahuritahaiwa 7 kiyahaiwa piwaha yiyandih piwaatiwihya taahiyihya bindawaayopo. Bimauhi Autaahaatihoni komi isihya Isiraherihyai watipihandi numwih kiya nuwi kiyai niyapi tip owemapi gaamawaayopo. Ahi Autaahaatihoni Isiraherihyai yapipati sati noaipati titih kiyaamihatimatitand nunyataise. Ahi kiya Isiraherihya Isipihanda bimambwi ami kapihi namasi yapipati isihya owehata

naiwi bimambiwi ami kapihhi namasi naiwi Kanaanihanda noaipapi kapihhi bindawaawi ishiya Kanaanihandaahiyai tipi yapipati nepi bindawaayopo. Saiwi kapihhi kapihhi bimaami nasauhi kinaungwiha pihitai 450 kiyati sanausotaise. ²⁰ Sanawihhi bimauihi ipotihura Isiraherhiyai anditiwiwitaatiwihiyai khaara khaara koai koai Autaahaatihho ahwisataise. Ahwihhi kiya Isiraherhiyai iwitatamanwi anditiwipi bimaami nuwi Autaahaatihomi piwaha atisati neti ausaasihho piropetihho Samwerihho noaipasihura namhaawaayopo. ²¹ Aihhi suraanhi Samwerihho bimihhi Isiraherhiya nuwi kiyai winjaati bimitandihopi woai ahwise undiwi Samwerihhoai kaundawaayopo. Kaundauhi Samwerihho Autaahaatihopi gaapundihhi namati Autaahaatihho Isiraherhiyai iwinjaati bimitandihho awasihho Kishomhi mwaaho Sorihhoai ahwisataise. Iyataati Sorihho so ishiya Benjaminihomhiyaami namwiyaatiwihiyaamihore. Aihhi Sorihho Isiraherhiyai iwinjaati bimihhi kinaungwihaiwa pihitai ikwauhwihhi maindimwutihhi jhaati ikwauhwihhi maindimwutihhi 40 kiyati siyahaiwa sanausotaise. ²² Aihhi ipotihura Autaahaatihho Sorihhoai nemataise. Nematosi Daawitihhoai ahwihhi ko noaipati awasihhoematati kiyai iwinjaati bindataise. Aihhi Autaahaatihho Daawitihopi sata kandaase, 'Daawitihho Jesihomhi mwaaho nisi maaritohirihireti ninjapepihirati kaitaihi ninhi usonataati kopihhi maaritataayo,' ndaase. ²³ Iyataati jihura nyami asoyaisi Autaahaatihho kaitandihhi kaundindhhi handihhi kandihhi

kiyati Daawitihomi jitiipati napipatetapi
 Isiraherhiyaanangi japihi nanyamaitandihoho
 Jisaasihoai Autaahaatihoho ahiiwisataise.
²⁴ Jihura Jisaasiho otipipati sangi namasati
 kaiihura Joniho piwaha ausaati Isiraherhiya
 taahiyhiyai kaundataase. Kaundataati
 sata kaundataase, 'Sahi sami maipihaiwa
 kiyohiwaiwa namapi nepemaitiwi waapoho
 nepise,' undataase. ²⁵ Joniho komi otipipati
 kiyati owemaitandi detitih sata kaundataase,
 "Sahi nisapi diyaamahoe tiwi gwinyawaayopo?
 Iyataati utaaho wopi napitaiso tiwi jaawi
 bimohihoninimaahewe. Aisi sahi atiwise.
 Wo utaaho nisi ipot napitaise. Iyataati
 komi otipipatihoninimatiti otipipatihiya
 kiyohiwaiwa windi kaindi nambititi asuipati
 nausohaamaamaito.

²⁶ "Isi naisihiyaate, sahi Abiraahamihomihiyaatitih
 ami Isiraherhiyaamatipimetahiyaati
 Autaahaatihopi aunihihiri katiwi gaapundo-
 hiyhiyaate, piwaha nyangi japihi nanyamai-
 tandihandapiha aimi Autaahaatihoho nusoaasih
 Isiraherhiyaanapi napise. ²⁷ Napihihandi
 kandi ishiya Jerusaremihandahiyauni
 Autaahaatihomi anj awaindihandami
 mitihiyauni windi baiwi Jisaasihopi nyangi
 japihi nanyamaitandihoe tiwi gimunyaahopo.
 Aiw kiya Autaahaatihomi piwaha jihura
 ausaahohiyhiyaami piwaha jipatihiyohaha
 kiyaami Sapaatihandi nahateweti awitohihaapi
 windi baiwi gimunyaahopo, owetise. Aiw
 kiya Jisaasihopi napone tiwi katauhi
 Jisaasihoai tiwauhi napotaise. Aiw kiya

sandi kiyawaawi Autaahaatihomi piwiha
 atiwi nepi ausaahohiyihiyaami piwiha
 Jisaasihopi yaawati naanhandi naitaise
 tiwi katohimumwaanji kamwaanji titihi
 kiyahaayo tiwi windi baiwi gimunyaahopo,
 owetise. ²⁸ Aih Jerusaremhandahiyauni
 anji awaindihandami mitihiyauni Jisaasihoai
 tiwitaatiwi komi maipihandi kaindihandi
 windi monihopo. Windi monawaahandi
 kand Pairotho Jisaasihoai nehhandi kiyati
 tiwitetiwi kaundawaatopo. ²⁹ Iyataati jihura
 Autaahaatihomi piwiha atiwi nepi ausaaho-
 hiyihiya piwiha katwi jipatihiyohimumwaanji
 kamwaanji kaiwi aimi owetih Jisaasihoai
 ipi titihi atawihatetapi nepi jomaahipati
 witi ishiya kaiwhataatih ahiyawaayopo.
³⁰ Ahiyauhhandi kand Autaahaatho ahow-
 imasih Jisaasiho japihi nepataise. ³¹ Nepasi
 yamihapataatihapi windi titih keti namaise.
 Namaayati bimih ishiya Garirihanda namasi
 Jerusaremhanda jihura daayawaasohiyihiya
 komi otipipatihya Jisaasihoai asisaha
 pihitiwihaiwetisonawaayopo. Aih ishiya siya
 Jisaasihoai usonihohiyihiya komi kaiwaiwaapi
 ausaapi Judaahiyai taawi kaundawaatopo.
³²⁻³³ Aih yihooanji Autaahaatihomi piwiha
 ishiya maarititaatiwiha ausaaha kasatahaato.
 Piwiha ishiya maarititaatiwiha siyahaare,
 Autaahaatho Jisaasihoai japihi ahowimati
 numwaataise. Iyataati sandi jihura nyami
 asoyai akitinhi kaitandi piwiha kaundisaha
 wani nyangisaapihi akitihandi kiyataise.
 Iyataati Daawitihomi piwiha Aunihihirami

utipihandi kasinihandaatih Jisaasiho japihi nepaitandihandapi katati ahaisiha satahaare:

“Nini gi ahohimati japihi nangimaahonhi kinyi noaipapi nisi maasihonji akohonjitihi nini noipati gapihoninimatataayo,”

Aunihihiri 2:7

tati Autaahaatih katih Daawitih jipati piyati ahaisihaare. ³⁴ Jisaasiho windi namaapwitandi Autaahaatih japihi koai ahowimati numwaataise. Aih sandapi Autaahaatih Jisaasihoai kaunditandihandapi Aisaiyaahoai Autaahaatih neti gwunyaasih Aisaiyaaho sata ahaisihaare:

“Nini gaahaiwa niwahonisihaiwa jinjapihi ahotitandihaiwapi Daawitihoi kaundohiwaiwa gisuni isihya kinyapi ghunyaasaihhiyaisuni nasamito,”

Aisaiyaaho 55:3

tati Autaahaatih Aisaiyaahoai neti gwunyaasih ahaisihaare. ³⁵ Iyataati Aunihihiri Samihandi windaatih Daawitih Autaahaatihoi sata kaundati ahaisihaare:

“Kinyi kinyi otipipatih piwaha atingisati kaisihom ambipati kiyati namasaatitandi windi namaamaitaise,” *Aunihihiri 16:10*

undati ahaisihaare. ³⁶ Sa piwima sata ahaisima Daawitihopihamaahe. Daawitih Autaahaatihom maaritirihiri kireti japepihira isihyai anditiwiwati kiyataise. Kiyati bimainjati ipotihura napwih satoyai ahiyohipih ahiyauh namasaatataise. ³⁷ Iyataati wani Autaahaatih jomaahipataatihapi ahowimati japihi numwaasih so windi komi ambipati

namaamasaatise. ³⁸ Aisi naisihiyaate, Jisaasiho so napotati japihī nepasitindaahi Autaahaatīho samī maipihaiwa nesamaitandīhandapīha pīwīha yīhoanī ausaaha kasatahaato. Aisi sahi sandapī baiwī gwīnyaapise. ³⁹ Iyataatī isīhiya Mosesihomī winīhapīpa japepīhīrohiyīhiyaamī maipihaiwa Autaahaatīho wīndī nemwaa-maitaise. Iyataatī amī Autaahaatīhoaisangi kiyai wīndī isīhiyaatī tītīhī ainahiyīhiyaate mundītaise. Iyataatī Jisaasiso sopī isīhiya nahatiya gīwunyaahohiyīhiyaamī maipihaiwa Autaahaatīho nemwaitaise. Nemwatosatī Autaahaatīho kiyaisī, “Sahī tītīhī ainahiyīhiyaate,” undītaise. ⁴⁰⁻⁴¹ Iyataatī Autaahaatīhomī pīwīha atiwi nepī ausaahohiyīhiyai Autaahaatīho netī gīwunyaasīhī kiya pīwīha wa satīwī jīpatīpiyohīhaare,

“Nisapī sisīpītohiyīhiyaate, sahi atiwiise, sahi bimisaihi nīnī kaitandiyohītīhandī kaito. Kaisanīhī isīhiya usa sandapī ausapī baiwī kasatisaihaahī sahi wīndī gīmunyaitaapo. Aiwī sahi sandapī napinde tīwī baiwī gīmunyaawaawī napwītaapo,” *Ibīruhiya 1:5*

tatī Autaahaatīho kiyai netī gīwunyaasīhī kiya ahiyohīhaare. Ahiyohīhaasī sahi jaawo. Wiwa Jisaasiho kaiwaiwaapī wīndī baiwī gīmunyaapīpano. Jīhura Autaahaatīhomī pīwīha atiwi nepī ausaahohiyīhiya katohīwīmaiwa wiwa sangisaapīhī napītaiso,” undatī Porīho kaundataase. ⁴² Aihī Porīho sata kiyai kaundamapī Banapaasihoaisamī aimī noaipasi naihī isīhiya kuri satīwī

kaundawaatopo, “Judaahiyaanamī Sapaatīhandī ipotīhandetī japihī sīhoaaḥī namī sa pīwīha kanyatisīhaamī waatī jahīra ausaapī kanyatītaatīme,” undawaatopo. ⁴³ Aihī isīhiya usa anī awaīndīhandī namasi anīpīpīhapī niyauhī usa taahiyīhiya Judaahiyaunī amī isīhiya usa Judaahiyaamatīmetahiya Autaahaatīhopī aunīhīhīrī katiwī gaapundo-hiyīhiyaunī Poriyī Banapaasiyai nuwipinjai nowaayopo. Nuwipinjai niyauhī kiyai Porīho pīwīha andītīwiwīha saundataase, “Autaahaatīho aimī gaahandī nasamihī newaayowī kīmandī gaamandī nehotīmandetī andītītīwī bimaawīse,” undataase. ⁴⁴ Aihī judaahiyaamī Sapaatīhandī ipotīhandetapī kuri kaundohītīhandī aimī noaipasīhī kandetī isīhiya nahatiya satī aunahīpitahapīhiya Awaisīhomī Pīwīha atitaatīwī napīwī ahoyanawaayopo. ⁴⁵ Ahoyanīhauhī Judaahiyaamī awaisawīhiya mītīhiya mmonawaawī isīhiya nahatiya Poriyī Banapaasiya kaundirīhīretī japepīhīrauḥī sandapī kiya mīmaipaiwī kuri usonawaayopo. Aiwī kiya Porīhomī pīwīha kaundisīhaapī jaiwītahe tīwī sisīpītawaatopo. ⁴⁶ Aihī Poriyī Banapaasiya yamaimī pīwīha ausaapī satīmī kaundamaase. “Jīhura aposerīhiyaanangi Autaahaatīho sanyatataase, ‘Judaahiyaī nisi pīwīha jīhī ausaapī kaundīwīse,’ nyatihī atisahaawī amī yīhoaanī tītīhī kīretī kiyaha sangi ausaaha pīwīha kasatahaato. Ausaaha kasatonīhandī kandī sahī pīwīha kaisī ahosumwawaayopo. Ahosumwawaawī sahī asiyīhiyaatimatīwī kiyaatīnīhī bimītaatīwīhandī wīndī namaito

tīwī nanyisawaayopo. Aisi sahi atiwise, wani yihooanji sangi Autaahaatihomi piwaha ausaaha kamaasatito. Iyahaawi ishiya Judaahiyaamatimetahiya aunahipati kimata bimohiyihiyai ausaaha kaunditihawe. ⁴⁷ Iyataati Awaisiho komi piwaha atiwi ausaahohiyihiya piropetihiyaami maahomwaanqapi katisiha aposerihiyaanangi sanyatataase:

‘Nini ishiya Judaahiyaamatimetahiyaapihisihiha nausaatahaamatiyahongi ahingisataayo. Isi kinyi ishiya yapihihahatewaraahiyai nausainjithandi nunje. NunjisamihihAutahaatihohokiyai japihi numwaitaise,’ tati Awaisiho piwaha atiwi nepi ausaahohiyihiyapiropetihiyaami maahomwaanqapi katisihakanyatataase,” undimi kaundamaase. ⁴⁸ Ishiya Judaahiyaamatimetahiya sa piwaha atisawaawikiya asakaiwi maaritawaayopo. Iyawaawikiya Awaisihomipiwahaapi gaahaare tawaatopo. AihihAutahaatihohoshihiya jinjapihihimitaatiwi ahewisawihiyakiya baiwi atiwi Jisaasihopi giwunyaawaayopo. ⁴⁹ Iyataati Awaisihomipiwaha sati yapitaahi gaamati notinoaipasihishiyatiwi Jisaasihopigiwunyaawaayopo. ⁵⁰ Aihiasihiyai usa Judaahiyaamatimetahiya ikipipa pihitahusotahiya Autahaatihopihunihihiri katihigaapundawaayopo. AihihJudaahiyaami anjigwiharaahaiwaami mitihiyadopawi ashiya siyaisuni aunahipati Andiyokihandaahapi awaisawihiyaisuni Poriyi Banapaasiyaapi apousihaiwa kiyai kaundawaatopo. Kaundauhi kiya Poriyi Banapaasiyaapi apowihikuri kiya

maipihaiwa kawiwī kiyaami aunahipataahapī itihitiwi natiwusaasauhi kurī kapīhi namasi nomaise. ⁵¹ Aihī kurī nomaami kurami auhirepī yapipati ikwaatipīho ahusotimbīpa tiwīhaapī nemamaise. Sandī kurī kaindīndī kiya Autaahaatīhopī wīndī gīmunyaapī ahosumwahauhi namīhanīmī kiyamaise. Kaimīmapī aunahipati Aikoniyamīhandaaahapī nomaise. ⁵² Aihī Andiyokīhandaaahapīhiya Jisaasihopī gīwunyaahohiyīhiya asakaiwī maaritauhi Autaahaatīhomī Itīpīho kiyaapīhi tisaitataise.

14

Poriyī Banapaasiya Aunahipati Aikoniyamīhandaa Otīpīpatī Kiyamaise

¹ Aihī aunahipati Aikoniyamīhandaaahisangi kurī naasi kati kaimī Judaahiyaami aṇaṇī gwīharaahandaatīhi kapīhi ahoyanīwī Autaahaatīhopī gwīnyaapī gaapundīwī amī wapa wapa kiyohīpīpīhi Poriyī Banapaasiya nandaapī Autaahaatīhomī pīwīha ausaamaise. Saimī baimī pīwīha ausaasīhi isīhiya Judaahiyaunī Judaahiyaamatīpīmetahiyaunī Jisaasihopī gīwunyaawaayopo. ² Gīwunyaahauhi Judaahiya usa Jisaasihopī wīndī gīmaawunyaapīhiya isīhiya Judaahiyaamatīpīmetahiyai kiya Poriyī Banapaasiyaapī apousīhaiwa kaundawaatopo. ³ Aihī kurī asisīha utaarīhandetī Aikoniyamīhandaa bindamaami wīndī yamaimī andītītīmī Awaisīho Jisaasiho kaiwaiwaapī ausaapī kiyai kaundamaase. Kaundihīhura Awaisīho kuri andītīwisīhi

kuri watipihaiwa kahatamatipetahaiwa kiyamaise. Iyataati sandaahi kurami piwaha Awaisiho gaahandi nanyinyataise tohitihandi akitihande tito tati isihiyai nunjataise. ⁴ Aihĩ aunahipa sati Aikoniyamihandaahapi isihiya wihiwihooanji natapaatawaayopo. Natapaatiwi usa Judaahiya Poriyi Banapaasiyaapi apowisawihiyaamihibooanji niyauhi usa aposerihuramihihooanji niyawaayopo. ⁵ Aihĩ saiwi bimauhi ipotihura isihiya Judaahiyaatihĩ usa Judaahiyamatipimetahiyaatihĩ kiyaami mitihiyaisawĩ nutasi Poriyi Banapaasiyai maipihandi kawiwĩ nawihara sururi yahwito tiwi katawaatopo. ⁶ Saiwi katauhi kuri atimimapi yapipati Rikoniyahandaahapi yanhimapi nomase. Iyataati yapipati Rikoniyahanda aunahipahauri Risitiraahanduni Deribihanduni ahendaise. ⁷ Aihĩ Poriyi Banapaasiya sauri aunahipahauraahuni kaurami detuni Autaahaathomi piwaha Jisaasiho kaiwaiwaapiha daimi ausaamaise.

Poriyi Banapaasiya Risitiraahanda Otipipati Kiyamaise

⁸ Aihĩ aunahipati Risitiraahanda utaaho wo komi auhatimuri maindimwi maipitaho bindataise. Iyataati so auhiri maipitiso sanaati sikiyati auhiri maipitahoai namotaihore. Sikiyathoai namotaihosi windi biyati dahomaayahore. ⁹ Aihĩ waara auhiri maipitishoai numwaasi Porihoo piwaha piwaatimbipihĩ nowaayopo. Numwaasi

nuwi ah>wisauhi bindata Porihomi piwaha at>wisataise. At>wihi Poriho koai biyati waati iwinjataise. Iwinjataati ko noaipati gaahomatitandihandapi gwinyaataho bimih iwinjataati Poriho gwinyaataise.

¹⁰ Aih Poriho gwinyaataati waati sata koai kaundataase, “Kinyi dopi titihi bitose,” undataase. Undihi ko auhir maipitisiho atisati keti kuraanhi doti nga itipati daayataise.

¹¹ Iyataati Rikoniyaahiya autahaathiho jaiwitiwiho taahihopi gwinyaapihiyaasi sandi Poriho kaimandapi ishiya mmonawaawi Rikoniyaahiya sawanaamha piwahaara Poriyi Banapaasiyaapi satiwi katawaatopo, “Nyami autahaathiho nehi ishiyaamatiyati nyamihapihi noatipataise,” tiwi katawaatopo.

¹² Aiw Banapaasihoai ambipati Jeyusiho und>wi nusoasawi Poriho piwaha ausaati kaundahotih koai Erimisihone und>wi nusoasawaayopo.

¹³ Iyataati autahaathiho jaiwitiwiho Jeyusiho tohihomi anihandi kop gaapundohitihandi aunahipati Risitiraahandami mangiraini ahendaise. Aih prisiho wo ishiyaapi nandapa tihat autahaathiho Jeyusihoai numwisihotih ishiyaisawi aposerihuri nandapa autahaathiho jaiwitiwihoai tih>wi nunyohipatamataito tiwi maasapiho kauho sapiho boaindi ajatiwi isisi aunahipati satami matambipaami onepataapihi niyawaayopo.

¹⁴ Isisi niyauh Poriyi Banapaasiya sandi kuri kawitaatiwiyohitihandapi ishiya keti uson>wosawi nuwi kuri ausaapi kaundawaatopo. Kaundauhi kuri atisamaami kiya

Autaahaatihopi sisipihitiwi katohitihandapi yayamaami kurami apotihiri niyosipipaami masihonji napwiramaise. Napwirimi isihiyaamihatih niyamaami kiyai satimi waati kaundamaase: ¹⁵ “Sahi isimiyaate, yahuraanji nehi utaahuraanji samatiahuraanji sahi saiwa yahuraanyangi napitinyitaatiwiwiyopo? Yahuraanji sangi Autaahaatihomi piwaha Jisaasiho kaiwaiwaapaha ausaaha kasatitahaahuraane. Kasatisaihi sahi sami autaahaatihoi jaiwitiwihoi nehiho namapi Autaahaatihoi akitihoi jinjapihii bimisihopi nepemaitiwi giwunyaitaatiwe. Iyataati Autaahaatihoi akitihoi so yamihapati yapipati durihiri nahatewa gimunyainjipipa ahaisihore. ¹⁶ Iyataati akite jihura Autaahaatihoi kiyaamihandisi kiyai kaito tati namihaasihii kiyaisunyaapihaiwa kiyawaayopo. ¹⁷ Iyataahandi kandi Autaahaatihoi sawahopi isihiya bindataise tiwi giwinyaito tati nyangi gaahandi kanyisataise. Kanyisati wipati nandapa noaipaitandi nanyinyataise. Nanyinyati ami nandapa nga biyati nanyamihii maaritihaaayo,” undamaase. ¹⁸ Undihihandi kandi kiya aimi autaahaatihoi jaiwitiwihoi nandapa isihiyaapi tihiiwii nunyohipatamataito tiwiyauhi kuri kamaiwise undimi ipihatisamaise.

Porihoi Nawihara Yahowaayopo

¹⁹ Aihii aunahipahauri Andiyokihanduni Aikoniyamihandaahapuni Judaahiya usa napiwii isihiyai Poriyi Banapaasiyaapi apowitandaha piwaha kaundawaatopo. Kaundauhi kiya apowihii Porihoi nawihara yahowaayopo.

Yahauhi Porihoho timahiyati kwaapanimaasasihi
 aimi napomataise tiwiyawa nepi aimi
 aunahipatami nehihapaahimawaayopo. ²⁰ Aih
 Jisaasihopi isihiya giwunyaahohiyihiyai napiw
 Porihohoi otaatemapi bitohauhi Porihoho japihi
 nepasi aunahipata niyataise. Aih niyati
 nanotati bowihi nepasi Banapaasihoisami
 aunahipa Deribihandaahapi nomaise.
²¹ Numwi sati aunahipita Autaahaatihomi
 piwaha Jisaasiho kaiwaiwaapiha ausaamaise.
 Ausaasithi isihiya taahiyihiyai kurami piwaha
 baiwi atiwiji nepemaitiw Jisaasihopi
 giwunyaawaayopo. Aih kuri ipotihura japihi
 Risitiraahanda numwi noaipamaise. Aimi
 Risitiraahanda bimambi mi kapihi namasi
 numwi Aikoniyamihanda noaipamaise. Aimi
 ami Aikoniyamihanda bimambi mi kapihi
 namasi numwi Pisitiyaahandami aunahipati
 Andiyokihanda noaipamaise. ²² Saimi saiwa
 aunahipihaiwaara otipipati kaimi daayamaami
 isihiyai Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyai
 anditiwipiha satimi kaundamaase: “Usa
 sangi yaasati naanhaiwa nasamisaihi gaasi
 andititiwi Jisaasihopi giwunyaapi se. Ami nyahi
 Autaahaatihohi nyainja bimitandihandaatih
 nandaitihaawi jhi yaasati naanhaiwa pihataati
 naitihaawe,” undamaase. ²³ Aih aunahipa
 nahatewaara kuri otipipati kaimi daayamaami
 isihiyai baiwi Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyai
 iwinjaawi bimitaatiwihiyai ahwisamaise.
 Ahwisamosami kurami ahwisawihiyai
 Autaahaatihohi watipihandi numwitandi
 nandapa namaanmi bindamaami gaapundmi

Awaisiho kiya giwunyaahohihomi ikwiraatihih
ahiwisamaise.

*Poriyi Banapaasiya Yapipati Siriyaahandami
Aunahipati Andiyokihandaahapi Japih
Niyamaise*

²⁴ Poriyi Banapaasiya yapipati Pisitiyaa-
handa kaimi daimbimi numwi yapipati
Pambiriyaahanda noaipamaise. ²⁵ Noaipapi
sat yapitami aunahipati Pegaahanda
noaipapi isihiyai Jisaasihomi pwiha ausaapi
kaundamaase. Ausaapi kaundimap aunahipa
witi Atariyaahandaahapi nomaise. ²⁶ Numwi
Atariyaahandaahapi sipihandoti yamwaasihih
sipihandi kuri numwaasi yapipati Siriyaahan-
dami aunahipati Andiyokihandaahapi notaise.
Sati aunahipita jihura ishiya Jisaasihopi
giwunyaahohiyihiya Autaahaatihohi biyati
kuri iwinjaati bimonihih kuri otipipati nga
kaito tiwi kuri Autaahaatihohi ikwiraatihih
ahiwisohipipihhe. Ahiwisohipipihisi otipipati
kati kaimi owemamapi japih nasamaise.
²⁷ Namm Andiyokihanda noaipapi ishiya
Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyai numwaapi
ahoyami Autaahaatihohi kurisati maasi bindata
otipipati kaindihandapi ausaapi kaundamaase.
Aim kuri kiyai satimi kaundamaase, “Autaa-
haatihohi ishiya Judaahiyaamatipimetahiyai
iwinja bimihandandam daihira iwinjap-
waasihih kiya nepemaitiwi Autaahaatihohi
giwunyaawaayopo,” undamaase. ²⁸ Aim kuri
kiyaisami waatihohi taahiwaiwa nepi bindamaise.

15

Jerusaremihanda Isihiya Jisaasihop+
Giwunyaahohiyihiya Ahoyan+iw+ P+iwiha
Titihemap+ P+iwaatawaayopo

¹ Aih+ isihiya usa Judiyaahandaahap+hiya Jisaasihop+ giwunyaahohiyihiya aunah+pati Andiyokihanda nap+iw+ Judaahiyaamat+i+metahiya Jisaasihop+ giwunyaahohiyihiyai p+iwiha nunyawaawi sat+iw+ kaundawaatopo. “Sah+ w+n+hap+pa Autaahaat+ho Mosesihoai numwimb+pa minjapepih+r+iw+ amb+pati nahomaamandipawaawaahi Autaahaat+ho sangi w+nd+i jap+hi namaasamaitaise,” und+iw+ kaundawaatopo.

² Aih+ kiy+ sat+iw+ kaundauhi+ Poriy+ Banapaasiya atisamaami+ kuri+ ap+paahi+ awa+nd+i+hand+i it+i+h+i+ta+ma+ase. It+i+h+i+m+i kiyaisami+ p+iw+i+ha+ra pw+i+s+i+patahamataiwi+ tunnawaayopo. Aih+ sandap+ namap+ Jisaasihop+ giwunyaahohiyihiya Poriy+ Banapaasiyaisuni+ isihiya Jisaasihop+ giwunyaahohiyihiya usaisuni+ naiw+ Jerusaremihanda aposer+hiyaisawuni+ Jisaasihop+ gw+ny+ahohiyihiyai iwinjaawi+ bimohiy+hiyaisawi+ p+iw+i+ha sa titihemaitaat+iw+ kaundawaatopo. ³ Kaund+iw+ nat+iw+usaasauhi+ yap+pati Pinisiyaahandaahun+ samariyaahanda nowaawi+ Jisaasihop+ giwunyaahohiyihiya sap+i+hap+hiyai sat+iw+ kaundawaatopo. “Isihiya Judaahiyaamat+i+metahiya kiy+am+i maip+haiwa kiyoh+iwaiwa namap+ nepemait+iw+ Autaahaat+hoap+hi+ nuw+ Jisaasihop+ giwunyaawaayopo,” und+iw+ kaundawaatopo.

Kaundauhi sandapi is+hiya Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiya awaind+handi maar-itawaayopo. ⁴ Aih+ kiya Andiyok+handaa hap+ niyohiy+hiya aim+ nuw+ Jerusarem+handa noaip+hauh+ Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiyaun+ aposer+hiyaun+ am+ g+wunyaahohiy+hiyai iwinjaaw+ bimohiy+hiya kiyai gaan+h+ nasawaayopo,” undawaatopo. Aih+ Poriy+ Banapaasiya Autaahaat+ho kurisat+ maas+ nahatewa kaiwaiwaap+ kiyai kaundamaase. ⁵ Kaundih+ is+hiya usa Parisihiyaam+hiya Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiya dopaw+ satawaatopo, “Judaahiyaamat+metahiya Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiyaam+ amb+pat+ namandipat+taat+we. Aiw+ kiya p+w+ha Autaahaat+ho Mosesihoai numwis+ha japep+h+taat+we t+w+ katawaatopo. ⁶ Aih+ asis+ha wet+ sandapi aposer+hiyaun+ Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiyai winjaaw+ bimohiy+hiyaun+ sa p+w+ha t+hemaitaat+w+ ahoyanawaayopo. ⁷ Aih+ kiya p+h+t+w+ p+waat+mb+w+ Pitaaho dotat+ kiyai sata kaundataase. “Nais+hiyaate, sah+ aim+ gw+nyaap+hiyaate. J+hura Autaahaat+ho ot+p+pat+ naninyataise. Naninyat+ ningi Autaahaat+homi p+w+ha Jisaasiho kaiwai-waap+ha is+hiya Judaahiyaamat+p+metahiyai ausaat+ kaundisan+h+ kiya atiw+ Jisaasihop+ g+wunyaitaat+w+ ah+nih+hon+ne. ⁸ Iyat+ Autaahaat+ho is+hiyaam+ oman+t+t+h+ usonahore. Usonahosi kom+ It+p+ho nanyamind+handamatiyat+ kiyai nunyataise. Sandaah+ is+hiya Judaahiyaamat+metahiyaisangi Jisaasihop+ g+wunyaito tat+ nanyisataise.

9 Iyataati Autaahaatihō kiyaisi wipiyahandi nunjataati nyangi wipiyahandi nanyisataamaise. Owetise. Judaahiyaamatimetahiya Jisaasihopi gwunyaahauhi Autaahaatihō nyami maipihaiwa nyemasitihandamatiya ami kiyaamihaiwa nemwataise. ¹⁰ Isihiya Judaahiyaamatipimetahiya Jisaasihopi gwunyaahohiyihiyaapi ambipati namandipatitaatiwihandapuni Mosesihomi piwihajapepihiritaatihandapuni winihapipa kimauri baiwi japepihirwise unditihawo tiwi sahi napaapi satiwikato? O satiwikatawaawaahi sandihi Jisaasiho isihiyai japihi numwaasitihandapi sandi nehihandi nehikiyataise tiwi sisipitohipatamataiwi kaitaapo. Saiwi kaisaihi Autaahaatihōai apowitaise. Iyataati Mosesihomi winihapipanahtewa nyami asoyauni nyahuni andititaati windi minjapepihiraahiyaane. Isi kiya napitaiwi andititiwijapepihiritauhitopo? ¹¹ Aihinyahi siyaati gwinyaahaayo, nyami Awaisihō Jisaasiho gaahandi nehihandi nyahigaahandi windi kamaayaahandi kaindihandi ko nyapi napotaise. Ko nyapi napwindihandaahi Autaahaatihō Judaahiyaanangi japihi nanyamaitaise. Nanyamaataisi sikiyati Judaahiyaamatimetahiyai japihi numwaitaise,” undati Pitaaho kaundataase. ¹² Pitaaho kiyai sata kaundihikiya piwihawihōanaha kamundopo. Kamundiwinehi Banapaasiyi Poriyaamihapi atihiri ahiyawatiinjatawaayopo. Atinjatauhi Autaahaatihō kurami ikwiraatihapi gonipati ami otipipati watipihaiwa kahatamatipetihaiwa

isihiya Judaahiyaamatimetahiyaami otihapihiki
kaiwaiwaapi ausaapi kuri kiyai kaundamaase.

¹³ Aihiki kuramihai aimiki katimiki owetihiki
Jemisihomihai satatiki kaundataase. “Sahiki

Jisaasihopiki ningisawiki giwunyaahohiyihiyaate,
nisi piwihama kima atininjatiwise. ¹⁴ Saimonihohi

aimiki Autaahaatihohi isihiya Judaahiyaamati
metahiyai iwitatamanataatiki kiyaaami

otihatihapiki komihiyaimatitaatiwiki japihiki
numwaasitihandapiki ausaatiki kanyatataase.

¹⁵ Iyataatiki Autaahaatihohi kaindahandapiki
Saimonihohi kanyatisihai Autaahaatihohimi

piwihai ausaahohiyihiyaamihai katohihaisangi
kimaamatiya naasiki ka ahondaise. Iyawaawiki kiya

satiwiki katiwiki jipatipiyawaayopo:

¹⁶ ‘Niniki Awaisihoniniki ipotihura japihiki napito.

Napitiki Daawitihohimi anaaniki aimiki
niyasaanaaniki niniki netiki japihiki animatito.

Aindiki sandiki anindamiki kahapaamapipa
nopisasinjipipa netiki wanihapematiki

kaito. Kaindiki titihiwito. ¹⁷ Saisanihiki
isihiya Judaahiyaamatimetahiya

nisihiyaimatitaatiwiki aimiki katonihiyaasiki
ningiki nisondaatiwiki daitaapo. ¹⁸ Awaisihohi

saiwa jihura isihiyai nunjisihohi wani sata
kandaase,’ *Amosihohi 9:11, 12*

tiwiki jipatipiyawaayopo. ¹⁹ Aihiki nisi

giwunyaahohitihandiki siyate. Isihiya Judaahiyaamati
metahiya nepemaitiwiki Autaahaatihohiki

giwunyaawaawiki nyahiki kiyaisiki naanhandiki
namumwitihawo? Owetise. ²⁰ Naanhandiki

namunyaatiki namawa nyahiki biyaatiki kiyaapi
utipihohi jipatipiya nusoaasahaawiki sataatiki

kaundi+thaawo, ‘Sahi nandapa autahaat+ho jaiwi+twi+hoai is+hiya nunyoh+ipi+paami naw+ipi+pa nepi w+indi namaan+wise. Aiwuni sahi us+hiya as+hiya kihiyaisaw+ w+indi kamai+wise. Iyawaaw+ kohas+pi+ho jit+pati noaati asaket+hapa w+indi namaan+wise. Aiw+ kohas+pi+hom+ jit+pati w+indi namaan+wise,’ undaati kaundi+thaawo. ²¹ Iyataati k+naungw+ha taah+waiwet+ is+hiya Mosesihom+ w+n+hapi+pa aunah+pi+ awaiwaiwa nahatewaaraahun+ ami an+haiwa nyah+ Judaahiyaan+ni ahoyanoh+waiwaat+hi Sapaat+haiwa nahatewet+ ausaap+ awitawaayopo. Isi nyah+ pi+w+ha wa ji+haati ausaawaati kamundi+thaawo,” tati kiyai Jem+siho kaundataase.

Is+hiya *Judaahiyaamat+pi+metahiya*
Jisaasihop+ Giwunyaahohiy+hiyaapi Ut+pi+hand+
Nusoasawaayopo

²² Aih+ aposer+hiyauni is+hiya usa Jisaasihop+ giwunyaahohiy+hiyai winjaaw+ bimohiy+hiyauni ami is+hiya usa Jisaasihop+ giwunyaahohiy+hiyauni maasi ahoyan+w+ pi+w+ha kati+w+ kiyaami utaahur+ yahuri nam+han+w+ ah+wisawaayopo. Aih+ kurami wom+ amb+pati yat+mw+isahore. Wit+ Judaasihotati w+iti Basapaasihotate. Aih+ ami wom+ amb+pati Sairaasihore. Iyataati sur+ Jisaasihop+ giwunyaahohiy+hiyaami jihure. Is+ kur+ Poriy+ Banapaasiyaisam+ maasi aunah+pati Andiyok+handaahap+ nutaat+mi ah+wisawaayopo. ²³ Aih+ kur+ Poriy+ Banapaasiyaisam+ aim+ maasi naihi

utip#handi w#ndi jipati#paiw#handi kuri
 nunywaayopo. Iyataati uti#indi sandi
 satahande. “Nyahi samatiyaati Jisaasihopi
 g#wunyaahohiy#hiyaan#ni aposer#hiyaan#nuni
 Jisaasihopi g#wunyaahohiy#hiyai iwinjaawi
 bimohiy#hiyaan#nuni utip#handi kimandi
 sapi jipati#piyaati nusoasahaayo. Sahi
 Judaahiyaamatip#metahiyaati Jisaasihopi
 g#wunyaapi aunah#pati Andiyok#handaahun
 yap#hauri Siriyaahandaahun Sirisiyaa-
 handaahun bimohiy#hiyaatangi ip#h#rete
 satahaato. ²⁴ Nyahi Judaahiyaanam# isi#hiya
 usa nap#wi ambipati namandipati#wise
 sat#wi kasatoh#ti#handapi sahi m#maipaiwi
 gw#nyapenawaayopo. Aiw# kiyaam# p#w#ha
 kasatoh#haapi p#h#i#wi waati gw#nyapen#hauhi
 sandapi nyahi aim# atisahaayo. Iyataati
 saiwa kiya kasatoh#wiwa nyahi kaundon#hi
 kasatawamaatopo. Owetise. Kiyaisi
 gw#nyaahoh#ti#handa kasatawaaatopo. ²⁵ Aih#
 nyahi sandapi p#w#ha atisahaawi b#pi napaisaati
 p#w#ha p#w#aataati utaahuri yahuri Poriyi
 Banapaasiyaisaati maasi natawausoas#haayo.
 Iyataati Poriyi Banapaasiyai nyahi nyami
 maar#ho biyaati nunyaahure. ²⁶ Iyataati
 suri Poriyi Banapaasiya nyami Awais#ho
 Jisasi K#raisihom# otip#ipati kiyamaam#
 naan#handi nep# napw#itaati#m#handapi
 w#ndi yamaim#hure. ²⁷ Aih# nyahi Judaasiyi
 Sairaasiyai sapi natawausoas#haayo. Aisi
 kuri p#w#ha k#ma jipati#piyoh#ma kurami
 maahomwaan#api ausaapi kasati#aise. ²⁸ Iyataati
 Autaahaati#hom# Itip#houni nyahun# aim# p#w#ha

sa kasatihaatoni windi jhaati kamaasatito. Isi piwaha kima sataati kasatitahaawiyoy: ²⁹ Sahi autaahaatihohoi jaiwitwihoai nandapa ishiya nunyohipi paami nawipipa nepi windi namaanwise. Aiw kohasipihomi jtipatihhi nepi windi namaanwise. Aiw kohasipihohoi jtipati asaketati jtipati noati asaketi hapa windi namaanwise. Aiw sahi ishiya ushiya ami ashiya kihiyaisawi windi irimuniwise. Isi sahi saiwa baiwi atiwi nepi japepihirawaawaahi nga itatamaniniwi bimitaapo. Sa kaanhihi ipihirete,” tiwi jipatipaiwi Judaasiyi Sairaasiyai nunyawaayoyo. ³⁰ Aih Judaasiho Sairaasiho Porihohoi Banapaasiho siyaisi utipihandi nunyawati natiwusaasauhi Andiyokihandaahapi nowaayoyo. Nuwi noaipapi ishiya Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyai gaatiwi namwaahauhi kiya ahoyanihauhi utipihandi sandi niyaapi nunyawaayoyo. ³¹ Nunyauhi kiya nepi awitiwi mmonawaawi piwaha gaaha anditiwivitandihatihisi asakaiwi maaritawaayoyo. ³² Judaasiyi Sairaasiya piwaha ausaapihurisi ishiya Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyai baimi ausaapi anditiwipi pihitimi kaundamaase. ³³ Aim kuri Andiyokihanda bimihisi asisiha taahiwaiwa sanausotaise. Sanawihihura ishiya Andiyokihandaahapihiya Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyai kuri saundawaatoyo: “Autahaatihohoi gaahandi shoaasangi nasanyane,” undiwi kuri iwinjapusoasauhi ami kuri kuri natiwusaasohiyihiyenda napimbipihapi japihi natiwusaasawaayoyo.

34 (Aihî Sairaasiho komî maarîho gwînyaasîhora Andiyokîhanda bindataise.)* 35 Aihî Poriyî Banapaasiya Andiyokîhanda bindamaamî isîhiya kapîhapîhiyaisamî Awaisîhomî pîwîha ausaapî isîhiyai katîmunjamaise.

Poriyî Banapaasiya Yiyandîhî Natapaatamaise

36 Saimî kurî pîwîha ausaapî bimihî asisîha waiwa sanausotaise. Sanawihî Porîho Banapaasihoai saundataase, “Jîhura yahuraanî daayaha Awaisîhomî pîwîha ausaaha kaundohîtîhandapî Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiya nga baiwî bindawaayowo taha aunahîpî nahatewaara daayîha babiyîha usondîhaawo,” undataase. 37 Undatî kaundihî Banapaasiho Jonîhoaisawî maasî nutandaatîwî gwînyapenataise. Iyataatî Jonîhomî ambîpatî wîtî Maakîhore. 38 Aihî Porîho Banapaasihoai saundataase, “Kîmo Jonîmo jîhura yahuraanyangisatî otîpîpatî kamaayatî yahuraanyangi aunahîpatî Pam-biriyaahandaahînyamapî naisîhosi yahuraanî wîndî koaisî numwaasi maasî namuto,” undataase. 39 Undihî kandapî itîhînnamaase. Itîhînnîmapî yiyandîhî natapaatamaise. Natapaatîmî Banapaasiho Maakîhoai numwaasi yapîpatî Saipîraasihandaahapî notaise. 40 Aihî Porîho amî Sairaasihoai numwaasi naihî isîhiya Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiya satîwî kaundawaatopo, “Awaisîhomî napaindîhandî sahuraasangisatîtane,” undawaatopo.

* 15:34: Gîrikîhaamî utîpîhaiwa jîhaiwaatîhî kîma pîwîma wîndî ahîmotise.

41 Undauhi Porihō Sairaasihoaisati yapihauri Siriyaahandamuni Sirisiyaahandamuni otihapihi notaati isihiyai anditiwiiwati piwaha ausaati kaundiimi notaise.

16

Porihō Otipipati Kasinihati Kiyati Daitandi Timotehoai Numwaataise

¹ Aihī Porihō notī aunahipihauri Deribihandaahunī Risitiraahandaahunī noaipataise. Iyataati satī aunahipati Risitiraahanda Utaaho wo Jisaasihopi biyati giwunyaaho bindataise. So utaasomī ambipati Timotehore. Iyataati Timotehomī sanaati isihiya Judaahiyaamī namoyaatahaate. Iyati kaati amī Jisaasihopi giwunyaahaate. Aihī komī sapihō isihiya Girikihiyaamī namoyaatahore.

² Aihī Timotehopi isihiya Jisaasihopi giwunyaahohiyihiya Risitiraahandaahunī Aikoniyamihandaahunī bimohiyihiya ko kaiwaiwaapi gaatihī mmonawaawi satiwī katawaatopo, “Timoteho utaaho gaahore,” tawaatopo.

³ Katauhī Porihō atisataati Timotehoai numwaasi nutandi gwinyapenataise. Gwinyapenataati namati Timotehoai numwaati komī ambipati nurimandipataise. Iyataati sandi kaimandi Timotehomī sapihō Girikihondaati mwaahomī ambipati nahomaamandipandahosi Autaahaatihomī piwaha ausaahonihī Judaahiya komī piwaha atihomaawitauhi sandapi komī ambipati nurimandipataise. Iyataati Judaahiya sapihi bimohiyihiya Timotehomī sapihopi Girikihoe tiwī aimī gwinyaapihiyaare. ⁴ Aihī

kingwaasi aunahipihaiwaara nowaawi piwaha Jerusaremihanda aposerihiyauni isihiya usa Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyai iwinjaawi bimohiyihiyauni sataati kaunditihawo tiwi wisasawi isisi niyotaha ka isihiya Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyai kaundawaatopo. Aiwikiyai saundawaatopo, "Piwaha kima kasatohima baiwi atiwi japepikirwi bimaawise," undwi Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyai kaundawaatopo. ⁵ Aih Jisaasihomi isihiya kop giwunyaahohitihandi noaipati watipindaise. Aih isihiya titaahiyihiya isihiya Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyaamhatihisi asisi nahateweti nasawaayopo.

Porho Utaaho Wo Yapipati Masetoniyaahandaahapihomi Siwipati Mmonataise

⁶ Aih kingwaasi yapipati Esiyaahanda Autaahaatihomi piwaha ausaito tiwi nuto tiwiyauhi Autaahaatihomi Itipho namuwise undati niwisapuwataise. Niwisapusih namapi yapihauri Pirisiyaahandaahun Garesiyaahandaahun daiwi piwaha ausaawaayopo. ⁷ Aih kingwaasi nuwi deti yapipati Misiyaahanda noaipawaayopo. Noaipapi yapipati Bitiniyaahandaahapi nuto tiwiyauhi Jisaasihomi Itipho owe namuwise undati niwisapuwataise. ⁸ Aih kingwaasi namapi yapipati Misiyaahandaahira nuwi aunahipati Tiroaasihanda noaipawaayopo. ⁹ Noaipapi Tiroaasihanda nanopotawaawi apatih Porho siwipati witi siyahati mmonataise. Utaaho wo Masetoniyaahandaahapipho bitondaati

satati, “Porihonye, nyangi anditinyaiþi piwaha kanyatita Masetoniyaahandihapi durihiraatihira namme,” tati tariwitati gaatih Porihon mmonataise ¹⁰ Aih Porihon siyat siwipati mmoshi mandhi Autaahaatihomi piwaha kapihi ausaitihaawi nanyisataiso taati gwinyaahaawi nin Rukihoninithi kingwaasitih daihira Masetoniyaahandaahapi nutihaahiraapi keti keti daawaati sipihandi windi mmonahaayo.

*Apopaati Ritiyaahaati Jisaasihopi
Giwunyaataise*

¹¹ Aih sipihandoti yamwaawaati aunahipa Tiroaasihanda namasi titih nowaati yapipati witi durihirami otihati ahetiþati Samotiresihandisi kanda noaipahaayo. Aih kapihi nanowaatat bowih sipihandi nanyamaasi niyati aunahipati Niyaporisihanda noaipataise. ¹² Aih sati aunahipati Niyaporisihandi namasi nehi yapipataapih niyaati aunahipa Piripaihanda noaipahaayo. Sati aunahipati Piripaihandi jihura ishiya Romihandaahapihiya napwi animatiwi bimohipate. Iyataati aunahipati sati yapipati Masetoniyaahandami taunihandi aunahipati awainaahoetahate. Aih sati aunahipita nyahi bimonhi asisaha wanya sanyanyotaise. ¹³ Aih asisaha Judaahiyaami Sapaatihandeti aunahipatami onepataapih noaipasi nohaayo. Nowaati opainini wiwa Judaahiya Autaahaatihopi gaapundohipihititaiso taati mmonahaayo. Mmonahaawi ashiya usa

ahoyan+iw+ bimauhi namawaati kiyaisaati maasi bindahaaw+ piwaatihaayo. ¹⁴ Iyataati asihya sapihi bimohiy+hiyaami waati kaatami ambipati Ritiyaahaate. Iyataati saati Autaahaatihop+ giwunyaati aunih+hir+ katati gaapundahaate. Aih+ Porihom+ piwaha katisihaapi biyati atinjatataise. Sand+ biyati Porihom+ piwahaapi atinjatind+mandi Awaisiho kaatami maariho net+ nusepemaahaasihi biyati atinjatataise. Iyataati saati apopaati aunah+pati Taiyatairaahandaahap+haatisi apotih+ri amatenih+ri isihiyai nunyati kirap+ nawiho aungwohandi net+ bindataahaate. ¹⁵ Isi kaati kaatamihiyaisati waapoho maasi netaise. Iyatosa kaati Ritiyaahaati sata kanyatataase. “Nini akitihihi Awaisihop+ giwunyaataayoni, sahi nisap+ kaati Awaisihop+ giwunyaataise, tiwi gwinyaawaawaahi nisi anjipipih+ nap+iw+ise,” nyatati and+titataise. And+titamas+hiy+haawi namawaati kaatami piwaha atiwiisaati nohaayo.

Poriy+ Sairaasiya Aunah+pa Piripaihanda Napwitamaise

¹⁶ Aih+ asisaha waara nyahi Autaahaatihop+ gaapunditihaawihap+hap+ nohaawi apopaati waati usonahaayo. Saati apopaati kaatami omanjitihihi itip+ho wo bimohaate. Isi itip+ho ko kaati wiwa ipoti noaipaitandaihihaiwaapi kaundauhi kaati netati ausaati katahaate. Aih+ kandapi nawiho aungwohaiwa kaati iwinjaawi bimohiy+hiyai nunyawaayopo. Iyataati saati apopaati kaati ausaati katahaat+maahe, isihya nuwi nunjen+hauhi

ausaati kaundahaate. ¹⁷ Isi kaati Porihoisuni
 nyangisuni nanyipinjai notaati waati kaahaata
 sandaase, “Kimiya isimiya Autaahaatiho
 Akitiho nahatewaami Awaisiho Tanyaahomi
 Otipipatihiyaare. Iyawaawi kiya Autaahaatiho
 nyangi japihi nanyamaitandihandapi ausaapi
 kanyatiwahiyaare,” tati kaahaatati kandaase.
¹⁸ Iyati asisi nahateweti kaatinihati satati
 kaahandoaatihi Porihommonataati apipaahi
 poundih nepemaitatosati itapaati saateti
 itipihom bimisihoi saundataase. “Nini
 Jisasi Kiraisihom ambipataahi itipihoni
 itapimaati namasi numwe hitataatoni numwe,”
 undataase. Undih keti kuraanihati itipihom kaati
 namasi notaise. ¹⁹ Aih itipihom namasi naihi
 sandapi isihya kaati iwinjaawi bimohiyihya
 mmonawa kiyaami nawihom nehohitihandami
 tanyaahandi aih omwetihiyawaawi namapi
 Poriyi Sairaasiyai nepi isipi aisi nuwi isihya
 ahoyanwi piwaatohipihom awaisawihyai
 nunyawaayopo. ²⁰ Nunyawaawi piwihom
 mmoniw tipitapaahohiyihyai saundawaatopo,
 “Kimuri utaamuri Judaahure. Judaahurisi
 nyami aunahipati maati maatihi nepi
 nanyopisasihe. ²¹ Aih kuri nyahi
 Romihyaanam winihapipa ahotihandi
 kandi winihapipa kuramihapa nyamihapai
 ipihatimimapi ausaapi kanyatamaase,”
 undiw kaundawaatopo. ²² Saundwi
 kaundauhi isihya nahatiya ahoyainji
 piwihom wiwa jaiwitihom haisawi ahoyawi
 kurapi kaundawaatopo. Kaundauhi isihya
 piwihom mmoniw tipitapaahohiyihyai

kurami apotihiri niyopi nipaatimba
 nausohaamapi gupwata tiwitaatiwi
 tunniwi yahwinohiyihiyai kaundawaatopo.
²³ Kaundauhi Poriyi Sairaasiyai gupwata
 tunniwi yahwinohiyihiya pihitiwi tiwawaay-
 opo. Tipi napwitohitihandaatiji numwaasisuw
 kuri napuwawaayopo. Napuhauhi isihiya
 piwaha mmoniwi tipitapaahohiyihiya utaaho
 wo napwitohitihandi jaati bimisihoi
 saundawaatopo, “Kinyi kimumi mihaanemapi
 kimbaahapi anitimpi napupwi itatamanipi
 jaapi bime,” undawaatopo. ²⁴ Aih ko
 napwitohiyihiyai iwinjaati bimisihoi sa
 piwaha watipaha kaundauhi atisataati
 namati kuri numwaasi maasomwaanji
 taahiwaiwa nusatipa nainja otasaahaapihroti
 ahewisataise. Ahwisatosati ipati neti witi
 nyepipi witi tiwatihati ahiyatosati kurami
 auhirisati namahiwati anitisiati wisasati
 ahewisataise. ²⁵ Ahiwih bindamaami Poriyi
 Sairaasiya apatiji apwiteteti Autaahaatihopi
 gaapundimi aunihihiri aunihitimi Autaa-
 haatihomi ambipati niwimaamaise. Aih
 sasaahoya kapih napwitiwi bimohiyihiya
 atiwisawaayopo. ²⁶ Aih keti kuraaniji
 ipipatipati aungwohandi ipipatipinataise.
 Iyataati anaanji napwitiataatiwihanji nawihara
 animatihihanjisi ipipatipinata nawiha mihaapi
 yapipateti mwitipisohaha naumbwindiwataise.
 Naumbwindiwihi ami maasomihaiwaisangi
 nundiwataise. Iyataati ami naasikura
 napwitohiyihiyaami wirihiri watipihiri
 senihandi nahatewa nesipandiwataise.

27 Aih+hura napw+tohiy+hiyai iwinjaat+ bimisiho nepataise. Nepat+ mmonata maasom+haiwa nahatewa nundih+ mmonataise. Mmonataat+ miyat+ gw+nyapenataise, mandih+ is+hiya napw+tohiy+hiya aim+ noaipasi yan+himap+ niyauhetiso tat+ gw+nyapenataise. Gw+nyapenataat+ sawaho namatanaata tizat+ndo tat+ namatanaat+ niyaataise. 28 Niyaas+h+ Por+ho koai waat+ kaahaata saundataase, “Nahatiyaan+n+ k+miyaan+n+ bimoni k+wahon+ kiny+ amb+pat+ nop+isas+n+p+ t+mun+me,” tat+ Por+ho kaahaatat+ kaundataase. 29 Saundat+ kaundih+ napw+tohiy+hiyai iwinjaat+ bimisiho sis+ha nesi nap+taat+w+ is+hiyaap+ kaahaatamap+ naupwasi niyat+ it+h+raap+h+ nandaataise. Nandaat+ awaind+hand+ yayat+ itiwat+ Poriy+ Sairaasiyaam+ utatotot+ t+mahiyataise. 30 Iyat+ ko Poriy+ Sairaasiyai numwaasi noaipataise. Noapat+ kuri saundataase, “Awaisururaah+e, n+n+ napitaisan+h+ Autaahaat+ho n+ngi jap+h+ nan+maitaise?” undat+ kuri nunjenataise. 31 Nunjes+h+ kuram+ha saundamaase, “K+nyun+ k+waamaatun+ kimwaaya kimaas+hiyaun+ nepemait+w+ Awais+ho Jisaasihop+ g+wunyaasaih+ Autaahaat+ho jap+h+ nasamaitaise. Nasamaahon+h+ noaipap+ Autaahaat+h+om+h+hiyaatimat+taapo,” undamaase. 32 Und+m+ Awais+ho ot+p+pat+ awaipat+ kiyat+ naan+h+hand+ net+ napotat+ jap+h+ nepas+t+handap+ kusasisun+ kap+h+ maas+ bimohiy+hiyaisun+ kaundamaase. 33 Aih+ sura apat+h+ napw+tohit+h+hand+ jaat+ bimisiho kuri numwaat+ kuram+ asaaha baawusamataise.

Iyati napw+tohit+handi jaati bimis+houni mausasi sura apatihi waapoho newaayopo. ³⁴ Aih+ napw+tohit+handi jaat+ bimis+ho komi an+ip+ih+ Poriy+ Sairaasiyai numwaasi niyataise. Niyati nandapa kuri numwih+ nanamaise. Aih+ napw+tohit+handi jaati bimis+houni mwaaya maatiyauni apwaataatun+ Autaahaat+hopi aim+ nepemait+w+ g+wunyaawaaw+ awaind+handi maaritawaayopo. ³⁵ Aih+ aim+ bowih+hura awaisaw+hiya tunn+w+ yahw+nohiy+hiyai satiwi natiwusaasawaayopo, “Utaahuri suri napw+tohit+handi jaati bimis+ho nuwausoasita kaundi nuw+ise,” und+w+ natiwusaasawaayopo. Aih+ nuw+ napw+tohit+handi jaat+ bimis+hoai piw+ha ka tit+hi kaundawaatopo. ³⁶ Kaundauhi ko atisamapi niyati Poriy+ Sairaasiyai saundataase, “Sahuraasangi aim+ nut+s+soasitand+ piw+ha aim+ awaisaw+hiya nusoaasauhi nasataise. Isi sahuraah+ napw+tohit+handi namasis+ maar+ho napaisaat+itan+hi numwise,” undataase. ³⁷ Undih+ Por+ho kiya tunn+w+ yahw+nohiy+hiyai saundataase, “Yahuraan+ is+hiya Rom+hiyaam+huraane. Aih+ yahuraan+ maip+handi wind+ kaisaihaah+ baiwi awaisaw+hiya piw+ha tip+tapap+ mohopo. Aiw+ kiya wind+ Rom+hiyaam+hure maat+w+ neh+handi is+hiyaam+ nd+heti nyawawaayopo. Nyap+ nanyamaasi nap+w+ nanyapuwawaayopo. Ais+ wan+ yahuraanyangi noasaw+ b+pi natiw+nyoas+it+itaat+w+itowo? Owetise. Sawana nap+w+ natiw+nyoas+ito,” undataase Por+ho. ³⁸ Aih+ tunn+w+ yahw+nohiy+hiya piw+ha sa nesi nuw+ awaisaw+hiyai kaundawaatopo. Aih+ kiya

atisawaawi kurapi Romihiyaamihure undauhi atisawaawi kiya yayawaayopo. ³⁹ Yayawaawi kiya bipi napiw+ Poriy+ Sairaasiyai satiw+ kaundawaatopo. “Nyahi maip+handi kasisaati nasapuw+haayono,” undiw+ napaisaati bipi nupusoaasawaayopo. Aiw+ aunahipa kuri napwinj+pati namasi nutaat+m+ kaundawaatopo. ⁴⁰ Kaundauhi kuri napw+toh+p+p+h+ namasi tit+h+ apopaati Ritiyaahaatam+ anj+p+p+hapi nomaise. Numwi noaipap+ is+hiya Jisaasihopi g+wunyaahohiy+hiyai uson+m+ kiyai p+w+ha kiyaam+ g+wunyaahoh+ti+handi am+ omanj+tit+h+ and+ti+wip+ha kaundamaase. Kaund+m+ kaim+map+ kiyai Piripaihanda namasi nomaise.

17

Poriy+ Sairaasiyai Is+hiya Tesaronaikaahandaahap+hiya Tiw+taat+wiyawayaayopo

¹ Aimi Poriy+ Sairaasiya numwi aunah+pati Ambiporisihanda noaipamaise. Aimi kati aunah+piti namasi numwi aunahipa witi Aporoniyaahanda noaipamaise. Noaipap+ kap+h+ namasi numwi aunah+pati Tesaronaikaahanda noaipamaise. Iyataati sati aunah+pita Judaahiyaam+ anaanj+ kiya ahoyanohaanaanj+ waanj+ ahendaise. ² Por+ho wap+wap+h+ daayataahura tit+h+ Judaahiyaam+ anaanj+ p+w+ha wapaapuni Autaahaat+hopi gw+nyaap+ gaapund+taat+w+ ahoyanoh+waiwaap+h+ nohos+ kati kiyati Judaahiyaam+ anaanj+ ahoyanoh+ti+handaat+h+ maasi kiyaisati nandaataise. Iyati Por+ho Judaahiyaam+

asisiha Sapaatihandi mairi manyeti kiyai
Autaahaatihomi piwahaapi kaundataase.

³ Kaundataati Autaahaatihomi piwaha
ahotisihaapi ausaati nesipa sata kaundataase.
“Nyangi Japihi Nanyamaitandi Autaahaatihohi
Ah+wisihopi naanhandi neti napotati japihi
nepaitaise tati piwaha aimi ahotisihore,”
undataase. Undatosati wa piwaha saundataase,
“So Jisaasimopi kasatohimo Nyangi Japihi
Nanyamaitandi Ah+wisihore,” undataase.

⁴ Undihi kurami piwaha atiwisohiy+hiyaami
Judaahiya usa Poriyi Sairaasiyaami piwahaapi
satawaatopo, “Poriyi Sairaasiyaami piwaha
akit+nihi akaahaaso,” tiwi kurami piwaha
iwinjapepihi+riwi giwunyaawaayopo. Aih
usa Judaahiyaamatipimetahiya Autaahaatihopi
aunihihiri katwi gaapundiwihiya bindawaay-
opo. Aiwi kiyaami usa taahiy+hiya kurami
piwaha atiw+riwi iwinjapepihi+rawaayopo. Aih
ami ishiya awaisaw+hiyaami apwaatiyaisangi
naasi kati kiyawaayopo.

⁵ Aih Judaahiya usa sandapi mmon-
awaawi mimaipaiwi gwinyapenawaayopo.
Gwinyapenawaawi ishiya titaahiy+hiya
ahoyan+hohipipihi nuwi ishiya maati+maatiwi
w+retitiwihiyai mmon+wi numwaapi
ahoyawaayopo. Aih maati+maatiwi
w+retitohiy+hiyaun+ Judaahiya Jisaasihopi
gimunyaahohiy+hiyaun+ maasi ahoyainji ishiya
kapihi aunah+pitaahap+hiya Poriyi Sairaasiyaapi
atisawaawi kurapi apowitandaha nunaatiwi
katawaatopo. Aih sati aunah+pitaahap+hiya
nunaatiwi katohiy+hiyai niwipinjaw+ maasi

katawaatopo. Aiw+ kiya nahatiya naiw+ utaaho wo Jeson+homi an+p+p+hi Poriy+ Sairaasiya binye tiw+ anaan+ nimb+pupw+ maasomwaan+ nawatap+ mmonawaayopo.

⁶ Mmonawaaw+ Poriy+ Sairaasiya owetih+ namap+ Jeson+hoaisun+ is+hiya usa Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiyaisun+ nep+ aisi nuw+ is+hiya awaisaw+hiya sat+ aunah+pitaahap+hiyai sat+w+ kaundawaatopo. “Utaahuri wur+ maip+haiwa kaim+ aunah+pa nahatewaara daimb+m+ wan+ nyam+ aunah+pataah+ namm+ noaipamaise.

⁷ Noaipas+hi Jeson+ho kuri numwaati+ maasi+ bindataise. Iyataati+ utaahuri+ kurun+ is+hiya k+miyaun+ nyam+ awais+ho Sisaahomi+ w+n+hap+pa nemap+ sat+w+hiyaare, ‘Awais+ho wo is+hiyai iwinjaati+ bim+and+hop+ Jisaasihore’ tiw+ katawaatopo, und+w+ awaisaw+hiyai kaundawaatopo.” ⁸ Saund+w+ kaundauh+ is+hiya us+hiya as+hiyaun+ am+ m+t+hiya awaisaw+hiya aunah+pa sat+ jaaw+ bimohiy+hiyaun+ sa p+w+ha atisawaawi+ kiyaam+ maar+ho w+ndotaise.

⁹ Aih+ Jeson+hoaisun+ is+hiya koaisaw+ maasi+ niyohiy+hiyaisun+ awaisaw+hiyaam+ p+w+ha atiwi+ naw+ho t+maitaat+w+ kaundauh+ kiya Jeson+hoaisaw+hiya atiwi+ naw+ho t+mawaayopo. Aiw+ naw+ho nunyauhiyawaawi+ namap+ kiyai nat+wusaasauh+ nowaayopo.

Poriy+ Sairaasiya Aunah+pa Beriyaahanda Autaahaat+homi P+w+ha Ausaamaise

¹⁰ Aih+ sura apati+hi is+hiya Jisaasihop+ g+wunyaahohiy+hiya Poriy+ Sairaasiyai keti+ nep+ aunah+pati+ Beriyaahandaahap+

natiwusaasawaayopo. Natiwusaasauhi kuri
 numwi Beriyaahanda noaipamaise. Noaipapi
 Judaahiyaami anaanj ahoyanohitihandaatihapi
 niyamaise. ¹¹ Iyataati Judaahiya Beriyaahanda
 bimohiyihiya Tesaronaikaahandaahiya
 mataiwi Poriyi Sairaasiyaami piwaha atitaatiwi
 poundataamaise. Owetise. Kiyai kuri
 Autaahaatihomi piwaha kaundisaihi atitaatiwi
 maaritawaayopo. Iyawaawi Porihomi piwaha
 kaundisahaapi akitihaaro e jaiwitaha kanyatiso
 tiwi gwinyaapi mmondaatiwi asisi nahateweti
 Autaahaatihomi piwaha utipihandaatih
 ahotisaha awitawaayopo. ¹² Aihiji Judaahiya
 taahiyihiya Jisaasihopi giwunyaawaayopo. Aihiji
 amiji isihiya Judaahiyaamatipimetahiya usihiya
 amiji asihiya nehiji isihiyauniji amiji ambipati
 awaipati nepiji awaisawihiyaimatiwihiyaisangi
 Jisaasihopi giwunyaawaayopo. ¹³ Aihiji
 ipotihura Judaahiya Tesaronaikaahanda
 bimohiyihiya atisawaawi Porihoi Beriyaahanda
 Autaahaatihomi piwaha ausaase tauhi namapi
 Judaahiya Beriyaahanda mmondaatiwi
 nowaayopo. Nuwi noaipapi Poriyi Sairaasiyaapi
 apowitandihaha piwaha kaundiwi isihiya
 usihiya asihiyaami gwinyaahohitihandi nepiji
 nusopisasaawaayopo. Aihiji nahatiya ahoyaniji
 njanaatawaatopo. ¹⁴ Saiwi njanaatiwi isihiya
 Jisaasihopi giwunyaahohiyihiya keti kuraaniji
 Porihoi numwaasi nutaatiwihiyai kaundauhi
 kiya yanijihapi Porihoi numwaasi durijiraini
 nowaayopo. Aihiji Sairaasiyi Timoteya
 kapihi aunahipa Beriyaahanda maisahwi
 bindamaise. ¹⁵ Aihiji isihiya Porihoi watijiwi

numwaasi niyohiyihiya Porihoi numwaasisuw+
 aunahipa Atenjihandaahimawaayopo.
 Atenjihandaahimapi japih+ kiya Beriyaahandaahap+
 nasawaayopo. Nasauhi Porihoi Sairaasiyi Timoteyaapi
 sata kaundataase. “Sairaasiyi Timoteya nngisenda
 keti napita nuwi kaundiwise,” undataase. Undihi kiya
 nap+i kuri kaundawaatopo.

*Porihoi Autaahaatihomi Piwaha Aunahipati
 Atenjihanda Ausaataise*

¹⁶ Aih+ Porihoi Sairaasiyi Timoteyaapi
 Atenjihanda jaati bindataise. Bindataati
 ishiya sati aunahipitaahapihiya autaahaatihoi
 jaiwitiwihoi taahihoi sawanaami ikwiraahi
 kaiwi ahiyawihopi pihitiwi gwinyaapi
 bimauhi usonataise. Usonataati komi
 maariho nusopisataise. ¹⁷ Aih+ Porihoi
 anan+ ahoyanohitihandaatih+ nandaati
 Judaahiyaisatuni ishiya usa Autaahaatihopi
 aunihih+i katiwi gaapundohiyihiyaisatuni
 Jisaasihopi piwaatataise. Iyati asisi
 nahateweti ishiya ahoyanohipipih+ not+ ami
 ishiyaisi Jisaasihopi kaundataase. ¹⁸ Aih+
 ishiya usa gwinyaitaatiwihaiwa pihitiwi
 naitaatiwi piwaatohiyihiyakiyaami ambipati
 Epikuriyanihiyaatih+ ami usa Sitohikihiyaatih+
 Porihoi sawi kiya pihitiwi piwaatawaayopo.
 Piwaatawaawi kiya Porihopi satawaatopo,
 “Kimo utaamo piwaha nopisasin+ha katisi
 napitita katitande?” tawaatopo. Aih+ ami
 usa satawaatopo, “Kimo utaamo autaahaatihoi
 taahihoi yapipati usaamihataahapihopi

kanyatataatindiho?” tawaatopo. Sandi katohiti mandi Jisaasihopuni isihiya japihi Jisaasihomataiwi nepaitaatiwihandapuni ausaati kaundih katawaatopo. ¹⁹ Aiw isihiya ahoyanwi piwaatohipipihi Ariyopakaasihandaasin Porihoai numwaasi niyawaayopo. Numwaasi naiwi Porihoai saundawaatopo, “Nyahi kinyi piwaha waniha isihiyai kaundingiha gwinyaitaan jiaati kanyati taape. ²⁰ Iyataati sa piwaha kanyatinhi atisahaawi wipiyaha kanyatinhi kaami tanyaahaapi kinyi kanyatisamih nyahi atisaati mmondahaawe,” undawaatopo. ²¹ Aiw isihiya Atenjihandaahapihyauni ami isihiya usa wapihapihya kapihi Atenjihanda bimohiyihyauni nahatiya wapa kamaiwi nehi kiya bindawaawi piwaha wanihaapaahih piwaatiwi mmoniw atisawaayopo. ²² Aih isihiya sisih Ariyopakaasihandaasin ahoyanwi bimohiyihyaami ndiheti Poriho doti bitondaati kiyai saundataase. “Sahi Atenjihandaahapimiyaate, sahi autaahaatihore tiwi wapa taahipipaapi gwinyaapi gaapunditaatiwi pihitiwi gwinyaamihauh nini aimi jasonataayo. ²³ Aindi nini aimi sami aunahipata daindi mmonata sami autaahaatihho taahihopi gaapundiwi kiyohipipihi mmonataayo. Aindi nini sami autaahaatihopi nandapa tihwi numwitaatiwi nawaha tiwatinyepaiwi nopi notihohitihandeti piwaha satiwaha jipatipiyauhi mmonataayo, ‘kemandi autaahaatihho wo monaahopihande,’ tiwi kandeti jipatipiyauhi

mmonataayo. Aiwi sahi autahaathiho ko windi moniwihopi nehihandi gaapundawaayopo. Aisi Autahaathiho windi moniwihoho Akitihopi nini wani ausaati kasaitaano.

²⁴ Autahaathiho yapipatuni nahatewa yapipataapihi gimunyainjipipa ahotimbipauni ahiyataise. Iyataati saiwa ahaisiho yamihapatamuni yapipatamuni Awaisihore. Iyataati Autahaathiho Awaisihosi sami autahaathihopi siwipati kihaiwa kaiwi anititih ahiyauhi ahotipatamatiyati Autahaathiho windi katih siyati bimimitaise. ²⁵ Iyataati

Autahaathiho wapaapi nenoaahimetahore. Isi isihiya Autahaathihoaisi wapa namumwitaapo. Owetise. Autahaathiho sawaho nahatewaami tanyaahosi isihiya nahatiyaisi asiyyihiya bimitaatiwihanduni nahatewauni nunyahore.

²⁶ Iyataati asihoho Adaamihoho naasomaahihoho Autahaathiho neti isihiyai awaindemasihoho isihiya kahatamatipetahiya noaipawaayopo. Iyati Autahaathiho neti isihiyai yatipiyati yiyandihoho yapih nahatewaara ahewisataise. Iyataati isihiya bimitaatiwihura namihanati ahiyati ami yapipati yatihiri kiyati kapihoho nehoho kiyaamihapihoho bimitaatiwihoho ahewisataise.

²⁷ Autahaathiho isihiyai kiyati ahwindimandi ami kiya Autahaathihoho daapi koai usondaatiwihoho kiyataise. Iyataati Autahaathiho nyami windi kaanihoho bimimise. Deti bindataise. ²⁸ Aihoho Autahaathiho nyangi watipihandihoho nanyamihoho komihoho watipihandaahoho nyahoho maarisaati ditihirihoho newaati ami daayaati bindahaayo. Iyataati sami usa amitihaisawihoho piwihoho

jipatihiyohiyahiyaami wo satati jipatihiyohiyahiyaami. 'Nyahi nyangisangi komi manyinyaanine,' tati jipatihiyohiyahiyaami. ²⁹ Isi akite, nyahi Autaahaatihomi mwaayaanini maatiyaanine. Iyataati isihiya kiyami gwinyaahohitihandaahi kiyami ikwiraahi ipati nawiha autahaatihore tiwi kiyohiwaiwaapi Autahaatihopi setahore maatihihaawo. ³⁰ Iyataati jihura isihiya windi gumunyaapi nanihaiwi bimauhi Autahaatihokura kiyami maipihaiwa kiyohiwaiwaapi saiwa kamaiwise undati naanjhandi nunyataamaise. Owetise. Nehi bipi iwinjaati bindataise komi Mwaaho noatipati titihemaitando. O wanihi Autahaatihosahi baiwi nepemaitiwi nisapi gumunyaapiwise undati isihiya nahatiyai aunahipa nahatewaara kaundataase. ³¹ Iyataati isihiya yapihihahatewaara bimohiyahiyai Autahaatihonetitihibiyati tipitapaati usondandihahasisiha wa aimi namihanatihaise. Iyati Utaaho Wo isihiyaititihitipitapaati usondandihoaiaimihawise. Isi Komihetapi Autahaatihoisihiyaititihibiyati tipitapaati usondaise. Iyataati Autahaatihoisihiyai Utaaho So titihibiyati tipitapaati usondandihoe tati nahatiyai nunjati jomaahipataatihapi Koai ahowimati japihihi numwaataise," undati Porihoisihiyai Atenjhandahapihiyai kaundataase.

³² Kaundihikiyami usa Jisaasiho napotati japihihi jomaahipataatihapinepasitihandapi atisawaawisipihitawaayopo. Aihiamisa Porihoaiksaundawaatopo. "Sandapi ipotijihatihi kanyatisamihijapihihi atitaano," undiwi Porihoaiksaundawaatopo. ³³ Undauhi Porihoaatisamapi

kiyai namasi notaise. ³⁴ Naihi isihya usa naasiyaahih Porihomi piwaha kaundisihaapi akaahaaso tiwi Porihomihioaanj nuwi Jisaasihop giwunyaawaayopo. Aiwi siyaami wo komi ambipati Daiyonisiyaasihore. Iyataati so utaaso isihya awaisawihya sisih Ariyopakaasihan-daasini ahoyanohiyihyaamihore. Aih ami apopaati waati kaatami ambipati Damarisihaatun ami isihya usaimaawun Jisaasihop giwunyaawaayopo.

18

Porihio Aunahipati Korindihanda Autaahaatihomi Piwaha Ausaataise

¹ Aih Porihio ipotihura aunahipa Atenjihanda namasi aunahipa Korindihandaahapi notaise. ² Noti Korindihanda noaipati utaaho wo komi ambipati Akwiraahoi usonataise. Akwiraaho so Judaahiyaamihore. Iyataati so utasomi aunahipati Pondaasihande. Akwiraahouni apwaataati Pirisiraahaatun yapipati Itarihandami aunahipati Romihanda bimambi-mihasanyure. Bimambi-mihasanyurisi awaisihio Kirotiyaasiho Judaahiya nahatiya Romihandi namasi nutaatwi katih kandapi kasanyuri Korindihandaahapi nammihanyure. Aih kasanyuri Porihio usondandi notaise. ³ Iyataati Akwiraayi Pirisiraaya maasapihomi atitat* anaanj

* **18:3:** Sandi usa maasapihoko akoho nyahi Anjaatihyaanam maasapihomi atitapimaatopo. Owe. Kauho ami osihoko am sipisipihandi siyahapaami atitapitopo.

anjimatitaatiwihatĩ gwĩnĩmi isĩhiyai nunyamĩ
 nawĩho nepĩhasanyure. Aihĩ Porĩhoaisangi
 sikiyati maasapĩhomĩ atitati gwĩnahosĩ
 kasanyuri notĩ nĩwipaati maasi bindataise.
 Bindataati kasanyurisati maasi maasapĩhomĩ
 atitati gwĩnataise. ⁴ Aihĩ Porĩho kapĩhi
 kasanyurisati bindataati Judaahiyaami asisĩha
 Sapaatĩhandĩ nahatewetĩ Judaahiyaami anjani
 ahoyanohĩtĩhandaatĩhi niyataise. Niyati
 Judaahiyaisuni Judaahiyaamatĩpĩmetahiyaisuni
 Porĩhomĩ pĩwĩha akaahaare tĩwĩ gwĩnyaitaatĩwĩ
 biyati andĩtitati waati kaundataase. ⁵ Aihĩ
 Sairaasiyĩ Timoteya yapĩpati Masetoniyaahanda
 namasi aimĩ napihĩ Porĩho namati asisĩ na-
 hatewetĩ pĩwĩha Jisaasiho katati kaiwaiwaapĩha
 ausaataise. Iyati Porĩho pĩwĩha ausaataati
 saundataase. “Nyangi Japĩhi nanyamaitandi
 Autaahaatĩho Ahĩwisĩho Jisaasihore,” undati
 waati andĩtitati kaundataase. ⁶ Saundati
 kaundihĩ kiya Porĩhomĩ pĩwĩha nemapi koai
 sisĩpĩhundawaayopo. Sisĩpĩhundauhi kiya
 kiyohĩtĩhandapĩ Porĩho namĩhanati siyati kiy-
 ataise komĩ apotĩhĩrĩ niyosĩrĩhĩretĩ ikwaatĩpĩho
 ahotimbĩpa tĩwĩhaamatosati saundataase,
 “Sahĩ sisĩha namaayotati kaanĩhi tĩhisĩhaapĩhi
 nuwĩ naanjĩhandĩ newaawaahi sandĩ
 nisĩhandaaahĩmahe. Sawanaatamĩhandaahe.
 Isĩ nĩnĩ pĩwĩha kimbĩhi amusaati namati
 isĩhiya Judaahiyaamatĩpĩmetahiyai pĩwĩha
 ausaati kaundĩtandi nutaano,” undataase.
⁷ Undamapi Porĩho Judaahiyaami anjani
 ahoyanohĩtĩhandi namasi notaise. Noti utaaho
 wo Judaahiyaamatĩpĩmetaho Autaahaatĩhopĩ

aunihihiri katati gaapundahoapihhi notaise. Iyataati komi ambipati Titiyaasi Jasitaasihore. Iyat komi anaanji Judaahiyaami anaanji ahoyanohitihandami deti ahendaise. ⁸ Aihhi anaanji ahoyanohitihandi sandami mitiho awaisiho Kirisipaasihore. Aihhi kusasi Kirisipaasisusasi Porihomi piwaha atiwi Awaisihopi giwunyaawaayopo. Aihhi ami isihiya usa titaahiyihiya Korindihandaahapihiyaisangi Porihomi piwaha baiwi atiwiwi Awaisihopi giwunyaapi waapoho newaayopo. ⁹⁻¹⁰ Aihhi asisaha waara apatihhi Porihho siwipati witi awaisiho kaundihhi siyahati mmonataise. “Nini gi baindi ginjaati bindataayoni kinyi isihyaapi yamaimbi andtitipi nisi piwaha namaamihapi koninhi anusaape. Iyataati isihiya kimati aunahipimataahapihiya nisapi ginunyaapi nisihiyaimatitaatiwihiya titaahiyihiya bindawaayopo. Bindawaayowi ami usa dopi gi windi timaahiwitaapo,” undati Awaisiho Porihoi kaundihhi mmonataise. ¹¹ Aihhi Porihho kapihhi Korindihanda bimihhi kinaungwaha naasaahitihhi waatihho ikwiri naasairitihhi wirami naasohi sanausotaise. Sanawihhi bindataati Autaahaatihomi piwaha isihiyai kataunjataise. ¹² Aihhi ipotihura utaaho komi ambipati Gariyoho noipati yapipati Akaiyaahanda jaati bindataise. Aihhi suraanhihi Judaahiya nahatiya dosis naiwi Porihoi isiwawaayopo. Isipi piwaha piwaatiwitihihemahohipihapi numwaasi niyawaayopo. ¹³ Naiwi awaisiho Gariyohoi saundawaatopo, “Kimo utaamo isihiyai Autaahaatihopi

gaapundiwi yaitaatiwi nyami winihapipeti
windi biyati titihimetihandi kataunjataise,”
undawaatopo. ¹⁴Undiwi kaundauhi Porihomiha
wihoanaha kaundi totataihi Gariyoho kiya
Judaahiyai saundataase. “Judaahiyaate, kimo
utaamo gamanihiyaanami winihapipa neti
nopisati ami maipihandi awaindihandi
windi ko kiyonihahi sahi napiwahi katisaihaahi
nini sami piwaha nga atisito. ¹⁵O sahi napiwahi
piwahaapuni ambipati wiwaapuni winihapipa
sawanaatamapauni ningi kandisaihaahi
nini windi atihomaasito. Nehi sawanaati
titihemapise. Nini piwaha siyahaiwa mmoniti
tipitapaitandi pondise,” undataase. ¹⁶Undatosati
tunniwi yahwinohiyihiyai kaundihahi kiya
nepi ishiya piwahaapi ahoyanohiyihiyai
natiwusaasawaayopo. ¹⁷Aihi ishiya
piwahaapi ahoyanohiyihiyai utaaho wo anan
ahoyanohitihandami awaisiho komi ambipati
Sositenesihoai isiwatawaayopo. Isiwatawa
anhandi ahoyaniwi piwaatohitihandami
masapihihi tiwawaayopo. Tiwauhi kandapi
awaisiho Gariyoho nehi nanhiyati iwinjataise.

*Porho Yapipati Siriyaahandami Aunahipati
Andiyokihandaahapi Japihahi Notaise*

¹⁸Aihi Porho Korindhanda asisaha
taahiwaiwaara ketinjati notaati ishiya
Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyai ipihirete
undataase. Undamapi Porho aunahipati
Sengiriyaahandi detihahi kataahapi notaise.
Noti Sengiriyaahanda bindataati komi misisaha
tisatinataise. Porho misisaha tisatinjatihandi

jihura Porihō Autaahaatihomī ndiheti
 piwīha wa katati wisasa ahiyatatihaasi
 kaapi mīsīha tisatīnataise. Tisatīnamapi
 Akwiraayi Pīrisiraayaisati maasi sipihandi
 nesi yapipati Siriyaahandaahapi niyataise.
¹⁹ Aihī kiya naiwi aunahipati Epesaasihanda
 noaipawaayopo. Noaipapi sipihandotapi
 timahiyawi Porihō kapihī kasanyuri
 ahīwisamapi sawahohihī Judaahiyaami
 ananji ahoyanohitihandaatihapi niyataise.
 Niyati Judaahiyai Porihō piwīha kaundihi
 maasi piwaatawaayopo. ²⁰ Aihī Judaahiya
 usa Porihomī piwīha baiwi atisohiyīhiya
 Porihoi saundawaatopo. “Kinyi nyangisapi
 wonji bimambipi naitapo,” undawaatopo.
 Aihī Porihō kiyaamīha wīndi atihomaawise.
²¹ Atihomaawisati kiyai Porihō saundataase,
 “Autaahaatihomīhandisi ko katonaahī japihī
 napiti jainjaito,” undataase. Undatosati
 saundataase, “Ipihirete,” undamapi Porihō
 sawahohihī Epesaasihanda namasi sipihandoti
 yamwaati niyataise. ²² Niyati Sisariyaahanda
 noaipataise. Noipati sipihandotapi timahiyati
 Jerusaremihandaahapi niyataise. Niyati
 isīhiya Jisaasihopi giwunyaahohiyīhiyai
 usonati ipihirete undataase. Undati kapihī
 nanotaise. Nanotati bowihī nepasi daahi
 Andiyokihandaahapi notaise.

*Porihō Mairi Maara Daayatī Autaahaatihomī
 Piwīha Ausaataase*

²³ Noti Andiyokihanda nehi masihonji
 bimainjati japihī Andiyokihanda namasi

noti yapihauri Garesiyaahandamuni
 Piriyaahandamuni aunahipihaiwaara
 daayataise. Daayat isihya Jisaasihopi
 g'wunyaahohiyihyai p'waha kaundati
 anditiwiyati daayataise. ²⁴ Aih suraanhi
 utaaho wo Judaahiyaamho komi ambipati
 Aporosiho nasati Epesaasihanda bindataise.
 Iyataati komi aunahipati Arek'sand'riyaahande.
 Iyati Aporosiho so maahomwaan' naahomaanji
 biyati itatamanati p'waatahore. Iyati so
 utaaso Autaahaat'hom' p'waha ut'p'handaat'hi
 ahotis'ha biyati mmonati gw'nyaahore.
²⁵ Aih isihya koai jihura Awais'hom'hi'reti
 japep'ih'w' kaitaat'w'handapi kaundauhi
 aimi gw'nyaahore. Iyataati so Aporosiso
 Jisaasiho kaiwaiwaapi maaritati t'iti' ausaati
 kaundahore. Iyati ko Jon'ho isihyai neh'
 waapohora baawusind'handapi gw'nyaahore.
²⁶ Aih Aporosiho Judaahiyaami anaan'
 ahoyanoh'it'handaat'hi yamaayati bitonda
 p'waha ausaataise. Aih Akwiraayi P'risiraaya
 koaisi atiwimi usonamaise. Uson'mi
 kasanyurami an'p'p'hi' numwaasi maasi
 nomaise. Aim' kasanyuri ko Aporosihoai
 Autaahaat'hom'haiwaapi baimi daih'ra
 nusesipapi ausaapi kaundamaase. ²⁷ Aih
 Aporosiho aunahipati Epesaasihanda namasi
 yapipati Akaiyaahandaahapi nutandaihi isihya
 Jisaasihopi g'wunyaahohiyihya Epesaasihanda
 bimohiyihya Aporosiho Akaiyaahanda niyon'hi
 Jisaasihopi g'wunyaahohiyihya maarit'w'
 keti p'waund'w' numwaitaat'w' ut'p'hand'
 jipati'paiw' nusoasawaayopo. Aih Aporosiho

noti yapipati Akaiyaahanda noaipataise. Noaipati Autaahaatihohi gaahati kawisati ami sawahopi giwunyaaitaatiwihanduni numwihikopi nga giwunyaahohiyihiyai Aporosiho piwihakaundati biyati aungwohandi anditiwiwataise.²⁸ Siyati anditiwiwataati isihiya nahatiyaami ndiheti Judaahiya sawanaami piwihamaipaiwi gwinyaapi kaundohihaapi maipitipiwi katowo undati kiyaamiha ipihatisamataise. Ipihatisamataati satati kaundataase, “Nyangi Japihi Nanyamaitandi Autaahaatihohi Ahiwisihohi so Jisaasihore,” undati Autaahaatihohi piwihahi utipihandaatihohi aimi ahotihandisi ausaati kaundataati kiyaami piwihahi ipihatisamataise.

19

Porihohi Aunahipati Epesaasihanda Autaahaatihohi Pihaha Ausaataise

¹ Aihohi Aporosiho aunahipati Korindhanda bindataise. Bimihohi sura Porihohi yapipataapihi nunjati aunahipati Epesaasihanda noaipataise. Noaipati kapihi Epesaasihanda isihiyahi usa Jisaasihopi giwunyaahohiyihiyai usonataise.² Usonataati kiyahi Porihohi sata nunjenataise, “Sahohi jihura Jisaasihopi giwunyaahauhi Autaahaatihohi Itipihohi nasati samihatihohi nandaataiso?” undati nunjenataise. Nunjesihohi kiyahi Porihohi saundawaatopo, “Nyahohi Autaahaatihohi Itipihohi sopi windi atihomisaahiyaane,” undawaatopo.³ Aihohi Porihohi kiyahi sata nunjenataise, “Sahohi waapohohi

n+napitiyaho newaayopo?” undataase. Undih+kiyaam+ha wihoan+ha saundawaatopo, “Jon+ho is+hiyai baawusis+homatiyaho nehaayo,” undawaatopo. ⁴ Undauh+ Por+ho kiyai saundataase, “J+hura is+hiya maip+haiwa namap+ jap+hi nepemaitawaayopo. Aih+ Jon+ho kiya nepemaitohiy+hiyai saundataase, ‘Nyah+ Autaahaat+hoenda nasaat+ aim+ nepemait+haayo und+w+ is+hiyai nunjitaat+w+ waapoho nep+ise,’ undat+ Jon+ho kiyai waapohora baawusataise. Baawusataat+ kiyai satat+ kaundataase, ‘Utaaho wo nis+ ipot+ nap+taise. Is+ kop+ g+wunyaap+ise,’ undataase,” Undat+ Jon+ho is+hiyai utaaho nis+ ipot+ nap+taise undis+ho Jisaasihop+ kaundataase undat+ Por+ho kiyai kaundataase. ⁵ Kaundih+ kiya Epesaasihandaahiya p+w+ha sa atisawaaw+ Awais+ho Jisaasihom+ amb+pataahi waapoho newaayopo. ⁶ Nehauh+ am+ Por+ho kiyaam+ m+ti+haat+hi ikw+r+ ah+wisataise. Ah+wih+ Autaahaat+hom+ It+p+ho nasat+ kiyaam+hat+hi nandaataise. Nandaas+hi kiya Autaahaat+hom+ It+p+horaahi ket+ kuraan+hi p+w+ha wan+ha ki+ha ki+ha kat+w+ p+waatawaayopo. Aih+ Autaahaat+hom+ It+p+ho ko Autaahaat+hom+ p+w+ha ausaitaat+w+ g+wunyaas+hi p+w+ha sawanaam+haara ket+ kuraan+hi ausaawaayopo. ⁷ Iyataat+ is+hiya siya 12 kaiw+hiyaare. ⁸ Aih+ Por+ho kap+hi Epesaasihanda bindataat+ Judaahiyaam+ an+an+ ahoyanoh+ti+handaat+hi nandaat+ Autaahaat+hom+ p+w+ha yamaayat+ and+titat+ Autaahaat+ho iwinjaat+ bimitand+handap+ ausaat+ kaundih+ maas+ kanawaatopo.

Siyati Poriho kapihī Epesaasihanda piwīha kaundati ausaati bimihī waatiho muri mo sanausotaise. ⁹ Aihī isīhiya usa Poriho piwīha ausaati kaundisihaapi ponyatisi kinyi piwīha wīndi atihomaahito undiwi wīndi baiwi gīmunyaahopo. Aiwī Awaisihomīhaiwaapi maipīha katīwi isīhiyaami ndīheti sisipīhitawaayopo. Aihī Poriho namati isīhiya Jisaasihopi gīwunyaahohiyīhiyaisaahīhi numwaasi notaise. Numwaasi notī Tairanaasihomī anīhandi kataunjindīhandaatīhi nandaataise. Iyati Autaahaatīhomī piwīha asisi nahateweti ausaati kaundihī ami isīhiya usai maawi atisawaawi maasi Porīhoaisawi piwaatawaayopo. ¹⁰ Siyati Poriho kapihī piwīha ausaati kaundati bimihī kīnaungwīha yatīmwī sanausotaise. Aihī Judaahiyauni Judaahiyaamatīpīmetahiyauni yapīpati Esiyaahanda bimohiyīhiya Awaisihomī piwīha atisawaayopo.

Utaaho Wo Sikepaahomī Mwaayaapihaare

¹¹ Aihī Autaahaatīhomī watīpīhandaahi Porīho gonipati watīpīhaiwa kahatamatīpetahaiwa kiyataise. ¹² Aihī isīhiya apotīhīri nesi nuwī Porīhomī ambīpateti ahiyawī nepī isīsi nuwī isīhiya timbīpaisahiyaamiheti ahiyauhī kiyāamī timbīpaunī itīpīho maipīhapaunī ketī owesuendaise. ¹³ Aihī Judaahiya usa kapī kapihī daiwī itīpīho maipīhapa isīhiyaamiheti bimimbīpai nemawaayopo. Nemapi ami gaaro maipo tīwi Awaisīho Jisaasihomī ambīpati

ambihitawaatopo. Ambihitiwi itipihho maipihho isihiyaamiheti bimisihoai saundawaatopo. “Porihho piwaha ausaataati Jisaasihore tati ambihitisiho komi ambipataahi nini kasatataatoni sahi isihiyaamiheti bimimaawi namasi nuwise,” undawaatopo. ¹⁴ Aih utaa ho wo komi ambipati Sikepaahomi mwaaya ikwiri naasairitih auhirami yahuri 7 kaiwihiyaare. Iyataati so Sikepaaso Judaahiyaami nandapa tihwi Autaahaathoi nunyohiyihiya prisihiyaami awaisihore. Ahi komi mwaaya kati kaiwi itipihho maipihapa isihiyaamiheti bimimbipai nemaitotwi kiyawaayopo. ¹⁵ Saiwi kiyauhi itipihho maipihapa utaa ho womiheti bimimbipa kiyai saundawaatopo, “Nyahi Jisaasihoaisaahi aimi usonaati atisaahiyaane. Iyaati ami Porihhoaisangi aimi usonaati atisaahiyaane. Isi sahi nehhiyaatisi napitetahiyaatitawaawitopo?” undawaatopo. ¹⁶ Undauhi utaa ho ko itipihho komiheti bimisiho napwaatati kiyai asakiyati pihita kohimatati tiwataise. Iyati kiyami ambipati neti nusopisasati ami kiyami apotihiri niyohohipipa neti napwirati kaihi namapi somaahiyihiya sandi anndi namasi yanhimapi nowaayopo. ¹⁷ Ahi isihiya Epesaasihanda bimohiyihiya Judaahiyauni Judaahiyaamatipimetahiyauni sandapi atisawaawi isihiya nahatiya awaindihandi yayawaayopo. Yayawaawi Awaisihho Jisaasihomi ambipati asakaiwi waati niwimaawaayopo. ¹⁸ Aiwi jih aimi giwunyaahohiyihiyaami usa napwi kiyami onaapi kiyohiwaiwa

isihiya taahiyahiyaami ndiheti ausaapi kaundiwi namawaayopo. ¹⁹ Aiwami isihiya gaapipatuni onaapipauni kaitaatiwi utipihaiwa ahotiwaiwa nepi nahatewa isihiyaami ndiheti tihoaawaayopo. Iyataati saiwa utipiwa nawiho aungwohaiwa ambipati owehaiwa jihura nunyawipi nepihaiwaare. ²⁰ Saiwa siyati noaipataati Awaisiho Autaahaatihomi piwihami watipihandi auta noaipataise. Aihisihiya nahatiya piwaha ka atisawaayopo.

*Porihopi Isihiya Epesaasihandaahiya
Ahoyanipi Itihitawaatopo*

²¹ Aihisaiwa noaipasipi ipotihura Autaahaatihomi Itipihoho Porihohoi kaundihoho Porihoho yapihauri Masetoniyaahandaahapuni Akaiyaahandaahapuni notati japihi Jerusaremihandaahapi naitandi gwinyaataise. Iyataati amihoho sandaase, “Nini Jerusaremihanda naindati ipotihura nundi isihiya Romihandaahiyai usondaano,” tati kandaase. ²² Aihihoho satati kata gwinyaataati utaahuripihoho wuri Porihohoi anditipihoho maasi daisururipihoho Timoteyipihoho Irasitaasiyai jihoho Masetoniyaahandaahapini natausaasataise. Natausaasatosati Porihoho masihonjipihoho yapipatihoho Esiyaahanda bindataise.

²³ Bimihoho suraanihi isihiya Epesaasihandaahapihiya Awaisiho Jisaasihomihohoretapipihoho ahoyanipi itihitipihoho njunaataawaayopo. ²⁴ Aihihoho utaahoho wohoho komipihoho ambipatihoho Dimitiriyaasihohoho bindataise. Iyati so utaasohoho nawihoho gorihandipihoho tihohoho noaipatihoho napainditatihoho ipasananihi

kandaahi siwipati kiyahore. Iyati ami gorihandi kandaahi autaahaathiho jaipitahomi anj awaindihandi Epesaasihanda ahetinghandami siwipati titaahipati kiyamataise. Iyataati sandi anj awaindimandi apopaati waati jaiwitithaati Atemisihaatamihande tawaatopo. Tiwi kaatapi autaahaathihore tiwi katawaatopo. Iyati Dimitiriyaasihomi otipipati siwipati kiyohipati isihiya titaahiyihiya kaiwi nawihohi aungwohaiwa newaayopo. ²⁵ Aih Dimitiriyaasihohi komi otipipatihiyaisuni isihiya usa otipipati Dimitiriyaasihomihatamatiyahati witi kiyohiyihiyaisuni gaata numwaati ahoyataise. Ahoyati kiyai sata kaundataise. "Sahi isimiyaate, nyami otipipati kimati kiyohimatapi nawihohi aungwohaiwa noaipasihohi nehohitihandapi aimi mmoniwigwinyaapihyaate. ²⁶ Iyataati Porihohi so autaahaathiho nyami ikwiraahi kiyaa ahoyohihopi so autaahaathiho akithomahe tati kandaase. Satati kandaati isihyaami gwinyaahohitihandi neti nopisatasaise. Iyati Porihohi sandi siyati kaindimandi kimbihihohi kiyataamaise. Owetise. Yapipati Esiyaahandami aunahipihaiwa nahatewaara kiyati daayataahore. Aihohi sahi sawanaati aimi usoniwigwinyaapihyaate. ²⁷ Aisi Porihohi piwihohi saaraahi nyami otipipati nawihohi aungwohaiwa nehohipatami ambipati neti nasipanyamaitaise. Iyataati nyami otipipati nawihohi aungwohaiwa nehohipatihihohi neti nasipanyamaamaitaise. Owetise. Nyami apopaati Atemisihaatapi autaahaathiho

awaisihoe taati katohaamaatami anj
 awaindihandi maawi ahoyati neti ambiipati
 nopisatasi namandipamaitaise. Iyataati
 isihiya yapipati Esiyaahandaahapihyauni ami
 yapipati nahatewaraahapihyauni apopaati
 Atemisihaatapi nyami autaahaatihore taati
 katohaamaatapi gwinyaapi gaapundiwhiyaare.
 Isi Porihoni neti namandipamaitaise. Iyonihi
 nyami autaahaatihomi ambiipati owetati
 kiyonihi isihiya windi kopu gimunyaaitaapo,”
 undati Dimitiriyaasiho kaundataase. ²⁸ Undati
 kaundihi kiya piwaha sa atisawaawi apowih
 namapi waati kaahaatiwi satawaatopo, “Nyami
 apopaati Atemisihaatapi autaahaatihore taati
 katohaamaati nyahi Epesaasihandaahiyaanami
 awaisaamaate,” tiwi kaahaatawaatopo.
²⁹ Aihisati aunahipitaahi gaamapi isihiya
 nahatiya itihitiwi nunaatiwi kaahaatawaayopo.
 Aiwu kiya utaahuri wuru Porihoisami
 maasi otipipa kaimi daisururi Gaiyaasiyi
 Arisitakaasiyai isipi numwaasi keti isihiya
 taahiyihiya ahoyanihohipipihini nowaayopo.
³⁰ Aihisati Porihoni isihiya ahoyaniwi piwaatiwi
 nunaatohiyihiyaami ndiheti notu piwaha
 kaundi totati nutotataihini isihiya Jisaasihopi
 gwunnyaahohiyihiya Porihoi namumwe
 undiwi ipatisawaayopo. ³¹ Aihisati ami Porihomi
 naisihiya usa awaisawuhiya Porihopi piwaha
 satiwi nusoaasawaayopo. “Kinysi isihiya
 nahatiya ahoyanohipipihini namumwe,” undiwi
 waati kaundawaatopo.

³² Aihisati isihiya ahoyaniwi bimohiyihiyaami
 gwinyaahohitihandi neti nusopisasinamasihini

usa dopawî kiyai wîreti pîwaatiwî nûñaatauhi
 ami usa dopawî kati kaiwî wîreti nûñaatiwî
 pîwaatiwî kaahaatawaatopo. Aiwî kiya nahatiya
 napîwî ahoyanohîtihandami tanyaahaapî
 wîndî baiwî gimunyapîmenîhopo. ³³ Aihî
 Judaahiya utaaho wo Arekîsandaaho pîwîha
 wa katîtotîwî isîhiyaami ndîhetî otîhapîhi
 ahîwisawaayopo. Aihî isîhiya usa pîwîha
 satîpî katîme undîwî Arekîsandaahoai
 kaundawaatopo. Aihî Arekîsandaahoai
 pîwîha satîpî katîme undîwî isîhiya usa
 kaundohîha ka isîhiya nahatiyaami ndîhetî
 ausaati katîtotati isîhiya ahoyanîhohiyîhiyai
 pîwîha namîhaapîse undataase. ³⁴ Undihî
 kiya ahoyanîhohiyîhiya koai usonawaawî
 Judaahotihî satîwî gwînyapenawaayopo
 kîmo nyami autaahaatîhopî autaahaatîho
 akîtihomeahe tîwî itîhîtohiyîhiyaamîhore
 tîwî gwînyapenawaayopo. Saiwî
 gwînyapenawaawî namapî nahatiya
 maahomwaanî naasaamapî satîwî kaa-
 haatawaatopo, “Nyami apopaati Atemîsihaatapî
 autaahaatîhore taati katohaamaati nyahî
 Epesaasihandaahiyaanamî awaisaamaate,”
 tîwî pîhîtiwî utaarîhandî kaahaatawaayopo.
³⁵ Aihî satî aunahîpatî Epesaasihandaahapî
 awaisîho ipotî dotatî kiyai namîhaapîse
 undatî kiyami pîwîha ipatisatosatî sata
 kaundataase. “Sahî Epesaasihiyaate, nyahî
 Epesaasihandaahiyaanînyamî apopaati
 Atemîsihaatapî autaahaatîho awaisîhore taati
 katohaamaatamî anî awaindîhandunî nawîha
 pîwîha itîhapîpaisîha yamîhapataatîhapî

timihaifi kaapi gaapundohihauni nyahi
 jaawaati bindahaayo. Ahi sandapi ishiya
 nahatiya yapih nahatewaaraahiya aimi
 gw+nyaap+hiyaare. ³⁶ Aisi utaaho wo sa p+wa
 nemaitandihho owetise. Owetisi sahi b+pi
 namihaap+se. Aiw+ sahi sam+ wani nah+riw+
 kiyoh+matamataiw+ j+hara kamaiw+se. ³⁷ Aih+
 utaahur+ kimur+ an+ awaiwaiwaat+h+ nandaap+
 kahapaamap+pa p+w+ha it+hap+pais+hapa
 w+nd+ ikomaan+m+hur+tih+hand+ kand+
 sahi numwaasi neh+hand+ nasawaay-
 opo. Aim+ kuri nyam+ apopaat+
 Atem+sihaatapi w+nd+ sis+p+h+maat+m+hure.
³⁸ Iyataat+ Dimit+riyaasihoun+ ishiya
 usa Dimit+riyaasihomataiw+ ot+p+p+at+
 kiyohiy+hiyaun+ ishiya usaap+ p+w+ha
 ahotanaah+ asis+ha p+waat+taat+w+het+ tit+h+
 ket+ p+w+ha ati+w+ tip+taapaahohiy+hiyaisaw+ kiyai
 sawana p+waat+w+ tit+hemaitaapo. ³⁹ Iyawaaw+
 am+ sam+ p+w+ha wiwa naan+haiwa ahotanaah+
 asis+ha tit+h+ p+w+ha p+waat+taat+w+hura
 noaipap+ ahoyan+w+ kura p+waat+w+se. ⁴⁰ Aih+
 wani asis+ma k+met+ nyah+ ahoyanaat+ n+naata
 p+waatoh+t+mandap+ nyangi nyainjaaw+
 bimohiy+hiya Rom+hiya napaape t+w+ nyangi
 nanyisesaih+ am+ nyah+ ahapaap+ p+waat+haayo
 undat+ kaam+ tanyaahaap+ w+nd+ biyaat+
 kamund+to. W+nd+ biyaat+ p+w+ha akaaha
 kamundisaih+ nyangi kiya it+h+nyatisaih+ nyah+
 naan+h+nd+ naito,” undat+ Epesaasihandaahap+
 awais+ho kaundataase. ⁴¹ Kaundat+ awais+ho
 sam+ an+p+p+h+ap+ ket+ nand+wirap+se
 undih+ kiya n+naaha nam+h+map+ kih+ra

nandiwirawaayopo.

20

*Poriho Yapihauri Masetoniyaahandaahun
Akaiyaahandaahun Autaahaatihom Pwaha
Ausaataise*

¹ Aih kiyami itihitiwi nunaatohiwaiwa
aimi owetihihura ishiya Jisaasihopi
g'wunyaahohiyihiyai Poriho gaata
numwaati naasaimbipihimatosati kiyami
g'wunyaahohitihandi anditiwiwitandaha
kiyai pwaha kaundataase. Kaunda kiyatosati
Poriho kiyai ipihiretis bimaawise undamapi
yapipati Masetoniyaahandaahapi notaise.

² Poriho noti Masetoniyaahanda noaipati
kapihi aunahipihaiwaara daayati ishiya
Jisaasihopi g'wunyaahohiyihiyai kiyami
g'wunyaahohitihandi anditiwiwitandaha
pwaha kaundataase. Kaunda kiyamapi
Poriho yapipati Akaiyaahandaahapi
notaise.

³ Noti bimih waatihonya muri
mingwaasi sanausotaise. Sanawih yapipati
Siriyaahandaahapi naitotati timaninataise.
Siyati naitotati timaninati bimih Judaahiya
Porihoi tiwitotiw bihi kanwi noasauhi
Poriho atisataise. Siyati Poriho atisataati
sipihandoti Siriyaahandaahapi naisanhi ishiya
niwitaawo tati Poriho gwinyapenataati namati
japihi yapipati Masetoniyaahandaahira naitandi
gwinyaataise.

⁴ Aih Poriho Akaiyaahanda
namasi yapipati Masetoniyaahandaahira
naih maasi niyohiyhiyaami ambipati
sate. Aunahipati Beriyaahandaahapi utaaho

wo Piraasihomi mwaaho Sopataahotih
 ami aunahipati Tesaronaikaahandaahap
 Arisitakaasiyi Sekandayaatih ami aunahipati
 Deribihandaahap Gaiyaasihotih ami
 Timotehotih ami yapipati Esiyaahandaahap
 Tikikaasiyi Tiropimaasiyaatih siya maasi
 Porihoisawi niyohiyihiyaare. ⁵ Aih siyaami
 usa jih keti nuwi aunahipati Ti-roaasihanda
 nyap jaawi bindawaayopo. ⁶ Aih Judaahiyaami
 kimbapiho Pasopaahandami asisaha awaiwaiwa
 nandapa biretihandi nipitandihand
 ahimaayandaha nandaatiwihaiwa aimi sanoti
 owetih nyahi aunahipati Piripaihanda
 namasi sipihandoti niyahaayo. Sipihandoti
 niyahoasonih asisaha ikwir naasairih ⁵
 kiyati sananyihihura aunahipa Ti-roaasihanda
 noaipahaayo. Noaipawaati ishiya jih naiwi
 nyap jaawi bimohiyihiyai usonahaayo. Iyaati
 kapih Ti-roaasihanda nahatiyaanini bimonih
 Saararehir naasairih sananyotaise.

*Porih Ti-roaasihanda Utaaho Wo Yutikaasiho
 Napomasih Ahowimasih Japih Nepataise*

⁷ Aih Sandehura asihataahura ishiya
 usa Ti-roaasihandaahapihya Jisaasihopi
 gwunyaahohiyihiyaisaati maasi gwititih
 (biretihandi nambowaati) nandiwaati anjhand
 windaatih maasi ahoyanihaayo. Aih
 Porih bousonih kapih Ti-roaasihanda
 namasi naitandihuraatihiyataati namati sura
 asihataahura piwaha namasati kaundataase.
 Siyati piwaha utaarihand ishiyai kaundi
 naihi noti apwitetindaise. ⁸ Aih nyahi

ahoyanaati bimohipipihisi siha titaahiwaiwa nimandataati nausaatataise. ⁹ Aihisi utaaho wo waimwaaho komi ambipati Yutikaasiho winduwaahandaasini bindataise. Bimihisi Porihokiyai piwaha utaarhandi kaundimi naihi Yutikaasiho naaninaninjati winduwaahandi kandaasini apipaahi nanomataise. Nanomataati apatihisi nepandati mihaapi sohoai tiwamataise. Iyataati saani ananani autaa niwaataati bipinjawi animatihani autaa mihasinapi mihaapi nepandamati sohoai tiwati ahiyamataise. Aihisi ishiya koai numwaitotiwihanihandaasinapi mihaapi noatipapi nuwimmonawa ko aini napomasihi usonawaayopo. ¹⁰ Aihisi ami Porihoisangi mihaapi noatipati notisi Yutikaasihoai namaahatataati ishiyai sata kaundataise. "Sahisi utaamopi aini napomataise tiwisi yaiwisi pihitiwisi gwinyawaawisi samisi maariho owesetindihandi namihaapi se utaaho kimo japihi nepati aini asohoematataiso," undati Porihokiyai kaundataise. ¹¹ Undamapi Porihokiyai jahira anihandaasini niyati mihasini noaipati biratihandi neti naumboti ishiyaisati maasi nanataise. Nanatosati piwaha utaarhandi kaundimi naihi notisi bouriwataise. Bouriwati ipihokiyai yaurutaasihisi Porihokiyai piwaha kaundisawihiyai kapihi namasi niyataise. ¹² Aihisi ishiya Yutikaasiho asohoaisawisi maasi anipipihapi nowaawisi kiyaami maariho wihitataise.

Porihokiyai Aunahipati Troaasihanda Namasi Aunahipati Mairitaasihandaahapi Notaise

13 Aihî nyahî Porîhoaisa maasi niyohiyîhiyaanangi Porîho sanyatataase. “Nîni aunahîpati Asosihandaahapi yapîpataapîhi naitaanî sahî sipîhandî nesi jîhî naiwî kapîhi Asosihanda nisapi jaawî bimîtaatîwî naiwîse,” nyatataase. Satatî kanyatihî nyahî jîhî niyaatî Asosihanda Porîhopî jaawaatî bindahaayo. 14 Aihî nyahî jaawa bimonîhi Porîho yapîpataapîhi niyatî Asosihanda nyangi nyainjasîhi nutasi sipîhandî nesi aunahîpati taunîhandî Mitirinihandaahapi niyahaayo. 15 Niyaatî Mitirinihanda noaipîhaayo. Noaipawaatî kapîhi Mitirinihanda namasi sipîhandî kandotî niyaatî yapîpati witî Kaiyosihandî durîhîramî otîhaatî aheti-pata noaipîhaayo. Aihî kapîhi nanowaatatî bowihî yapîpati Kaiyosihanda namasi niyaatî yapîpati Samosihandî durîhîramî otîhaatî aheti-pata noaipahaayo. Noaipawaatî kapîhi Samosihanda nanowaatatî bowihî kapîhi Samosihanda namasi sipîhandî kandotî niyaatî aunahîpati Mairitaasihanda noaipahaayo. 16 Aihî aunahîpati Epesaasihanda isîhiya bimohiyîhiyai wîndî mausondaano tatî Porîho gwînyaasîtîhandaahi kapîhi nusatipati Mairîtaasihandaahapi niyataise. Sandî apaapîmaahe. Porîho Jerusaremîhanda asisîha Pendikosihandî maasi mmondandîhondaatî yapîpati Esiyaahanda otîhi wonjî bimimotî ketî notaise.

*Porîho Epesaasihanda Isîhiya Jisaasihopî
Gîwunyaahohiyîhiyai Iwinjatohiyîhiyai*

Piwaundataase

¹⁷ Aihî nyahî niyaatî Mairîtaasihanda noaipawaatî bindîhaayo. Bindîhaawî isîhiya Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiyai iwinjaawî bimohiyîhiyaapî Porîho Epesaasihanda pîwîha nusoaasataise. Pîwîha nusoaasihî kiya awaisawîhiya napîwî Porîhoai iwinjawaayopo.

¹⁸ Aihî kiya napîwî Porîhoai winjîhauhî Porîho kiya awaisawîhiyai pîwîha sata kaundataase, “Nisî kiyohîtihandî sahî aimî gwînyaapî mmonîwîhiyaate. Nîni jîhî wuwanîhura kîmatî yapîpatî Esiyaamanda napîti sangisatî maasî pîhîndîhaiwaara bimonîhî aimî nisonîwîhiyaate.

¹⁹ Iyataatî Judaahiya nahatewetî nîngî nîpîhatitotîwî pîwîha kîhaiwa kîhaiwa katîwî kiyauhî kiyaamî saiwaaraahî nîni naanjîhaiwa pîhîndî netaatî gotaayo. Saindî naanjîhaiwa netaahandî kandî bîpi ipatisandî Awaisîhomî otîpîpatî kiyataayo. ²⁰ Aindî nîni amî Pîwîha sangî andîtisaiwîtandîha windî yamaandî ausaatî kasatataayo. Iyataatî nîni isîhiya pîhîtiwî ahoyanohiyîhiyaamî dîhehuni amî samî anîpîpîhuni Autaahaatîhomî pîwîha ausaatî kandîsasonîhî sahî sandapî aimî mmonîwî gwînyaapîhiyaate.

²¹ Aindî nîni Judaahiyaisunî Judaahiyaamatîpîmetahiyaisunî pîwîha naasîka waatî andîtitîti saundîti kaundataayo. “Nyamî maipîhaiwa namasi Autaahaatîhoenda nepemaitîtihaawo. Iyaatî nyahî biyaatî nyamî Awaisîho Jisaasihopî gîwunyaitîhaawo undataato,” undatî kaundataase. ²² Undatosatî wa saundataase, “Wanî atinjatîwise! Autaahaatîhomî

Itipiho ginunyaasitihandi kandeti titihi kaindi Jerusaremihandaaahapi nutandiyoy. Aindi nini naanhaiwa Jerusaremihandanaitandihaiwaapi windi bairidi moniho.

²³ Iyataati aunahipati nahatewaara nini daayonhi Autaahaatihomi Itipiho piwaha biyati ausaati sata kandataase. “Kinyi naanhaiwa pihitipi nepi ami napwitiitaise,” ndataase.

²⁴ Aihini nisi itatamanindi bimintandihandapi awairidihandisonindi anitindi isiwatataamaayo. Owetise. Bipi namataayo. Namati Autaahaatihonyangi gaahandi kanyisati bimindihandapi piwaha ausaitandi Awaisiho Jisaasiho otipipati nanimipati kairidi owemaitandi anditindi kiyataayo,” undataase. ²⁵ Undatosati wa sata kaundataase. “Sahi baiwi atinjatiwise, nini Autaahaatihonyainjaati bimindihandapi sami otihatihidairidi jhi piwaha aini ausaati kasatataato. Ahi piwaha nini kasatiti kiyonhi atiniwi nisonihohiyihiyaati japihi nngi windi manisondauhi nini aini gwinyapenataayo.

²⁶⁻²⁷ Aisi nini wani asisima kimehi piwaha sangi waati sandi kasatataato, Autaahaatihonyanihiyimatohiyihiyai saindi iwinjaati bimitaano tati gwinyaasitihandi nini yamairidi aini ausaati sangi kasatataato. Aisi sami usa sisaha namaayotati kaanhi tihisihaapihi nuwi naanhandi newaawaahi nisihandimaahew. Owetise. Sawanaamihandaahew. ²⁸ Iyataati sahi Autaahaatihomi sipisiphonyai iwinjaawi bimitaatiwi Autaahaatihomi Itipiho aini ahisihihyaate. Isi sahi sawanaati awaisawihyaati baiwi itatamaninwi

jatin+iwi bimaawise. Itataman+n+iwi
 bindawaawi Autaahaat+homi isihiya Jisaasiho
 jiti+pati nuhaati japihi numwaasaw+hiya
 sip+sip+handamataiw+hiyaasi sahi baiwi
 itataman+iwi winjati+w+ise. ²⁹ Ami nini sangi
 nasamasi naisanihi isihiya usa piw+ha
 jaiwi+tiw+haiwa kat+wunjaw+ daayohiy+hiya
 nap+iwi Autaahaat+homi sip+sip+honyaatami
 gw+nyaahoh+tihand+ nepi nasop+sas+taapo.
 Iyataati isihiya siya nepi nasop+sas+taati+w+hiya
 suhiri ainji+hiri+h+ramataiw+hiyaare. ³⁰ Iyataati
 ami sahi iwinjaawi bimohiy+hiyaami usa dopaw+
 isihiya Jisaasihopi gw+nyaahohiy+hiya kiyai
 niwipinjai nutaati+w+ piw+ha jaiwi+tiw+haiwa
 kati+taapo. ³¹ Aisi sahi baiwi itataman+n+iwi
 jaawi bimaawise. Iyataati nini kinaungwi+ha
 mairi manyeti sangisati bindataati apati+huni
 otapi+haatuni piw+ha sangi anditi+saiwi+tandi+ha
 waati anditindi ausaati kasatataayo. Aindi
 ami nini sami naanjiwaiwa jasonataati maar+ho
 asipi+nih+ asisi+ha waiwaara gotaayo. Aih+
 nini saindi kiyoh+tihandapi gw+nyaapise.
³² Aih+ wani nini Autaahaat+homi ikwi+raati+hi
 ahisisataayo. Iyataati nini piw+ha jhi
 kasatoh+ha Autaahaat+ho gaahandi kanyisati
 bimindi+handapi+haasi ka neti gisunyaitaise.
 Gisunyaati anditi+saiwi+taise. Iyati Autaahaat+ho
 gaahaiwa nahatewa kom+hiyaimatohiy+hiyai
 numwiwaiwa ami sangi nasam+taise.
³³ Iyataati nini isihiyaami naw+ho apoti+h+rap+
 nan+mitondi pih+ndi gw+nyapenataamaayo.
 Owetise. ³⁴ Niwahonis+ ikwi+raahi+ otipi+pati
 kaindi kahapaamapi+pa ninuni isihiya

maasi daayohiyihiyauni nenoaahitimbipa netaayo. Aihini nini saindi kiyonihii aimi nisoniwi gwinyaapihiyaate. ³⁵ Nini otipipati nawihopihati pihindi waati kiyataayo. Waati kiyohitimandi sandi sangi nasisataayo nyahi otipipati nawihopihati waati kiyaati isihiya nawihopi nenoaahitisawihiyai anditiwiwitandi nawiho numwitihaawe. Aihini nini sandi saiwi kaitaatiwi sangi nasisataayo. Iyataati piwaha wa Awaisiho Jisaasiho sawaho sata katisihaare. 'Utaaho wo kahapaamapipa nunyataati nga nunyataayono tati maaritataataahi sandi komi ikipipa taahipipa netaati maaritindihandi iphatisamaitaise tati Jisaasiho katisihaasi biyaati kaapi gwinyaitihaawe,' undati Porihoi isihiya awaisawihiya Epesaasihandaahapihiyai kaundataase. ³⁶ Aihini Porihoi piwaha sa kaunda owematosati atotipiwesati bindataati awaisawihiya kiyaisati maasi gaapundataase. ³⁷ Aihini Porihoi nutandaihi kiya Porihoi iwiwatawa pihitiwi gwuwusepi pihitiwi gerundawaayopo. ³⁸ Iyati Porihoi nisi ndimaahomwaanji windi japihi manisondaapo undati kaundisihaapi waati aungwohandi gwinyapenawaawi kiyaami maariho awaindihandi tundataise. Aihini saiwi kiya gwiiwi Porihoi numwaasi sipihandotapi nowaayopo.

21

Porihoi Jerusaremihandaaahapi Sipihandi Nesi Niyataise

¹ Aihî Porîhoaisaatî nyahî isîhiyai namasi sipîhandotî yamwaawaatî niyahaayo. Niyaatî tîtihi yapîpatî durîhirami otîhaatî ahetihihata noaipîhaayo. Satî yapitamî ambîpatî Kosihande. Aihî nyahî aunahîpatî Kosihanda nanowaatatî bowihî kapîhi namasi niyaatî yapîpatî wîti durîhirami otîhaatî ahetihihata noaipîhaayo. Iyataatî satî yapitamî ambîpatî Rosîhande. Aihî nyahî katî yapîpatî Rosîhandamî aunahîpatî Rosîhanda nanohaayo. Nanowaatatî bowihî Rosîhanda namasi niyaatî yapîpatî wîti Risiyaahandamî aunahîpatî Pataraahanda noaipîhaayo. Noaipawaatî kapîhi Pataaraahanda nanohaayo.

² Nanowaatatî bowihî sipîhandî wîndî yapîpatî Pinisiyaahandaahapî naitandîhandî ahotihî mmonaatî kandotî yamwaawaatî niyahaayo.

³ Niyaatî yapîpatî wîti Saipîraasihandî ikwîrî konaamohîraihoanî ahetihi nehî usonaatî nusatipawa niyahaayo. Niyawaatî yapîpatî Siriyaahandamî aunahîpatî Taiyaahanda sipîhandî ikîpîpa ahaitandî notî ahotihî nyahî kapîhi timahiyîhaayo.

⁴ Timahiyaatî isîhiya Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiyaapî daahaayo. Daawaatî kiyai usonîhaayo. Usonaatî kiya Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiyaisaatî bimonîhi Saararehîrî naasairîhi sananyotaise. Aihî Autaahaatîhomi Itîpîho Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiyai netî gîwunyaasîhi kiya Porîhoai saundawaatopo, “Kînyî Jerusaremîhandaahapî namaime,” undawaatopo.

⁵ Undîwî Porîhoai kaundauhîhandî kandî nyamî asisîha aimî naitîhaahuraatihî

namawaati kapihî namasi niyahaayo. Niyonihî isihîya Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiya nahatiya usihîya kiyaamî apwaatiya mwaaya maatiyaunî nanyamaasi nowaayopo. Aihî maasî nowaati aunahîpatamî mangîrainî durîhîramî aripataatihî noaipîhaayo. Noaipawaati aripataatihî nahatiyaanîni atotîpîwesaati bindîhaawi Autaahaatihopî gaapundîhaayo. ⁶ Gaapunda kiyaatosaatî kiyai ipîhîrete undawaamapî sipîhandotî yamwaahaayo. Yamwaahonîhî kiya nyangi nyainjamapî kiyaamî anîpîpîhapî japîhî niyawaayopo.

Porîhoai Utaaho Wo Autaahaatihomî Pîwîha Ausaasihî Akapaasihî Aunahîpatî Sisariyaahanda Pîwaundataase

⁷ Aihî nyahî aunahîpatî Taiyaahanda namasi sipîhandotî kiyaanînihî niyaati aunahîpatî Toremesihanda noaipîhaayo. Noaipawaati kapihî isihîya Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiyai usonaati pîwaundîhaayo. Aihî kapihî kiyaisaati Toremesihanda asisîha naasaahî bindîhaayo. ⁸ Bimainjaati nanowaatatî bowihî kapihî Toremesihanda namasi niyaati aunahîpa Sisariyaahanda noaipîhaayo. Noaipawaati utaaho wo Piripîho Epenjerisiho Jisaasihî katatî kaiwaiwaapî pîwîha ausaasihîomî anîpîpîhî maasî koaisaati bindîhaayo. Iyataati so Piripo jîhura aposerîhiyai andîtwîpî otîpîpatî maasî kaitotîwî Jerusaremîhanda ⁷ kaiwîhiyai ahîwisohiyîhiyaamî wore. ⁹ Iyataati so Piripîhomî maatiya sangî namaatiwîhiya 4 kaiwîhiya bindawaayopo. Iyataati Piripîhomî

maatiya siya Autaahaatihomî Itipîho ketî
 gîwunyaasihura Autaahaatihomî piwîha isihiyai
 anditîwiwitandîha ausaapihiyaare. ¹⁰ Aihî
 nyahî Porîhoaisaati aunahîpa Sisariyaahanda
 asisîha taahonyonyehî bindîhaayo. Bimonîhî
 utaaho Autaahaatihomî piwîha atisati netî
 ausaasihomî komî ambîpati Akapaasiho yapîpati
 Judiyaahanda namasi nasataise. ¹¹ Nasatî kapîhî
 Sisariyaahanda nyangi nyainjataise. Aihî ko
 Akapaasiho Porîhomî apotîhîrî gwîharaahîrî
 yamepatamatiyatî wisasainjîrîhîrî netaise. Netî
 sawahomî ikwauhîrî namawatî wisasanataise.
 Wisasanataatî sata kanyatataase, “Autaa-
 haatihomî Itipîho sandaase, ‘Isîhiya Judaahiya
 Jerusaremîhanda bimohiyîhiya kimîrî apotîmîrî
 yamepatamatiyahîra wisasanîhohîrîmîramî
 satîhoai saiwî wisasîtaapo. Wisasawî
 isîhiya usa Judaahiyaamatîpîmetahiyai
 numwîtaapo tatî Autaahaatihomî Itipîho
 kandaase,” tatî Akapaasiho nyangi kanyatataase.
¹² Satatî kanyatihî nyahî atisîhaawî nyahî
 Porîhoaisa maasî niyohiyîhiyaanînunî isîhiya
 kapîhapîhiyaunî nahatiyaanîni Porîhoai
 Jerusaremîhandaahapî namaime undatî
 ipîhatisahaayo. ¹³ Ipîhatisonîhîhandî
 kandî Porîhomîha piwîha wihoanîha
 satatî kanyatataase, “Sahî saiwî gowaawî
 Jerusaremîhandaahapî naitondî nisî
 gwînyaahohîtîhandî napaapî nepî nîpîhatisopo?
 Iyataatî nîni napwîtîtandîhandapaahîhî
 tîmanîndî jatataamaayo. Owetise.
 Nîni Awaisîho Jisaasihomîhandapî
 napwîtandîhandapî Jerusaremîhanda

timanindi jatataayo,” tati nyangi Porihomaha kanyatataase. ¹⁴ Satati Porihho kanyatihinyah+ koai ipihatitahaahandi owetih+ bipi namahaawaatosati koai sataati kaundihaato, “Gaasi Awaisihomihandisi kaitandaah+ koai kiyat+ kiyane,” undihaato.

Porihho Jerusaremhanda Niyati Isihiya Awaisawihiya Jisaasihopi Giwunyaahohiyihiyai Iwinjatohiyihiyai Pwaha Kaundaase

¹⁵ Aih+ nyah+ kapih+ Sisariyaahanda bimonih+ asisaha wanya sananyih+ nyami ikipipa timaninaat+ bimainjaat+ kapih+ namasi Jerusaremhandaahap+ niyahaayo. ¹⁶ Niyonih+ isihiya usa aunah+pa Sisariyaahandaahapihiya Jisaasihop+ giwunyaahohiyihiya nyangi nanyamaasi niyawaayopo. Nanyamaasi naiw+ utaaho wo nyah+ koaisaat+ maasi bim+tihaahom+ anjipipih+nyamawaayopo. Iyataat+ so utaasom+ ambipati Nesonihore. Iyati ko yapipati Saipiraasihandaahapihore. Iyati ko Nesonihho jihura aim+ nepemaitat+ Jisaasihop+ giwunyaahos+ konih+ andititit+ giwunyaat+ bindataise. Aih+ koaisaat+ nyah+ maasi bindihaayo. ¹⁷ Bimainja niyaat+ Jerusaremhanda noaipihaayo. Noaipahonih+ isihiya Jisaasihop+ giwunyaahohiyihiya nyangi maaritiwi+ nanyamaawaayopo. ¹⁸ Nanyamaahauh+ maasi nanowaatat+ bowih+ nepasi Porihhoaisaat+ Jem+sihoai usonaat+ piwaunditahaaw+ nohaayo. Nowaat+ Jem+sihom+ anjipipih+ mmonaha isihiya Jisaasihop+ giwunyaahohiyihiyai

iwinjaawi bimohiy#hiya awaisaw#hiya
 nahatiya ahoyan#w# bimauhi usonahaayo.
 19 Uson#haawi Por#ho kiyaisi ip#h#rete
 undataase. Undati Por#ho sawahom# ot#p#pati
 isi#hiya Judaahiyaamat#p#metahiyaap#hi
 kaim# naihi ami kom#hetap# nahatapa
 Autaahaat#ho kaimb#paapi awaisaw#hiyai
 ausaati kaundataase.

*Por#ho Awaisaw#hiya M#t#hiyaam#
 P#w#ha Atisamap# Autaahaat#hom# An#
 Awaind#handaat#hap# Notaise*

20 Kaundih# kiya p#w#ha sa atisawaawi
 Autaahaat#hom# amb#pati maarit#w#
 n#wimaawaayopo. N#wimaawaawi
 Por#hoai kiya saundawaatopo, "Naisohone,
 Judaahiya Jerusarem#handaahiya amb#pati
 owehand# titaahiy#hiya nepemait#w#
 Jisaasihop# g#wunyaawaayopo. Aiw# kiya
 g#wunyaahohiy#hiya nahatiya Mosesihom#
 win#hap#pa japepih#rauhi k#ny# aim#
 gw#nyaap#hohone.

21 Iyataati isi#hiya
 Jisaasihop# g#wunyaahohiy#hiya k#mb#hap#hiyai
 isi#hiya usa kinyap# p#w#ha sat#w#ha
 kaundawaayopo. 'Judaahiyaanam# usa nuw#
 isi#hiya Judaahiyaamat#p#metahiyaisaw# maas#
 bimohiy#hiyais# Por#ho saundataase, "Sah#
 Mosesihom# win#hap#pa namap#ise. Aiw#
 maaha wohonya sang#honyaami amb#pati
 nahomaamandipap# nam#haap#ise. Aiw# nyah#
 j#hura nahatewa kiyoh#waiwa namap#ise,"
 undati Por#ho kaundati daayataise,' t#w#
 isi#hiya k#mb#hap#hiyai kaundawaatopo.

22 Isi kinyapî Porîho aimî napise tîwî gwînyaapî atitaawî kiya pîwîha satîwî kinyapî katohîhaapî jaiwîtîwîha katawaatopo taatî nunjîtîhaawî nyahî napitiyaatî kaitîhaawe?

23 Aisî nyahî wanî saimbi kaime hitaatî kahîtisaihî tîtîhî kiyaapî baimbi kaitaape. Nyamî isîhiya usa murîtihî murîtihî pîwîha wa Autaahaatîhomî ndîhetî katîwî wîsasawî ahiyawîhiya yaihiya bindawaayopo. 24 Isî

kiya yaihiyaasi kînyî numwaasi naime. Naimbi maasi kiyaisapî nyahî Judaahiyaanîni noaipawaatî gaahiyaanînimatîtîhaawî tîtîhî kiyohîrîhîretî baimbi maasi kiyaisapî kaime. Aiwî kiya sandî kaiwî mîsisîha tîsatîndaatîwî nawîho Autaahaatîhomî anî awaindîhandamî awaisawîhiyai nunye. Saimbi tîtîhî kamwaanî kasamaahî kiya nahatiya kinyapî pîwîha katohîha jaiwîtîwîhaaso tîwî gwînyaitaapo. Aiwî amî kiyaisangi kinyapî koaisangi Mosesihomî winîhapîpa biyatî japepîhîrahore tîwî gwînyaitaapo. 25 Aihî

nyahî isîhiya Judaahiyaamatîpîmetahiya Jisaasihopî gîwunyaahohiyîhiyaapî utîpîho aimî jîpatîpiyaatî nusoaaso. Nusoaasîhaawî nyahî pîwîha sata kataatî nusoaasohîhaare: “Autaahaatîho jaiwîtîwîhoai isîhiya nandapa amî kohasîpîho tipî tîhîwî nunyohîpîpaami nawîpîpa sahî nepî windî namaanîwîse. Aiwî kohasîpîho asîpîpa biyatî tîhomaatî jîtîpatî noahapa windî namaanîwîse. Aiwî sahî isîhiya usîhiya amî asîhiya kîhiyaisawî irîmunîwîse taatî aimî nusoaasohîhaare,” tîwî Porîhoai awaisawîhiya kaundawaatopo.

26 Kaundauhi nanotati bowihi Porihō isiya siyai numwaasi niyataise. Numwaasi niyati tithi kaundohirihireti japepihirati kiyaisati noipati gaahoematitandihireti kiyataise. Kiyamapi Autaahaatihomi anj awaindihandaatih niyati nandaataise. Nandaati prisihiya usa isihyaapi nandapa tihwi Autaahaatihoi nunyohiyihiyai sata kaundataase, “Saararehiri naasairih saniyonih isihya muri muri noaipapi aimi gaahiyaataawaahura kiya nandapa nesi napisaihi sahi kapa nandapa nepi kiyaapi tihwi Autaahaatihoi numwitaatiwi napitaapo,” undamapi Porihō japihi notaise.

*Judaahiya Porihoi Tiwitotiwī Anj
Awaindihandaatihī Isiwauhi Tunniwī
Yahwīnohiyihyaami Mitihō Koai Numwaataise*

27 Ahi asisaha saniyonih isihya sura kuraapi nandapa tihwi Autaahaatihoi numwitaatiwi ahiyohaha aimi detindaise. Detitih Porihō niyati anj awaindihandaatih nandaati bindataise. Bimih Judaahiya usa yapipati Esiyaahandaahapihiya napiw Porihoi usonawaayopo. Usonawaawi isihya kapihi ahoyanohiyihiyai Porihopi apowitandihapiwiha katiw Porihoi isiwawaayopo. ²⁸ Isiwatawaawi satiw kaahaataawaatopo, “Isiraherihyaate, utaaho kimoai itihunditihawwi nyangisenda napiwise,” tawaatopo. Tiwosawi satawaatopo, “Utaamo kimo nyahi Isiraherihyaanam kiyohiwaiwauni Mosesihomi winihapi pauni nyami anj awaindihanduni neti nopisasati

ipihatisamaitandi nahataapipihidaayati isihiyai kaundishore. Iyataati utaamo kimo ami windi siya kiyahore isihya usa Judaahiyaamatipimetahiyai numwaasi anj awaindihandi kimandaatihinasahore. Iyataati isihya usa Judaahiyaamatipimetahiya nyami anj awaindihandaatihinyanyapitaatiwitihiitaahapihitihihandikandi Porihokimo isihya kiyai numwaasi nasataati sandaahi Autaahaatihosawahopinamihainjipipihineti Autaahaatihomindihetikipatatihaahiyatinanyopisatasaise,” tiw katawaatopo. ²⁹ Iyataati sandi isihya Judaahiyaamatipimetahiyaapikatohitihandi utaahowo aunahipati Epesaasihandaahapihokomiambipati Tihropimaasiho Porihoisatimaasidaayati bimihisonwihyaare. Usonwihyaasiporihokoainumwaasimaasianj awaindihandaatihinandaataise tiw gwinyaawaawisandi katawaatopo.

³⁰ Satiwikaahaatiwikatauhi isihya atisawaawi piwiha ka nesi sati aunahipiti Jerusaremihanda ketikaniwigaamatawaayopo. Aihisihya apowihinunaatiwitihitiwinahatiya naupwasi napiwihoyanawaayopo. Aiwiporihoi nepianj awaindihandaatihapiaisinehihaati noaipawaayopo. Noaipihauhi isihya usa anj awaindihandamimaasomwaaninahatewa ketikuraanhi nepinapuwawaayopo. Sandimaasomwaaninahatewa ketinepinapuhohitihandipapimaahe, isihya isihiyaianj awaindihandaatihitiwitaatiwihandapitihitihihanditihiporihoi katihitiwitaawo

tîwî gwînyapenawaawî mîhaapemapi napuwawaayopo. ³¹ Aihî isîhiya ahoyanohiyîhiya Porîhoai tiwîtaatiwîyauhî isîhiya usa Romîhiya tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtîhopî pîwîha satîwî nusoaasawaayopo, “Isîhiya Jerusaremîhandaahiya nahatiya pîwîha nûḡaatîwî pîwaatiwî ahoyanawaayopo,” tîwî pîwîha nusoaasawaayopo. ³² Satîwî pîwîha nusoaasauhî Romîhiya tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtîho sa pîwîha atisataatî isîhiya usa yatîhî awaisawîhiyaimatîwî bimo-hiyîhiyaisunî tunnîwî yahwînohiyîhiyaisunî numwaasi isîhiya ahoyanîwî nûḡaatohîpîpîhî notaise. Naihî isîhiya ahoyanîwî Porîhoai tiwîtaahiyohiyîhiya kiyai usonawaawî Porîhoai tîmapî bîpî namîhaawaayopo. ³³ Aihî tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtîho notî Porîhoai isîwatataatî nangîpuwîtande undataase. Undatosatî ko mîtîho tunnîwî yawînohiyîhiyai saundataase, “Utaaho kîmomî ikwîhatîmurî maindîmuretî wirîhîrî senîhandî wîretî windî wîretî windî wirapîse,” undatî kaundataase. Kaundihî kiya Porîhomî ikwîhatîmurî maindîmuretî wirawaayopo. Aihî tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtîho isîhiya kapîhî ahoyanohiyîhiyai satatî nunjenataise, “Kîmo diyaamahore? Iyatî kîmo napitaihe?” undatî kiyai nunjenataise. ³⁴ Nunjesîhî isîhiya kapîhî ahoyanohiyîhiya utaaho kîmo siyîhandî windî kaihe undîwî tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtîhoai windî kamundopo. Kamundîwî usa wîretî nûḡaatîwî pîwaatauhî amî usa naasîkatî kaiwî kiyai wîretî nûḡaatîwî pîwaataawaayopo.

Aihî tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtiho pîwîha kaamî akaaha biyatî nusesîpatîtandî nameſe. Nametaatî ko namatî Porîhoai numwaasi tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî anſanſî watîpîhandaatîhî naitaatîwî tunnîwî yahwînohiyîhiyai kaundataſe. ³⁵ Kaundihî kiya tunnîwî yahwînohiyîhiya Porîhoai numwaasi naiwî detî maasomwaanſî noaipaitaahetihîhura isîhiya Porîhoai tiwîtaatîwî asakiyawaayopo. Asakaimî pîniyauhî namapî tunnîwî yawînohiyîhiya Porîhoai nepî autaahî isîſi niyawaayopo. ³⁶ Aihî isîhiya nahatiya ipotî itîhîtiwî nſunſaatîmî niyohiyîhiya satawaatopo, “Porîho napwîta sohoai tiwîtihaawo,” tiwî kaahaatîmî ipotî niyawaayopo.

Porîho Sawahopî Isîhiya Wirîsandîhiyai Pîwaundataſe

³⁷ Aihî tunnîwî yahwînohiyîhiya Porîhoai aimî isîſi kiyaamî anſîhandî watîpîhandaatîhî nandaitotîwiyauhî Porîho tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtihoai pîwîha Gîrikîhaara saundataſe, “Nînî gîſî pîwîha wa kahîtiſaano,” undatî nunjenataiſe. Nunjeſîhî ko tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtiho Porîhoai saundataſe, “Kînyî pîwîha Gîrikîha atimbî pîwaatîpîhoſo?” undatî nunjenataiſe. ³⁸ Iyatosatî Porîhoai ko saundataſe, “Utaaho wo Isipîhandaaſapîho isîhiya maatîmaatîwî tundaatîwîhiya taahiyîhiya 4,000 kaiwîhiyai ko numwaatî ahoyataiſe. Ahoyatî kiyaiſatî maasi isîhiya nyangi nyainjaawi bimohiyîhiyai tiwatî nemaitotatî tiwataiſe. Tiwamapî isîhiya

numwaati ahoaisawahiyaaisati maasi yanhihmati yapipati ishiya owehataahapi notaise. Aihini kinyapi kore diyataayo,” undataase. ³⁹ Undihi Porihomihapiwihaha saundataase, “Nini Isipihandaahapihoninimahe. Owetise. Nini Judaahiyaamihonine. Iyataati nisi aunahipati yapipati Sirisiyaahanda ahendaise. Iyataati nisi aunahipati awaipatami ambipati Taasaasihande. Aisi nini ishiya kimiyaipiwihaha kaunditaani gaaro?” undati tunniwiyahwinohiyihiyaami mitihoai nunjenataise. ⁴⁰ Nunjesihi tunniwiyahwinohiyihiyaami mitiho gaasi piwihaha kaunde undihi Porihonjanjan utarihahanjani mbwitihihreti bitondaise. Bitondaati piwihaha kaunditandi ishiyaami njanaha namihaitaatiwi Porihon ikwiri autaahi ahiyataise. Ahahi ishiya nahatiya piwihaha namihaawaayopo. Namihahauhi piwihaha Judaahiyaamihaha Ipiruhaara kiyai sata kaundataase.

22

¹ “Nisahuraahiyaatuni ami gwinyaahiyaate, nisapi ko siyati kaiwa kaiwa kiyahoe tiwi sahi katohihaapi wihooanjiha saiwa wiwa kamaindihonine satitaani atinjatiwise,” undataase. ² Undati Porihon piwihaha sa Judaahiya sawanaamihaha Ipiruhaara kaundihikiya atisawaayopo. Atisawaawi kiya satiwigwinyaawaayopo, “Utaamo kimo piwihanyamihara katiso,” tiwi gwinyaawaawi komi piwihaha atitaatiwi njanaha apipaahi maipihonjisangi njanamaatiwi apipaahi

namihamaayaoyo. Namihamihauhi Porihokomipiwihamasatikiyai sata kaundataase.
³ "Nini Judaahiyaamihone. Iyataati ningi nisi
 naati yapipati Sirisiyaahandami aunahipati
 Taasaasihanda nanimohonene. Aindi nini
 kimbihhi Jerusaremihanda kaiwinisitaatiwi
 jihura metihonini nasataayo. Nasonihi utaa
 ho ningi kiyanihisiho Gamariyerihore. Aihiko
 Gamariyeriho Mosesihomi winihapipa nyami
 asoya asisai numwimbipaapi biyati
 katanisataise. Katanisihini ninikimbihhi kapihapi
 noaipati gwinyandi awaisihonindi
 bimambitihonene. Aindi nini
 Autaahaatihomihireti sahi wani komihireti
 andititwi japepihiriri bimohimatamataindi
 nisangi saindi anditindi japepihiriri
 bimambitihonene. ⁴ Aihijihura ishiya usa
 Jisaasihopi gwunyaapi komihireti
 japepihrohiihiya ishiya nahatiyai naanjhandi
 nunyati napwitaatiwi tiwataayo. Aindi ishiyai
 nasapuwitaano unditosati tunniwi
 yahwinohiihiyai nusepaahonihikiya nesuwikiyai
 napuwawaayoyo. ⁵ Iyataati nisi piwihakima
 kasatohimaapi prisihiya usa ishiyaapi
 nandapa tihwi Autaahaatihoi
 nunyohiihiyaami prisiho mitiho awaisihouni
 ishiya usa gwinyaahiya awaisawhiyauni sa
 piwihakaaha kasatataase satitaapo. Sandi
 apaapimaato, awaisawhiya siya utipihandi
 windi Damasikaasihanda bimohiihiya
 Judaahiyaapi jipati paiwi satiwihandi
 naninyawaayoyo, 'Porihokimo ishiya usa
 Jisaasihopi gwunyaahohiihiyai naanjhandi

nunyatî napuwitandî nasataisi sahi
 Judaahiyaati awaisawahiyaati koai anditiwipi
 maasi kaiwise, tiwihandi nîngi jipatiwai
 naninyawaayopo. Naninyauhi nîni nesisî
 isihya usa Jisaasihopi giwunyaapihya
 Damasikaasihanda bimohiyihyai numwaasi
 japihi napiti kimbihî Jerusaremihanda
 naanîhandî nunyatî napuwitondi notaayo.

*Porîho Japihi Nepemaitati Jisaasihopi
 Giwunyaataise*

⁶ Nundi Damasikaasihanda noaipaitaahetihî
 ipîho otîhasinîndaise. Aihî sura ipîho
 otîhasinîtisura yamîhapataatihapi wîndî
 nausainjîtihandî awaindîhandî ketî nasati
 nanusaataise. ⁷ Nanusainjîhi nîni osihandî
 awaindîhandasîni bimambîthônînisî mîhaapi
 yapîpataapihi nepandîti ahondaayo. Ahondaati
 piwîha wa nisapi gaatati satati kandihî
 atisataayo. ‘Sorîhone, Sorîhone, kînyî napaapi
 nîngisî nepî nanopîsasapaise?’ ndataase. ⁸ Ndihi
 nîni wihoanîha saundataato, “Awaisîhone,
 kînyî diyaamahônise,” undataato. Undonîhi ko
 nîngisî sandataase, ‘Nîni Nasaretihandahapi
 Jisaasihonîngi kînyî taapepi nanopîsasapaise.
 Aihî saimbi nîngi nanopîsasingîthônîni
 kahîtataato,’ ndataase. ⁹ Aihî isihya nîngisawî
 maasi niyohiyîhyaahi nausainjîtihandî baiwî
 mmonawaayopo. Mmonawaahandî kandî
 utaaho so nîngisî piwandindîhandî kiya wîndî
 baiwî atîhomisopo. ¹⁰ Aihî nîni Jisaasihoi
 saundîti nunjenataayo, “Awaisîhone, nîni
 wanî napitaitande?” undataato. Undonîhi

Awaisiho ningi sandataase, 'Kinyi dosisi sati aunahipati Damasikaasihandaahapi numwe. Numbw+ sati aunahipita noaipasam+hi utaaho wo otipipati nin+ gi nah+mitand+ kand+ timaniti ahiyohipatapi ko gi kahititaise,' ndati Awaisiho kandataase. ¹¹ Iyataati sandi awaindihandi nausainj+tihandaa+hi nisi ndiha asis+nirati ap+paah+ asihatamataise. Ap+paah+ asihatamas+h+ kahapaamap+pa w+ndi bairidi moniho. Aih+ is+hiya n+ngisaw+ maasi niyohiy+hiya namapi ikw+raah+ nisis+ aunah+pa Damaas+kaasihandaahapi nowaayopo. ¹² Iyataati sati aunahipati Damasikaasihanda utaaho wo komi ambipati Ananaiyaasiho bindataise. Iyataati so Ananaiyaasiso Mosesihomi winihap+pa biyati japepih+rahore. Aih+ Judaahiya kap+h+ Damasikaasihanda bimohiy+hiya nahatiya utaaho gaahore tiw+ maarit+w+hore. ¹³ Isi ko nasati nis+hini det+ bitonda ningi sandataase, 'Naisohon+ Sor+hone, kinyi ndiha jap+h+ nusaaton+h+ jase,' ndataase. Ndihi keti suraan+h+ nisi ndiha asihanetindihandi owetih+ jap+h+ nga bairidi jataayo. Jataati koai bairidi iwinjataayo. ¹⁴ Aih+ ko Ananaiyaasiho sandataase, 'Nyami asoyaami Autaahaatiho komi gw+nyaati maaritindihandi mmondaap+ ah+ngisataise. Aih+ kinyi daih+ra nasapaapi Utaaho ainah+hoai usonapaise. Usohin+h+ Jisaasiho ko komi maahomwaanapi p+w+ha kahitih+ atimb+ mmonapaise. ¹⁵ Autaahaatiho sandi kahindimandi kinyi komi p+w+ha ausaitaape. Aimb+ kinyi mmonip+ ating+waiwaapi ausaapi

isihiyai kaunditaatipe. ¹⁶ Aisi kinyi otih wonji mbimime. Kinyi Awaisihoai nini maipihaiwa kiyohiwaiwa nepinimape undiposapi waapoho nesamih kinyi maipihaiwa nehimaitaise,'” ndati Ananaiyaasiho kandataase.

Autaahaatihho Porihoi Natausaasih Noti Isihiya Judaahiyaamatipimetahiyai Pwihha Ausaati Kaundataase

¹⁷ “Aih nini kimbih Jerusaremimandaahapi japih nasataayo. Napiti anj awaindihandaatih Autaahaatihopi gaapundataayo. Gaapundataati siwipati witi Autaahaatihho piwanditandihati noaipasih mmonataayo. ¹⁸ Mmonataati sati siwipitaatih Awaisihoai usonataayo. Ushonih ko ningi sandataase, ‘Kinyi Jerusaremimanda kimbih namasi keti wapihap numwe. O kimbih bindapaapi nis kiyohiwaiwaapiha pwihha ausaapi isihiya kimbihapimiyai kaundisamaah kiya windi baiwi atihomaahitaapo,’ ndataase. ¹⁹ Ndih nini Awaisihoai saundataato, ‘Awaisihone, nini jhura anj gwiharaahaiwa isihiya ahoyanohiwaiwa nahatewaapih daindi isihiya kinyapi ghunyaahohiyihiyai mmoniti titi naputihonine. Aih sandapi isihiya kmiya aimi baiwi mmoniw gwinyaapihiyaare. ²⁰ Iyataati kinyi kaingiwaiwaapiha pwihha ausaasihho Sitipenihoi jhura tiwauhi napotaise. Aih sura ningimaawi bitotahaawi tiwauhis koai tiwotihandapi nini gaare ndaato. Aih isihiya Sitipenihoi nawihaara tiwitaatiwi apotihiri tiwathihaati niyohohipipa nousohaapi

naninyauhi nini kaiwa jaati bitondaayo. Isi saindi kimbih namasati ishiya kinyapi gihunyaahohiyihiyai neti nopisasohipipih namati piwaha japih gaaha kaundi kinyi kaingiwaiwaapiha piwaha ausaitaano,' unditi Awaisihoai kaundataato. ²¹ Kaundonhandi kandi Awaisihomaha ningi sandataase, 'Kinyi ishiya Judaahiyaamatipimetahiyenda kaanhi nutaapi kahitataaton numwe,' ndataase," undati Porho ishiya kapih ahoyanohiyihiyai kaundataase.

*Porihoai Romhiya Tunnwi
Yahwinohiyhiyaami Mitihho Iwinjatataise*

²² Aih kiya nga baiwi atinisauhhandi kandi ishiya Judaahiyaamatipimetahiyenda numwe ndati Autaahaatihho kandataase, undati Porho kaundisha kaapi apipaahi apousataise. Apowih kiya waati kaahaatiwi satawaatopo. "Utaaho siyati kiyaho nyangisati windi mbimimita sohoai timapise," tiwi kaahaatawaatopo.

²³ Kaahaatiwi Porho Autaahaatihopi sisipihindaase tiwi kiyaami apotihiri niyohohipipaami tiwathiathapa nesipapi autaahi moti timawaayopo. Aiw yapipatami waatihiri ikwaatipihho nepi moti autaahi yotawaayopo.

²⁴ Aih tunnwi yahwinohiyhiyaami mitihho tunnwi yahwinohiyihiyai kaundih kiya Porihoai tunnwi yahwinohiyhiyaami ananji numwaasi nandaawaayopo. Nandaahauhi tunnwi yahwinohiyhiyaami mitihho kiyai saundataase, "Porihoai tiwisaih yayataati maipihandi saindi kiyonthe tati katiso kamaatiso

tīwi tipī nunjenīwīse,” undataase. Sandī isīhiyaamī nūṇaatohitīhandamī tanyaahaapī gwīnyaitandī kaundataase. ²⁵ Aiwī Porīhoai tiwītaatiwī nepī wīsasawī ahiyawaayopo. Aihī tunnīwī yahwīnohiyīhiyaamī mitīhomī yatīhī awaisīhoematatī bimisīho Porīhomīhinī detī bitosīhī koai Porīho saundataase. “Utaaho wo Romīhiyaamīhoai saiwī kawiwī tiwītaatiwī wīnīhapīpa ahondaindīho? Aiwī pīwīha atisatī tipītapaitandīhoaapīhī sangī pīwaatiwīhandī ketī tiwītaatiwī sandī gaatindīho?” undataase. ²⁶ Undihī ko awaisīho notī tunnīwī yahwīnohiyīhiyaamī mitīho awaisīhoai saundataase. “Utaamo kīmo isīhiya Romīhiyaamīhosī kīnyī koai napindapī saiwa kawisapaise?” undataase. ²⁷ Undihī tunnīwī yahwīnohiyīhiyaamī mitīho Porīhoenda nasataise. Nasatī Porīhoai sata nunjenataise, “Nyahī Romīhiyaanamīhoṅjītapaapaahī kīnyī nīngī tītīhī kande,” undataase. Undihī Porīhomīha saundataase. “Ye, nīnī akītīnīhī Romīhiyaamīhonīne,” undataase. ²⁸ Undihī tunnīwī yahwīnohiyīhiyaamī mitīho Porīhoai saundataase. “Nīnī noaipatī Romīhiyaamīhonimatītandīhandapī nawīho aungwohandī awaisawīhiya gamanīhiyai nunyataayo,” undataase. Undihī Porīhomīha wīhoanīha saundataase, “O nīnīhī niyī apiya Romīhiyaamīhasanyurisī nanīmwihi nīnī tītīhī Romīhiyaamīhonīne,” undataase. ²⁹ Undatī Porīho tunnīwī yahwīnohiyīhiyaamī mitīhoai kaundataase. Aihī tunnīwī yahwīnohiyīhiya Porīhoai tipī nunjendotīwīhiyaasī sa

Porihomi piwaha atisawaawi namapi keti bipi namahaawaayopo. Aih tunniwi yahwinohiyihiyaami mitihoaisangi atisataati Porih Romihiyaamihotih saiwa aimi kawisono tati gwinyaataati yayataise.

Porih Judaahiyaami Awaisawuhiyaami Ndiheti Pihaha Ausaati Kaundataase

³⁰ Iyataati Judaahiya Porihopi siyati maipihandi sandi kaihe tiwi kasaihi atitandi tunniwi yahwinohiyihiyaami mitiho bowihihura Porihomi wirihiri senihandi nesipamatase. Iyati tunniwi yahwinohiyihiyaami mitiho isihya Autaahaatihoi nandapa tihiwi isihyaapi nunyohiyihiyaami mitihyaapun isihya usa gwinyaahiya awaisawuhiyaapun napawi kiya ahoyandaatiwi piwaha nusoasataise. Aih kiya napawi aimi ahoyanihauhi tunniwi yahwinohiyihiyaami mitiho Porihoi numwaasi nasati kiyaami ndiheti ahihih bitondaise.

23

¹ Aih Porih kiya awaisawuhiya ahoyanawi bimohiyihiyai biyati winjatataati kiyai sata kaundataase, “Naisihyaate, nisi daindi bimohitihandi Autaahaatihomi ndiheti titih kiyataayo. Kiyataati sandapi nisi maariho gandaise. Aindi nini itatamanindi bimaami napiti wani asisima kimetindaise,” undati kiyai kaundataase. ² Undati Porih kiyai kaundihihura Ananaiyaasiho pihisiho mitiho isihya usa Porihomihini deti bitohohiyihiyai saundataase “Sami woni

Porihomi mipati jhaapise,” undataase. ³ Undihi Porihomiha Ananaiyaasihoai sata kaundataase. “Matoaatipati tiwatiheti ngandaati otihatihahi kahihoho nanati maipitindihandamatetishone, kinyi kimbihahi bindapaapi winihapipa japepihiripi titihi kireti kanditaape. Aihihandi kandi kinyi winihapipa nopisasiipi ishiya ningi niwitaatiwi kaundapaase. Isi Autaahaatihoho akitinihahi gisi tihiwitaise,” undati Porihoho Ananaiyaasihoai kaundataase. ⁴ Sata kaundihahi ishiya Porihomihini deti bitohohiyihiya Porihohoi saundawaatopo. “Kinyi Autaahaatihohomi pirihiho otipipatihohoi satipi maipihandi napaapi kaundise?” undiwi Porihohoi itihundawaatopo. ⁵ Aihahi Porihomiha wihoaanaha kiyai saundataase. “Naisihiyaate, ninhi sopi Autaahaatihohomi Pirihiho mitihoho awaisihohoe ndi windi baindigi munyaaho. Iyataati Autaahaatihohomi piwihaha utipihooatihahi satati ahotishapaahahi ninhi aimi gwinyaatihonine. ‘Kinyi kinyi mitihoho ishiyai iwinjatisihopi maipihandi windi kamaatime,’ tati ahotishapaahahi ninhi gwinyaatihonine,” undati Porihohoi kiyai kaundataase. ⁶ Aihahi ishiya Judaahiyaami awaisawihiyaha ahoyanohiyihiyaami usa Satiyusihiyaatihahi ami usa Parisihiyaatihahi bimauhi usonataati gwinyaataise. Siyati gwinyaataati awaisawihiyahi piwihaha waapihitati sata kaundataase. “Nisi naisihiyaate, ninhi ishiya Parisihiyaamihonine. Aihahi nisi niyhi apiyaisanghi Parisihiyaamihanyure. Aihahi ninhi ishiya napowawahi akitinihahi japhahi nepaitaapo

ndi gwinyaataati sandapi piwiha ausaati kaundonihi kandapi piwiha netaayo,” undati kiyai kaundataase. ⁷ Undati kiyai piwiha sataha kaundih kaapi ishiya Parisihiya wihoanjihi Satiyusihiya wihoanjihi itihinnawaatopo. ⁸ Kiya itihinihohitmandi tanyaaha siyhaape. Satiyusihiya satiwihyaare, ‘Isihiya napohiyihiya japihi animwaahipatombi windi namepaitaapo. Iyataati kiyaami maarho wapihapi windi noaipasi namaayati nehi owetise. Iyataati Autaahaatihomi otipipatihiya yamihapataatih windi bimitaatiwihandi apipaahi owetise tiwihyaare. Aih am ishiya Parisihiya satiwihyaare, ishiya napohiyihiya japihi nepaitaapo tiwi ami maarhopi yaiho bindataise tiwi gwinyaapihiyaare. Aiw Autaahaatihomi enjerihiya otipipatihiya yamihapataatihapihiya yaihiya bindawaayopo,’ tiwi gwinyaapihiyaare. Is sandapi Porho kiyai kaundih Parisihiyauni Satiyusihiyauni atisawaawi kandapi itihinnawaatopo. ⁹ Saiwi waapihinowi itihinnawaawi Parisihiya kiyaami usa Mosesihomi piwiha baiwi gwinyaapi katiwunjohiyihiya dopawi satawaatopo. “Nyahi mmonihonih kimo utaamo ainahosi Autaahaatihomi enjerho otipipatiho yamihapataatih bimisiho koai kaundiho,” tawaatopo. ¹⁰ Aih kiya waati awaindihandi itihinnawaatopo. Itihinnihauhi tunniwi yahwinohiyihiyaami mitiho siyati gwinyapenataise, Porhoai wihwihoanapi ahiwawaawi komi ambipati nepi nurisipasaihi napwitaiso tati gwinyaataati yayataise. Siyati

gwinyaataati tunniwi yahwinohiyihiyaami mitiho tunniwi yahwinohiyihiyai saundataase. “Sahi nuwi Porihoi numwaasi tunniwi yahwinohiyihiyaatami anjhandaatih maasi nandaapise,” undataase. ¹¹ Aih tunniwi yahwinohiyihiya Porihoi numwaasi naiwi anjaj+mihauhi bindataise. Bimih apatih Awaisiho Jisaasiho Porihomihini deti akohi bitondaati Porihoi saundataase. “Kinyi wandi yamaimbi andititipi bime. Aimbini kiyohiwaiwaapiha piwaha kimbih Jerusaremihandaahi aimi andititipi ausaapi kaundapaise. Aimb Romihanda nopaapisangisi naasikati kaimbini kiyohiwaiwaapiha piwaha baimbi andititipi anusaape,” undati Awaisiho Jisaasiho kaundataase.

Porihohoai Tiwitaatiwi Judaahiya Piwaha Kanwi Wisasawaayopo

¹² Aih bowihihura ishiya Judaahiya ahoyanawaayopo. Ahoyaniwi bindawaawi satwi katawaatopo, “Akithini Porihohoai tiwitihaawi Autaahaatihom ndiheti katithaawo tiwi satawaatopo. ‘Nyahi nandapa waapoho namaanaati japar bimainjaati Porihohoai tiwahaawaahi sura nandapa waapoho nandahaawe. O ami Porihoi timaawahaawaahi Autaahaatihom ndiheti aimi katahandisi naanjhandi ko nanyamitaise,’” tiwi piwaha wisasawaayopo. ¹³ Siya Porihoi tiwitaatiwi piwaha wisasohiyihiya 40 kaiwihandi waati nusatiphaapihiyaare. ¹⁴ Isi kiya nuwi prisihiyaami mitihiya prisihiyaaisuni ishiya usa awaisawahiya gwinyaahiyaaisuni satwi

kaundawaatopo. “Nyahi Poriho sohoai tiwitihaawi Autaahaatihomi ndiheti piwiha sataati katahaayo. ‘Nyahi nandapa waapoho namaanaati bimainjaati Poriho sohoai tiwihaahura sura nandahaawo,’ taati kataati wisasa ahiyihaayo. ¹⁵ Isi sahuni isihiya usa awaisawihyauni tunniwi yahwinohiyihiyaami mitihopi piwiha satiwu nusoaasitaatiwe. ‘Porihomi piwiha japihi biyaati atitaani kinyi tunniwi yahwinohiyihiya usaisapi Poriho nyangisenda ahoyana bimitaani kapihi napita natipusoaase,’ undiwi jaiwitiwi piwiha nusoaasitaatiwe. Aisaihi nyahi Porihoai tiwitihaahiyaanini daihira otihapihi timaninaati jaawa timitihaawe. Timainjaati sangisenda sangi nasonihi otihapihi keti sohoai tiwitaano,” undawaatopo. ¹⁶ Saiwi kiya Porihoai otihapihi bimambiwi tiwitaatiwi piwiha kanihauhi utaaho waimwaaho wo Porihomi sanaamaatami mwaaho atiwisataise. Atiwisamapi ko waimwaaho tunniwi yahwinohiyihiyaami anjipipihi niyati nandaati Porihoai tiwitaatiwi katohiha ka Poriho saanihoai titihi kaundataase. ¹⁷ Kaundih Poriho aimi atisatosati tunniwi yahwinohiyihiyaami mitihomi yatih awaisawihiyaimatiwi bimohiyihiyaami woi gaata numwaataise. Numwaati koai saundataase. “Kimo waimwaamo tunniwi yahwinohiyihiyaami mitihoai piwiha wa kaundita numwaasi naime,” undataase. ¹⁸ Undih ko awaisiho waimwaaho koai numwaasi niyataise. Niyati tunniwi yahwinohiyihiyaami mitihoai saundataase.

“Napwitatî bimisîho Porîho gaatihî nundî iwînjahonîhî kîmo waimwaamo pîwîha wa isîsîhosî mîtîhoai kaundîta numwaasi naime ndihî numwaasi nasataayo,” undataase.

¹⁹ Undihî tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtîho waimwaaho pîwîha kaundonîhî isîhiya atîwitauhî namatî waimaaho koai ikwîra iwîsi notî yandîhî maasî bitotamaamî saundatî, “Nîngî pîwîha napîtîpîha kandîtaape?” undatî nunjenataise.

²⁰ Undatî nunjesîhî waimwaahomîha saundataase, “Judaahiyaamî awaisawîhiya Porîhoai numwaasi bousonîhî ahoyanîwî pîwîha pîwaatohîpîhî namme hitîtaatîwî pîwîha aimî katîwî wîsasawaayopo. Sandî Porîhoai tiwîtaatîwî jaiwaiwî Porîhomî pîwîha japîhî biyaatî tanyaahaapî atitaanî numwaasi namme hitîtaapo.

²¹ Iyataatî isîhiya taahiyîhiya kiyaamî usa 40 kaiwîhiyai nusatîpîhaapî taahiyîhiya satawaatopo. ‘Nyahî nandapa waapoho namaanaatî bimainjaatî Porîho sohoai tiwîhaahura nandîhaawe,’ tiwî Autaahaatîhomî ndîhetî katîwî ahiyawaayopo. Aiwî kînyî Porîhoai natîpusoaaîsîsamîhî niyonîhî otîhapîhî timambîwî sohoai tiwîtaatîwî tîmanînîwî jatawaayopo. Isî Judaahiyaamî awaisawîhiya pîwîha sa kahîtisaihî kiyaamî pîwîha wîndî atîhomaawîme,” undatî waimwaaho tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtîhoai kaundataase.

²² Kaundihî tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtîho atîsatosatî waimwaaho koai saundataase. “Kîma pîwîma kînyî nîngî kandingîmaapî saîndî tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî mîtîhoai

nini kaundo undipi ishiya usaisi windi kamundi me,” undati waimwaahoai waati kaundati natausaasataise.

Porihoi Tunnwi Yahwinohiyhiyaami Mitihoo Awaisihoo Gamanihoo Pirikisihooapihapi Natausaasataise

²³ Aihitunnwi yahwinohiyhiyaami mitihoo komi yatihit awaisawhiyaimatiwi bimohiyhiyaami utaahuri yahuri gaata numwaataise. Numwaati kuri saundataase, “Sahuraahi tunnwi yahwinohiyhiya naitihit isipi matoapatipati niwowi yapipataapihi daayohiyhiyaami taahiyhiya pihitimi 200 kaiwhiyai numwaapise. Aimitunnwi yahwinohiyhiya yaipati utarihataahi yapipataapihi dindaahaiwi ikwiraahi yahwinohiyhiyaami taahiyhiya pihitimi 200 kaiwhiyai numwaapise. Aimitunnwi yahwinohiyhiya osihandit awaindihandaasini pwisipit yaipati isipit daayohiyhiyaami taahiyhiya 70 kaimihiyai numwaapise. Saimi numwaapit ahoaimi apatihit Porihoi numwaasi aunahipati Sisariyaahandaahapit maasi nutaatitwo. ²⁴ Aimitami Porihopit osihauri yatimwi numwaapit turimanitimise. Aisaihit Porihoo osihauri kauramit wuwoasini niyonihit sahit baiwit numwaasi nuwit awaisihoo gamanihoo Pirikisihooapihit noaipaitaatitwe,” undati tunnwi yahwinohiyhiyaami mitihoo awaisururit kuri kaundataase. ²⁵ Kaundatosait tunnwi yahwinohiyhiyaami mitihoo piwihit wa satihit jipatipiyataise.

26 “Nini Kirotiyaasi Risiyaasihonini kimandi utipimandi kinyi awaisihoni gamanihoni Perikisihonyapi jipatipaindi nusoasataayo. 27 Isihiya Judaahiya utaamo kimoai isipi numwaapi sohoai tiw+tot+wi+yauh+ nini atisataati kop+ Romihiyaam+hoe tauhi ninun+ nisi tunniwi yahw+nohiy+hiyauni nowa kiyaami ikw+raat+hapi numwaasi nasahaayo. 28 Aih+ saiwi Judaahiya koai tiw+taahiyohit+handami tanyaahaapi nini baindi atindi mmondondi koai numwaasi isihiya Judaahiyaami awaisaw+hiya ahoyanoh+pip+hi+ notaayo. 29 Numwaasi nundi kiyaami piw+ha atisata sawana Judaahiyaami win+hapi+paapi ko neti nanyop+sasataise tiw+ neh+handi kaundawaatopo. Iyataati kiyaari siyahandi kaihe tisaihi nyahi ko sohoai tiwaat+sangi ami napuwawaatisangi kaito taati mmonaati atison+hi piw+ha akaaha wa w+ndi at+homiso. 30 Aih+ Judaahiyaami usa kimo utaamo sohoai tiw+to tiw+ nisapi noasawi piw+ha kan+wi wisasawaayopo. Aih+ piw+ha ka nini keti atisataati namati koai kinyapi nandusoasataayo. Aindi nini isihiya kimoai piw+ha kaundiwi tiw+taahiyohiy+hiyai kinyapi komi nd+het+ siyahandi kaihe und+wi ausaapi piw+ha kaundi+taatiwo und+ti aim+ kaundo. Isi kiya sawana kah+tisaihi kiny+ baimbi atimbi gw+nyaitaape,” tati tunniwi yahw+nohiy+hiyaami mit+ho jipati+piyati awaisurur+ isisi nutaat+mi nunyataise. 31 Aih+ tunniwi yahw+nohiy+hiya kiyaami mit+homi piw+ha kaundis+ha at+wiwi Por+hoai numwaasi aunah+pati Sisariyaahandaahapi apat+hi

nowaayopo. Nuwî aunahîpati wîti otîhapîhi ahethîhata noaipawaayopo. Katamî ambîpati Andipatîrisihande.³² Aiwî aunahîpati Andipatîrisihanda noaipahauhî bourwataise. Bourwihî tunnîwî yahwînohiyîhiya nehî yapîpataapîhi kiyaamî auhîra niyohiyîhiya nahatiya kapîhapî jîhara kiyaamî anîpîpîhapî nasawaayopo. Aihî tunnîwî yahwînohiyîhiya usa osihaiwaasîni niyohiyîhiyaahîhi Porîhoai numwaasi Sisariyaahandaahapî nowaayopo.³³ Nuwî Sisariyaahanda noaipawaayopo. Noaipapî utîpîhandî isîsi niyohîtihandî awaisîho Perikîsihoai nunyawaayopo. Aiwî Porîhoai awaisîho Perikîsihomî ikwîraatîhîmawaayopo.³⁴ Aiwîmapî kiya tunnîwî yahwînohiyîhiya japîhi niyauhî gamanîho Perikîsiho utîpîhandî kandî awîndaise. Awîndaatî Porîhopî Romîhiyaamîhore tati gwînyaataise. Gwînyaataatî Porîhoai satatî nunjenataise. “Romîhiyaanîni yapîpatî taahîwaiwa jaawa bindîhaayonî kînyî kaiwaamî yapîpatî maahîwîtaahapîhone?” undatî nunjenataise. Nunjesîhi Porîhomîha pîwîha wihoanîha saundataase. “Nîni yapîpatî Sirisiyaahandaahapîhonîne,” undataase.³⁵ Undihî awaisîho Perikîsihomîha Porîhoai saundataase. “Gaasî gi pîwîha kahîtwî tîhîwîtaahiyohiyîhiya napisaihî nîni kînyîhaunî kiyaamîhaunî baîndî atîndî tipîtapaitaano,” undatî Porîhoai kaundataase. Kaundatosatî komî tunnîwî yahwînohiyîhiyai saundataase, “Sahî Porîhoai numwaasi nuwî awaisîho

Erotihomi anjhandi awaindihandaatih
napupwise,” undataase.

24

Porihopi Isihiya Judaahiyaami Mitihiya Siyati Kiyahore Undiwi Perikisihoi Kaundawaayopo

¹ Aih Porihopi anjhandi kandaatih napwitati bimihi asisaha 5 kiyati sanausotaise. Sanawih pirihihiyaami pirihihi mitihotih ami isihiya awaisawihya gwinyaahiyaatih ami utaaho wo komi ambipati Tetaraasihotih Sisariyaahandaahapi nasawaayopo. Iyataati Tetaraasiho so Romihiyaami winihapipaapi biyati gwinyaahosi kapa winihapipa japepilirati Porihopi siyahore siyahore undati awaisih Perikisihoi neti kaundito tiwi koai kiya numwaasi maasi nasawaayopo. Aih kiya napih awaisih Perikisihoiapihi noaipapi Porihopi siyahore siyahore undiwi awaisih ko Perikisihoi kaundawaayopo. ² Aih awaisih Perikisihoi Porihoi gaata numwaasih ko nasataise. Aimi napihi utaaho wo Judaahiyaami mitihiyaami piwaha neti kaunditandih Tetaraasiho piwaha Porihopiha satati ausati kaundataase “Awaisihonj Perikisihonye, kinyi nyangisi baimbi itatamanipi nyainjaapi biminhi nyahi biyaati bindihaayo. Aimb kinyi nyainjaapi biminhi pwisipati kihaiwa kihaiwa naanjhaiwa wandi namoaipase. Iyataati kinyi gwinyaahingitihand gaahandaahi nyami isihiyaisi iwitatamanipi aunahipati nahatewaara naanjhaiwa kihaiwa kihaiwa

noaipasihihaiwa ipihatimbihone. ³ Aihĩ kinyĩ saimbi kaingitihandapi nyahĩ mmonahaawi apipaahi aungwohandi asakiyaati gaare taati maaritahaayo. ⁴ Aisi nyami pwiha nini wĩndi utaraha kamaahititaani maipihonji kahitisaihi gaahati kanyimbi napaisaati nyami pwiha atinyime. ⁵ Kĩmo utaamoai nyahĩ usonihonhi maipihaiwa pihitakiyahore. Iyataati ko Judaahiya yapihĩ nahatewara bimohiyihyaami otihapihĩ daayati ndiheti itihnniwĩ kaitaatwihaiwa kiyati ami isihya tundaatiwihaiwa kiyahore. Iyataati sori nyami isihya usa natapaatiwĩ yandihĩ utaaho Nasaretihandahapihomihireti japepihĩrohiyihyaami awaisihore. ⁶ Iyataati ko nyami anĩ awaindihandaatihĩ utaaho wo Judaahiyaamatipimetahoi numwaasi nandaataise. Iyataati sandaahĩ nyami anĩ awaindihandĩ neti maipiyati nanyopisastotataihĩ nyahĩ koai napuwitotaati isiwahaayo. Iyaati nyahĩ nyami winihapipaapi koaisi kinyĩ nepi nopisapaise unditotaati isiwahaayo. ⁷ Siyaati koai kaunditotaati isiwonhandi kandi tunnwi yahwinohiyihyaami mitiho Risiyaasiho nasati apihĩmaanyatati nyami ikwĩraatihapĩ Porihoi andititati ahĩwati numwaataise. ⁸ Iyati ko Risiyaasiho nyahĩ Porihoi isiwati pwiha kaundohiyihyaanangi awaisiho Perikisihoaapihĩ pwiha titihemaitaatwĩ komi ndiheti noaipapise nyatataase. Noaipapise nyatihĩ nasahaayo. Isi kinyĩ kwahonji koaisi nunjesamihĩ ko sawahomĩ maahomwaanapi

biyati nyami piwaha kaundaati isihohitihandapi kahitonihini kinyi baimbi atimbi gwinyaitaape,” undati Tetaraasiho Perikisihoi kaundataase. ⁹ Satati Tetaraasiho Perikisihoi Porihopi siya siya kiyahoe undisahaapi Judaahiya nahatiya sa piwaha akaahaare undiw Perikisihoi kaundawaatopo.

Porihoi Perikisihoi Komaha Ausaati Kaundataase

¹⁰ Aiw kiyaamaha kaundawi owetih Perikisihoi Porihoi kinyaha piwaha wani katime undataase. Undih Porihoi komaha Perikisihoi saundataase, “Kinyi kinaungwaha taahwaiwet Judaahiyaanangi nyainjaapi bindapaapi nyangi titihepinyamapi biminihini kinyi saimbi kaingwaiwapaahi aimi gwinyaati mmonitihonine. Isi kimiya nisapi siyahoe siyahoe tiwi kahitohaapi ami nisaha ausaati kahititandi maaritataayo.

¹¹ Aisi Jerusaremihanda Autaahaatihopi gaapunditondi nisi nasohitihandapi kimiyai nunjesamaahi akitatise tisaihi kinyi kiwahoni baimbi atimbi gwinyaitaise. Iyataati asisaha windi taaha pihitati sanamaise. Nehi ikwimwaindimwitihi auhrami yahuri ¹² kiyahanya aimi sanotaise.

¹² Aindi nini isihiya usaisati anji awaindihandaatihini windi itihimanihonihini ami Judaahiya windi maanisonihopo. Iyataati Jerusaremihanda anji awaindihandaatihuni aunahipati katami otihatihini isihiyai apowitandaha piwaha windi kamaatonihini isihiya windi nunaatiwi timunihauhi Judaahiya ningi maanisonihopo.

¹³ Isi kima piwima Judaahiya ningi jaiwindiw+ kandohimaapi kiya piwaha siyahaape hitiw+ kamaah+isaihi kiny+ kiyaami piwaha kaami tanyaaha windi baimbi atihomimbi g+munyaitaise.

¹⁴ Iyataati nisapi kiya Nasaretihandaaahap+hom+h+reti daiwi bitopi japepih+rohiy+hiyaam+hore tohit+imandihi akite. Nini Nasaretihandaaahap+hom+h+reti japepih+rohit+imandi nyami asoyaami Autaahaat+hom+h+reti japepih+rataayo. Aih+ sandapi tit+h+maahe tiw+ Judaahiya katawaatopo. Aindi nini Autaahaat+hom+ win+h+ap+pa Mosesihoai numwimb+paapuni Autaahaat+hom+ piw+ha atiw+ nep+ ausaahohiy+hiya p+ropet+hiyaami piw+ha nahatewa j+pat+paiwi ahiyoh+waiwaapuni bairidi gw+inyaat+hon+ne.

¹⁵ Aindi nini is+hiya gaahiyauni maip+h+iwa kiyohiy+hiyauni napowaw+ ak+it+n+hi Autaahaat+ho katon+hi japi+hi nepaitaapo ndi Judaahiya k+miyaamataindi naas+kat+ kairidi bairidi gw+inyaataayo.

¹⁶ Aindi nini Autaahaat+homuni is+hiyaamuni nd+het+ nahateweti and+tit+ti tit+hi nga kairidi bindataayo. Aih+ sandapi nisi maar+ho gandaise.

¹⁷ "Aih+ nini nundi aunah+pati wiwaara bimon+hi k+naungw+ha waiwa sananihi japi+hi nisi nais+hiyenda Jerusarem+handa nasataayo. Nasataati naw+ho is+hiya nenoaah+isaw+hiyai numwitand+ is+si nasataayo. Aindi aim+ nap+ti bindataati nandapa an+ awairidihandaat+hi nesi nairidi p+risihiya is+hiyaapi nandapa tih+wi Autaahaat+hoai nunyohiy+hiya p+risihiyai nunyon+hi kiya nandapa tih+wi Autaahaat+hoai

nisapi nunyawaayopo. Sauri yatimwi kaitandi japihi napitihonine. ¹⁸ Aihini noaipati gaahoninimatitandihandi aimi kaindi owetihigaahoninani anjawaaindihandaatihinandaati prisihiya ishiyaapi nandapa tihwi Autaahaatihoi nunyohiyihiya nisapi nandapa tihwi Autaahaatihoi numwitaatiwi nunyati bimonihisuraanini ningi niwitaatiwihiyani nisonawaayopo. Iyataati sura ishiya ningisawitaahiyihiya windi bimimopo. Iyataati amisura ishiya windi piwihana nunaatiwihaiwa kamaatopo. ¹⁹ Iyataati yapipati Esiyaahandaahapi Judaahiya ningi nipipiwihakandohiyihiya piwihawa ahotanaaraahi nisapiko sisaihe tiwigi kiya kahititaatiwi kimbihaimi napitihiyaasi windi namaasopo. ²⁰ Namaapiwi owetisi nini jihijudaahiyaami awaisawihiyakimiyaami ndiheti bitondaati maipihandiwindi kaisanini nisonawaawaahi gi ausaapi kahitito. ²¹ O ninini piwihawetisi nehi piwihawa ishiyakimiyaami ndiheti bitondaati jihisaunditi kaundataayo, 'Autaahaatihoshihiya napohiyihiyai ahowimahonini japihinepaitaapo ndini baindi gwinyaataati ishiyai ausaati kaundonini sandapi sahi wani kimura piwihakandawaatopo, unditi awaisawihiyai jihikaundataayo,' undati Porihoperikisihoi kaundataase. ²² Iyataati awaisiho Perikisihojisaasihopi gwunyaahohiyihiyaami kiyohiwaiwaapi aimi gwinyaahore. Aihiko Perikisihonamatiporihoisunijudaahiyaami awaisawihiyaisuni saundataase, "Tunniwi yahwinohiyihiyaami

mitiho Risiyaasiho nasonihura sihi sami piwiha atindi tipitapaati mmondaani shapi jatiwise,” undataase. ²³Undatosati komi tunniwi yahwinohiyihyaami awaisihoai saundataase. “Kinyi Porihoi numwaasi numbwi awaisiho Erotihomi anjhandaatih ahwise. Ahwisamih tunniwi yahwinohiyihyaami wo iwinjaati bimone. Bimonih Porihoi deti masapipih daayati bimone. Iyati ami Porihoi wapaapi nenoaahitanaah komi naisihya piwaundiwi nandapauni ami kahapaamapi numwitaatiwi gaare ndaato,” undati tunniwi yahwinohiyihyaami awaisihoai Perikisihoi kaundataase.

Perikisihoi Porihoi Kinaungwiha Yatairapi Napuwataise

²⁴ Aih Perikisihoi bimainjati asisaha waiwa aimi sanahi Perikisihouni komi apwaataati Dirusiraahaatuni mainjanyuri nasamaise. Iyataati komi apwaataati Dirusiraahaati isihya Judaahiyaamihate. Aih kasanyuri nami bindamaami Perikisihoi Porihopi nasane tati gaatih Porihoi niyati koai iwinjataise. Iyataati Porihoi isihya Jisasi Kraisihopi giwunyaahohitihandami tanyaahaapi ausaati biyati kaundataase. ²⁵ Iyataati Porihomi piwiha Perikisihoi kaundisaha isihya titih gaahaiwa kaiwi bimitaatiwihandapun ami isihya ipatisaniwi baiwi bimitaatiwihandapun kaundataase. Iyati Porihoi ami Autaahaatihoi ipotihura maipihaiwa kiyohiyihyai neti tipitapaati yandihemaitandihandapun ahoyati

kaundataase. Kaundihi Perikisiho piwaha sanya atisataati yayataise. Yayataati Porihoi saundataase, “Gaasi kinyi japihi numwe. Siihi asisaha wa nehahaara japihi kinyi piwaha atitandi gaaito,” undataase.²⁶ Iyataati Perikisiho Porihopi nawho naninyonihii bipi nandusoasitanda tati gwinyaataati nahateweti Porihoi gaata numwaasihii naihi pihitimi piwaatamaise.

²⁷ Aihii ipotihura Porihoi napwitati bimihii kinaungwaha yatairi aiiii sanawihihura utaaho wo komii ambipati Posiyasi Pesitaasiho Perikisihomii aunahipati netii awaisiho gamanihoematati bindataise. Aihii Perikisiho Judaahiyaapi nyamii piwaha atinyisati kiyataiso tiwi maarititota Porihoi daahii ipihatihii napwitati bindataise.

25

Porihoi Komii Piwaha Utaaho Wo Romhiyaamii Miihoo Sisaaho Atiwitandi Nutandi Pesitaasihoai Kaundataase

¹ Aihii Pesitaasiho Perikisihomii aunahipati netii otipipati kiya Sisariyaahanda bimihii asisaha mairii manya sanausotaise. Sanawihii Jerusaremihandaaahapiii niyataise.² Niyatii Pesitaasiho noaipasihii prisihiyaamii miihiya prisihiyaunii Judaahiyaamii awaisawihiiya gwinyaahiyaunii nutasi nuwii Pesitaasihoai Porihopii winihapipa netii nopisatati siya siya kiyahore undiwi Pesitaasihoai kaundawaatopo. Aiwii kiya Pesitaasihoai andititiiwi saundawaatopo.³ “Kinyii nyangi

gaahati kanyimbi Porihho Jerusaremihandaahapî napîta nepî natîpusoaase,” undawaatopo. Sandî kaundohitîmandî Porihhoai natausaasonihî niyonihî kiya otîhapîhî timambîwî Porihho sohoai tiwîtotîwî jaiwaiwî kaundawaatopo.

⁴ Kaundauhî Pesîtaasiho komîha pîwîha saundataase, “Porihho Sisariyaahanda napwîtatî bindataise. Bimisî nînî masîhonjî kîmbîhî bimambîtî japîhî Sisariyaahandaahapî nuto. ⁵ Aisî sahî awaisawîhiyaatamî usaatî nîngisawaatî maasî Sisariyaahandaahapî nutawaato. Nowaatî ko Porihho wiwa maipîhaiwa kiyonaaraahî siya siya kaihe tîwî katisaihî nînî atitaano,” undataase.

⁶ Aihî Pesîtaasiho Jerusaremihanda bimihî asisîha ⁸ kiyatisangi amî ¹⁰ kiyatisangi sanawihî japîhî Sisariyaahandaahapî notaise. Naihî isîhiya Judaahiyaamî awaisawîhiya maasî koaisawî nowaayopo. Nuwî nanopawî bowihî Pesîtaasiho niyatî anîhandî pîwîha pîwaatîwî tîtîhemahohîtîhandaatîhî bindataise. Bindataatî Porihhoai tunnîwî yahwînohiyîhiya numwaasi kapîhî napîtaatîwî kaundataase. ⁷ Aihî Porihho kapîhî aimî napihî isîhiya maasî Pesîtaasihoaisawî niyohiyîhiya Porihhoai otîhaatemapî nesîwesîpî bitotawaawî Porîhopî siyatî maipîhaiwa pîhitatî kiyahore tîwî katawaatopo. Iyawaawî kiyaamî pîwîha Pesîtaasihoai kaundohîha siyahaape undîwî Pesîtaasihoai baiwî kamundopo. ⁸ Aihî Porîhomîha wihoaanjîha sata kaundataase. “Nînî Judaahiyaamî wînîhapîpa Autaahaatîho Mosesihoai numwimbîpaunî anî

awaindihanduni neti namopisasi+honine. Aindi ami nini Romihiyaami awaisawihiya gamanihiyai maipihaiwa apipaahi windi kamaawindihonine,” undati Porho Pesitaasihoai kaundataase. ⁹ Aih Pesitaasiho siyati gwinyapenataise nyam piwaha atinyisati kiyataiso tiwi Judaahiyaami awaisawihiya maarinitotati Porhoai sata nunjenataise. “Kinyapi Judaahiyaami awaisawihiya siyahore, siyahore tiwi kahitohihaapi piwaha Jerusaremihandajapihi nini atitaani Jerusaremihandahapi naitaino?” undati nunjenataise. ¹⁰ Aih Porihomiha wihooanaha Pesitaasihoai saundataase. “Romihiya awaisawihiya piwaha piwaatiwi titihemahohitihandi anhandi kimande. Isi nisi piwaha atitaatiwihapihi kimbhe. Iyataati nini ishiya Judaahiyaisi maipihaiwa wiwa kamaawindihonine hitonhi kinyi aimi atimbi gwinyaapihone. ¹¹ Iyataati nini Romihiyaatami winihapipa neti nopisasi+ti maipihandi windi kaisanihi nisonawaawi sohoai tiwitaano tawaawaahi gaasi kaiwi niwitaatiwe. O kimiyaami piwaha kandohima akitihaametati jaiw+tahanaahi ishiya usa ningi nanimaapi Judaahiyaami awaisawihiyaamihetini+maitaatiwi owetise. Iyataati nisi piwaha Romihiyaami awaisiho mitiho Sisaaho atisati titihemaitandi aunahipati Romihandaahapi nutaano,” undati Porho Pesitaasihoai kaundataase. ¹² Undihi ishiya usa Pesitaasihomi yatih bindawaawi otipipati kaiwi Pesitaasiho koaisawi piwaha

atiwi maasi titihemahohiyihiyaisati Porihoromihandaahapi nutandihandapi maasi kiyaisati piwandaase. Piwaata kiyatosati Porihoi Pesitaasiho saundataase. “Kinyi awaisiho Sisaahopi nisi piwiha atinisiati titihenimaita Romihanda nutaano tapaani gaasi kinyi awaisiho Sisaahoaapihi nutaapo,” undati Pesitaasiho Porihoi kaundataase.

Pesitaasiho Akiripaahoi Porihopi Kaundataase

¹³ Aihisi asisaha wiwa pihitahaiwa aimi sanaiihura awaisiho wo Akiripaahouni komi sanaamaati Benaisihaatuni Pesitaasihoai usondaati mi Sisariyaahanda nomaise. ¹⁴ Numwi Pesitaasihoaisami Sisariyaahanda bimihisi asisaha pihitati utarihandi sanausotaise. Aihisi sura bindawaawi Pesitaasiho awaisiho Akiripaahoi Porihopi saundataase. “Utaho woi Perikisihonu wamusoasati daahi ipihatisati neti napusihini napwitati yaiho bindataise. ¹⁵ Aihisi niniji hura Jerusaremihanda naindi bimonihini prisihiya mitihyauni Judaahiyaami awaisawihiya gwinyahiyauni Porihopi winihapi pa nopisati siyahore siyahore,” tiwi kandawaatopo. Aihisi kiya ngingi sandawaatopo. “Kinyi utaamo kimoai kinyi maipihaiwa kiyapaini nyahitihusaihi napwitaapo undipi kaunde,” ndiwi kandawaatopo. ¹⁶ Aihisi ninikiyai wihooanaha saundi kaundataayo. “Nyahitihusaihi Romihyaanini utaho wopi siyahore siyahore tisaihi keti kuraanini naanhandi numwitihaawi siyahandi windi ahimotise. Owetise.

Utaaho maipihandi kaise tohihouni ishiya kopi siyahoe siyahoe tiwi katohiyihiyauni ahoyanwi bitotawaawi maipihandi kaise tohiho tipitapaapi atitaatiwihiyaami ndiheti bitondaati siyate tati katitandi siyati ahondaise,” unditi kaundataato. ¹⁷ Aihisihiya kiya Porihopi siyahoe siyahoe tiwi katohiyihiya ningisawi maasi kimbihapi nasawaayopo. Aihini otihiwindi minjaiti bowihi keti kuraanihi anihandi piwiha piwaatiwi titihemaitaatiwihandaatihi bindataati Porihoi tunniwi yahwinohiyhiya numwaasi napitaatiwi gandaato. Gaatonhi kiya Porihoi numwaasi nasawaayopo. ¹⁸ Aihisihiya ko siyahore, siyahore tiwi katohiyihiyauni maasi nisi ndiheti dopi bitotawaawi Porihopi siya siya maipihandi awaindahandi kaihe tiwi katitaawo ndi atinjasonhi piwiha naanihaapi windi kamaatopo. Owetise. ¹⁹ Nehi Autaahaatihopi kiyaami gwunyaahohitihandapuni utaaho wo Jisaasiho aimi napwisi kopi Porihoi japihi nepati asohoematati bindataise tati katihi kandapuni Porihoi itihundawaayopo. ²⁰ Aihini piwiha ka atindi tipitapaitandihandapi naanihi namati Porihoi saundataato. “Kinyi Jerusaremihandaahapi naitaino? Naisamhi kinyi piwiha kapihi Jerusaremihanda atindi tipitapaitaano,” undataato. ²¹ Undonhi Porihoi sandataase, “Nini piwiha mitiho Sisaaho atinisiati titihemaitandi Romihandaahapi nutandi kimbhi bimisanhi tunniwi yahwinohiyhiya ninjaawi bimito,” ndataase. Nihini saundataato. “Gaasi shi nini nandhi soasisanihi Romihanda Sisaahoaapihi

naisamihuraapɪ tunniwi yahwinohiyɪhiya ginjaawi kimbihɪ bimɪto unditɪ kaundonihosi yaiho bindataise,” undatɪ Pesitaasiho Akiripaahoai kaundataase. ²² Kaundihɪ Akiripaaho Pesitaasihoai saundataase. “Kiyonaahɪ nisangi komɪ piwɪha katonihɪ atitandɪto,” undataase. Undihɪ Pesitaasiho Akiripaahoai saundataase. “Gaasɪ bousonihɪ kɪnyɪ komɪ piwɪha atiwiwitaapo,” undataase.

Porɪhoai Tunniwi Yahwinohiyɪhiya Numwaasi Naiwi Akiripaayɪ Benaisiyaamɪ Ndɪhetɪ Ahɪwisawaayopo

²³ Aihɪ bowihɪ Akiripaayɪ Benaisiya nasamaise. Napihɪ isɪhiya usa utihɪri apotihɪri naasiketihapa gaahapa niwi niyopɪ naahɪpiwɪ apwɪtihɪri gaahɪri ipopɪ kasanyuri numwaasi nasawaayopo. Aihɪ kasanyurisawɪ maasɪ isɪhiya tunniwi yahwinohiyɪhiyaamɪ mɪtɪhiyaunɪ satɪ aunahɪpa Sisariyaahandaahapɪ awaisawɪhiya usaunɪ aɲɪhandɪ isɪhiya ahoyanɪwɪ piwaatitaatɪwɪhandaatihɪ nandaawaayopo. Aihɪ Pesitaasiho tunniwi yahwinohiyɪhiyai kaundihɪ kiya Porɪhoai numwaasi napɪwɪ nandaawaayopo. ²⁴ Numwaasi nandaahauhɪ Porɪho aɲɪtɪtɪhɪ bimihɪ Pesitaasiho isɪhiyai saundataase. “Kɪnyɪ awaisihonɪ Akiripaahonunɪ isɪhiyaatɪ nahatiyaatɪ kimbihɪ bimohiyɪmiyaate. Kɪmo utaamoai usowise. Isɪhiya Judaaahiya Jerusaremihandaaahapɪhiyaunɪ kimbɪhapɪhiyaunɪ utaamo kɪmopɪ maipɪhaiwa siya siya kaise tiwi katohihore. Aiwɪ kiya nahatiya waapɪhitɪwi, ‘Utaaho so

asohematati bimimone. Sohoai tipe,' tiwi katohihore. ²⁵ Aihini nini ko maipihandi windi kiyonihimmonataataahi komi maipihandi kaindihandapi napwitondi piwihati atindi tipitapaati mmonataati apipaahi owetise. Aihini Porihoko kimo sawaho ningsi sandataase. 'Nisi piwihati mitiho Sisaaho atisati tipitapaati mmondandi Romihandaahapi nutaano,' ndataase. Aihini nini saundataato, 'gaasi mitiho ko Sisaahoapihi nandihisoasisanihi nutaapo,' undataato. ²⁶ Iyataahandi kandi nini Sisaahoapiwihati sisiyihati ahotahotihiki moai kinyapi nandusoasataayo unditi nyami awaisihoko Sisaahopi utaaahoisati ahoya nusoaasitondi piwihati baandi atindi mmonihonihiki owetise. Aihini kinyi Akiripaahoniki awaisihonitihiyataati kinyi ndihetuni ami sahi isihiyataati kimiyaatami ndihetuni numwaasi Porihoi nasataayo. Aisi ko katonihini nyahinahatiyaanini biyaati atitahaawo. Atisahaawi Sisaahoai Porihopiki piwihati siyihape unditi jipatipaitandihati atindi nini naitaano. ²⁷ Piwihati atindi naitaano tohitimandipapaamaato. Utaaho napwitiandihoi nandusoasataati piwihati wa sisiyihape unditi jipatipaindiki koaisati ahoya namusoasataataahi sandi titihimaaheni gwinyaataati kandaato," undati Pesitaasiho isihiyati sandi anihandaatihihahoyanohiyihiyaisuni Akiripaahoisuni kaundataase.

26

Porihoko Akiripaahoi Komi Piwihati Ausaati Kaundataase

1 Undati Pesitaasiho kaunda namihaasihi Akiripaaho Porihoi saundataase. “Kinyi piwaha atitaani wani katime,” undataase. Undih Porihoi doti bitondaati kiyai saundataase. “Nisi piwaha wani namasati ausa kasatitaani atinjatwise,” undataase. Undatosati piwaha namasati sata kaundataase. 2 “Awaisihoni Akiripaahone, nini awaindihandi maaritataayo, Judaahiya nisapi siyahore, siyahore tiwi jaiwindohitihandapi kinyi ndiheti kahititando. 3 Iyataati nyahi Judaahiyaanamahi nahatewa kiyohiwaiwaapuni nyahi wapaapi maariho kiho kiho gwinyaawaati kiyohiwaiwaapuni kinyi aimi mmoniipi gwinyaapihone. Saimbi mmoniipi gwinyaapihonitih piwaha nini kahititandi apipaahi maaritataayo. Isi nisi piwaha kahitisanhi kinyi bipi napisaati atinitaape.

4 “Aindi nini sangihoninihura nisihiyaisati nisi yapipata bimambiti Jerusaremihandi napiti bindataayo. Saindi metihoninihuraapimaawi daindi bimaami napiti wani kimurandaise. Aih Judaahiya nahatiya sandapi aimi baiwi nisoniwi gwinyaapihiye. 5 Iyataati ishiya Judaahiyaami usa Parisihiyo tiwi ambihitohiyihiyaamihonine. Iyataati Parisihiya Autaahaatihopi gwunyaapi kiyohitihandi siyate, Autaahaatihomi winihapipauni ami winihapipa sawanaamihapauni nepi timaamaipi ahoyawi japepihrawaawi apipaahi naanhande. Iyati naanhandisi ishiya Judaahiya usami gwinyaapi kiyohiwaiwaisi ipihatisamahande. Iyataati nini

kiyaamihireti japepihiriti kiyonihit Judaahiya nisoniwihoninis kandapi katitaatiwaahi ausaapi sawana katito. ⁶ Iyataati jihura nyami asoyai Autaahaatihon saundataase, 'Isihiya napohiyihiyai ninii ahowimasanihi japihi nepaitaapo,' undati kaundataase. Kaundati wisasati ahaisihaapi akitihandi akitinhi noaipaitaiso ndi waati gwinyaataayo. Saindi gwinyaahonihit kandapi piwaha nanesihit wani kimbihit piwaha titihemapi tipitapaahohipihit bitondaayo. ⁷ Iyataati nyami asoya 12 kaiwihyaami saisatoya wani bimohiyimiya kimitaisangi Autaahaatihon isihiya napohiyihiyai ahowimatit japihi numwaito tati katindihandapi akitihandi noaipaitaiso tiwi andititiwi watipitiwi gwinyaawaayopo. Aiwit Autaahaatihonihireti nahateweti japepihiriwi gaapundiwi bindawaayopo. Saiwi kiya gwinyaapi bimauhi amii nisangi naasikati kaindi gwinyaati bindataati Jisaasihopit Autaahaatihon ahowimatit japihi numwaase unditi isihiyai kaundonihit kandapi kinyi maipihandit katapaase ndiwi piwaha nehihandit awaisihone kandawaatopo. ⁸ Iyataati sahi Judaahiyaami awaisawihyaate, Autaahaatihon isihiya napohiyihiyai japihi ahowimatit numwaitandihandapi gwinyaitihaawi naanataamaise. Owetise. ⁹ Iyataati nisangi jihura naasikati kaindi isihiya usa Jisaasiho Nasaretihandahapitihonihireti japepihiriwi gwinyaapi bimohiyihiyai neti nopisasiitano ndi gwinyaataayo. ¹⁰ Saindi gwinyaataati Jerusaretihandi kiyohitihandapi kahititaano.

Pirisihiyaami awaisawahiya mitihiya
 pirisihiyaami piwaha kandauhi nesi nini kapih
 Jerusaremihanda daindi ishiya Jisaasihopi
 giwunyaapi komihireti japepihrohiihiyai isiti
 numwaasi nundi napuwataayo. Iyataati ishiya
 Jisaasihopi giwunyaahohiihiya tiwitaatiwi
 piwaha katauhaahi ningi maasi gaasi tipise
 unditihoni. ¹¹ Aindi nini pihindihaiwaara
 anji gwiharaahaiwa ishiya ahoyanohiwaiwa
 nahatewaapihi daindi ishiya Jisaasihopi
 giwunyaahohiihiyai ambipati yaawhandi
 nunyataayo. Sandi nini kiyohitimandi ishiya
 kiya Jisaasihopi giwunyaahauhi kiya kop
 windi gimaawunyatondi kiyaapi aponyih
 naanjihandi nunyataayo. Iyataati kiya
 Jisaasihopi giwunyaahohitihandapi apipaahi
 aungwohandi aponyataise. Aponyih aunahipati
 wiwaaraahimaawi daindi kiyai naanjihandi
 nunyataayo.

*Porho Nepemaitati Jisaasihopi
 Giwunyaasitihandapi Awaisiho Akiripaahoai
 Kaundataase*

¹² "Aih pirisihiyaami awaisawahiya mitihiya
 pirisihiyaami piwaha kandauhi asisaha waara
 ishiya Jisaasihopi giwunyaahohiihiyai
 naanjihandi numwitondi aunahipati
 Damasikaasihandaahapi notaayo. ¹³ Aih
 awaisihone ipho otihasinitih daihira
 otihapih nini taati niyonih nausainjitihandi
 awaindihand windi iphoai apipaahi
 nusatipahaahandi yamihapataatihapi
 napih mmonataayo. Aih kandi nau-
 sainjitihandi ningisuni ishiya maasi

nɪngisawɪ niyohiyɪhiyaisunɪ yanyutaataise.
¹⁴ Yanyutaasɪhɪ nahatiyaanɪnɪ sandɪ
 nausainjɪtɪndɪ awaindɪndapɪ nyahɪ yayaatɪ
 yapɪpatetɪ tɪmahiyahaayo. Tɪmahiyaatɪ
 nahatiyaanɪnɪ ahotɪhaawɪ Judaahiyaanamɪ
 pɪwɪha Ipiruhaara pɪwɪha wa sataha noaipasɪhɪ
 nɪnɪ niwahonɪnɪhɪ atisataayo: ‘Sorɪhɔŋe,
 Sorɪhɔŋe, kɪnyɪ napaapɪ nɪngɪ taapepɪ
 nanopɪsasise? Kɪnyɪ nisɪ gwɪnyaahohɪrɪhɪretɪ
 kamaimbɪ gi wɪretɪ saimbɪ kiyapaapɪ kɪwahonɪ
 nepɪ nopɪsasɪnapaise,’ ndataase. ¹⁵ Aihɪ nisɪha
 pɪwɪha wihoaanɪha saundataato, ‘Awaisɪhɔŋe,
 kɪnyɪ diyaamahonise?’ undataato. Undonɪhɪ
 komɪha wihoaanɪha nɪngɪ sandataase, ‘Kɪnyɪ
 taapepɪ nanopɪsasingɪhonɪnɪ Jisaasihonɪnɪto.
¹⁶ Kɪnyɪ nisi otɪpɪpatɪ nɪpɪ bindapaapɪ wanɪ
 kɪmandɪ mmonɪhingɪtɪmandapunɪ amɪ wiwa
 ipotɪhura nangɪsɪtaanɪ kaiwaapunɪ ausaapɪ
 isɪhiyai kaundɪtaape. Aihɪ nɪnɪ sandapɪ
 kahɪtɪtɪ ahɪngitandɪ nasonɪhɪ wanɪ nisonapaise.
 Isɪ kɪnyɪ nepapɪ tɪtɪhɪ bitose. ¹⁷ Aisɪ nɪnɪ
 isɪhiya kinyɪhiya Judaahiyaapunɪ isɪhiya
 usa samɪ dawaapɪpɪhapɪhiya Judaahiya-
 matɪpɪmetahiyaapunɪ nandɪhɪsoaasisanɪhɪ
 nutaape. Naisamɪhɪ kiya naanɪhaiwa
 nahɪmisaihaahɪ nɪnɪ gisɪ andɪtɪhitɪ ginjaatɪ
 bitoaito. ¹⁸ Ginjaatɪ nɪnɪ bitosanɪhɪ kɪnyɪ
 kiyaapɪhɪ numbwɪ kiyaamɪ ndɪha nepɪ
 nusorɪhaitaape. Nusorɪhaasamɪhɪ kiya
 gaahandɪ mmonawaawɪ asɪhatindɪhandaatɪhɪ
 namasi nepemaitɪwɪ nausainjɪtɪhandetapɪ
 napɪtaatɪwe. Aiwɪ kiya Bwaasɪrɪhɪramɪ
 watɪpɪhandaatɪhɪ namasi Autaahaatɪhomɪ

watipihandi gaahandetapi napitaatiwi
 kaitaape. Saimbi kaisamihikiya nisapi
 ginunyaasaihi nini kiyaami maipihaiwa
 kiyohiwaiwa nemwaitande. Nemwasanihi
 kiya noaipapi ishiya usa nisapi baiwi
 ginunyaahohiyihiyaisawi timaamaitiwi maasi
 bindawaawi Autaahaatihomi gaahaiwa
 naitaatiwe,' ndati Jisaasiho kandataase" undati
 Porihoho Akiripaahoi kaundataase.

*Porihoho Akiripaahoi Autaahaatihomi Pihaha
 Ausaati Daindihandapi Kaundataase*

¹⁹ Akiripaahoi sata kaundatosati
 jhaati ami saundataase "Awaisihoni
 Akiripaahone, Awaisihoho Jisaasiho satati
 kandihati atindi mmonihohitihandi windi
 namaamaho. Owetise. ²⁰ Windi namaamati
 aunahipati Damasikaasihanda wuwaninhi
 Autaahaatihomi pihaha ausaataayo. Aindi
 kasini ishiya Jerusaremihanda bimohiyihiyai
 ausaati pihaha kaundataayo. Aindi yapipati
 Judiyaahandami aunahipihaiwa nahatewaara
 ishiyai pihaha ausaati kaundataayo. Aindi
 ami ishiya Judaahiyaamatipimetahiyaapihi
 kaanhi nundi Autaahaatihomi pihaha ausaati
 ishiyai kaundataayo. Aindi nini pihaha
 ausaataati ishiyai saunditi kaundataayo: Sahi
 sami maipihaiwa kiyohiwaiwa namamapi
 Autaahaatihohenda napiwini nepemaitiwise.
 Aiwini sami nepemaitohitihandi kandeti titihi
 japepihirwi gaahandi kaiwi bimaawise
 unditi ishiyai kaundataayo. ²¹ Saindi
 pihaha Autaahaatihomi ausaati kaundonihiki
 kandapi Judaahiya ningi niwitiwini anj

awaindihandaatihī niwawaayopo. ²² Iyataatī Autaahaatīho nīngi anditīniwatī ninjaatī bimihī nīnī bimaamī napitī wanī asisīma kīmehī kīmurandaise. Aihī wanī nīnī kīmbihī bitondaatī Jisaasiho katatī kaiwaiwaapī sahī nahatiyaatī awaisawīhiyaatangisunī nehiyaatangisunī ausaatī kasatataato. Iyataatī nisī pīwīha sa kasatohīma nīngi gwīnyapenitī pīwīha wa nehīha kasatataamaato. Owetise. Jīhura Mosesihounī isīhiya usa Autaahaatīhomī pīwīha atiwī nepī ausaahohiyīhiya pīropetīhiyaunī siyatī ipotīhura noaipaitaise tīwī katohīha naasīka nīnī kasatataato. ²³ Iyataatī Mosesihounī Autaahaatīhomī pīwīha atiwī nepī ausaahohiyīhiyaunī satawaatopo. Isīhiyai Japīhī Numwaitandī Autaahaatīho Ahīwisīho yaawīhandī netī napwītaise. Napotatī isīhiya napohiyīhiya japīhī nepaitaatīwīhandapī ko jīhī kiyaunjatī nepaitaise. Siyatī nepataatī isīhiya Judaahiyaisunī Judaahiyaamatīpīmetahiyaisunī saundataise, ‘Nīnī sangisī kaindīsasitī jīhī nepataayo. Nepataayonī sahī nisapī gīnunyaawaawaahī nīnī sangī japīhī asīhatindīhandaatīhapī nasamaasanīhī nausainjītīhandī naitaapo,’ tatī ausaatī pīwīha kaundītaise tīwī katohīhaare. Iyataatī kiyaamī pīwīha satīwī katohīhaapī aimī noaipase satītī kasatataato,” undatī Porīho Akīripaahoai kaundataase.

*Porīho Akīripaahoai Jisaasihopī
Gīwunyaitandī Kaundataase*

²⁴ Satatī Porīho taatī kaundihī awaisīho
Pesītaasiho waatī kaahaatatī Porīhoai

saundataase. “Porihonye, kinyi apipaahi naharitapaase. Kinyi pihitipi gwinyaaitapaihaiwa nehinihi kinyi gwinyaahingitihandi awaindahandi kandaahi neti nahopisasihi kinyi naharitapaase,” undataase. ²⁵ Undihi Porihomiha wihoaaniha Pesitaasihoai saundataase. “Awaisihone, nini naharindaamaato. Owetise. Nini titihi gwinyaataati akitinihikahitataato. ²⁶ Iyataati saiwaapi awaisiho Akiripaaho aimi mmonati gwinyaahotihiyamaindi nini ausaati kaundataato. Iyataati saiwa noasati noaipahaiwaamaahe. Owetise. Auta isihyaami ndiheti noaipasih aimi mmonati gwinyaahotihini gwinyaataati kandaato,” undataase. ²⁷ Undatosati awaisiho Akiripaahoai Poriho saundataase. “Awaisihone, kinyapi nini isihya Autaahaatihomi piwihatiwi nepi ausaahohiyihyaami piwihakatohihaapi aimi gwinyaapihonihi gisonataayo,” undaase. ²⁸ Undihi Akiripaaho Porihoai saundataase. “Wani kimura ningi piwihamasimonji kandingonyimonjapi nepemaititketi Jisaasihopi gwunyaitaanihino,” undati Akiripaaho Porihoai kaundataase. ²⁹ KaundihPorihomiha Akiripaahoai saundataase. “Masihonji atimbosapi nepemaitapaapaahi gaare. O utarihandi atimbipihura nepemaitapaapaahi gaare. Isi kinyuni isihya nahatiya wani bimohiyimiyauni nisataiwi nepemaitiwi Jisaasihopi gwunyaitaatiwi Autaahaatihopi gaapundito. Iyataahandi kandi nisataiwi naanihaiwa pihitiwi nepi napwitiataiwihandapi pondise,” undati

Porihō kaundataase. ³⁰ Undati Porihō kaundihī awaisihō Akiripaahounī gamanihō Pesitaasihounī Benaisihaatunī isihīya kapihī maasi bimohiyihīyaunī dowaaayopo. ³¹ Dosisī ipaahaapī nowaaayopo. Aiwī usa aimī niyauhī Pesitaasihounī Akiripaahounī Benaisihaatunī sawanaahī yandihī bitotawaawī sanawaatopo. “Utaamo kimoai tiwaatunī amī napuwaatisangi kaitihati kati maipihandī wīndī kamaise,” nnawaatopo. ³² Sanīwosawī Akiripaaho Pesitaasihoi saundataase. “Kimo utaamo Sisaahopī nisī pīwīha atisatī tīihēnīmaita nutaano tatī kamaatonaahī nuwausoasitihati kati aimī Sisaahoaapihī nutaano tatī kandaase,” undati kaundataase.

27

Porihō Romihandaahapī Sipihandotī Notaise

¹ Aihī isihīya napwītohiyihīya aunahīpatī Romihandaahapī sipihandotī nutaatīwīha asisīhaapī awaisawīhiya katawaatopo. Aihī asisīha kehī Porihōaisunī isihīya napwītohiyihīya usaisunī numwaapī utaaho wo tunnīwī yahwīnohiyihīyaamī awaisihō iwinjaatī bitoaitandī komī ikwīraatihī ahīwisawaayopo. Iyataatī komī ambīpatī Juriyaasore. Iyataatī so Juriyaasiso tunnīwī yahwīnohiyihīya awaisihō Sisaahomīhiyaare tohiyihīyaamī usaisī wīnjaatī bindataahore. ² Aihī sipihandī wīndī aunahīpatī Atīramitiyaamīhandaahapīhandī yapīpatī Esiyaahandamī aunahīpīhaiwaraahapī nutandīhandī kapihī ahondaise. Iyataatī sipihandī sandī mbīpa nasataatī mbīpa

kapaaraahi neti isisi nutandi apotihiri
 autaahi ipateti wiramapihande. Aih kandoti
 nini Rukihonin+himaawi nahatiyaanini
 yamwaahaayo. Aih sipihandi kandi
 nanyamaasi notaise. Aih ami Arisitakaasiho
 yapipati Masetoniyaaahandami aunahipati
 Tesaronaikaahandaahap+hoaisaati maasi
 nohaayo. ³ Nowaati bowihi aunahipati
 Saitonihanda noaip+haayo. Noaipawaati kapih
 sipihandi ahotih bind+haawi Juriyaasiho
 Por+hoai gaahati kawisati kinyi nais+hiya wapa
 nenoaah+isamihapaapi nah+m+itaat+w+ daimbi
 usonime undataase. ⁴ Aih nyahi Saitonihanda
 namasi sipihandi kandoti nohaayo. Niyonih
 mbipa waati nasataati neti sipihandi
 ik+p+ndih+ namati sipihandi nanyamaasi
 yapipati Saip+raasihandami dawaap+p+hi
 mbipa owehihoan+ notaise. ⁵ Aih sipihandi
 siyati nanyamaasi naihi nowaati yapihauri
 Sirisiyaahandamun+ Pambiriyaahandamun+
 deti durihiri awairihiri nimandir+hi+raat+hi
 nohaayo. Nowaati yapipati Risiyaahandami
 aunahipati Mairaahanda noaip+haayo.
⁶ Noaipawaati tunni+w+ yahw+nohiy+hiyaami
 awais+ho nyangi nanyamaasi nais+ho sati
 aunah+pita sipihandi windi aunahipati
 Arekisand+riyaahandaahap+handi ahotih
 ko mmonataise. Iyataati sandi sipindi
 Romihandaahap+ nutandi ahotih mmonataise.
 Mmonatosati nyangi nanyamaasi sipihandi
 kandoti yamwaataise. ⁷ Aih sipihandi
 kandoti yamwaawaati nohaayo. Niyonih
 mbipa neti sipihandi m+taahiwati ik+p+ndih+

sipihandi namati bipi nanyamaasi naihi bipi nohoaasonihi asisaha taahiwaiwa sananyotaise. Sananyihi nowaati aunahipa Naitaasihandam deti noaipahaayo. Aih sura nyami nutihaahihooanapi mbipa aungwohandi nasataati nanyisapuwataise. Nanyisapusihi namati sipihandi nanyamaasi wira notaise. Noti yapipati witi durihirami otihati aheti pati katami ambipati Kiritihandisi kandami dawaapipih mbipa owehihooanji nanyamaasi notaise. Nanyamaasi naihi Sarimonihandi nusatipawaati nohaayo. ⁸ Iyaati yapipati kati Kiritihandami deti kini nohaayo. Iyataati nyahi keti nutihaahandapi naanjihi bipi nunjaati wapihi noaipahaayo. Iyataati kapih noaipahohipipihapi ambipati satiw ambihitiwihapihe: Sipihandi Ahotitandihapihi Gaahapihe tiwi ambihitohipipih noaipahaayo. Iyataati sapih aunahipati Resiyaahandami dete. ⁹ Aih kapih bimonih asisaha pihitai sananyotaise. Aih ami Judaahiyaami asisaha wa Autaahaatih kiyami maipihaiwa nemwaitandihandapi gwinyaitaatiwi nandapa namaanihohiha aimi sanotaise. Iyataati sura mbipa aungwohandi noaipaitandihuraasi mbipa aungwohandi noaipataati durihiri waati tiwayaataise. Aih Porih kiyaisi saundataase. ¹⁰ “Isimiyaate, nini saindi gwinyaataayo nyahi wani nohaawaahi otihapihi naanjihandi naito. Iyaati ikipipa durihiraatih nawatitaise. Iyataati ikipipaahih windi owemetitaise. Nyahi isihyaanangimaawi ahoyaati naanjihandi naito,” undataase.

¹¹ Undihî tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî awaisîho Porîho piwîha kaundisîha wîndî atîhomaawise. Atîhomaawisatî sipîhandî isîwisîhomîhaunî sipîhandamî satîhomîhaunî atîwisataise.

¹² Iyataatî nyahî nowaatî bimohîpîpîhî durîhîrî tiwayaahonîhura biyatî sipîhandî ahotîtandîhapîhîmetatî maipîtihî namapî kapîhî namasi nutaatîwî isîhiya sipîhandotî bimohiyîhiya nahatiya katawaatopo. Sandî kiyaamî katotîmandî mbîpa owetanîhapîhî nuwî Pinikîsîhanda bimitaatîwî katawaatopo. Iyataatî Pinikîsihandî sandî sipîhandî notî ahotîmbîpîhapî ambîpate. Iyataatî Pinikîsihandî sandî yapîpatî Kîritîhanda ahendaise. Iyatî sapîhî mbîpaapî sipîhandî noaatatî ahotîtandî gaahapîhe.

Mbîpa Aungwohandî Nasataatî Durîhîrî Waatî Tiwayaataise

¹³ Aihî itîpîho gotî itîpiyataatî durîhîrî wîndî waatî tîmîpiyaasîhî kiya satawaatopo. “Aimî gaasî nyamî katohîpîpîhapî nutîhaawo,” tawaatopo. Aiwî kiya nga nutotîwî kapîhî namasi niyauhî yapîpatî Kîritîhandamîhinî durîhîraatîhî nohaayo. ¹⁴ Nowaatî otîhîtihî ketî itîpîho wo ipîho noaipasihioaanjîpîhore tîwî ambîhîtohîho aungwohandî nasataise. Iyataatî so itîpîho yapîpatî Kîritîhandaihoaanjî nasataise. ¹⁵ Aihî nyahî itîpîho napihioaanjî kihioaanjî nutotaatîyonîhî mbîpa waatî nasataatî nyaipîndihî namawaatî mbîpa naihioaanjî kihioaanjî nanyamaasi naihî nohaayo. ¹⁶ Aihî nowaatî yapîpatî wîtî maipîhonjî durîhîramî

otihaaṭi ahetisi konjami daawaapipihī mbipaapī
 noaataati nohaayo. Iyataati sonji yaponjami
 ambipati Kotaahande. Aihī kapihī yapipati
 katamihini nohaawi kopuho wo sipihandami
 otasaahaasini wiraposauhi sipihandi notaati
 aisi naisiho nesipawaati naitihaahandapi
 naanataise.* 17 Aihī kiya bipi kaimbiwi
 aipi nepi sipihandaasini ahiyawaayopo.
 Ahiyawosawi wirihiri wiri nepi kiraahi
 sipihandi anitiwi otihapihī wisasawaayopo.
 Sandi wisasotimandi mbipaaraahi durihiri
 waati tiwayaataati kwitwati tiwatatitaihi
 kandapi wisasawaayopo. Aihī kiya saiwi
 gwinyapenawaayopo sipihandi naupwasi
 yapipati Aprikaahandamihini niyataati
 aripatisi numwihatati ahotanihi durihiri
 neti kwitwonihi sipihandi maipititaiso tiwi
 gwinyapenawaawi yayawaayopo. Yayawaawi
 apotihiri autaahi mbipa nasataati sipihandi
 nesis nutandi wiraahohirihiri nesipapi
 yatihī ahiyawaayopo. Aihī mbipaaraahi neti
 nyaipindati nanyamaasi naihi nohaayo. 18 Aihī
 mbipaaraahi durihiri waati tiwayaataati
 sipihandi neti kwitwati kisihisisataise.
 Aihī bowihī sipihandami otipipatihiya
 ikipipa sipihandoti ahotimbipa wapa nepi
 durihiraatihī yotawaayopo. 19 Yotiwawi
 ami bowihī jihara sipihandami apotihiri
 mbipaapihirunī ipati apotihiri mbipaapī
 wiraahohipatunī wirihirunī wapa ahotihī

* 27:16: So kopuso sipihandi maipitati nawatisonihura isihiya
 koasini yamwaapi nehahaati mangirainihī notitaatiwihore.

wihoanjihapa kiyaami gwinyaahohitihandana nepi durihiraatihini yotawaayopo. ²⁰ Aihini itipihowindi namaamihaaatikanidinihii itipiyataatineti kisihisinyisataise. Siyatikiisihisinyisatoaatihiasisiha taahiwaiwa sananyotaise. Aihiasisiha saiweti tiwipati napapihihii ipihounikaumbwaatunipapihaa maipihonjisangiwindi minjaho. Aihini nyahii waatii siyaatii gwinyaahaayo. Nyahii wapihi nowaatiwindi biyaatii namoaipaito kimbihii durihiraatihii kiyaaninihii owetito taatii waatii aungwohandi gwinyaahaayo. ²¹ Iyataatii asisiha taahiwaiweti kiya nandapa windi namaanwii bindawaayopo. Aihini Porihokiyaaminiidihetii doti otihapihii bitondaatii kiyai saundataase. “Isimiyate, nisi piwiiha jihii kasatohiiha atiwii yapipati Kiritihanda bindawaawisi kahapaamapihawindi nepi durihiraatihii timaamaitauhe. Iyataatii Amii nyahii isihiiyaaninisanginaanjihandii kimiyaaatii windi namaitaaniihe.

²² Isii wanii samii maariihowindi owemaasetane satataato. Iyataatii nyamii usa naanjihandii nepi owemetitaapo. Owetise. Nehii sipihandisaahihii durihirii neti nawatisonihii owetitaise. ²³ Iyataatii ninii kasatohititmandii sandii Autaahaatiihoo akitihopii gaapunditii japepihirohiihomi enjerihoo otipipatihoo yamahapataatihii bimisiho wanii apatihii nisi deti nasatii bitondaise. ²⁴ Nasatii bitondaatii ningii sandataase, ‘Porihone, ninii durihiraatihii owetito tipii yaimbii waatii gimunyaape. Autaahaatiihoo katihii nopainii numbwi Sisaahoaapihii noaipaitaise. Isii kinii Sisaahoenda naisamihii Autaahaatiihomi

maaritindihandaaḥi gi ginjaati bimonihī
 isīhiya kīmiya kinyapī andititītaapo. Aiwī
 wīndī naanīhandī nepī namaapwītaapo.
 Owetise, ndatī kandataase. ²⁵ Satatī kandataasī
 saḥī isīmiyaate, wīndī waatī yamaiwīse.
 Iyataatī Autaahaatīho kandimumwaanī
 kamwaanī tītīhī noaipaitaise ndī gwīnyaataayo.
²⁶ Iyataahandī kandī nyahī nowaatī yapīpatī
 wītī durīhīramī otīhaatī ahetipatamī
 aripataatīhī sipīhandī notī numwīhatītaise.
 Numwīhatataatī sipīhandī maipītītaise,” undatī
 Porīho isīhiya kiyai kaundataase. ²⁷ Aihī
 Saararehīrī yatīmwī sananyihīhura mbīpa
 mbwaatī durīhīrī tiwayaataatī nanyamaasi
 notaise. Nanyamaasi naiḥī nowaatī durīhīrī
 kīramī ambīpatī Metitereniyānīhandaatīhī
 nohaayo. Nohaawī apatīhī apwītetetī
 ipīho otīhasīnītisura sipīhandotī otīpīpatī
 kiyohiyīhiya saiwī gwīnyapenawaayopo. “Nyahī
 aimī yapīpatī wītāmī detī nasahaayono,”
 tīwī gwīnyaawaayopo. ²⁸ Aiwī kiya saiwī
 gwīnyaawaawī namapī wirīhīrī wirī nawīha
 wīrandahīrī durīhīrī namīhandaatīwī
 mīhaapī durīhīraatīhī nusoaasauhī mīhaapī
 notaise. Naiḥī mmonawa durīhīramī mīhaapī
 tonītīndīhandamī mitaahandī 40 kiyatītīhī
 mmonawaawī mandīhī aripatainī sangiso
 tīwī gwīnyaawaayopo. Aiwī nuwī wonjī
 otīhītīhī wirīhīrī kīrī durīhīraatīhī jīhaatī
 nusoaasawaayopo. ²⁹ Mmonawaawī kiya saiwī
 gwīnyapenawaayopo wiwa sipīhandī nawīha
 ahetānīhapīhī notaatī nawīhaara kwītunatī
 kaitaiso tīwī gwīnyapenawaawī yayawaayopo.

Yayawaawi namapi wiwa nawihaamatiya naanati nangisandihaiwa wirihiri senhandami otasaahaasinu wirandihaiwa mauritih mauritih siyuhaiwa siphandami otasaahaasinapi durihiraatih nusoasawaayopo. Sandi naanuhaiwa durihiraatih nusoasohitmandi siphandi namoti kapihi ahotitandi kiyawaayopo. Aiwu kiya saiwi kaiwosawu bindawaawu keti bowati ipiho noaipane tiwi katawaatopo. ³⁰ Aihu kiya siphandoti otipipati kiyohiyhiya siphandi kapihimapi nutaatiwu kopuhu jih nepi siphandoti ahiyohiho nepi durihiraatihmawaayopo. Durihiraatihmawaawu siphandami mandihaasinapi senhaiwa siphandi namutandi durihiraatih nusoasahaayo tiwi jaiwaiwi isiwemanawaayopo. ³¹ Aihu Porihu kiyaisi usonatosati tunnwi yahwinohiyhiyaami awaisihoaisuni tunnwi yahwinohiyhiyaaisuni saundataase. "Isihiya kimiya nutaatiwiyohiyhiya naisaihaahi sahi windi asihiyaatimetitaapo napwitaapo," undataase. ³² Undati kiyai kaundih kiya tunnwi yahwinohiyhiya kopuhomi wirihiri naihira otipamawaayopo. Otipamihauhi mihapai durihiraatih kopuhu timahiyataise. ³³ Aihu ami bowitandi detitih isihiya nandapa nandaatiwi Porihu piwaha satati kaundataase. "Saararehiri yatimweti nandapa baiwi windi namaanwi nasawaayopo. ³⁴ Isi wani nini kasatataaton nandapa wapa nanwise. Nanawaawu baiwi anditititaatiwo. Iyataati sahi naanhandi nepi windi owemetitaapo. Owetise. Isi

sahi sandapi pihitiwi waati gimunyaapi bipi nandapa naniwise,” undati Porihoi kiyai kaundataase. ³⁵ Kiyai sata kaundatosati Porihoi nandapa biretihandi netaise. Neti isiwatataati kiyaami ndiheti Autaahaatihoai nandapaapi, “Kinyi gaahone gaare,” undati gaapundataise. Gaapundatosati biretihandi kandi naumboti nanataise. ³⁶ Nainjithi isihiya nahatiya Porihoi iwinjawaayopo. Iwinjawaawi kiya baiwi maarihoi witiwi kiyaisangi ami nandapa wapa nanawaayopo. ³⁷ Iyataati nyahi sipihandi sandoti niyohiyihiyaanini titaahiyihiyaanini 276 kiyaahiyaanine. ³⁸ Isi isihiya kiya nahatiya nandapa nga nanawaayopo. Nga naniwosawi sipihandi usaayataati autaahi durihramihaati nutotiwiti witihandi aripithomatiyahandisi kandi nepi durihiraatithi yotawaayopo.

Sipihandi Maipindaise

³⁹ Aihii aiiii bowihii sipihandoti otipipati kiyohiyihiya yapipati witi ahethii jawaayopo. Jawaahandi kandi yapipati maahiwitetiwiti windi baiwi gimunyaahopo. Aihii nehii gotirihroti aripati gaahandi ahethii jawaayopo. Jawaawi sipihandi kapihii nesi niyaati nga ahaito tiwi gwinyaawaayopo. ⁴⁰ Saiwi gwinyaawaawi namapi wirihaiwa nawihamatiya naanjihaiwa wirandihaiwa sipihandi windi namutandi durihiraatithi jihii timahohiwaiwaami wirihaiwa kiya nepi namainjamawaayopo. Namainjamahauhi kaiwa mihatithi durihiraatithi notiwataise. Aiwii ami sipihandami saihirii jihura nepi wisasohirihirii sipihandi kiraahi

nepi aripataihoaanjemaitaatiwi nesipawaayopo. Aiwami apotihiri mbipaapihiri sipihandami mandihaasin ahotihiri nepi autaahi wirawaayopo. Wirihauhi mbipa nasataati sipihandi nesi yapipati ahetihihoanji aripataatihapi notaise. ⁴¹ Notaati aripati witi durihiraatih yamatih tiwanyapanati ahetihihata sipihandi niyati kandami mandihara anitisi namihatataise. Ahi durihiri waati tiwayaataati sipihandami ahosihaasin waati neti kwitwataise. Kwitashura sipihandi tiwatataise. ⁴² Ahi tunniwi yahwinohiyihiya satiwigiwinyapenawaayopo “Napwitohiyhiya durihiraatih naahimanimi nuwi mangiraini noaipapi yamaanihimaita tiwitihaawo,” tiwi giwinyapenawaayopo. ⁴³ Ahi tunniwi yahwinohiyihiyaami awaisiho sa piwaha atisataati Porihoi maawi tiwitaawo tati giwnyaataati Porihoi anditiwiwitandi kiyaisi saiwi kamaiwise undataase. Undatosati isihiya durihiraatih nga naahimanihohiyihiyai tunniwi yahwinohiyihiyaami awaisiho saundataase. “Sahi baiwi naahimanihohiyihiyaati durihiraatih naupwaatiwi naahimanimi mihini mangiraini aripataatih noaipaitaatiwi nuwise,” undataase. ⁴⁴ Undatosati isihiya durihiraatih windi naahimaamaniwihiyai saundataase. “Sahi nahatiyaati sipihandami tiwatatimbipa ipati kapa nepise. Nepi kapa anitiwi isipi durihiraatih naahimanimi mihini mangiraini aripataatih noaipaitaatiwi nuwise,” undataase. Ahi nyahi komi piwaha atisaati

kati kiyahaayo. Kiyaati naahimanimi nowaati mihini mangiraini aripataathi nahatiyaanini nga notahaayo.

28

Poriho Yapipati Maipihonji Moritaahanda Bindataise

¹ Nga notawaati mihini mangiraini bindihaayo. Bimonihini ishiya kapihapihiya sati yapiti durihirami otihaati ahethi nyahi kata noaipahohipatapi Moritaahande nyatawaatopo. ² Aihini ishiya kapihapihiya nyangi gaahati kanyiwini nanyamaawaayopo. Aihini wipati wipiwataati aungwohandi mbinyamanataise. Aihini ishiya kapihapihiya sisaha tihoaahauhi nyahi tihwindihaayo. ³ Aihini Porihoni dapipati taahiwaiwa asakiyati netaise. Netini nahatewa namasati tihoaataise. Tihoaasihini akwiranitho wo ishiyai ikwitanditho sisundihini noaipataise. Noaipati Porihonini ikwiretini ikotaise. ⁴ Ikotini Porihonini ikwiretini wirandataise. Wirandihini ishiya kapihapihiya usonawaayopo. Usonawaawini kiya sanawaatopo, “Utaaho kimo ishiyai tiwamahore. Tiwamahondaahandi kandi durihiraathini windini owemetati nasataise,” tawaatopo. Aiwini kiyaami autahaathihoni jaiwitiwihopini satawaatopo. “autahaathihoni wani komini kaindihandapini wihoanjihandini nunyataisini napwitaise,” tiwini kiya kanawaatopo. ⁵ Aihini akwiranitho koai Porihoni tipindati sisahaapihini tihoaataise. Aihini kandapini Porihoni windini naanjihandini namese. Owetise. ⁶ Aihini ishiya sati yapita bimohiyihiya Porihoni akwiranitho

ikwindihandapɪ ketɪ nahaapanatunɪ amɪ ketɪ napwɪtaiso tɪwɪ Porɪhoai kiyaanɪhɪ winjatawaayopo. Utaarɪhandetɪ pɪhɪtɪwɪ iwinjasauhɪ Porɪhoai akwɪranɪho ikwindihandapɪ wɪndɪ naanɪhandɪ namese. Aihɪ kiya pɪhɪtɪwɪ gwɪnyapenɪmbɪwɪ namapɪ satawaatopo. “Kɪmo utaamo autaahaatɪho wore,” tawaatopo. Sandɪ Porɪhopɪ katohɪtɪmandɪ autaahaatɪho jaiwɪtɪwɪhopɪ gwɪnyaapɪhiyaasɪ kandapɪ kore tɪwɪ Porɪhopɪ katawaatopo. ⁷ Iyataatɪ nyamɪ bimohɪpɪpɪhapɪ detɪ yapɪpatɪ satɪ utaaho womɪhate. Iyataatɪ utaaho somɪ ambɪpatɪ Papɪriyaasihore. Papɪriyaasiho so yapɪpatɪ nyahɪ nowa noaipahohɪpatɪ Morɪtaahandɪ jaatɪ awaisɪhoematatɪ bindataahore. Isɪ ko Papɪriyaasiho nyangi nanyamaasi komɪ anɪpɪpɪhapɪ notaise. Nanyamaasi notɪ gaahatɪ kanyisatɪ nyainjaatɪ biyatɪ bimihɪ asisɪha mairɪ manya sananyotaise. ⁸ Aihɪ Papɪriyaasihomɪ sapɪho sisɪha nusoaipatɪ gwɪhɪho jɪtɪpatisa gwɪhiyataatɪ anɪaanɪ nanotondaise. Nanototihɪ Porɪho koapɪhɪ notaise. Notɪ kopɪ gaapundataise. Gaapundatɪ ikwɪrɪ ahɪwisataise. Ahɪwisatɪ komɪ timbɪpa Jisaasihomɪ watɪpɪhanda nemwataise. ⁹ Siyatɪ Porɪho kaiɪ mmonɪwɪ atisawaawɪ satɪ yapitaahapɪhiya nahatiya timbɪpaisahiya Porɪhoaapɪhɪ nasawaayopo. Nasauhɪ naasɪkatɪ kiyatɪ Porɪho kiyaamɪ timbɪpa Jisaasihomɪ watɪpɪhanda nemwataise. ¹⁰ Aihɪ isɪhiya kapɪhapɪhiya nyapɪ gaahiyaare tɪwɪ maaritawaawɪ ikɪpɪpa maaritɪwɪ nehɪ nanyinyawaayopo. Aihɪ nyahɪ kapɪhɪ

Moritaahanda bimonihî waatihô murî mingwaasi sananyotaise. Sananyihî bimainjaati sipihandi windoti nutihaawiyonihura ikipipa wapa nyahî nenoaahitimbipaapi nesi nuwi sipihandi kandoti ahiyawaayopo.

Porihô Moritaahanda Namasi Notî Romihanda Noaipataise

¹¹ Aihî nyahî sipihandi windoti yamwaahaayo. Iyataati sipihandi nyahî yamwaahohitimandi mbipa mbwaati durihiri tiwayaasihî namati owetanihuraapo tati ahotinjahande. Iyataati sandi sipihandi aunahipati taunihandi Arekisandiriyaahandaahapihande. Iyataati sipihandi sandami mandihaasinî autaahaatihuri jaiwitiwihurami siwipati kaiwi ahiyawihande. ¹² Aihî kandoti nyahî nohaayo. Nowaatî aunahipati Sirakiyusihanda noaipahaayo. Noaipawaati kapihî bimonihî asisîha mairî manya sananyotaise. ¹³ Sananyihî kapihî Sirakiyusihanda namasi nowaatî aunahipati witi Risiyamihanda noaipahaayo. Aihî kapihî nanowaatatî bowihihura mbipa gotî mbwaataise. Aihî mbipa kapa asisîha yataireti mbwaataati nanyamaasi naihi nowaatî aunahipati witi Putiyorihanda noaipahaayo. Noaipawaati kapihî sipihandi namasi timahiyahaayo. ¹⁴ Timahiyaati kapihî isihîya usa Jisaasihopî giwunyaahohiyihîyai usonahaayo. Aihî kiya Jisaasihopî giwunyaahohiyihîya wonji maasi bimitihaawo nyatawaatopo. Aihî nyahî kiyaisaati kapihî bimonihî Saararehîri naasairihî sananyotaise.

Sananyihî kapîhî Putiyorihanda namasi yapîpataapîhî aunahîpatî Romîhandaahapî nohaayo. ¹⁵ Siyaatî taawaatî niyonîhî isîhiya usa Jisaasihopî giwunyaahohiyîhiya Romîhandaahapîhiya nyapî taawî nasopo tauhî atisawaayopo. Atisawaawî nyangisaatî nutanaatî piwaatîndîhaawî japi wihoaanjî nasawaayopo. Napîwî anjîhaiwa nawîho nunyawî nanoaitaatîwîhaiwa maurî maiwa ahetimbîpîhî usa napîwî jaawî bindawaayopo. Aihî amî usa kiyai nusatipapî mitaahî nasawaayopo. Napîwî kahapaamapîpa ahiyawî nawîho nehohîpîpîhî Apiyaasihanda nyapî jaawî bindawaayopo. Aihî nyahî nowaatî noaipahonîhî kiya nyangi nyasonawaayopo. Aihî amî Porîho kiyaisî usonataatî maarîho witatî andîtitataise. Iyatî sandapî Porîho Autaahaatîhoai gaare undatî gaapundataise. ¹⁶ Aihî kiyaisaatî nutasi maasî nowaatî aunahîpatî Romîhanda noaipîhaayo. Noaipahonîhî Romîhiyaamî awaisawîhiya satawaatopo. “Gaasî Porîho anjîhandî wîndî yandîhandî netî bimonîhî tunnîwî yahwînohiyîhiyaamî wo naasohî iwinjaatî bimîto,” tawaatopo.

Porîho Romîhanda Autaahaatîhomî Piwîha AUSAATAISE

¹⁷ Aihî Porîho Romîhanda noaipatî bimihî asisîha mairî ma sanausotaise. Sanawihî Judaahiyaamî awaisawîhiya kapîhî Romîhanda bimohiyîhiyaapî gandaase. Gaatihî kiya napîwî ahoyanawaayopo. Napîwî ahoyanîhauhî kiyai Porîho saundataase. “Nisî naisîhiyaate,

nyami isihiyai nini maipihandi windi kawindi itihunditi titi windi kamaawiso. Aindi nini nyami asoyaami gaahaiwa nyahi newaati isiwasihaiwa windi neti namopisaso. Owetise. Owetihandi kandi nehi Jerusaremihandi nanipuwawaayopo. Aiwi kiya Romihiyaami ikwiraatihinimawaayopo. ¹⁸ Aih Romihiya nisi piwaha atiwi titihemapi mmonawaayopo. Mmonawaawi kiya satawaatopo, “Kimo utaamo maipihandi windi kiyonihiti tiwaati naanihandi numwitihaawo,” tawaatopo. Aiwi kiya ningi bipi natiwinoasito tiwi katawaatopo. ¹⁹ Satiwi katauhandi kandi Judaahiyaami awaisawahiya piwaha sa baiwi atihomiwi nemapi satawaatopo, “Porihoi natipimusoaasawise konihiti napwindane,” tawaatopo. Aih nisi piwaha awaisiho Sisaaho atisati titihenimaitandi nasataayo. Iyataati nisi nasohitimandi nyami isihiya naisihiyaapi maipihaiwa saiwi saiwi kiyawaayopo titandi nasataamaayo, owetise. ²⁰ Aih sandapi nini sangi jasoniti piwaha kasatitandi gandi nasamaataayo. Isiraherhiya utaaho wopi nyangi japihi nanyamaitandi napitaise tiwi waati gwinyaapi jaawi bindawaayopo. Aih nini kopi aimi nasati nyangi nanyamaase ndi komihireti japepihirataayo. Saindi komihireti japepihironihiti kandapi ningi nanipuwawaayopo,” undati Porihoi kiyai kaundataase. ²¹ Aih kiyaamaha Porihoi saundawaatopo, “Kinyapi siyahore, siyahore, tiwi utipihandi Judiyaahandaahapi namaapihi windi atihomiso. Iyataati ami isihiya

usa Judiyaahandaahap+hiya kimb+hap+
 nasawaahandi kandi kinyap+ siyahore,
 siyahore, tiw+ windi at+homisawaawi windi
 kamaanyatauhi at+homiso. ²² Iyataati
 aunah+pa nahatewaara is+hiya Jisaasi-
 homi+hireti japepih+rohiy+hiyaap+ maip+haiwa
 kat+w+ it+hitauhi nyah+ aim+ mmonaati
 gw+nyaawaahiyaan+ne. Isi sandap+ wani
 kiwahon+ k+ny+ kiny+ gw+nyaahing+ti+handap+
 kanyati+taape,” und+w+ Por+hoai kaundawaatopo.
²³ Aiw+ kiya piw+ha piwaat+itaatiwi asis+ha
 wa kat+w+ Por+hoaisaw+ ahiyawaayopo. Aih+
 asis+ha kiyaami ahiyoh+het+ is+hiya taahiy+hiya
 an+pi+pi+hi Por+ho bimimb+pi+hi ahoyanawaayopo.
 Ahoyan+hauhi Por+ho asis+haati+hap+ piw+ha
 namasati Autaahaat+ho iwinja bimindi+handap+
 ausaati kaundataase. Aiw+ kiya Jisaasiho katati
 kaiwaiwaap+ ak+ite tiw+ kop+ giwunyaitaat+wi
 Por+ho Mosesihom+ piw+ha ahotis+haapun+
 is+hiya usa Autaahaat+hom+ piw+ha atiwi
 nep+ ausaahohiy+hiyaami katoh+haapun+
 tanyaaha biyati ausaati kaundataase. Siyati
 kaundi+m+ naihi ip+ho noti namaatipataise.
²⁴ Kaundih+ is+hiya usa kom+ piw+ha atisawaawi
 piw+ha ak+iti+haare tawaatopo. Aih+ ami usa
 kom+ piw+ha atisawaahandi kandi akaahaare
 tiw+ windi baiw+ gi+munyaahopo. Owetise.
²⁵ Aih+ Por+ho piw+ha wa sataha kaundataase.
 “Autaahaat+hom+ It+pi+ho jihura sami jaasoyais+
 Aisaiyaahom+ maahomwaanap+ kaundis+ha
 sa sami jaasoyaapun+ sapun+ tit+hi kandaase.
²⁶ Iyati Autaahaat+ho Aisaiyaahoai saundataase.
 “Kiny+ numbwi is+hiya siyai sat+pi+ kaunde.

'Sahi pihitiwi jawaahandi kandi akitihandi windi mondaapo. Aiwahi sahi pihitiwi atisawaahandi kandi kaami tanyaahaapi windi gimunyaitaapo unde.

²⁷ Iyataati satipi kaunde hitohitimandi apaapimahe. Isihiya siya ndiha aimi namaimapihiyaare. Aiwahi ami kiyami atihomwaanji aimi napwitiwihiyaare. Aiwahi kiya gwinyaitaatiwihandi atiwi naitaatiwihandapi poundahiyaare. O kiya saiwa kamaiwi baiwi mmoniwahi baiwi atiwi baiwi itatamaniwahi gwinyaapi ningisenda nepemaitiwahi napisaihaahi nini kiyaami maipihaiwa nemwati ami kiyaami naanjiwaiwai maawahi nemwaitaanhe,' *Aisaiyaaho 6:9-10*

undati Aisaiyaahoi Autaahaatihohi kaundataase. Satati kaundihahi Aisaiyaahohi katati ahaisihaare.

²⁸ Iyataati Autaahaatihohi piwihahi nyangi japihi nanyamaasitihandapiha sahi windi baiwi atihomisopo. Atihomisauhi isihiya Judaahiyaamatipimetahiyaapi Autaahaatihohi aimi nusoasise. Isi kiya Judaahiyaamatipimetahiyaapi nini piwihahi ka kaundisanihahi baiwi atitaapo," undati Porihohi Judaahiyaami awaisawhiyai kaundataase.

²⁹ Undati Porihohi piwihahi saiwa kaundihahi isihiya usa baiwi komi piwihapi akitihaare tiwi gwinyaahohiyihiyauni gimunyaahohiyihiyauni nowaawahi piwihahi kiha kiha kaniwahi sawana itihinnawaatopo. ³⁰ Iyati Porihohi anjhandi windaapihihi bindataise. Bindataati kihaara kihaara anjhandi komi bimindihandapi nawihohi

timataise. Iyati kandi anjhandapihi bimih
kinaungwiha yatimwi sanausotaise. Iyati
kinaungwiha sauret Porih kapih bimih
isihya napiw koai iwinjahauhhiyai gaahati
kawisati numwaataise. ³¹ Gaahati kawisati
iwinjaati Autaahaatih bimindhandapi
ausaati isihyaisi kaundataase. Iyati
Porih Awaisih Jisasi Kiraisih katati
kaiwaiwaapiha windi yamaayati andititati
piwaha ausaati kaundataase. Kaundih Porih
koai saiwa kamaime undiw isihya usa windi
itihimundopo. Owetise. (Aposerihiyaami
kiyohiwaiwaapi Rukih jipatipaisiha nasati
kimbhindaise.)

Autaaahatihomi Piwaha Gaaha Waniha
The New Testament in the Angaataha language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angaataha long Niugini
copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Angaataha

Translation by: PNG Bible Translation Association

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Mar 2023 from source files dated 9 Oct 2020

b83b4d2c-30be-5f11-8fb0-fa04e4808bad